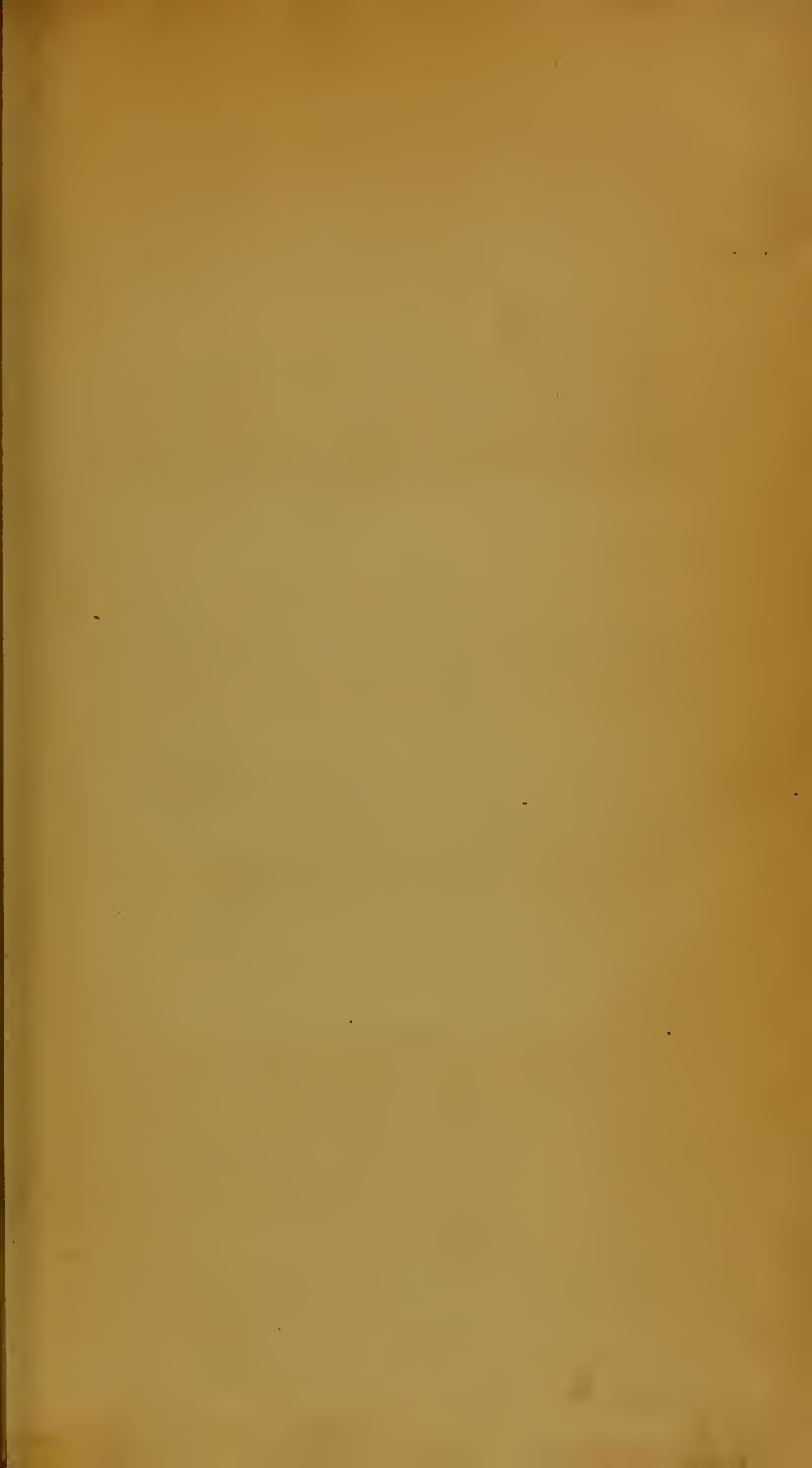
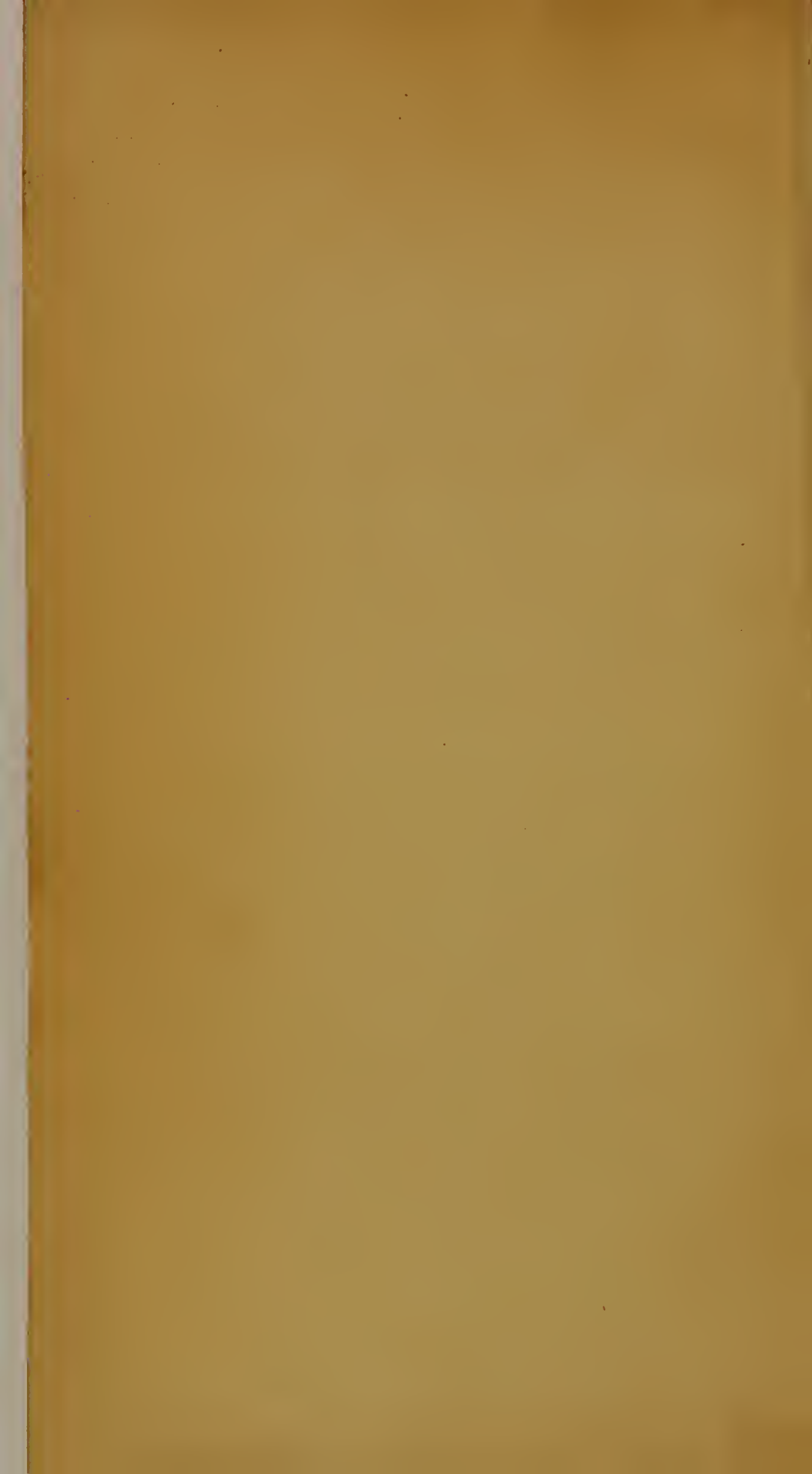

~~X 555 - 1 - 24~~
N°. 3. 19.

MEDICINAE PRAXEOS SYSTEMA,

E X

ACADEMIAE EDINBURGENAE
DISPUTATIONIBUS INAUGURALIBUS.

PRAECIPUE DEPROMPTUM,

ET SECUNDUM

NATURAE ORDINE M

DIGESTUM.

CURANTE CAROLO WEBSTER, M. D.

VALETUDINARIJ PUB. EDIN. MED. ALTER.

E COLL. REG. MED. EDIN.

SOCIET. REG. MED. PARIS. ET EDIN.

HUJUSQUE AD ACTA EDENDA A SECRETIS.

TOMUS SECUNDUS.

EDINBURGI,

TYPIS J. BELL ET R. MURRAY.

VENALIA PROSTANT APUD GULIELMUM GORDON ET ROBERTUM MURRAY;

LONDINI, APUD CAROLUM DILLY,

NEC NON RICHARDSON ET URQUHART, BIBLIOPOLAS.

MDCCLXXXI.

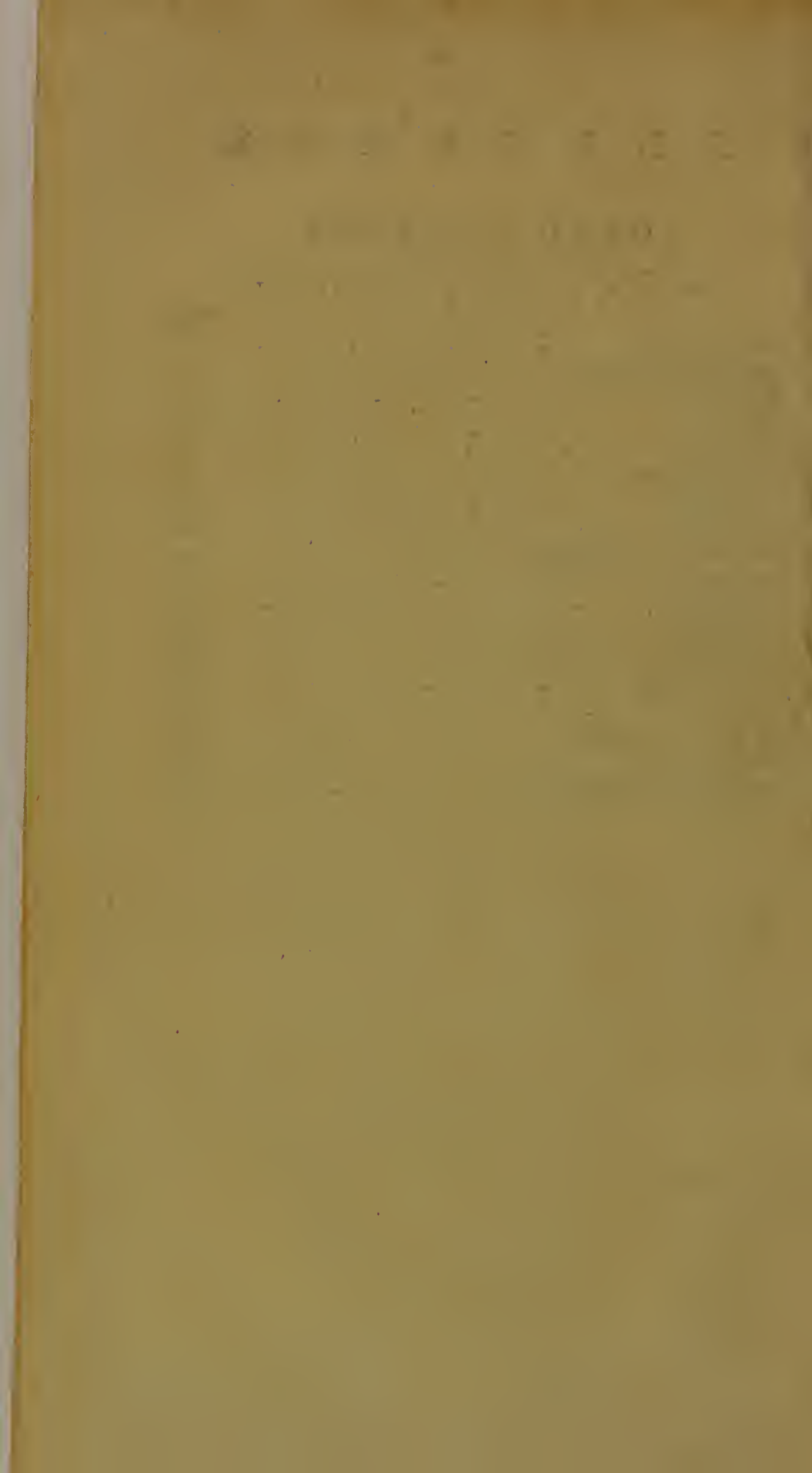

E L E N C H U S.

ORDO QUARTUS.

MORBI NERVOSI.

	Pag.
De Dyspepsia,	I
De Hypochondriasi,	17
De Chlorosi,	44
De Colica,	60
De Cholera,	72
De Diarrhoea,	89
De Diabete,	92
De Hysteria,	109
De Asthmate Spasmodico,	124
De Pertussi,	137
De Epilepsia,	147
De Spasmo,	164
De Paralyfi,	185
De Apoplexia,	214
De Mania,	238
De Rabie Contagiosa,	255
De Arthritide,	281
De Rheumatismo Chronico,	301

MEDICINAE PRAXEOS SYSTEMA.

ORDO QUARTUS, MORBI NERVOSI.

DE DYSPEPSIA.

AUCTORE JOANNE TEMPLE.

DEFINITIO.

HUNC morbum clare finire in primis difficile; namque paucissima corpus in humanum vitia invadunt, quae non suas in ventriculum noxas diffundunt, eumque magis minusve perturbant, adeo ut notae horum a dyspepsiae idiopathicae propriis aegerrime possint secerni. Difficultate igitur hujusmodi pressus, signa praecipua tantum enumeravit, et, functionem ventriculi idiopathice turbatam per ea indicari, dixit ipse Cullenus, nosologorum princeps, nec notas, quae morbum ab omnibus aliis pro certo distinguunt, designare, nec eandem perspicuitatem mirabilem, quae in aliis ejus definitionibus se ostendit, assequi valens. Ejus autem definitio hujusmodi est: “Ventriculi functio idiopathice turbata, per anorexiam, nauseam, vomitum, inflationem, ructum, ruminationem, acidi humoris eructationem, cardialgiam, gastrodyniam, et alvum plerumque astrictam, indicata.”

HISTORIA MORBI.

Omnia signa, quae hoc in morbo semet ostendere consueverunt, recensere, difficilius longiusque foret; igitur maxime notabilia tantum percurreremus.

Morbum venire testantur appetentia cibi imminuta, ventriculus, nullo cibo sumpto, distensus, animus leviter demissus. Gradatim imminuuntur vires musculares, aegrotus laequescit,

motumque refugit. Solida simplicia magis laxa, vis nervosa magis debilis evadit. Cibus, nullo appetitu substante, saepe capitur, parumque accurate concoquitur. Ventriculus et intestina admodum flatu distendi solent, et inde spasmi, dolore, et anxietate stipatis tentantur. Non parum humoris limpidi, vel acidorum et putridorum, quae ventriculus comprehendat, in os saepe rejicitur. In idem, unius duarumve a prandio horarum spatio, cibus ipse nonnunquam ejicitur, et frustulatum exspuitur, a quibusdam, quod quidem rarius, rursus devoratur. Rebus ita sese habentibus, cor aliquando palpitat, et spiritus crebro difficulterque trahitur. Caput dolore et vertigine laborat. Ille, nonnullis in exemplis, gravissimus et fere perpetuus; haec modo tanta, ut, adinstar ebrii, vacillet aegrotus. Alimentum, pro indole sua, modo nimis acescit, modo aliqua ex parte putrescit, et cardialgiam movet. Hoc in statu, vires naturae medicatrices, ut diarrhoea, quae quidem saluti est, nonnunquam oritur, facere videntur. Alias vero summa alvi durities et dolores colici adsunt. Ictus cordis arteriarumque nonnunquam tardi, plerumque vero crebri, semperque debiles. Circuitus sanguinis quidem adeo languescit, ut vascula extrema vix attingat, vel saltem in iis propemodum stagnet, et, ut facies livescat, intumescat, speciemque insolitam prae se ferat, faciat. Ut vis nervosa circuitusque sanguineus languescunt, sic perspiratio minus liberalis evadit, cutis siccescit et contrahitur, calor corporeus imminuitur, et aegrotus sensum frigoris universum, praesertim extremorum, conqueritur.

Vires aegroti magis magisque convelluntur, et sensus gravitatis et lassitudinis ab ambulatione, equitatione, vel quolibet alio motu corporeo, facilius oritur: Quinetiam, per hoc morbi stadium, exercitationem etiam modicam subsequuntur aegritudo, cordis palpitatio, spiritus solito celerior. Aegrotanti caro laxa et tabefacta esse videtur, et cutis ubique pallefcit. Oculi hebescent, gravescent. Lingua albida fit, et materia viscida tegitur. Uvula velumque pendulum palati, nonnullis in casibus, aliquando adeo relaxantur, ut summam aegroti molestiam facessant. Labia colorem amittunt, et anima insigniter foetet. Noctem insomnem saepe agit aegrotus. Alioquin ei somnus interpellatur, eumve non recit, et subito evigilando somniisque horrendis turbatur.

Anims non minus, quam corpus, laborat, et ab omni exercitatione non minus abhorret. Quicquid conatur, id persequi nequit. De abstrusis et reconditis attente non potest cogitare. Memoria magnopere diminuitur, nec absque molestiae sensu exercetur. Mens associandi ideas, ut logici loquuntur, magna ex parte potestatem amittit. Ex initissimo et placidissimo,

finis, etiam irritabilis et iracundus evadit aegrotus. Modo non parum contristatur animusve despondet, modo, saepius forsitan, moestitia metuque ex toto vacat.

Notae febris hecicae citius seriusve accedunt. Corpus magis magisque irritabile fit, quod multum molestiae aegroto facessit; namque minimus etiam terror ei incussus motus corporis animique abnormes et violentos, potissimum tremorem universum, excitare, et motum ventriculi et intestinorum peristalticum adeo augere consuevit, ut protinus oriatur vomitus vel diarrhoea. Glandulae, sub hoc tempus, salivariae eo usque nonnunquam relaxantur, ut saliva aequae liberaliter, ac si mercurium adhiberet aegrotus, secernatur. Ventriculus quoque saepe adeo debilis et irritabilis est, ut ne quidem modicam alimenti quantitatem possit retinere. Nonnullis in exemplis, ubi summa adest irritabilitas, motus canalisi alimentarii peristalticus praeter naturam augetur, et cibus, brevi postquam sumptus, per intestina crudus incoctusque transit.

Pulsus arteriarum magis debiles, celeres, et abnormes evadunt, et aegrotus animo saepe linquitur. Ultimum per morbi stadium, sudores nocturni digerensque diarrhoea miserandum aegrotum invadunt; vascula exhalantia sese contrahendi potestate orbantur; humores serosi in telam cellulosam corporisque cava effunduntur; crura, manus, facies intumescunt, et signa hydropis reliqua, doloribus abdominis gravibus stipata, sese ostendunt, et ad extrema jam ventum esse, plane manifesteque testantur.

NOTAE QUAE HUNC MORBUM A QUIBUSDAM ALIIS SECERNUNT.

Quaquam dyspepsia a morbis compluribus possit pendere, et igitur cum iis non parum arcte saepe conjungatur; eam tamen ab illorum plerisque, absque multa difficultate, dignoscas. Si enim a quolibet alio morbo proficiatur, vel symptomatice sit, morbus primarius, si arthritidem forsitan excipias, eam plerumque praecedat, saltemve dyspepsia cum morbo, unde oriatur, accedere et decedere solet. Haec igitur idiopathica et morbi, unde symptomatice pendeat, non difficulter internoscuntur. Quinetiam dyspepsiam idiopathicam esse testantur, nullum aliud vitium eodem tempore in systemate sese ostendens, causaque, quae morbum excitet, protinus in ventriculum, non prius in quamlibet aliam systematis partem, agens. Si enim hoc incidat, affectus partis a ventriculo longe distantis, in eum sese diffundere, et dyspepsiam symptomatice movere potest.

Licet vero nullum aliud corporis malum subsit, et causa in ventriculum ipsum agat, et morbus igitur plane idiopathicus sit; pauca tamen vitia sunt, quibuscum ei summa similitudo intercedit, quaeque, hanc ob causam, ab eo aegerrime possunt discerni. Haec autem sunt, hypochondriasis, chlorosis, scirrhusque pylori. In dyspepsia igitur his dignoscenda, nonnihil operae curaeque ponendum esse judicamus.

1. Quae dyspepsiam ab hypochondriasi distinguunt, ea sequuntur. Illa temperamentum sanguineum, haec melancholicum, invadere consuevit. Horum autem signa inter sese longe diversa. Qui sanguineo praediti, ii solidis laxi, pilis molles et succosi, arteriis ampli, humoribus redundantes, vultu rubicundi, potestatis nervosae sensibilitate insignes, mobiles, irritabiles, debiles. Qui, contra, melancholico, ii solidis rigidi, pilis duri; humoribus minus abundantes, hincque sicci et macri; arteriis parvi, et inde pallidi; venis pleni, turgidi, lividi; irritabilitate modici; ad impressiones quaslibet recipiendas tardi; stimulantibus omnigenis, nisi liberaliter adhibitis, non affici consueti; ad iram caeterosque animi affectus minime proni, eorundem vero semel motorum, praesertim ultionis, tenacissimi; consiliis parum mutabiles, et uni rei, per longum temporis spatium, saepe insigniter intenti. Hoc modo inter sese differunt mortales, qui dyspepsia et hypochondriasi periclitantur. Quinetiam, huius morbi et illius notae quodammodo, quamvis multis in rebus sibi invicem simillimae sunt, variare consueverunt. Acor et inflatio in hypochondriasi, quam in dyspepsia, forsitan graviora; anorexia rarior, affectus spasmodici violentiores, morsus ventriculi crebriores, metus et moestitia multo maiora. In hac quoque alvus modo dura, modo fusa; in illa perpetuo adstricta. Signa denique huius propria a mera debilitate, illius vero a vi nervosa torpida, parumque mobili reddita, proficisci videntur. Namque debilitas et torpor idem omnino valent praestare.

2. Quae notae dyspepsiam a chlorosi secernunt, eae huiusmodi sunt: Cutis quidem pallorem vel decolorationem, venas minus plenas, astheniam, palpitationem, et multa alia, utroque in morbo, omnino eadem esse confitemur; tumor vero corporis mollis nunquam in dyspepsia, nisi morbi finem versus, accedit. In chlorosi, contra, conitanter adest, et omnia signa cachexiae magis manifesta et graviora. Anorexia in dyspepsia nunquam non urget; in chlorosi vero saepe magna cibi appetentia est, summumque, quod quidem mirabile et explicatu difficillimum, rei non esculentae desiderium. Denique, in hac menstrua saepe retinentur, quod in illa non incidere consuevit.

confuerit. Hoc modo dyspepsia et chlorosis a se invicem satis clare possunt secerni.

3. Dyspepsia a scirrho pylori non difficulter potest distinguui. In hoc enim perpetuus fixusque dolor aegrotum exercet, et tumor, praeterea, non raro plane sentiri solet. His de dyspepsia ab aliis morbis secernenda positis, proximum est ut causam proximam exequi aggrediamur.

CAUSA PROXIMA.

Super hac alii medici alias in sententias concesserunt. Multi, iique fama longe lateque nobilitati, omnia dyspepsiae signa ab aliqua, quae in ventriculo adest, cruditate, exempli gratia, mucos nimio, pendere sunt opinati. Sententiae suae hoc fidem firmare contenderunt, quod quantitas muci permagna, emetico potissimum adhibito, saepissime rejici consuevit. Cur vero illis e memoria excidit, emeticum, sanitate etiam subsistente, datum, aliquid hujusce simile praestare solere, et eandem fere, si vomitio decies moveretur, quantitatem rejectum iri? Igitur mucus, qui ejicitur, e ductibus ventriculi mucosis actione emetici valide agitatis, et quasi emulsis, protinus exprimi, et non in ventriculo ipso diu mansisse, videtur. Nec est, cur tantum muci in folliculis ventriculi comprehendi mireremur; namque experimentum Senaci venerabilis, qui e ductibus stomachi probe deterfi incredibilem muci quantitatem regula eburna expressit, notissimum, rem ita sese habere abunde testatur. Quinetiam folliculos ipsos, in modum glandularum salivam secernentium, admodum relaxari; et quantitatem igitur muci insolitam, quae ad signa morbi graviora efficienda nonnihil queat conferre, effundere posse, non improbabile putamus. Quanquam vero hoc incidere posse concedimus; non tamen pro causa morbi proxima, sed pro effectu ejusdem solo, habendum esse contendimus.

Alii notas dyspepsiae a bile, quae, potissimum vomitu per artem excitato, saepe liberaliter rejicitur, proficisci sunt suspicati. Rem vero aliter sese habere putamus; namque bilis, ut multa testantur, in ventriculo saepe subest, et ne minimam quidem molestiam excitat. Si magna ejus quantitas ventriculum ingrediatur, ibique corrumpatur, functiones ejus solitas et mole et corruptione sua potest perturbare. Hoc vero saepius incidere ex aliquanto ejus ejecto, haudquaquam cogere licet. Namque in ventriculum, nisi motu duodeni peristaltico inverso, rarius ascendere videtur. Vomitione enim leni tantum mota, nihil bilis sese ostendit; graviore vero excitata, quae non solum motum ventriculi, sed duodeni quoque, peristalticum

ristalticum invertere potest, liberaliter rejicitur. Igitur bilem, hoc in morbo ejectam, non aliunde, quam a ductibus biliferis emulsis, motuque duodeni peristaltico inverso, proficisci, et rarissime in ventriculo adeo diu manere, ut notas morbi, si revera potestate hujusmodi sit praedita, facere valeat, non absque ratione gravissima concludimus.

Denique, ut omnia paucis comprehendamus, nihil aliud pro causa dyspepsiae proxima, quam atoniam fibrarum ventriculi muscularium et debilitatem, habendum esse judicamus; omnes enim causae remotae tales sunt, quales ad atoniam hujusmodi prognerandam vi et indole sua, plane manifesteque accommodantur.

CAUSAE REMOTAE.

Hae autem sunt duplices :

I. Quae in ventriculum ipsum protinus agunt.

II. Quae in alias corporis partes prius agunt, deinde atoniam, quam ibi fecerunt, in ventriculum ipsum diffundunt. Priores dyspepsiam idiopathicam, posteriores symptomaticam movent.

I. Quae in ventriculum ipsum protinus agunt. Hae vero hujusmodi sunt :

A. SEDANTIA seu NARCOTICA. Per haec autem ea significamus, quae motus systematis vimque potestatis motricis imminuunt, liberaliterve adhibita ex toto perdunt. In vim partis, cui admoveantur, nervosam protinus agere, eamque ex parte, vel ex toto, immobilem, pro quantitate applicata, reddere videntur. Cum vero omnis partis corporeae vigor mobilitasque a vi nervosa ad eam a cerebro libere adducta manifestissime pendeant, narcotica, quae mobilitatem potestatis nervosae haud dubie tollunt, ventriculo vel cuilibet alii parti admota, eam atonia summaque debilitate afficiant necesse est.

a. *Opium*.—Hoc vim quam maxime sedantem habere, et partem, cui applicetur, debilem, immobilem, sensusque ex toto expertem, efficere posse, experimenta mille demonstrant. Et apud Turcas et apud nostrates multa exempla offendimus, ubi hoc adhibitum appetentiam cibi, quam a tono fibrarum ventriculi muscularium valido pendere postea monstrabimus, perdere consuevit. Hoc liberaliter sumere moris illorum est, cum fatigationem jejuniumve sunt subituri. Igitur ambigi nequit, quin opium, et ex eo praeparata, in ventriculum nimis copiose saepiusque iusto ingesta, vires ei magnopere convellant.

b. *Liquores*

b. *Liquores spirituosi*.—Hi prius stimulant, deinde sedant. Namque, in modum opii, satis liberaliter adhibiti, corpori calorem, faciei ruborem conciliant, ictus arteriarum crebriores validioresque reddunt, vim imaginandi magis vividam efficiunt, summamque hilaritatem movent; ad extremum vero longe diversa praestant. Haec enim excitationis signa brevi subsequuntur, sensus imminuti, imaginatio a vero detorta, deliriumve, stupor, sensus ex toto sublato, proclivitas ad somnum, somnus verus, et, hoc ad finem perducto, sensus frigoris, debilitas, animus demissus. Igitur, cum excitationem collapsus nunquam non subsequatur, hicque illi pro rata ratione semper respondeat, liquores spirituosos saepius copiosiusque, quam sat est, sumptos, ventriculum quam maxime irritabilem infirmumque tandem reddituros esse, neminem potest latere. Hoc quidem nimis, proh dolor! verum esse, testantur horum miserandorum mortalium exempla, qui liquoribus hoc genus sorbillandis fere solum intenti ingenium torpescere, corpusque debilitari sinunt. E validis enim brevi invalidi, e cibi appetentibus ejusdem fastidiosi, e tremoris omnigeni expertibus irritabiles, tremuli, paralytici evadere consueverunt. Insuper, liquores hujusmodi ventriculo eundem nimis distendendo, quod ei vires, ut infra dicitur, non parum convellit, et acore, qui illis inest, magnopere possunt nocere.

c. *Nicotiana*.—Et vires narcoticae et stimulant non modicae huic plane insunt. Ventriculo, intestinis reliquisve visceribus internis, liberaliter admota, ea valde stimulat, naribus fluxum muci, glandulis salivariis salivae adauget. Injurias insignes, quas ventriculo eorum, qui eam mandunt, formae fumi adhibent, inferre consueverit, a magna potius salivae jactura, quam faciunt, quam a viribus ejus narcoticis, proficisci putarunt nonnulli. In hoc vero falli videntur. Salivam quidem ad concoctionem promovendam admodum necessariam esse, minime negamus; sed nicotiana eadem omnino mala, pleraque, nempe, dyspepsiae signa, in iis, quorum multa exempla non desunt, qui parum nihilve fere exspuunt, movere solet. Praeterea, qui ea sub forma pulveris utuntur, igiturque sputo ex toto fere vacant, non multo minus, quam alii, dyspepsiae notis afficiuntur. Et, si quando pulveris aliquantum in ventriculum descendat, anorexia, et alia signa dyspepsiae propria, nunquam non oriuntur. Igitur nicotianam, ad atoniam ventriculi et debilitatem progignendam quamplurimum conferre posse, quomodocunque eam adhibeas, non est cur dubitemus.

d. *Thea et Coffea*.—Has vim sedantem habere, multa multorum experimenta, quae longius foret referre, testantur.

Qui

Qui Indiam Orientalem incolunt, ii rem ita sese habere probe noverunt; usu enim earum, donec spatium per anni fuerint fervatae, et hoc modo vi narcotica, quae aliqua ex parte volatilis esse, igiturque mora evanescere videtur, orbatæ, abstinere consueverunt. Idem hoc probare videtur, quod dyspepsia hodie multo saepius, quam olim, sese ostendit; quod nulli alii causæ, quam infusis theæ et coffeæ fortioribus, quæ in usu adeo communi sunt, et semel bisve singulis diebus adhiberi solent, tribuere possumus. Insuper plurimi sunt, qui ne unum quidem infusi theæ poculum sumere possunt, quin anxietate, summo molestiæ circa præcordia sensu, manuum tremore, aliisque hoc genus signis, afficiantur. Omnes autem noxas, quas queri solent mortales, non a thea ipsa, sed ab aqua infusi calida, proficisci, sibi persuasum habent nonnulli. Caeterum, huic opinioni adversatur multorum experientia, et etiam Cullenii ipsius celeberrimi, qui ventriculo admodum sensibilis infusumque theæ bibendo non parum læsus, aliquot herbas indigenas in locum theæ sufficiens curavit, nullumque postea ex aqua calida detrimentum cepit. Ex his autem, theam ventriculo humano inimicissimam esse, abunde constat.

e. *Acida, ea præsertim quæ fermentationem possunt subire.*—Cum acida fossilia, quæ fermentationi non obijciuntur, anorexiæ insigniter occurrant, cumque unum e fermentatis, nempe acetum, purum vitiique expers, nihil molestiæ multis ventriculis faceßat; quomodo acida ventriculum debilitent, intellectu non adeo facile esse videtur. Hoc vero ea sæpissime præstare multa demonstrant; namque in ventriculum ingesta non tantum acorem, sed omnia alia dyspepsiæ signa, ut inflationem, ractum, cardialgiam, gastrodyniam, &c. adaugent. Insuper, alia quoque exempla sunt, ubi atoniam plane faciunt. Vinum, ex. gr. Burdigalense sumptum, in hoc nauseam, in illo paroxysmum arthriticum, excitat, quæ nunquam, nisi atonia prius facta, oriuntur.—Cum, quin debilitatem sæpe creent, ambigi nequeat, proximum est, ut, qua vi hoc præstent, consideremus. Viribus forsitan suis sedantibus ventriculum afficiendo agere, et hoc modo atoniam facere, possunt. Caeterum, ea alia ratione agere suspicamur. Quid enim obstat, quominus acescentia potissimum, quæ vinolam fermentationem etiamnum possunt subire, tantum aëris mephitici in ventriculo, quantum vires ei nimia, quam dat, distensione, magnopere possit convellere, explicent? Quidam auctores, iique optima notæ, ventriculum, vi aëris mephitici nociva et sedante, debilitari putarunt; sed experimenta recentiora eum in intestina, et in omnia alia corporis cava forsitan, si pulmones solos excipias, tuto admitti posse, demonstrant.

f. *Putrida.*

f. *Putrida*.—Haec vel etiam ad putredinem vergentia vi quam maxime sedante praedita esse; et igitur anorexiam, summamque ventriculi debilitatem, si in eum quolibet modo recipiantur ibive generentur, facere posse, hinc liquet, quod humorum putredo tantam brevi vasis sanguiferis, ut exinde oriatur gangraena, atoniam inferre consuevit.

B. *STIMULANTIA*.—Haec talia sunt, qualia contractiones fibrarum muscularium validiores excitant. Igitur, si modice adhibeantur, tantum absunt, ut dyspepsiam moveant, ut, contra, in eam non parum possint.

Omni musculus exercitatio modica firmat; ea vero, quae non citra defatigationem, vel immodica sit, vires eidem convellit. Hanc ob causam, stimulantia, utpote quae contractiones tunicae ventriculi muscularis crebriores efficiant, diutius adhibita, tonum stomacho tandem imminuant et debilitent, necesse est.

a. *Aromata*.—Haec fibras ventriculi musculares plane stimulant, et, ut sese crebrius validiusque contrahant, faciunt; namque ructum, partem aëris, unde ventriculus distenditur, expellendo, plerumque movent. Si vero has contractiones nimis diu ciere pergant, vires ventriculi motrices plus satis exercebunt, et idcirco eas, ob rationem supra positam, manifeste debilitabunt.

b. *Cibus plenior*.—Hic mole sua contractiones ventriculi movet. Si vero plus ejus, quam par, quotidie ingeratur, motus ventriculi musculares justo crebriores, et distensionem majorem fore, neminem fugere potest. Qui genio igitur nimis liberaliter singulis diebus indulgent, ii ventriculi atonia vix unquam vacabunt.

c. *Vomitio nimis crebra*.—Haec absque motu ventriculi-peristaltico violenter inverso moveri nequit, et itaque ut ventriculum contractionibus validissimis afficiat oportet, quae saepius reiteratae tonum ei, ob causam supra comprehensam, omnino perdunt. Qui igitur, uti Celsus inquit, valere et senescere volet, hac quam minime insuescat. Quinetiam pleraque emeticorum, quae in usu sunt, plus minusve virium sedantium habent, et hoc modo quoque possunt nocere.

d. *Nimia alvi purgatio*.—Medicamenta, quae alvum purgant, non tantum quidem in ventriculum, quantum in intestina agunt. Quomodo igitur, forsitan rogabitur, ventriculum invalidum reddere possunt? Si vero summus consensus, qui hunc inter et illa intercedat, memoria teneatur, nemini, intestinis laesis, ventriculum quoque male affici mirum videbitur. Cathartica autem magis drastica canalem alimentarium

quam maxime debilitant, ut usui eorum inflatio molestissima alvique durities supervenientes clare testantur, quae non aliunde, quam ab atonia proficiscuntur. Quomodo hoc praestent, e supra positis satis manifeste parebit. Denique, quo saepius ad ea decurritur, eo plus detrimenti ex illis capiatur necesse est.

C. TONICA. *Hujusmodi sunt amara, &c.*—Haec, dyspepsiam depellendi consilio, saepe adhibemus, et votis nostris plerumque respondent; ventriculum firmitatemque appetentiamque cibi moventia. Cum vero crebrius diutiusque sumuntur, summam ventriculi, ut multa monstrant exempla, debilitatem progenerant. Igitur optimorum medicorum moris est, ea per longum temporis spatium nunquam adhibere, sed modo dare, modo iisdem abstinere. Utrum vero necne in morem stimulantium agant, vive forsitan narcotica praedita sint, nondum compertum esse videtur.

D. RELAXANTIA.—Hujusmodi sunt liquores calidi. Certum humoris et caloris conjunctorum gradum partes, quibus applicentur, non parum emollire et relaxare, inter omnes fere convenit. Quomodo vero liquores calidi in anum, vel quamlibet aliam corporis partem, quae calori et humiditati perpetuo obijciatur, immissi hoc possint praestare, si horum calor corporis proprium non excedat, et revera plerumque non adaequat, nonnulli, in quibus Pringelius celeberrimus est, sese non rite intelligere contententur. Sin autem memoria teneamus potestatem caloris generatricem corpori humano inesse, quae calorem multo majorem efficeret, nisi pars caloris aliqua cum iis, quae corpori circumdata vel vicina sunt, singulis fere momentis communicaretur, facile videbimus aliquid corpori circumdatum, quod cavet ne vicina calore suo impertiatur, in causa fore, cur potestas procreatrix calorem in corpore magis magisque accumulabit, quod eosdem omnino, ac calor adnotus, effectus edet; et igitur systema universum, partesve ejus certas, ubi calor accumulatur, non parum relaxabit. Hoc modo vestimenta, quibus nihil caloris inest, quaeque nihil aliud quam corpus adversus vim aëris refrigerantem defendunt, hoc modo balneum calidum gradum nonagesimum non excedens, et igitur calorem corporeum haudquaquam exaequans, systema humanum calefacere consuevit. Ex his igitur, quomodo liquores, quorum calor corporeo non aequalis sit, in ventriculum recepti, ut vis generatrix calorem ibi accumulet, eumque magnopere relaxet atque debilitet, facere possint, satis evidenter constabit.

E. NIMIA VENTRICULI DISTENSIO.—Haec vel a cibis sumptis, vel ab aëre eorundem explicato, potest oriri.

Fibrae

Fibræ autem corporis humani musculares nimia distensione sæpe graviter debilitantur, vel tono suo ex toto privantur. Igitur non mirandum est, edaces et ebriosos debilitate ventriculi perpetua laborare.

F. STIMULORUM SOLITORUM ABSENTIA.—Qui ventriculum suum quolibet stimulo assuefaciunt, ii eodem, absque nausea, sensu molestiæ, caeterisque dyspepsiæ signis, carere nequeunt. Qui, ex. gr. hora certa cyathum vini adusti sumere, vel etiam prandere, assueti sunt, ii, si, quod in usu sit, ob aliquam civilem necessitatem prætermittatur, molestiæ sensum ventriculive perturbationem conqueri solent. Salivam succumque gastricum ad concoctionem admodum necessaria esse, omnia testantur. Igitur, si hæc solito parciore esse incipiant, dotibusve mutantur, ventriculus laboret necesse est. Bilis quoque in intestinis defectus, ut in ictero plane videre est, ventriculum perturbat.

II. Quæ in alias corporis partes prius agunt, deinde atoniam, quam ibi fecerunt, in ventriculum ipsum diffundunt.

Nexum arctissimum ventriculum inter et reliquas corporis partes intercedere, multa demonstrant, et hoc in primis, quod paucissimi morbi in partibus systematis, ab eo etiam longissime distantibus, oriuntur, qui non ventriculum magis minime afficiunt. Quicquid, ex. gr. vim cerebri totiusve corporis nervosam imminuit, id plerumque effectus suos nocivos in ventriculo primum ostendit. Anorexia vel appetitus prostratus morbos, ab origine nervorum compressa oriundos, ut apoplexiam paralylinque, comitatur. Vinculum pari nervorum octavo circumdatum paralytis ventriculi subsecuta est, quæ in causa fuit, cur alimenta in eo complures per dies fuerint detenta, summamque putredinem sibi adepta. Si torpor systema nervosum, ut in hypochondriaci incidit, invadit, ventriculus non amplius illæsus manet. Atonia arteriarum extremarum, in febribus, in ventriculum diffusa, aporexiam movere videtur. Vix ullum abdominis viscus laborat, quin ventriculus affectus quasi particeps fiat, graviterque inde turbetur. Huius autem exemplum inigne et luculentum in morbis uteri renunquimus habemus. Denique, partes corporis a ventriculo longissime remotæ graviter contusæ aut vulneratæ vomitionem, quod chirurgos minime latet, momento sæpe concitant. Hæc autem omnia atoniam debilitatemve partium maxime distantium cum ventriculo posse communicari, clare evidentissimeque indicant. Rationem quidem, qua hoc fiat, nos explicare non posse non diffitemur; multa enim nervos eorumque motus spectantia summis adhuc tenebris involvuntur.

Cum igitur atonia a plerisque corporis partibus ad ventriculum

culum facillime transcat ; hinc, non absque ratione gravissima, cogere possumus, omnia, quae corpori universo partibusque ejus singularibus vires convellunt, qualia sunt affectus animi violenti, vita sedentaria, studium intensius, venus nimia, partus crebriores, &c. debilitatem ventriculi majorem minoremve quoque esse factura. Et ea omnia quidem similiaque ventriculum laedere dyspepsiamque movere, experientia nimis multorum satis superque testatur. Modus, quo agant, expositu non admodum difficilis esse videtur.

Hoc in loco haud silentio praetereundum videtur, tempestatem humidam frigidamque ad dyspepsiam posse conferre. Quam facile humor frigusque spiracula cutis occludere possint, neminem in re medica versatum latet. Si autem cutis hoc modo afficiatur, ob summum, qui hanc inter et ventriculum interest, consensum, hic non diu sanitate fruetur.

Denique, labes haereditaria proclives ad hunc morbum mortales nonnunquam forsitan reddit.

SIGNORUM RATIO.

I. ANOREXIAE.—Cum contraria se invicem saepe optime explicent, antequam anorexiam illustrandam suscipiamus, a quam causa appetitus oriatur breviter considerabimus. Hunc alii physiologorum reliquis cibi proxime sumpti acidis ventriculum stimulantibus tribuerunt. Hae autem, quamvis ad appetitum movendum nonnihil, ut alia acida, interdum possunt conferre, adeo inaequales sunt, et tantopere a certa concoctionis conditione pendent, ut cibi appetentiam, quae admodum constanter redit, facere nequeant. Appetitum alii parietibus ventriculi sese mutuo atterentibus retulerunt. Cum vero ventriculus, etiam cum maxime contractus est, formam globularem, ut optimi physiologi docent, semper retineat, parietes sibi invicem nunquam applicantur. Igitur appetitus ab alia causa proficiscatur oportet. Cum perspiratio, quae omnium evacuationum copiosissima est, et partem ingestorum longe maximam e corpore rursus expellit, corpus, post cibum sumptum, ad certum usque gradum deplevit, quaedam systematis universi inanitas oritur, quae vasculis cutaneis extremis contractionem, sibi pro rata ratione respondentem, infert. Haec vero, ob consensum manifestissimum qui cutem inter et ventriculum intercedit, contractionem similem cum fibris ventriculi muscularibus communicare videtur, quae eum molestiae sensum, qui appetitus appellatur, movet. Cum igitur appetentia cibi a valida fibrarum ventriculi muscularium contractione pendeat, anorexia vel appetitus prostratus a causa contraria,

traria, earundem, nempe, atonia et debilitate, proficiscatur oportet. Rem autem ita sese habere experientia testatur; namque, ventriculo debili, appetitus fere semper languescit.

2. NAUSEAE ET VOMITUS.—Haec ab eadem causa plane pendent, et prior tantum gradus signi supra comprehensi major, posterior maximus esse videntur. Hoc clare exposito, illa satis intelligitur. Plerosque vomitionem ab iis solis, quae ventriculum irritant, motuque ejus peristalticum invertunt, moveri putare non ignoramus. Et rem ita sese non raro habere haudquaquam negamus. Caeterum, sequentia, quae ad atoniam ventriculo et debilitatem comparandam plane, accommodantur, in causa sunt, cur vomitum a mera debilitate saepe proficisci credamus. Eum enim excitant, sanguis brachio modice detractus interdum, idem nimis profuse emissus fere semper, aqua tepida olenique blandissimum omni stimulo hand dubie destituta; sedantia, ut opium, liberaliter adhibita; nonnullis in hominibus liquores blandissimi, dum acris stimulantia nullum hujusmodi effectum edunt, &c.

3. INFLATIONIS.—Quamprimum alimentum in ventriculum descendit, saliva sicculque gastricus aërem fixum, qui illi magna plerumque quantitate inest, brevi expediunt, qui in causa est, cur ventriculum cito a cibo sumpto fere semper magis minusve distendi sentiamus; namque cibus ipse, quamvis madefactus et liquoribus ventriculi admixtus, non multum mole potest augeri. Hic aër vero, quamvis liberaliter explicatus, nihil fere molestiae ventriculo firmo faceffit. Igitur, non sine causa gravi, eum, sanitate substante, rursus absorbere putarunt plerique physiologorum. Caeterum hanc absorbendi potestatem magna ex parte amittere videtur ventriculus debilitatus, quod ut aëre alimenti explicato tantopere distendatur, facit.

4. RUCTUS ET RUMINATIONIS.—Prior hinc oritur, quod aër modo positus ventriculum adeo irritat, ut motus ejus peristalticus invertatur, ostiumque superius recludat, per quod aliquantum aëris elastici in oesophagum ingreditur, et ad os usque ascendit: Posterior hinc, quod partes alimenti solidiores, aëre fixo explicato, fluidis leviores evadunt, summa ventriculi petunt, cardiamque irritant, qua tandem per motum peristalticum inversum aperta, rejiciuntur, et ad fauces osve perveniunt.

5. CARDIALGIAE.—Per hanc eum molestiae sensum, non omnem ventriculi dolorem, in morem quorundam auctorum, qui ab acrimonia acida, putridave interdum forsitan, ostio ventriculi superiori cardiaeve, praesertim nimis irritabili reditae, adnota, oritur, significamus. Hic autem ventriculis
in

in firmis, quanquam acescentia in eos quotidie ingeruntur, et aliquantum acoris in iis haud dubie progeneratur, nunquam tantus fit, quantus dolorem movere potest. Eum igitur a ventriculi atonia pendere opinamur, quae in causa est, cur alimenta in eo tamdiu retineantur, eoque fermentationis progrediantur, ut procreetur acor acerrimus. Rem ita sese habere, testatur liquor insigniter acris e ventriculis scirrhopylorum admodum coarctante, vel ex toto occludente, laborantibus saepe rejectus, qui linteola nonnunquam erosit.

6. GASTRODYNIAE.—Haec, ut neminem fugit, a causis diversis, ut inflammatione, inflatione, acrimonia, spasmo, proficisci potest. Hoc vero in morbo dolorem a spasmo, potissimum oriri putamus, quem in ventriculo summa atonia laborante, quae, uti Hoffmannus testatur, spasmos facillime gignit, magnopere invalescere oportet.

7. ALVI PLERUMQUE ASTRICTAE.—Haec ab ea debilitate, quae et ventriculum et totum canalem alimentarium occupat, plane oritur. Ventriculus tono idoneo destitutus alimenta per pylorum in duodenum nimis tarde propellit, et igitur motum hujus peristalticum non satis excitat, qui, si rite pergat, partibus in superioribus irritatis prius movetur, deinde inferiores petit. Descensus autem alimenti motui peristaltico, qui hoc in morbo, ob fibrarum intestinorum muscularium debilitatem, nunquam non lentus est, pro rata ratione assidue respondet, eo tardo tardus, eo celeri celer.

PROGNOSIS.

Dyspepsia prima per stadia, cum nondum inveteravit, non difficulter saepe depellitur. Si a morbis, qui medicinae solent parere, pendeat, his sublati, tollitur. Si vero depulsa saepe rediit, praesertim si signa febris hecticae, hydropis, cachexiaeque universae movit, finem ejus infaustum fore, causa non deest, cur concludamus.

RATIO MEDENDI.

Omnes autem morbos, a solidorum debilitate et relaxatione oriundos, medicinae tardissime et aegerrime parere, memoria semper tenendum. Namque solida corporis humani nimis distensa tonoque privata eundem, non absque summa difficultate, recipiunt. Igitur, quantum hujus morbi curationem spectat, plus forsitan fiduciae in ratione victus idonea, causisque remotis vitandis, quam in medicamentis ipsis, collocandum.

Consilia

Consilia vero medendi tria esse videntur.

I. Causas remotas quam diligentissime vitare.

II. Signa nonnulla, quae gravitatem morbi soleant augere, levare.

III. Tonum ventriculo reddere.

Quantum ad primum consilium attinet, de causis remotis adeo fusc supra diximus, ut earum hoc in loco mentionem rursus facere minime necessarium esse videatur. Omnes, quotquot sunt, curiose constanterque fugiendas esse, dicere sufficiat.

II. Signa nonnulla, quae gravitatem morbi soleant augere, levare. Horum autem praecipua sunt, anorexia, vomitus, cardialgia, gastrodynia, alvusque astricta.

1. *Anorexia*.—Huic per medicamenta vomitionem excitantia occurrere, moris universi est. Haec autem tribus consiliis, nempe, quae ventriculo continentur evacuandi, tonum ventriculo augendi, cursum humorum ad superficiem corpoream faciendi, respondent. Eorum delectus habendus. Si tantum ventriculo contenta, quae quidem appetitum magis magisque imminuere nauseamque augere possint, expellere velis, quod parum proderit, similia enim in ventriculum spatio brevissimo confluent, leniora tantum necessaria sunt, qualia theae viridis, chamomæli, raphani rusticani, &c. infusa. Si vero tonum ventriculo augere, quod emetica modice intraque certos limites adhibita haud dubie praestant, impetumve humorum ad cutem facere, quod in morbum multum potest, ut curatio ejus aestate et in regione calidiore semper facilius clare testatur, decreveris, ad fortiora decurrendum, qualia sunt, ipecacuanha, vitriolum album, antimonialia.

Vomitio non saepius reiterabitur, alioquin, ut multa exempla docent, ventriculum non firmabit, sed, contra, vires ei in primis convellet.

2. *Vomitus*.—Hic, qui saepe pro conamine virium naturae medicatricium salutifero habendus est, nihil attentionis nostrae desiderat, nisi gravis evadat. Modicum tollunt, emeticum lenius, vomitus enim vomitu interdum depellitur, quod tamen non adhibendum, nisi eum ab acore similive proficisci suspicemur, pauculae spiritus vini gallici spiritusve vitrioli guttae; graviores opium, interne adhibitum, regionive ventriculi, forma cataplasinatis, admotum; et nonnunquam, plerisque aliis incassum tentatis, aliquantulum salinis marini.

Cardialgia.—Cum vegetabilia multum acoris in ventriculo soleant prognerare, plerique medicorum aegrotis curae suae commissis, ut hisce abstineant, ciboque animali ex toto victitent, praecipunt. Quanquam hoc, morbo gravissimo, nonnunquam

nunquam forsitan necessarium; plerumque tamen non faciendum. Namque cibus animalis et signa scorbuti movere, minusque vegetabili perspirabilis tantam plenitudinem, quanta periculo nunquam vacat, facere potest. Igitur tantum alimentum vegetabilis, ut panis bene fermentati, olerum interdum, &c. quae aestate, quam hieme, nonnullis minus nocere consueverunt, animali adjungendum, quantum ventriculi absque incommodo ferre possunt, putamus. Quantum potum spectat, quicumque liquores adhibentur, ii tales sint, quales fermentationem ex toto absolverunt, et eandem igitur rursus subire non periclitantur. Hujusmodi sunt vina Madeirense, vetustate mite redditum Lusitanum. Cerevisia Londinensis, quae Anglice *Porter* appellatur, aetate provecta et bene lupulata, plurimis nihil noxae omnino inferre consuevit. Quantum ad medicamenta attinet, acori, cum in ventriculo subest, occurrunt absorbentia, magnesia, quae acido ventriculi adjuncta salem medium facit, qui alvum leniter molli; aqua calcis, quae acidum potenter absorbet, hocque modo multum prodest; sales alkalini, &c.

4. *Gastrodynia*.—Si haec a nimia cardiae irritabilitate, a muco abrafo ortum ducente, proficiscatur, prosunt demulcentia et opiata; si a spasmo, aromata; antispasmodica, alkali nempe volatile, moschus, aether vitriolicus, gummi foetida; opium, non saepius dandum.

5. *Alvus astricta*.—In hanc possunt sales neutri, si quantitatibus parvis saepiusque repetitis sumpti, alvum leniter movent; namque omnis purgatio drastica, utpote quae intestina debilitet, summa cura vitanda: Magnesia jam posita; rhabbarum, quod ore tantum mansum saepe alvum satis emolli, et ad ventriculum roborandum nonnihil forsitan amaritudine confert; oleum ricini, aloe; sulphur, quod nimium aërem in ventriculo explicat, fortasse rarius adhibendum.

III. Tonum ventriculo reddere. Quae hoc praestant, ea breviter referentur.

1. *Acida*.—Ea tantum sunt adhibenda, quae fermentationi rursus objici non periclitantur, qualia sunt, vitriolicum, et id quod e vegetabilibus destillatis oritur. Haec saepe tonum ventriculo augent.

2. *Metallica*.—E ferro praeparata optima esse videntur, et in debilitatem ventriculi non parum saepe possunt. Ferrum in aquas medicinales diffusum ventriculum non raro insigniter roborat. Ad hoc quoque aqua ipsa frigida plurimum confert.

3. *Amara*.—Haec, quomodocunque agant, ventriculum firman, appetitum movent, concoctionem hand dubie accelerant. Ea quidem fere innumera, optima vero sequuntur, ra-
dis

diæ columbæ et gentiani, chamomæolum, absinthium, centauræum minus, cortex Peruvianus, &c. Ventriculo gratiora evadunt, aromatis, ut cortici aurantiorum, cinnamomi, &c. adjuncta. Caeterum, ob causas supra politas, nunquam per longum temporis spatium continuum sunt adhibenda.

4. *Exercitatio*.—Hæc nunquam negligenda. Perspirationem auget, tonum vasculis extremis conciliat; igiturque per consensum jam comprehensum ventriculum plane firmat. Semper modica et citra defatigationem fit. Reliquis ejus generibus præstant ambulatio et equitatio.

Denique, animus aegroti ab omnibus, quæ moestitiam possunt movere, abducatur, et omni ratione quam maxime erigatur.

DE HYPOCHONDRIASI.

AUCTORE STAN. BARNES.

DEFINITIO hypochondriasis ab egregio nostro Culleno tradita, aliis a scopo aberrantibus, merito anteferenda videtur.

Dyspepsia cum languore, torpore, metu, moestitia, in temperamento melancholico.

HISTORIA MORBI.

In symptomatum enarratione haud alienum fore ducimus, eundem sequi ordinem, quo munia corporis naturalia, vitalia, simulatque animalia, afficiuntur.

Nequaquam, ut alii permulti, hicce morbus subito ingruit, sed primordia ejus neque ipsi aegro neque medico facile dignosci possunt; paulatim vero atque subdole ingravescit, ita ut per symptomata jamjam enumeranda ejus natura omnibus tandem pateat.

Quodam mentis aequæ ac corporis prægresso torpore, cibi appetentia a statu sano magis magisque pedetentim alienatur, nullique inservit ordini, modo etenim solito major atque effraenata evadit, modo autem penitus prosternitur, aut tantopere vitatur, ut absurda vel incongrua expetat; summo vero odio prosequitur, quæ sumptu facilia atque salutaria forent; potius cujuscunque sit generis fastidio habetur; plumbeus

denique dolor, qui, cibo deglutito, ventriculum et praecordia nunquam non aggreditur, omnia cogit averfari ciborum genera, eaque quali tormenta reformidare.

Paulo ferius inflationes rugitusque intestinorum adoriuntur, quibus acidae eructationes, nausea, dolor circa cardiam rodens, gulae affectiones spasmodicae succedunt.

Nunc vero ingesta, magna ex parte, adhuc cruda atque immutata, ingenti viscidae materiae copia commista, regurgitantur, et haec saburra modo tam acida est, ut hebetet dentes, modoque tam acris, ut, juxta aliquos auctores, pannos carbaseos rodant, et aliquando foetore ova diu incubata refert. Haec autem symptomata post macularum eruptionem leviora redduntur.

Si ingesta per pylorum transmittuntur, spasmi, inflationes enormes, nec non dolores lancinantes, praecipue sub costas spurias, in hypochondriorum utraque, maxime vero in sinistra regione, intestina tentant, et in hac nonnunquam tumor duriusculus sentitur; subtus ventriculum pulsatio immanis percipitur, interdum regiones lumborum ventreinque nephriticos colicosque mentientes, cruciant dolores; alvus plerumque pertinaciter astricta, aliquando autem liquida evenit, et murmura et borborygmi aegrum turbant, quorum causa flatu, ubi primum per inferiora vel superiora expelluntur, induciae quaedam, sed raro diuturnae, a doloribus conceduntur.

Sputatio continua aegrum infestat, et ideo sputatores nuncupabantur hypochondriaci.

Nocturna quies per incubum vel tristia insomnia turbatur; et, quamvis somnus, omnium laborum et solitudinum medela atque perfugium esse existimetur, tamen ex eo, hoc morbo laborantibus, dolores quamplurimi metusque oriuntur, dum nil praeter tristissima spectacula oculis objici videtur.

Jam ad munia vitalia transeundum est.

Cordis tremoribus crebris atque palpitationibus per intervalla gravatur aeger: pulsus tardus est, et durus.

Respiratio difficilis, et ad motum quiescens, laboriosa evadit; nonnullos etiam paroxysmi graves asthmatici impetunt.

Functiones animales morbo haud immunes restant.

Corpus invito tardeque movetur. Animus, metui praecipue mortis, moerori, inquietudini, morositati, zelotypiae, pravisque susceptionibus omnis generis, valde redditur proclivis, ita ut, absque ulla justa occasione, haecce pathemata quam pertinacissime foveat; porro, hominum consortia fugiunt, solitudinemque anxie quaerunt, ne mens, uni semper meditationi

meditationi intenta, aliorum turbetur colloquio; nulli sunt propositi tenaciores, nulli majori gaudent facultate, totam mentem uni atque eidem cogitationi penitus adhibendi; hinc merito observatum est, melancholicos caeteros ingenio praestare.

Sunt denique quaedam symptomata, totum quae corpus infestant, et in ordinem haud reduci possint; anne talia sunt, faburrae atrabiliariae nonnunquam sanguinolentae, modo per vomitum modo per alvum eliminatae?

Frequentes desidendi conatus aegrum exercent. Dolore ardenti, qui aliquando partem ejus unicam affligit, lingua laborat. Maculae luridae atque vibices per totam corporis superficiem, maxime vero in inferioribus extremitatibus, sese ostendunt. Hydrops vel icterus inferuntur. Vertigo et stupor, tinnitus aurium, cum auditu difficili et oculorum caligine, frequenter occurrunt. His adjice dolores atrocissimos capitis; artus etiam dolore obtuso, saepius acuto, distorquentur. Melancholia et mania aliquando superveniunt, quae laborantis vitam tam gravem tanque miserabundam reddunt, ut aliquando finem laboribus quaerere cogatur, vim sibiinet ipsi inferendo.

Horum multa tamen raro occurrunt, donec morbus inveteratus evaserit, altasque radices acquisiverit.

Licet symptomata hujus morbi ordine quodammodo methodico recensere conati sumus, tamen agnoscendum est, quod rarissime, in eodem homine, hunc ordinem vel numerum sequantur.

Quamvis per intervalla remissiones patiatur morbus, tamen nunquam sanitate integra et illibata fruitur aeger, sed continuo plus minus opprimitur; interdum tam mitia eveniunt symptomata, ut quasi prorsus abire dissimulet; sed, heu! iterum novo quasi impetu recrudesceat.

Aliquando paucis mensibus, saepius pluribus annis, curriculum implet; et nonnulla prostant exempla, in quibus paucos intra dies a primo ingressu ferias egerit.

T H E O R I A.

Morbus hicce praeclarum praebet documentum, quanti semper momenti est, aegri, cujus salutis curam gerimus, temperamentum ejusque cognoscere causam, ut sic nobis morbi, quo laborat, natura apprime innotescat.

Quoniam illi, qui melancholico sunt temperamento, praefertim, imo verisimiliter, soli verae hypochondriasi obnoxii sunt, necessarium esse videretur, causas indiciorum, per quae

ab aliis talis corporis conditio dignoscitur, perfunctorie investigare; et, uti imagines contrarii coloris aliae aliis invicem lucem affundunt, hoc animo pauca de temperamento sanguineo, quod melancholico contrarium esse putamus, dicere conabimur: Hinc nostra de morbi natura perceptio non solum clarior fiet, sed discernen eum inter et hysteriani evidentius atque facilius reddetur.

Si enim haecce duo temperamenta inter se conferre velimus, ex diametro opposita esse invenientur.

Gaudet etenim temperamentum melancholicum nigris, fuscis, atque crispatis multum capillis, oculis nigrescentibus, et vultu subatro, strictiori corporis habitu, musculis firmioribus, cute denique nec molli nec laevi; porro, aspectu notatur meditabundo; arteriae exiles sunt; venae autem in superficie corporis eminent. Motus muscularis tardus atque torpidus evadit, alvus fere astricta, et sensilitas magnopere imminuta est.

Huic corporis conditioni mentis functiones omnino quadrant; nam, intellectus percipiendique facultas tarda atque inertia occurrunt; ideae non nisi pigre in ordinem rediguntur.

Lentius atque tardius, quam ulli alii, odio, amore, vindicta, aut gaudio excandescunt; quicquid autem ingenio vel animo semel suscipiunt, summa pertinacia prosequuntur.

Ab hoc autem corporis et animi habitu, omni prorsus re differt temperamentum sanguineum; quod, ut de aliis fileam, capillis insignitur mollibus atque humidioribus, colore nunc rubescente, nunc candente, vel quovis ullo alio, si modo nigrum excipias, inditis, nec ut in melancholico tam multiplices sinuantur in orbes, florida pleneque facie, molliori atque laeviori cute, corpore crasso, lepido, laetoque fronte, musculari prompto ac agili motu pollet; alvus laxior fere sese habet, sensilitas exquisita est, acumen ingenii impigrum, sermones alacres, denique animus perfacile pathematibus afficitur hilaribus et jucundis.

Ex lineamentis horum temperamentorum supra descriptis, manifesto constat, quod inter se longe lateque differant, et hancce diversitatem, ex quadam causa cuique propria originem ducere, nemo sanus negabit; qua ex re talis pendeat causa, proxime explorandum venit.

Imprimis, praemonendum est, sanguinis molem in melancholico longe aliter quam in sanguineo distributam esse; in illo enim in venas, in hoc autem temperamento in arterias praeponderat, ut ab erudito Gaubio bene his verbis observatum est.

“ In

“ In strictioribus contra corporibus vasa majora magis distenduntur, venaque, prae arteriis, laxiores ultra modum tumescunt.”

Sensibilitas totius nervosi systematis acutior aut hebetior, pro tensione cerebri majori aut minori, redditur; et haec non solum a plenitudine ejus arteriarum, sed a celeritate, qua per has propellitur sanguis, dependet; ad hanc rem elucidandam phrenitis et syncope pro exemplis inserviant. In priori, sanguis ad cerebrum majori solita copia mittitur; ac porro per vasa ejus, et praesertim arterias, rapide pellitur, a quo systema tam sensibile redditur, ut sonus aures, vel minimus, vel lucis impressio quantulacunque, oculos offendat.

In syncope vero, sanguine vix usque ad cerebrum adveniente, corpus fere omnino insensibile evadit.

In melancholico temperamento arteriae totius systematis, et idcirco etiam cerebri ex causa supra memorata, non solum minorem sanguinis copiam, quam in sanguineo temperamento continent, sed etiam hanc ipsam torpide tardeque propellunt; quocirca cerebri tensio, vel vigor temperamento melancholico minor est; et hinc sensibilitas totius nervosi generis, in eadem ratione minor est, et inde etiam irritabilitas muscularium fibrarum, quae sensibilitati nervosi systematis semper respondet, obtusior efficitur, quam in sanguineo; in hoc enim arteriae amplius distenduntur, et sanguis per illas velocitate majori transit; et hinc tonus seu tensio cerebri, et inde sensibilitas nervosi systematis in genere, sed speciatim muscularium fibrarum, irritabilitas augetur.

His collatis, una primaria causa, cur circuitus in temperamento melancholico, quam in sanguineo, tardior sit, liquido, ni fallor, appareat; ob torporem, nempe, sive defectum irritabilitatis in cordis et arteriarum fibris muscularibus.

Quidam, fortasse de hujusce theoriae veritate dubitantes, perhibere conentur, quod irritabilitas muscularium fibrarum, per statum cerebri, vel vim nervosam, minime afficiatur, has vero fibras per suam vim insitam solummodo agere. Omnia proferre argumenta, quae ad hanc opinionem refellendam adduci possint, limitibus hujusce dissertationiunculae minime competit. Rationi maxime consentaneum videtur, et per experimenta equidem confirmatum est, quod vis insita musculorum, musculariumque fibrarum, a vi nervosa dependeat, vel ei ad amissum congruat, ut ovum ovo; igitur utraque a cerebro earum scaturigine communi proveniunt.

Praeterea, sensibilitas totius systematis, et irritabilitas muscularium fibrarum, absque cerebri tono, seu tensione, augeantur, quo magis arteriae, quae et fibras musculares, et cerebrum,

brum, nec non nervos, jugiter suppeditare observantur, a sanguine distenduntur, et quo celerius hic sanguis earum lumina percurrit; phlegmone hujus opinionis praebet illustrationem. Et, nonne sensibilitas sanguinei temperamenti major, ab evolutione phlogisti, per actionem arteriarum magis acceleratam, extricati redditur?

Talem opinionem confirmare videtur, quod omnibus notum est, vim scilicet vitalem praecipue a calore pendere; et, cum hic magnopere minuitur, ingens torpor insensibilitasque oritur, ut in vespertilionibus, aliisque avibus quae per totam hiemem vita quasi orbatae videntur; si hoc verum est, in promptu erit rationem reddere, cur sensibilitas irritabilitasque, in temperamento melancholico, valde minora eveniunt, quam in sanguineo, nempe, quia in illo arteriarum actio minor est, et non nisi in parva copia evolvitur phlogiston*.

Denique, conditio solidi simplicis in singulo temperamento diversa notam discriminis exhibet. Procul dubio etenim status est flexibilitatis, et elasticitatis hujus organi, motui muscolari prompto et facili accommodatissimus. Hac conditione sanguineum temperamentum gaudere, melancholicum autem rigiditate errans carere videtur. Ex hac rigiditate fit, quod motus muscularis tardior et difficilior evadat.

Postremo, quoniam membranae finibus nervorum obductae in temperamento melancholico, in genere densiores atque rigidiores sunt, quam in sanguineo, necesse est, ut impressio, quae in temperamento sanguineo sensationem ciere queat, nullam in melancholico excitet; condensatio cutis manuum opificum aucta, et inde sensibilitas ejus partis imminuta, nemini ignota sunt.

Ex omnibus supra dictis, causam colligere possumus, cur sensibilitas systematis temperamenti melancholici obtusior est, et motus ejus et munia corporea in genere torpidiora atque tardiora occurrunt.

Transeundum sit ad causam animi, in utroque temperamento, diversitatis investigandam; sed de hac valde perfunctorie tantum dicere licet; observatio quotidiana clare ostendit, inexplicabilem quandam sympathiam corpus inter et animum existere; quo magis corpus validum, et naturaliter sensilius est, eo animus hilarior, atque erectior, sese habet; et vice versa:

Hinc metuunt cupiuntque, dolent gaudentque. VIRG.

* Clariss. Duncan, in praelectionibus suis medicinae institutionum academicis, an. 1772, calorem animale, a phlogisto, vasorum sanguiferorum actione, explicato pendere, primum edocuit.

D I A G N O S I S.

Hysteria, dyspepsia vera, et melancholia, soli videntur esse morbi, qui hypochondriasis speciem prae se ferre, talique sub larva medicum fallere queant.

De his igitur ordine. Si vel auctoritatem priorum serviliter sequi, vel ab analogia tam aliena, opiniones male stabilitas tradere medici, haud tam proclives fuissent, proferre discrimen hysteriae inter et hypochondriasin vix opus esset, saltem primo utriusque insultu; hoc etenim tempore ulli vix alii morbi magis inter se differunt; etsi autem hysteria, postquam diu duraverit, symptomata hypochondriasi exferat similia, uti sunt dyspepsia, inflationes, appetentia cibi prava, &c. haec a debilitate per crebros violentosque paroxysmorum regressus illata oriuntur.

Quoniam hypochondriasis et hysteria jam diu a spectatissimis medicis pro morbo eodem tractatae sunt, nos magis dilucidos accuratosque esse oportet in iis dignoscendis; eo igitur, memoriae causa, in quatuor capitula, quae de diagnosi dicturi sumus, dividere libet; quorum in primo, De causis eorum remotis; 2do, De causa proxima; 3tio, De symptomatibus; 4to, De cura, agemus.

Quoad causas remotas: Hypochondriasis sexus virile, hysteria foeminas, raro aut nunquam viros, adurit.

Diversis porro vitae periodis annique temporibus occurrunt. Temperamentum melancholicum hypochondriasi praecipue obnoxium est, hysteriae vero sanguineum; proinde hypochondriasis plerumque non nisi aetate ad senium vergente occurrit; quo tempore libramen sanguinis, ob rigiditatem arteriarum auctam, magis magisque in venas divertitur; hinc sensibilitas imminuta; hieme etiam saepissime incipit, cum sanguis ab externis ad corporis internas partes determinetur, et torpor systematis per frigus augeatur.

Hysteria primos fere facit impetus sub vitae meridiem; et cum idcirco plethora praevaluerit, per quam sensibilitas valde exquisita redditur; hoc confirmatur observando, hysteriae frequentius occurrere juxta periodum tributum lunare solvendi, vel hocce morbose impedito; quinetiam, tempestate aestiva, cum sensibilitas et mobilitas systematis, et fortasse hilaritas animi, per calorem temporis genialem, augeantur. Insuper, insensibilis atque torpidus corporis habitus homines hypochondriasi opportunos reddit; e contra, illae, quibus sensibilis atque mobilis tum animi tum corporis habitus est, hysteriae maxime accommodatae sunt. Quod ad causam proximam at-

tinet;

tinet; nihil aliud esse videbitur in hypochondriasi praeter generalem systematis torporem, qui digestionis organa praecipue et systema sanguiferum impetit; inde eorum munia manca atque viciata valde evadunt.

Causa autem proxima quae hysteriae originem praebet manifesto est intestinorum spasmus, qui ex causis atoniam et mobilitatem generantibus originem ducit; et inter tales fortasse referri meretur ardens et immane desiderium libidini venereae indulgendi; cur tubus intestinalis, prae caeteris, afficiatur, sensilitas ejusque mobilitas major, in causa esse videtur.

De symptomatibus. Quanquam spasmi quandoque intestinorum et gulae in hypochondriasi accidunt; tamen ab ino ventre oriri, vel in ejus cavo locum subinde mutare, et tandem ad fauces ascendere, nunquam observati fuerunt; sed in hoc malo, ubi incipiunt, ibi, sede immutata, manent.

Quinetiam, quamvis respiratio hypochondriasi laborantium a spasm oesophagi, speciem globi hysterici prae se ferenti, paululum impediatur; tamen nunquam tam magnus exoritur, ut aegro suffocationem minuetur. Praeterea umbilicalis regio in hypochondriasi prominet, sed in hysteria retrorsum deprimitur; et, quanquam in priore dolor fixus, et uni parti capitis insidens, clavumque hystericum referens, aliquando occurrit; talis tamen affectio haud frequens est, et forsitan vix unquam, nisi in ea hypochondriasis specie quae, ab hysteria ortum ducens, ejus magna ex parte typum induit, oritur. Porro, hypochondriaci contractionibus convulsivis nunquam exercentur, nec animo deficiunt, nec sensu et motu sic orbatii sunt, ut de iis conclamatum sit; cum, e contrario, hysteria laborantes saepius in tanta animi deliquia incidunt, ut proflent exempla, quae confirmant, earum nonnullas pro revera mortuis sepulchris reconditas fuisse.

Denique, hypochondriaci nunquam valetudine per intervalla fruuntur; hysterici fere duos inter paroxysmos illibata gaudent sanitate. Confirmata et pura hypochondriasis vix unquam sanatur; hysteria, licet pertinacissima, saepissime arti salutiferae, aut ipsius naturae viribus, auscultat.

Quoad curam: Emigrationem in regionem calidam pro hysteriae medela, nemo certe admoneret; sed, contra, hypochondriacis valde prodest calida coeli temperies: nam corporis irritabilitatem auget, quae hysterico laborantibus malo jam nimie exquisita est. Medicamenta stimulantia, quae in hypochondriasi profunt, in hysteria saltem per paroxysmi intermissionem nocent; contra, balneum frigidum et astringentia, sensilitatem mobilitatemque imminuendo, in hysteria utilis sunt;

sunt; in hypochondriasi, rigiditatem atque torporem augendo, obsunt; balneum calidum, quod saluti est hypochondriacis, hystericeis officit.

Sed quomodo vera et simplex hypochondriasis a dyspepsia dignoscitur? Vid. Tom. ii. p. 4.

Postremo hypochondriasin inter et melancholiam discrimen aliquod statuendum est. In melancholia vera animus male sese habet, absque laesione corporea evidenti; et, quanquam in hoc malo, ut in hypochondriasi, animus uni tantum simul et semel negotio vel cogitationi affigitur, priori tamen laborantes morbo propositi tenaciores inveniuntur; quinetiam, in morbo hypochondriaco, animus fere tristis seu meticulosus est, at melancholici jucundis et ludicris imaginibus aliquando versantur, huc spectat, quod reges vel principes se esse existimant, ut sic cantat Horatius:

“ Hic ubi cognatorum opibus currisque refectus,
Expulit elleboro, morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese, Pól! me occidistis amici,
Non servastis, ait, cui sic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratissimus error.”

C A U S A E R E M O T A E.

Temperamentum melancholicum, tum propter libramen sanguinis in venas magis mutatum, tum propter torporem in genere totius systematis, coacervationibus internis, praesertim vero in systemate venae portae, porro, indigestionibus et aliis munium naturalium vitiis, eximie obnoxium est, et sic corpus magnopere huic morbo praedisponit.

Sexus virilis, quia minori irritabilitate gaudet, denuo, iis causis, quae hunc statum torporis augment, magis quam sexus sequior, exponitur.

Senectus in ultimo vitae stadio.

Hac aetate non solum causae, quae temperamentum melancholicum huic opportunum reddunt, ingravescent, sed etiam vigor vis nervosae imminuitur, hoc est, imbecillitas torpori additur.

Hypochondriasis nunquam in prima aetate occurrit, juventutem raro infestat; circiter vero vel post annum trigesimum quintum plerumque ingruit.

Tales sunt etiam causae quae per actionem diutinam talem corporis habitum inducunt, qualis morbo, causa efficiente oblata, obnoxior redditur, vel ei ortum praebere possunt; huc pertinent omnia quae

A. Torporem tum corpori tum animo insitum augent, uti sunt,

- a. Gravis atque diutinus labor,
- b. Astringentia et tonica, sive interne sive externe, diutius adhibita,
 - aa. Aqua gelida, glacies ipsa, cortex Peruvianus, &c. interne assumpta, et frigus externe admotum,
- c. Liquidorum usus praetermissus.

Sequentia praecipue torporem animi augent :
- d. Meditatio assidua de re unica, quae maximam exigit attentionem,
- e. Vita sine animi oblectamenti peracta,
- f. Atra nebulosaque tempestas.

B. Quae vel systema in genere vel digestionis viscera praecipue debilitant.

- a. Pathemata animi, talia sunt aestus, irae, metus, spes fracta, &c.
- b. Venus immoderata.
- d. Evacuationes, praecipue sanguinis, immoderatae.
- c. Emetica et cathartica acria saepius repetita.
- e. Morbus, praecipue arthritis, vel hysteria, vel febres intermittentes, inveteratae.
- f. Lucubrationes.
- g. Vita sedentaria.
- h. Ingurgitatio stimulantium, ut aromaticorum, spirituosorum calidorum, saepius et diutius, quam par esset, iterata.
- i. Sedativa, opium, nempe, et nicotiana, &c. crebro nimis adhibita.
- j. Distensio ventriculi et intestinorum, a cibo, flatu, faecibusque immanis.
- k. Acescentium fermentationique proclivium usus.

C. Quae sanguinis progressum, sive per totum systema, sive per interiora, aut retardant, aut impediunt.

- a. Plethora.
- b. Dilatatio thoracis per arctas loricis, &c. inhibita.
- c. Scirrhi in visceribus.

A. Quae torporem tum corpori tum animo insitum augent.

- a. Gravis atque diutinus labor.—Uti rigiditas et torpor, qui senectutem comitantur, propter longa saepiusque repetita vitac

tae munia adducuntur, sic per gravem diuturnumque corporis laborem eadem vitia praemature inferuntur.

b. *Astringentia et tonica, sive interne sive externe, diutius adhibita.*—Astringentia et tonica in genere, quo magis robur tonumque systematis augent, eo magis sensilitatem ejus et irritabilitatem imminuunt; huc referuntur,

aa. *Aqua gelida, glacies ipsa, cortex Peruvianus, &c interne assumpta, et frigus externe admotum.*—Perhibitum est frigus astringente, stimulante, nec non sedativa vi gaudere.

Vires astringentes in corpora animantia, aequae ac vita carentia, exferere, satis manifestum est; virtutem vero immediate stimulantem frigori inesse, nequaquam verisimile mihi videtur; et exsternare volo, frigoris effectus in corpora animalia exsertos esse protinus sedativos, et, quum stimulare videatur, tantum est reactio, seu operatio vis medicatricis, ad effectum frigoris sedativum submovendum; porro, sedativi frigoris effectus liquido appareant, quando ejus vires viribus naturae medicatricibus superiores evadunt; hinc insensilitate et torpore corpus teneri incipit.

Si ergo aqua gelidissima, sive glacies ipsa, ab aliquo temperamentum torpidum nacto, in ventriculum per diuturnum temporis spatium desumuntur, vel si ejus corpus brevi tantum frigori multo majori, quam ut a viribus naturae medicatricibus superari queat, subjicitur, insensilitas et torpor, sive totius systematis, sive ventriculi, cito inferuntur; postremo, si temperies frigoris parum intensa, sed diutius corpori adhibeatur, tamen insensilitatis torporisque status nihilominus sese sensum insinuat; hisce adjice, quod frigus solidum simplex constringat, ejusque rigiditatem adaugeat, et sic vires motrices corporis hebetet; huc spectat balneum frigidum, plaga gelida, tempusque hiemale.

c. *Usus fluidorum praetermissus*—Quoniam corporis organa flexibilitate quadam gaudere necessarium est, ita ut ejus munia promptius et facilius peragantur, fluidis, quae continuo corporis jacturam compensent, opus est, ut omnes partes flexibilitatem idoneam nanciscantur; his vero omisissis supplementis, solida corporis ficciora rigidioraque evadunt, et hinc torpor oritur, vel saltem magnopere augetur.

Torporem animi augentia.

d. *Meditatio assidua de re unica, quae maximam exigit attentionem.*—Menti humanae proprium est, ut non nisi uni cogitationi eodem tempore incumbat, omnesque alias huic diversas, vel penitus rejiciat, vel invitam aut levem iis attentionem

praebeat, et necesse est, dum sic in unica re voluntanda diu sit occupata, ut hebetudo quoad omnia alia sequatur.

e. *Vita sine animi oblectamentis peracta*.—Uti corpus stimulis immune, somno obrui solet, sic animus nulla ab exercitiis jucundus hilaritate fruens, in inertiam moestitiamque labitur.

f. *Atra nebulosaque tempestas*.—Tum propter frigoris tempore hiemali severitatem, tum etiam coelum propter lugubre crebro tunc temporis occurrens, in numero causarum recenseri debet. Omnes in semetipsis experiuntur, quantopere genus humanum aequae ac alia animalia afficiuntur, quando tempestatibus nimborum ingruentibus, terris quasi nox atra incubare videtur.

B. *Quae vel systema in genere, vel digestionis viscera, praecipue debilitant.*

a. *Pathemata animi, aestus irae, &c.*—Inter omnes convenit, aliquid a cerebro per nervos in musculos muscularesque fibras, motui eorum necessarium, deductum esse, et hoc per quemque motum muscularem, vel jacturam aliquam, vel mutationem subire, unde gradatim posterior quique motus priori magis magisque debilior redditur, si suppositio, vel restitutio vis vel fluidi nervosi ei jacturae, vel commutationi non adaequata est.

Per aestum iracundiae fere omnes muscoli muscularesque fibrae corporis in actionem violentissimam protinus incitantur, quae, dum adest, cujusdam a cerebro recepti jacturam, vel commutationem, suppetiis a fonte primario emissis, majorem efficit; hinc, ira cessante, corpus multo debilius redditur. Sed nonne partes ipsae organicae per contractionem musculorum, et nimium sanguinis impetum talem laesionem subeunt, ut munus ineptae reddantur, etsi vis nervosa in illas illibata adveniat?

Metus, spes frustrata.—Quomodo haecce, nulla actione mechanica indita, protinus in systema debilitatem inferre valent, admodum explicatu difficile; sedativae eorum dotes luce sunt clariores, modus autem operandi primarius tenebris obrutus manet.

b. *Venus immoderata*.—Eodem modo hujus causae effectus explicandi sunt, quo antea iracundiae operationem elucidare conati sumus; non enim arbitrari licet, quod debilitas coitum subsequens evacuationi imputanda sit; nam corpus jacturas multo majores absque tam gravi debilitate sufferre valet; nec unus est, vel alter coitus, qui debilitatem diuturnam, vel mali omnis inferunt, sed repetitio ejus post intervalla nimis brevia,

brevia, hoc est, priusquam elabatur tempus, quod systema exigit, ut ex imbecillitate, a priori coitu allata, sese reficiat.

Hae causae vigorem systematis in genere, praecipue vero ventriculi, et ductus intestinalis frangendo, debilitatem nativo torpori adjiciunt, cui cito supervenit hypochondriacum malum.

c. *Emetica et cathartica acria saepius repetita.*—Pari etiam modo mala, quae ab his oriuntur, explicare licet. Vim vero ventriculi intestinorumque magis immediate imminuunt, et sic hypochondriasis ingressui maxime favent.

d. *Evacuationes, praecipue sanguinis, immoderatae.*—Non solum cerebrum speciatim, sed systema in genere exigit, ut vasa sanguifera juste distendantur, ut corpus tono vigoreque ei necessariis gaudeat; quinetiam, vasa ipsa quodammodo dilatari necesse est, ut fluida, undique aequaliter compressa, per vasa minima facilius propellere possint. Contra vero, si vasa sunt prope inania, systema totum languescit; hinc sanguis ad corporis superficiem haud emissus, interiora tenet, et sic munia corporis tota turbata pravaque eveniunt.

e. *Morbus praecipue arthriticus, hystericus, vel febres intermittentes inveteratae.*—Nemo ignorat, unumquemque morbum, qui diu hominem vexarit, ejus corpus plerumque debilitatum labefactumque relinquere, praecipue vero systema sanguiferum et ductus alimentaris patiuntur; hinc coacervationes sanguineae, et cruditates internae talium morborum vestigia presse sequuntur, et viam hypochondriasi sternunt, praesertim si torpida praedispositio corpori naturaliter insit. Illi vero morbi arthritis, nempe, hysteria, et intermittentes febres, qui illas potissimum partes infestant, quas hypochondriasis semper in maxime impetit, admodum accommodati sunt ad hocce malum inferendum. Postquam arthritis diu ventriculum, et hysteria intestina torserint, ibi tandem atoniam, et dehinc hypochondriasin, gignunt; et verisimile est, quod haecce hysteriae transmutatio scriptoribus ansam utrumque quasi unum morbum tractandi praebuerit. Febres intermittentes, etiam inveteratae, propter nimiam sanguinis determinationem, quam in viscera abdominalia reiteratis paroxysmis produciunt, tandem tonum vasorum protinus abolere valent; et hinc accumulationes sanguinis et infarctiones, maxime in systemate venae portae, nascuntur.

f. *Lucubrationes.*—Corpus, tam per animi negotia, quam per suos motus, debilitatur; haec etenim vim sive tonum cerebri, a quo vigor systematis pendet, immediate obtundunt et labefactant; et hoc praesertim accidit, si somno, qui ad
vire,

vires tum animi tum corporis restaurandas necessarius est, frui per lucubrationes non conceditur.

g. *Vita sedentaria*.—Vires ipsius cordis et arteriarum, ad sanguinem debita velocitate, per totum systema propellendum, haud sufficiunt; ut hoc igitur satis commode fiat, totius corporis motus exigitur; hoc vero neglecto, in interioribus cohibetur sanguis; hinc ibi congestiones, vasorum praeter modum distensiones, et inde atonia et stagnationes, mala, quae certissime in hypochondriasm pullulabunt, aboriuntur.

h. *Ingurgitatio stimulantium, ut aromaticorum, spirituosorum calidorum, saepius et diutius, quam par esset, iterata*.—Noxia virtus his omnibus inesse videtur, quae in nervos ipsius ventriculi, atque fibrarum muscularium, ita impetum facit, ut actioni vis nervosae exserendae reddantur inepti, et, hocce vitium ab iterata celeriter fibrarum incitatione solummodo oriri posse, minime liquet.

i. *Sedativa, opium nempe, et nicotiana, &c. crebro nimis adhibita*.—Funditus elucidare modum, quo in corpus sedativa agunt, haud me penes est; quod autem mediocriis hypnoticorum dosis pro tempore quodam sensilitatem systematis, et irritabilitatem imminuit, manifesto liquet; si haecce ergo frequenter diuque assumuntur, tandem habitum inducunt torpidum, praesertim vero in partibus, quibus statim admoventur.

j. *Distensio ventriculi et intestinorum a cibo, flatu, faecibusque immensa*.—Fibrae musculares, ut omnia corpora elastica, nonnunquam laxae flaccidaeque reddi possint; si vero certum ultra finem extendantur, nunquam tonum pristinum recuperare queunt.

k. *Acescentium fermentationique proclivium usus*.—Fructus acido-dulces, praecipue immaturae, copiam aëris magnam laxae cohibiti continent, qui igitur celerius extricatur, quam ventriculus, praesertim si torpore laborat, eum involvere valet; hinc ultra modum distenditur, et ejus tonus modo jam dicto imminuitur. Hae vero vegetabilium species quantitate acidi copiosa gaudent, quod per vim ejus sedantem ventriculi robur magis magisque extenuat.

Ex omnibus jam de hypochondriasis natura prolatis, luculenter, ni fallor, apparet, quomodo causae supra enarratae ejus seminia foveant, et morbo ortum praebant.

C. *Quae sanguinis progressum, sive per totum systema, sive per interiora, aut retardant, aut impediunt.*

a. *Plethora*.—Si vasa sanguifera ultra modum dilatantur, ut in plethora sit, eorum actio ad sanguinem ad exteriora emittendum non sufficit; hinc stagnationes oriuntur. Inter hasce causas

causas enumerari merentur menses vel haemorrhoides per longum temporis spatium obstructae, constrictio spasmodica ad corporis superficiem, ex frigore vel pathematibus deprimentibus, quae sanguinem in interiora vasa repellunt; his quoque addatur victus plenior, praecipue ex regno animali, qui ad inducendam plethoram accommodatissimus est.

b. *Dilatatio thoracis per arctas loricas, &c. inhibita.*—Ad finem expirationis transitus sanguinis per pulmones, ejus ingressus ex venis cavis in auriculam dextram, ejus denique iter per varias partes corporis, ex quibus sanguis ad cavas deferitur, paulisper impeditur, sic inspiratio necessaria evenit ut libere transmittatur; sed, si dilatatio thoracis per vestimenta compressoria cohibeatur, cursus sanguinis necessario retardatur; et hinc coacervationes et obstructions, praecipue in visceribus, et mala ab his orientia, occurrunt.

c. *Scirrhi in visceribus.*—Quomodo scirrhi in visceribus, venam portae comprimentes, lumina vasorum oppilare queant, et stagnationem et ejus sequelam producant, satis manifestum liquet.

CAUSA PROXIMA.

Hypochondriasin a causis supra recensitis, quae torporem naturalem adaugent, vel ab his, quae corporis munia in genere, praecipue vero ductus intestinalis, vel impediunt vel debilitant, ortum ducere posse, satis constat. Si per priores causas inducitur morbus, necesse est, ut torpor causa sit proxima; si vero a causis debilitantibus originem ducit, debilitas, nam intravis causa existit proxima, si tollitur, morbus etiam tollitur.

Constitutum vero est, quod debilitas sola non sufficit ortum praebere morbo, sed necessarium esse videtur, ut torpor naturalis haud exiguus prius corpori adsit; nam omnibus notum est, quod debilitas major corpori et ductui intestinali, illis, qui habitu sunt irritabiliori, occurrat; tamen ab hypochondriasis insultu immunes manent.

Quaecunque, siue torpor solus, siue cum debilitate torpor, causa est proxima, symptomata, quae ab utraque exferuntur, consimilia sunt; nam digestio, sanguinis circuitus, denique omnia caetera munia corporis, aequè per torporem solum, ac per imbecillitatem cum torpore adunatam, prava evadant, et hypochondriasin constituunt.

DISSECTIONS.

Dissectiones clare demonstrant, hypochondriasin in vasis viscerum, maxime in venis mesentericis, et in illis, quae for-
mant venam portae, et in hac semetipsa, regnare, et etiam
ventriculū et intestina ab ea magnopere pati.

Cadaveribus enim dissectis, abdomen sero sanguinolento
refertum invenitur, intestina e propriis locis protrusa, con-
gesta, et tumoris inaequalis speciem praebentia, adhaerentia,
condensata, rigida, livida, et etiam subatra, duris stercoreis
repleta observantur; porro, in lucem prolatae sunt dissec-
tiones, quae venas mesentericas turgidas atque varicosas esse,
omentum duritie ligamentosa inditum, ventriculū dilatū
atque continentem liquorem subnigro colore, tetro atque foe-
tore, ostenderunt. Superficies interna colore nigro ac leviter
fusco imbuta est, et pylorum dura gangraenosa tubercula ob-
sident; memoriae etiam traditur, splenem valde amplificatū
esse, pancreatem oppilatū, scirrhusū atque ulceratū. Idem
etiam de hepate dici potest; nam moles ejus saepe enormis
invenitur; aliquando etiam scirrhus, et inde imminuta mole, la-
borat. Vesica fellea subatram luteamque materiem continet.
In thorace occurrit fluidum, ei, quod in abdomine inventum
fuit, persimile; pulmones saepissime induratae sunt. Medulla
cerebri praeter modum dura evenit, et cranium ubique intus
fluidi extravasati copia abundat.

RATIO SYMPTOMATUM.

Tam multa tamque varia symptomata in hoc morbo occur-
runt, ut plane nobis consistendum sit, quod ea sigillatim expli-
care extra ingenii nostri vires situm est; satis sit igitur, ut de
primariis pauca dicamus.

*Cibi appetentia modo solito major, modo prava, saepe autem
penitus prosternitur.*—Omnibus vel mediocriter physiologiae
peritis notum est, cibi appetitū ex ventriculi tono pendere;
haud igitur mirum est, quod hoc morbo laborantibus desit,
cum causae tam multae, fordes scilicet putridae vel acidae fla-
tusque ventriculo insunt, quae vim atque tonum muscularium
fibrarum imminuunt; quum vero appetentia prava et quasi
canina evadat, a colluvie tam acri eveniente, ut fibrillas ven-
triculi nervosas irriteret, ortū trahit.

Potus fastidio habetur.—Ut sensatio sitis a faucium prima-
rumque viarum siccitate praecipue nascitur, sic, quoniam hae
partes, in hypochondriacis, fuscæ a salivæ illuvie irrigantur,
sitis

fitis incommodum tantum abest, ut fluida omnia fastidio habeantur.

Plumbeus dolor, cibo deglutito, in ventriculo.—Quo tonus muscularium ventriculi fibrarum validior est, eo arctius singulum cibi bolum certam ad quantitatem desumpti amplectuntur; si vero tonus earum solito remissior evadat, ab omni cibi portiuncula, quae fundum ventriculi petit, dilatantur fibrae; hinc praebetur sensus plumbei doloris.

Paulo serius inflationes, &c. adoriuntur.—In ventriculo sano, aër per cibi digestionem extricatus protinus in statum commutatur fixum; si vero vel torpore vel imbecillitate laborat, aër liber remanet, inde oriuntur distensiones et ructus, qui illud, quo ventriculus maxime abundat, sapiunt; ac, si in intestina irruunt flatus, rugitus seu borborygmi eduntur.

Nausea.—Uti certus atoniae gradus ortum anorexiae praebet, sic nausea, quod tantum eximiae anorexiae signum est, pro causa atoniam ejus majorem agnoscit, quae vel a cibo, flatu, vel colluvie, vim magnam sedativam nacta, exoritur. Quod ad sensationem nauseae ipsius attinet, statum ventriculi quendam vomitioni paratum, ubi primum causa huic fini aequalis sese obtulerit, designat.

Dolor circa cardiacum rodens.—Haec species doloris procul dubio ab acri colluvie illam sensilem partem irritante ortum ducit; saepissime autem dolores in hypochondriasi hunc locum tentant, qui affectionibus spasmodicis vel motui peristaltico inverso referendi sunt; unde accidit, ut motus hicce undulatorius, apud eam ventriculi partem, quae cardia nominatur, impediatur et quasi accumuletur.

Ingesta rejiciuntur.—Jam diximus, nauseam ab anorexia gradu tantum differre, et haud iniquum esse videtur, idem de vomitu quoad nauseam asserere; nam vomitus nihil aliud esse videtur quam major nauseae gradus; hinc necesse est, ut ab atonia majori oriatur, equidem vero vomitus a stimulo quam colluvies valde acris praebet, excitari potest. Vomitus ipsa, vis medicatrix molimini, per quod vel ventriculi tonus restituitur, vel materies inimica ejiciatur, attribuenda est.

Haec symptomata post macularum eruptionem leviora redduntur.—Cum Boerhaavii sectatoribus haud conjicere licet, quod haec remissio symptomatum materiae morbidae expulsionem referenda est; nonne multo magis rationi consentaneum est, has maculas verum exhibere signum, ventriculi tonum, cum vasorum extremorum in superficie corporis tensione, a sanguine per actionem vomitionis ibi adducto, recuperatum esse?

Inflationes, distensiones, spasmi, &c. sub costis spurias, praecipue in hypochondriorum sinistra regione, intestina tentant.—

Sine dubio omnia haec mala ab eodem fonte, cum ventriculi affectionibus, profluunt, a flatibus, scilicet, et fordibus in tubo intestinali stabulantibus, illi per distensiones, hae per vim sedativam tonum intestinorum frangunt; et hinc oriuntur spasmi, hos enim atonia gignit; haec symptomata pars quaelibet intestinorum in hypochondriis sita praecipue patitur; nam hic, propter eorum convolutiones, transitus contentorum magnopere retardatur, quocirca causae nocentes has partes maxime labefactant; multo autem magis haec symptomata illa coli portiuncula in hypochondrio sinistro posita occurrunt, quia hic loci flexura ejus, sygmoidea nuncupata, formatur, unde progressus omnium necessario difficilior fit; et idcirco fortasse flatus, hic incarcerationatus, tumori duriusculo causam praebebit.

Ventremque nephriticos colicosque cruciant dolores.—Priores a spasminis renes occupantibus dimanare videntur; colici dolores eodem explicantur modo quo inflationes, distensiones, spasmi, &c. de quibus paulo ante diximus.

Alvus pertinaciter astricta, aliquando liquida.—Constipatio ventris liquorum diluentium inopiam subsequitur; sed etiam a torpore et imbecillitate ductus intestinalis provenit; propter has etenim causas progressus ingestorum tardus est, hinc et stagnatione et absorptione magna, valde dura et sicca redduntur. Cum constipatio diarrhoeae cedat, dicere libet colluviam tam acrem evenisse, ut intestina irriter, et motum eorum peristalticum praeter modum augeat.

Sputatio continua.—Quoniam succus pancreaticus salivam fere ad amissum refert, eruditus et cel. V. Swieten autumavit, quod sputatio copiosa illud viscus obstructum esse notaret; unde liquor quem pancreas secernere debet, secundum legem systematis, ad glandulas salivarias secernendus adducitur. Nonne vero referri potuit motui inverso seu antiperistaltico tubi intestinalis, quo mucosae oesophagi glandulae valde emulgentur, et occasio tantae sputi copiae praebeatur?

Nocturna quies turbatur.—Minime mirum est, ut somnus vel diuturnus vel reficiens, in hoc morbo perraro occurrat, quando causis tam gravibus impedimentis, nempe minium, tum mentis tum corporis depravationibus, nec non stimulis deductis a faecibus fordibusque in ductu alimentario congestis, systema laborat.

Palpitationes cordis.—Si hae a causis repente oblatis, uti a metu, vel terrore, &c. non excitantur, haud improbabile est, a mole sanguinis majori, quam venae recipiunt, generari, unde plus sanguinis, per ejus diastolen, in auriculas defertur, quam cor, propter torporem ejus, per systolen ejicere valet; hinc

hinc quaedam coacervationes, et inde palpitationes, nascuntur.

Pulsus tardus est et durus.—Ille propter irritabilitatis defectum seu torporem, hic ob densitatem et rigiditatem arteriarum, sic sese habet.

Respiratio difficilis, laboriosa, et paroxysmi asthmatici impetunt—Inflatio ventriculi, et intestinorum impediendo facilem diaphragmatis descensum, laboriosam respirationem et difficilem efficit; quum vero anhelitus adest, spasmo pulmonis obfideri ostendit.

Animus metui, moerori, &c. valde redditur proclivis.—Observatio quotidiana sympathiam eximiam corpus inter et animum semper existere probat. Itaque si corpus, praesertim vero ventriculus, et ductus intestinalis debilitatur, animus metu, moestitia, atque aliis pathematibus deprimentibus, afficitur.

Atrae sordes, &c. eliminatae.—Haec colluvies est, cui Atraebilis nomen imposuerunt antiqui, et eam causam hypochondriasis unicam esse existimarunt; at veritati maxime consentaneum est, quod non causa sed morbi sit effectus, a progressu torpido, vel fere restagnato, sanguinis in systemate venae portae exoriens; nati hinc obices majorem sanguinis impetum excitant, sic ut per arteriolas intestinorum exhalantes sanguis copia nonnunquam magna penitus cogatur, qui, propter moram, et ex ea generatam putredinem, atraebilis quodammodo speciem induit, tandem per vim a tergo extruditur, et postea vel ana vel cata eliminatur; sed fortasse aliquando eveniat, ut ipsa bilis, propter torporem vesicae felleae longius quam par sit cohibita, sic re vera ejiciatur.

Frequentes desidendi conatus.—Acredinem in tubo intestinali morantem ejus fibras saepius irritando, huic teneismo occasionem certam praebere posse, arbitramur.

Lividae maculae et vibices, &c.—Illae sanguinem solum et extravasatum esse, nec non putredine corripì, hae venas sanguine praegravatas oppilari atque distendi demonstrant; in membris inferioribus maxime occurrunt, quia progressus sanguinis hic valde tardus evenit.

Vertigo et stupor.—Haec exhibent signa vim vel vigorem cerebri deficere. Stupor a compressione, a polypis in sinu vel venis sanguine turgidis, emanari potest.

Melancholia et mania.—Procul dubio haecce a certa conditione morbida corporis fluunt; sed quanam ejus sit natura, nos et, ut opinor, omnes latet.

P R O G N O S I S.

Haec ex morbi causis et ex symptomatum natura pendere videtur.

Si igitur morbus pro ejus causa torporis nativi excessum agnoscat, quod conjiciendum est, si temperamentum melancholicum senectutem provectiorem impetiverit, talis eventus spes nostras salutis vel funditus frangit, vel saltem ambiguas reddit; quoniam enim causa ipsi corpori congenita est, manifesto constat, quod aequae difficile sit tollere morbum, ac ex integro habitum commutare. Porro etiam, si malum hypochondriacum debilitati, quae ab aliis morbis, praecipue hysteria, arthritide, febribus intermittentibus praegressis, illata fuit, et insita evaserit, superveniat, mali semper ominis est.

Quinetiam, si affectio hypochondriaca pro causa ejus efficiente, tantum imbecillitatem agnoscens, juveni occurrat, sperare licebit, fore ut per vires naturae solas, hac aetate florentes, radicitus subigi possit.

Si vero hac aetate torpor naturalis ad tantum gradum pervenerit, ut morbum inducat, omnia in lubrico versantur; quo etenim magis ad senium vergit aeger, eo magis ingravescit malum.

Si morbus e gravibus animi pathematibus, et praecipue immedicabilibus, uti sunt amor, vel spes magna frustrata, pergravis jactura bonorum, interitus eorum, qui nobis carissimi extiterunt, aut tale quoddam infortunium, a scirrho denique viscerum inveterato, provenerit, operam et oleum, quicumque eum sanare aggreditur, perditurus est.

Postremo, hypochondriacum malum, menstruorum vel haemorrhoidum obstructioni superveniens, dummodo hae iterum erumpant, faustum praebet symbolum; nec non etiam, quo pauciora lenioraque sese symptomata habent, eo certius in vado aegri vita ponitur.

M E T H O D U S M E D E N D I.

Licet hypochondriasis a torpore solummodo ortum trahat, tamen in promptu est videre, quod haud diu subesse potest, priusquam debilitatem, praesertim in tubo alimentari, inducat; quocirca conjicere velimus, necessarium esse, quoniam hae conditiones, debilitas, nempe, et torpor, tam multum inter se differunt, eas sigillatim perpendere, quia remedia, quae in illa profunt, non solum in hoc inefficacia sunt, sed etiam nocent; c. g. tonica et astringentia debilitatem imminuunt,
torporem

torporem vero adaugent; contra, stimulantia et emollientia in hoc proficiunt, sed in illa stimulantia absque tonicis irrita sunt, et emollientia prorsus obsunt.

Debilitatem, priusquam torporem, nos tractare oportet, quia medicamenta, quae ad hunc tollendum, debilitatem celerius, quam remedia, quae ad illam auferendam, exhibentur, torporem adaugere possunt; et incrementum debilitatis, seu atoniae, quam torporis, mala multo pejora producit. Veruntamen confitendum est, quod non semper et ubique seorsum tractari possint.

Ex his et aliis rationibus, existimamus, methodum tractandi morbum in tres indicationes haud inique dividendam esse.

1na, Obviam ire et submovere causas, quae sive debilitatem sive torporem vel corporis vel animi augent, vel alioquinia impediunt.

2da, Tonum vigoremque systematis, praecipue vero ventriculi et animi integritatem, restaurare.

3ta, Torporem imminuere, seu irritabilitatem systematis in genere, maxime autem ductus alimentaris, augere, animi denique alacritatem sustentare.

Primo consilio sequentes competunt observationes.

Si dilatatio thoracis per arcta vestimenta compressoria cohibetur, exui debent; denuo, si aeger plagam frigidam incolat, in calidiorem, puta, Hispaniam, Lusitaniam, Italiam, vel australem Galliae regionem, in quamlibet, denique, quae nec tam frigida est, ut superficiem corporis constringat, nec adeo calida, ut sudorem cieat, emigrare oportet; nam nimis frigida coeli temperies tum debilitatem tum torporem adauget, immodice calida laxitatem inducit. Sin autem res aegri tam angustae sunt, ut ei domum haud transmutare concedant, frigoris inclementis effectibus per amictus obviam eat. Praeterea, si morbus per sedativa, vel stimulantia, quae tonum ventriculi frangunt, infertur, pedetentim a talibus causis abstinendum est; systematis etenim legibus consuetudinem stabilitam simul ac semel deponere, incongruum est. Acescentia, pro ratione janidudum allata, effugienda. A concubitu, sive legitimo sive illicito, hypochondriacus semetipsum continere debet, dummodo absque gravi animi incommodo fieri potest. Solitudinis desiderio, quo hoc morbo laborantes tenentur, minime fas est indulgere, et a studiis, in quibus prosequendis magna opus est attentione, summo opere prohiberi debent. Omnia odii objecta ab oculis semovere oportet, ut solertissimus ille Celsus eleganter docuit, "non oportere esse solos, vel inter eos, quos aut contemnant, aut negligant." Omnes illae

illae causae, quae in hujus tentaminis primordio recensitae fuerunt, amovendae sunt.

Deinde medicus ad illa auferenda, quae corpori insunt, et malum exaggerant, mentem intendere debet.

Si igitur adsit plethora, ut fieri potest, cum hypochondriasis obstructioni mensium, vel suppressioni haemorrhoidum, superveniat, sanguinem mittendi opus erit; et redintegratio plethorae, secretiones, praecipue perspirationem, per corporis exercitium, promovendo, et cibo ex regno animali parce sumendo, inhibenda est. His praemissis, ad modos, quibus praecipue morbus debellari possit, transeamus. Sanguine misso, sordes uno vel altero vomitu, solito fortiori, propter magnum corporis torporem, ex ventriculo eliminandae sunt, et vitia ex acido recenti orientia antacidis et absorbentibus, magnesiam, nempe, calcinatam, oculis cancerorum, sapone, et salibus alkalinis, curanda sunt. Dein unum vel alterum mediocriter acre catharticum adhibere licet, quod non solum faeces induratas et colluvies expellet, sed arteriolas exhalantes in ductum intestinalem hiantes emulgebit. Constipatio et mala ab illa prognata, alvum servando leniter solutam per cremorem tartari, tartarum solubile, aquam marinam, oleum ricini, et similia, praeveniri possunt.

Postremo, si hypochondriasis a scirrhis in visceribus, vel tuberculis in pulmonibus, ejus initium trahit, vel si arthritidi atonicae superveniat, hos morbos per remedia singulis accommodata, de quibus, quoniam hypochondriasin idiopathicam tantum tractare decrevimus, omnino silemus, prius submovere oportet.

Fortasse de medicamentis, quae cardiae dolorem, et caeteras affectiones spasmodicas tollere queant, mentionem facere nostra refert; intelligimus autem, quandoquidem harum singulae, ab acri colluvie, sive a distensione in intestinis, oriuntur, ut modis supra indicatis hisce ademptis, necessario quiescant; si vero res non ita sese habeat, per moschum opiumve, vel potius per gummi foetida, compesci possunt. Si denique, dolor cardiae peristaltico motui inverso originem debet, per aromatica, et stimulantia, quae motum obvertant, tollendus est.

II. Tonum vigoremque systematis, praecipue vero ventriculi, et animi integritatem, restaurare.

Sympathia, quae corpus inter et animum subest, penitus obstat, quo minus de singulo seorsum agere possimus. Tali sympathia vel mutua connexionione praecipue tenentur animus et ventriculus; quamprimum etenim unus aliquo malo vexatur, alter etiam, ex lege semper stabilita, laborat. Haec

Baglivium

Baglivium non latere video ; sic enim scribit, “ Ii, qui laborant animi pathemate, potissimum corripi solent morbis ventriculi ; ut, inter caetera, observavi in moerentibus, qui conqueruntur, primo de languore ventriculi, mox inappetentia, oris amaritie, siti circa horas matutinas, cruditatibus, flatibus, et tensionibus hypochondriorum.” His praemissis, manifestò constat, quod, si perite et spe voti tandem potiundi pergamus, percontari necessarium sit, num per aliquod animi pathema, puta, spem frustratam, vel diram bonorum jacturam, inferatur malum : Si ex priori provenerit morbus, et dummodo fas sit, et fieri possit, aegrum spei compotenti reddere oportet. Si ex posteriori, damnum refarcire necesse est ; nam, nisi hoc prius efficiatur, omnia medicamenta ad corporis salutem restaurandam incassum adhibentur. Sed, fac hocce fieri posse, medelae tamen ad vigorem pristinum, tonumque systematis, praesertim ventriculi, restituendum, administrari debent.

Inter remedia huic fini destinata, primum locum ineretur cortex Peruvianus. Per se simplicem, in forma decocti vel tincturae spirituosae, corticem exhibere licet ; sed tinctura, quia stimulantì spiritui adnatur in dyspepsia, hypochondriasm comitanti, prae caeteris, eligenda est.

Amara, Radix nempe gratiana, radix columba, et similia.

Vis propria stimulans in his latere videtur ; tonica gaudere virtute incicias itur ; virtutes protinus sedativas possidere asseritur ; post exhibitionem illorum reiteratam, talem edere effectum nemo negavit ; hoc igitur usui eorum subinde intermittendo documentum praebet.

Equidem vero amara raro adhibentur sola, sed fere conficiuntur cum aliis stimulantibus, et tonicis, cortice, nempe, Peruviano, ferro, cortice aurantiorum, cinnamoni, atque feminibus cardamomi in vino vel spiritu meraco, vel aqua pura, infusa, quae fortasse eorum sedativa praeveniunt effecta.

Ferrum.—Hoc medicamentum, in curatione illius dyspepsiae speciei hypochondriasm assequentis, a summis viris Hoffmanno, Whytte, et Gregory, magna fide celebratum fuit ; at video Cullenum illius in hoc morbo usum haud approbare.

Quandoquidem ferrum vi solummodo astringenti, seu tonica, et vix omnino stimulantì, gaudet ; si dyspepsia a torpore solo pendere possit, ut astringentia, et idcirco ferrum, tali in specie, parum proficere existimetur, nequaquam mirum est ; siu autem a torpore ventriculus haud affici potest, quin presso pede accedat atonia, nostra opinione ferrum, quoniam tonica virtute gaudet, multum commodi exserere valet.

Simpliciter, forma tincturae, praeparatis salinis, vel ex
aqua

aqua eo naturaliter saturata, Pyrmont Anglice et Hartfeld, recipiatur ferrum; cum in forma limaturae sumitur, nullos edit effectus, nisi in ventriculo obviam habeat acido, a quo solvatur.

Aliqui nobis fortasse vitio vertant, quod acida mineralia in ordinem remediorum haud inferimus; sed notescat, quod illa de industria omittimus, quia tanta styptica constringentique vi pollent, ut mobilitatem imminuere, et sic torporem adaugere, queant, quare in hypochondriasi obsunt; pari ratione, balneum frigidum in hoc morbo, temperamento occurrenti melancholico, praetermitti oportet.

Exercitium.—Indoctissimo minime ignotum est, cibi appetentiam procreare exercitium. Imprimis manifestat, cibi appetitus causam a tono et contractione muscularium ventriculi fibrarum, et huncce a vasorum minimorum, praecipue in superficie corporis, tensione, quae pro ejus causa distensionem agnoscit, pendere; exercitatio igitur, sanguine haec vascula implendo, ansam ciborum appetitui praebet.

Ambulatio, equitatio, vel navigatio, in aëre frigidulo serenoque, praeposenda sunt. Cautela vero adhibenda est, ne ad corporis lassitudinem promovendam instituantur.

Postremo, restituere animi integritatem aggrediendum est.

Licet de modis tractandi animi post corporis curationem loquamur, tamen innotescere velimus, quod simul et semel amborum sanitatem restaurare conandum est.

Hypochondriasis symptomata nullum tam multum peritiae, simul ac ingenii acuminis, quam animi conditio depravata exigit; nam medici interest, aegri timores vanasque suspiciones eludere, aliquam inordinatam obfirmatamque opinionem evelere, animum in metum et moestas cogitationes proclivem erigere et consolari.

Hypochondriaci sic semetipsos habent, ut nihil, quod iis sub remedii nomine proponatur, accipere velint; nihilo minus mala sibi undique intendi timent; quare sub larva voluptatis illiciendi sunt, salutifero concedere proposito; competit, nempe, ut hortentur cum quibusvis hilaribus lepidisque comitibus iter voluptuarium inire.

Si fieri potest, aeger equo, qui caput sublime jactat, frænaque mandit spumantia, peregre, proficisci debet; talis enim attentionem animi solito majorem exigit; vel in rheda patula, duobus tantum orbibus instructa vectus, equum ipse gubernet, viam pergat asperam et inaequalem, quam undique rura amoena silvis florentibus, et fluminibus jucundis ditata, circumdant; hinc series ejus cogitationum interpellantur, et mens potiri diversarum valet. Haec species delectamenti pro aliquo

aliquo negotio haud minus utili, e. g. recognitione praedii subinde mutetur.

Cum domi vel alibi manserit, in conclavi alto, spatiofo, a meridiano sole elucidato, et per cujus fenestras oculis diverfa crebro objiciuntur, diem noctemque degere debet.

Ita aliquando hallucinantur hypochondriaci, tamque pravis imaginationibus dediti funt, ut crura straminea se adeptos esse credant, et, ne stando vel ambulando frangantur, continuo federe statunt; aliquando ex vitro sua corpora componi pro certo habent, quapropter se vel leviter tangi non sinunt, ne statim in frustra illabantur.

Haecce mentis ridiculosa pravitas haud aliter evelli potest, quam metum periculi majoris ciendo, e. g. per nuncium repentinum, aedes, in quibus habitant, flagrare. Modo opinionioni hypochondriaci laborantium, etiamfi falsa fit, assentiendum est; hoc enim modo citius evanescet.

Si hypochondriaci contumaciter aliquid perpetrare instant, quod sibi noceat, audacter firmeque impediri debent.

Omnia symptomata, quae talem animi conditionem quandoque comitantur, enumerare perdifficile esset; sed, ne longum faciamus, Celsi verba praestantissima nostro scopo apprime accommodata referemus. “Adversus omnium sic infanientium animos, gerere se pro cuiusque natura necessarium est. Quorundam enim varii metus levandi sunt, sicut in homine praedivite famem timente incidit, cui subinde falsae haereditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda est; sicut in his fit, in quibus continendis plagae quoque adhibentur. Quorundam etiam intempestivus risus objurgatione et minis prohibendus est. Quorundam discutiendae tristes cogitationes, ad quod symphoniae et cymbala strepitusque proficiunt. Saepius tamen assentiendum quam repugnandum est; paulatimque, et non evidenter, ab his, quae stulte dicuntur, ad meliora mens abducenda, interdum etiam elicienda ipsius intentio, ut fit in hominibus studiosis literarum, quibus liber legitur, aut recte, si delectantur, aut perperam, si id ipsum eos offendit. Emendando enim advertere animum incipiunt. Quinetiam recitare, si qua meminerant, cogendi sunt. Ad cibum quoque quosdam non desiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocaverunt.”

In alio loco item proposuit, “Removendi terrores, et potius bona spes efferenda, quaerenda delectatio ex fabulis ludisque, quibus maxime capi sanus assueverat, laudanda, si qua sunt, ipsius opera, et ante oculos ejus ponenda; leviter objurganda vana tristitia; subinde admonendis, in his ipsis re-

bus, quae sollicitant, cur non potius laetitiae quam sollicitudinis causa sit?

Secunda indicatione persoluta, restat, ut ad tertium mendi consilium transeamus.

3tia, Si torpor, qui morbum constituit, ex mutationibus, quas, secundum naturae leges, corpora nostra subire coguntur, oritur, manifesto constat, quod multo difficilius sit, eum debellare, quam debilitatem vel atoniam, quae dyspepsiam sequuntur. Si vero torpor ingenuus ab externa causa, uti labore gravi, sinul ac intenso frigore admoto, augeatur, movendo talia modisque jamjam proferendis valde imminui possit.

Si aeger strictiori siccoque corpore est, et plaga in frigida manet, emigrare, uti prius praecipimus, debet. Calida coeli temperies non solum ex interioribus ad superficiem corporis externam sanguinem promovet, quod in curatione hypochondriasis summopere exoptandum est, sed calor etiam vim vitalem systematis incitat, et inde sensilitas irritabilitasque ejus augentur, quod incolis hujusce insulae tempore aestivo compertum habetur. Si aegri angustia rerum illum a domo discedere impediat, balneum calidum, in quo subinde descendere debet, et foveus amictus ac frictio corporis, commodum transmigrationis quodammodo supplere possunt; his omnibus exercitationes supra memoratae adjungantur.

Ad imminuendum torporem, seu irritabilitatem ductus alimentaris augendam, tepidi liquores commode adhibentur; calor illorum ei, qui in systemate ipso generatur, additus, et per vim relaxantem emollientemque, irritabilitatem et mobilitatem, praecipue illius partis cui admoventur, adaugent, et sic vota nostra secundant. Ad eundem finem enemata terebinthinata tepida subinde in intestina immittantur; terebinthus vi stimulant gaudet, quae diu post exhibitionem permanet, quare intestinis torpore laborantibus valde prodest, insuper, ea, quae directe stimulant, in usum alleganda sunt. Quamvis haecce irritabilitatem ventriculi augere existimentur, solummodo dum in eo continentur; tamen, si mediocri copia et subinde assumuntur, effectus haud cito evanescentes edunt, stabilisque ex eorum usu rite ordinato non raro recuperatur irritabilitas; huc tendunt vina meracissima et probe fermentata, praecipue ab Hispania et Lusitania allata; sed, si forte acescant, et inde ventriculum noceant, aegrum oportet ab iis penitus abstinere; et cum res sic se habuerit, spiritus tenuiores, vulgo *brandy* vel *rum*, aqua admodum diluti, propinandi sunt. Illa cerevisiae species Londinensis, *porter* Anglice dicta, quae diu cadis condita est, pro potu ordinario haud inepta est. ex

ex regno animali, quia non acescit, facilius concoquitur, et majorem ventriculo stimulum praebet, quam vegetabilia, eligendus est. Nequaquam autem intelligendum est, vegetabilia semper et penitus effugienda esse, sed parca manu exhibenda esse. His adjiciantur condimenta ordinaria, sal marinus, nempe, sinapi, piper, radix raphanus, et similia, quorum omnia, motum peristalticum ciendo, digestionem adjuvant.

Postremo, illa stimulantia, quae medicamenta strictius nuncupantur, aromatica praecipue sunt, uti cortex cinnamomi, canella alba, nux moschata; haec vero variis modis exhibentur, forma scilicet tincturae, spiritus vel aquae stillatitiae, vel electuarii, porro, spiritus volat. aromat. spirit. lavend. comp. sal volat. c. c. aqua picea, et talia, in gratissimis idoneisque formulis adhibenda sunt. Pernecessarium est a lenioribus stimulantibus incipere, vel ea primo saltem parvis dosibus administrare; item, saepius eorum intermittere usum, alia denique pro aliis invicem mutare; talis etenim corporis humani natura est, ut stimulantia, si non eorum doses indies augmentur, exoptatos non edunt effectus; quocirca, si a fortissimis primo incipiatur, commodum ex auctis dosibus proveniens pervertitur; porro, consuetudo eidem stimulo diu et saepe iterato insensibilia tandem corpora reddit; hinc oritur necessitas ejusdem medicamenti exhibitionem intermittendi. Postremo, licet stimulantia sine intermissionibus adhibeantur, tamen, si speciebus sunt diversis, vires eorum diutius, quam stimuli unius generis, pari modo usitati, manebunt; sic praebetur occasio illa subinde majori cominodo alternatim administrandi.

De plerisque modis, qui ad corporis irritabilitatem restaurandam accominodantur, jam diximus; nostra igitur refert de illis, quae ad animum ex torpore et dejectione suscitandum symbolam conferant, pauca in medium proferre; sed de his sub indicatione secunda locuti sumus. Hic vero abs re foret addere, quod talia esse debent, quae animum jucundum et hilarem reddere valent; ad huncce finem assequendum aeger in confortia venustorum atque lepidorum, praecipue sexus sequeioris, duminodo probis moribus imbuuntur, inire debet; frui etiam oportet oblectamentis ludisque publicis; chartulas vero luforias, ludosque tesserarios, et tales qui enixant animi intentionem, et simul unicam seriem cogitationum exigunt, assidue evitare necesse est.

Uti corpori stimulantia, sic animo oblectamenta, mediocriter adhibita, intermissa, necnon subinde mutata, competunt.

DE CHLOROSI.

AUCTORE DIONYSIO DORSEY.

CHLOROSIS est “Dyspepsia, vel rei non esculentae desiderium, cutis pallor vel decoloratio; venae minus plenae, corporis tumor mollis; aësthenia; palpitatio; menstruorum saepe retentio. *”

HISTORIA MORBI.

Circa vel paulo post pubertatis initia chlorosis invadit; symptomatis talibus, qualia in dyspepsia apparent. Cibi desiderium aut imminuitur, aut absurdum vitiatumque est; quippe enim non solum insolita minusque idonea, sed etiam prorsus aliena, et qualia ad escam non pertineant, cujusmodi calx, creta, pruna combusta, cineres, sal communis, et similia, praeter naturam, et cum insaniente quasi affectu, appetuntur. Simul cibi naturales et salutares nauseam movent, fastidiuntur, aut vomitu rejiciuntur. Cruda varie turbant, eorumque praesentium indicium, inflatio manifesta intus, ructibus prodita, ingratus in ore sapor, lingua sordida, et saepe crusta albente obducta, ructus acidi, urgent. Cardialgiâ et gastrodynia vexant. Plerisque chloroticis alvus adstricta permanet. Urina primum pallens, sine odore, et limpida, provento morbo, turbida est.

Vultus vulgo, ut dictum est, pallescit, aut viridescit, aliquando livescit, flavescitve. Subsedit oculi videntur, et livente circulo circumdantur; labra rubedinem amabilem perdunt. Quae omnia imminutae perspirationis notae haud obscurae sunt.

Arteriarum pulsus, vulgo citi, exigui, humilesque, haud prorsus febrili aestu carent. Venae, ut supra relatam est, minus plenae sunt. Pedes saepe frigent, et cum talis et ad hos vicinis partibus sub noctem tument; tumet molliter corpus reliquum; spiritus difficilis est.

Nec actiones animales mali immunes sunt. E quibus aësthenia relata motus non voluntarios pariter et voluntarios afficit. Nec deficit solum anima, et palpitat, praecipue inter clivum ascendendum, aut motum intensiorem, cor; sed aegrotans a motu aliena est, aut, suscepto eo, facile delassatur.

Animus saepe in consensum trahitur; qui levissimis rerum

momentis irritatur, quandoque moestus, cogitabundus; et solitudinis amator est.

Plerumque per totum morbi cursum menstrua retinentur.

Quibus malis crescentibus, leucophlegmatia, anasarca, atrophia, postremo mors, succedunt.

CAUSA MORBUM CONTINENS.

Causa chlorosin continens est canalis alimentaris, maxime ventriculi, fibrarum muscularium atonia, cum ejusdem generis fibrarum, tum alibi corporis, tum vascula in summo corpore perspiratoria cingentium, simili atonia conjuncta, et saepe a fibrarum muscularium, arteriolas menstruales obtinentium, alia atonia, unde retinentur menstrua, pendens.

Hanc veram chlorosis causam esse, omnia morbi haud dubiam fidem faciunt. Quod quo clarius adpareat, symptomatum principum explicationem nunc subjiciam.

SYMPTOMATUM EXPLANATIO.

Anorexiae.—Anorexiae, sive cibi praeter naturam in inani ventriculo nullum, aut solito minus, desiderium, facilius intelligitur, si prius naturale et sanum desiderium fuerit explicatum.

Hac in re priorum pathologorum rationes et explanationes prudens eo omitto, quod neque rebus veris et experimentorum fidei, neque rationi probabiliori, conveniunt, eamque ob causam, a peritissimo quoque artis medicae, et in usu medendi maxime versato, ubique fere rejectas aut pro minus firmis habitas, video.

Cibus desideratur, quia, vigentibus ventriculi fibris, quibus motus peristalticus peragitur, vigentibus quae arteriolas, humorem gastricum praebentes, cingunt, vigentibus arteriolas perspiratorias cingentibus, et toto denique corpore fibris muscularibus; ideo molestus in ventriculo sensus oritur, quod deest, in quod fibrae ei propriae, sic vigentes valentesque, agant; simili modo, ac motus voluntarii instrumenta, quietis impatentia sunt, cum vigent valentque, qua contra, languida et lassae, fruuntur.

Rursus idem, accepto jam alimento, non amplius desideratur, quia illa causa sublata est. Scilicet, corporis, ut semper inter cibum accipiendum postque acceptum sit, trunco erecto, alimentum mole sua et pondere in ventriculum imum decedit, hunc distendit, et sic fibras longitudinales, quibus ejus longitudo contrahitur, latitudo amplificatur, et cingentes simul pylorum

lorum in contractiones excitat. His, spiralium fibrarum contractiones, quibus a sinistra parte in dextram, a superiore in inferiorem, ventriculi diameter imminuitur, suspenduntur; id est, motus peristalticus per aliquam moram et aliqua ex parte intermittitur. Unde, qui ante in inani ventriculo sensus ingratus, quo cibi desiderium constat, fuit, is una cum fibrarum, ex qua pendet, actione illa, decedit. In sano igitur ventriculo contrarius hujus, jejuni et saturi, status est; jejuni circulares, satrni longitudinales fibrae, et pylorum cingens fasciculus, contrahunt sese, et utrisque oppositae relaxantur. Verum,

Ut ad cibi, cum nullus intus in ventriculo est, non tamen desiderati, nimirum, anorexiae, causam transeat; cibis eo non desideratur, quod nulla fibrarum spiralium actio, contractiones nullae, subsunt, saltem debitus earum modus deest. Idque fit, propterea quod toto corpore, quicum consensus ventriculo intercedit, et praecipue arteriolis perspiratoriis, istius cum ventriculo consensus maxime participibus, tonus imminuitur. Quam ratione in res vera et certa confirmat. Nam et omnes morbi cum atonia conjuncti pro constante symptomate anorexiam adsciscunt; et, ubi ubi anorexia subest, ibi semper atoniam esse, manifestum est. Nec intra secundae valetudinis fines, non etiam eadem res cernitur; siquidem, qualia multi casus ferunt, quoties consuetum cibi imminuitur desiderium, languescitve praeter solitum ventriculus, toties atoniae pro tempore indicia manifesta sunt. Ita post magnum aestum aut laborem aut jejunium, postve ex subita calamitate moestitiam, saepe prae atonia cibi desiderium solvitur. Quod refrigeratio grata, dummodo haec perspirationem ne supprimat, quies, vini cyathus, aut lactus falsi mali nuncius, saepe contra reducunt. Non tamen in morbis toti corpori inhaerentibus, aut in casibus istis sanitatem non excedentibus, quoque communibus, verum etiam, a subito partis vitio, subito atonia occupat ventriculum. Sic nervorum membri distantis, ut tali post casum, distensio contusumve caput, illum afficere nota sunt. Et, e contrario, ventriculi atonia cum reliquis partibus facile communicatur. Sic multa per victum assumpta, et ventriculo parum convenientia, tonum ejus dejiciunt, perque consensum cum eo varias reliquo corpore partes consimili malo urgent.

Et, siue ventriculi atonia aliunde est, siue alias consensu partes afficit, quoties subest, cum anorexia, seu nullo cibi desiderio, aut etiam fastidio, conjungitur. Ideoque pro causa hujus atonia merito habetur.

Nausea et vomitus sunt ejusdem symptomatis gradus major; nisi quod hoc sibi proprium vomitus habet, ut, dum ab eadem
atonia

atonia et debilitate pendet, ventriculi, in qua consistit, actio fuscitata, vigorem pro tempore aliqua ex parte redire, et cerebrum, ex nota corporis lege, quodammodo reagere denotat. Quae vomitus ratio, huic cum multis aliis morbis, quorum ille symptoma est, communis reperitur.

Ut horum trium symptomatum, nempe cibi aut non cum debet desiderati, aut etiam fastiditi, item nauseae et vomitus causa, ventriculi fibrarum, quibus motus peristalticus peragitur, et quibus liquor gastricus secernitur, atonia esse apparet, et haec cum reliqui corporis fibrarum muscularium atonia fere connectitur; ita, in plerisque casibus, haec eadem ventriculi atonia cum fibrarum muscularium, arteriolas perspiratorias cingentium, altera, memorabiliter et nunquam fere non, coniungitur; id quod, cum in dyspepsia propria, cum in hac chlorotica, cutis pallor arguit. Quarum atoniarum utra causa, utra effectus sit, haud facile dixeris; sed, ni fallor, neutrae semper aut pro hac aut pro illa habenda est, et utraque, pro ut causa remota variat, utraque esse potest.

Quod vero ad atoniam chloroticam, de qua potissimum hic agendum est, attinet; ventriculi, quam summi corporis atoniam pro principe et radicali facilius suspiceris; eatenus saltem, quatenus virginea est chlorosis. Quod ubi sit, mali origo prima in utero quaerenda videtur. Cujus, quoniam cum ventriculo, quam cum summo corpore, arctior nexu est, igitur ventriculi atonia, ut uterinae secunda, ita cutaneae prior, habenda est. Idemque de secunda Sauvagesii specie, quae ab immodico menstruorum profluvio pendet, dicendum est, si quidem eadem uteri, ac proinde ventriculi, summi, ac totius, corporis atonia hanc, quae chlorotidem virgineam, comitatur. Ubi vero infantibus utriusvis sexus idem mali genus incidit, teneros eorum ventriculos atonia, cujus signa anorexia, nausea, vomitus, flatus, et acidi abundantia, sunt, saepe urgeri, quis, quaeso, nescius est? Estque hic affectus a genitalibus alienus, et ventriculo magis proprius; ita tamen, ut totum corpus mali particeps facile cernere liceat. Quod ad amatoriam chlorotidem, aliam speciem Sauvagesianam, attinet; quoniam omnia imminuti toni indicia eam quoque comitantur, quatenus ea chlorosis, et non nymphomania, est, ex eadem origine, ac virginea, esse existimanda est. In omnibus igitur casibus, atonia ventriculi subest, eaque, tam in pueris quam puellis, ex genitalium atonia nascitur; in infantili casu ventriculi affectio idiopathica esse videtur.

Rerum alienarum, ut terrenarum, desiderium caecus naturae impetus aliquis est, ut ea potissimum materia adsumatur, quae praevalens intus in ventriculo acidum absorptum tegat.

Quantumque

Quantumque stimulantia desiderantur, id fit, ut tonus deficiens excitetur: Cui certae res, sal communis, salsamenta, et similia stimulantia devorata, accommodantur. Hujusmodi appetitus, sponte naturae suborientes, haud raro, cum in hoc, tum in aliis casibus, apparent. Et aliquando salutare naturae opus explent, aut ad explendum pertinent, aliquando scopo aberrant, et praesentem noxam augent. Quae res, a nullo animi consilio, nulla certa mente, hujusmodi naturae sive conatus sive impetus esse, sed casu fieri, declarat. Frustraque is et inepte ageret, qui ullam iis curationis partem crederet. Verum enimvero, qui impetus caeci in chlorosi, quocunque modo fiunt, ii causam morbum continentem supra propositam confirmant, atoniamque intus esse, et inde acidi copiam gigni, haud obscure docent.

Ut acidum, et ex eo pendentem cardialgiam, atonia, ita inflationem, et hinc ortos ructus, gignit. Cardialgia autem fit, quia, acidum copia et acredine auctum, extremos ventriculi nervos irritat, et affectionem mordentem; haud facile plene describendam, sed, si semel perensa est, bene intellectam, excitat. Pendere vero acidi nimium ortum ab atonia, ei manifestum erit, qui, quo validior ventriculus est et citius digestionem perficit, eo minus acidi gigni, citiusque testum evanescere; in debilitato solo ventriculo, eoque tardiore digestionem, abundare demum, et meraciorem evadere, reputet. Ut in inflationis originem inquiratur, in omni ventriculo, etiam maxime sano, inter alimenti digestionem, aërem exire, nemo ignorat; sed plus minusve exire, prout debiliior validiorve ventriculi actio est, aequè exploratum est. Hinc, “qui acidum eructant vix pleuriticòs fieri,” in aphorismum ab Hippocrate tractum est; cujus rei hanc rationem accipe. Educitur fermentatione necessaria in necessarium usum aër, scilicet, ut sic alimentum facilius solutū, facilius per fermentationem mutatu, reddatur. Sed, si fibrae longitudinales, et alia agitationis instrumenta, valide agendo, totam massam rite subigunt; particulae omnes bene inter se commixtae, emissum aërem in corpus suum rursus recipient. E contrario, si deficientibus iis potestatibus agitatoriis, non debita vi et ritu commixtae sunt inter se alimenti particulae, non recipietur corpore harum aer, sed solutus, vagus, elasticamque suam naturam sequens, implebit distendetque ventriculum, et, qua data porta ruens, ructus forma erumpet.

Inde etiam ruminatio est; quia, deficiente agitatione modo relata, nec rite inter se commixtis alimenti particulis, hujus firmior pars, juxta cardiam, fluentiori supernatans, non hac tandem, quod sanctitatis usus requirit, recepta permiscetur, aut
 integra

integra ad imum ventriculum dejecta, per pylorum ejicitur; sed, supra permanens, et impulsu aliquo cardiacum sensibilem spasmodico inversoque motu irritans, per oesophagum ore rejicitur. Porro,

Gastrodyniae causa spasmus, hujus eadem rerum acrium irritatio, et ex aëre elastico distensio, est, a qua utraque alibi quoque spasmus, ut in intestinis, in vesica urinifera, et similibus cavis, nasci jamdudum exploratus est. Cujus rei explanationi eo minus immorandum duco, quod veram esse constat. Tolle enim sterces duras, tolle aërem, quibus colon, ultra modum distentum, adstrictione spasmodica tenetur, et tollis tunc morbum. Et quis, vesicam, urina sua ultra modum distentam, educta sola cathetere hac, spasmodico et dolentissimo affectu protinus liberari inscius est? Nonne eundem effectum trahit in pelvi renis calculus? Aut quomodo calculum biliarium ductibus deducat antispasmodicorum, et aliquo consimili opere spasmum solventium, ut opii, ut fomentorum, ut sanguinis detracti, usus, si nullus spasmus subsit? Verum ut spasmus, et humorum acrium irritatio, gastrodyniam causa continet, ita utrumque, quae reliqua omnia symptomata, continet atonia.

Linguae inquinat, ex fœdibus ventriculo conclusis et humoribus vitiatis, suboritur usque vapor. Et istarum fœdium causa atonia demonstrata est.

Eodem pertinet adstrictae alvi ratio, cujus, propter consimilem ventriculi, utpote cujus, et ei continutorum intestinorum, eadem et communis natura sit, atoniam, motus peristalticus languescit, et, propterea quod is tardatur supra aut invertitur, hic quoque minus aut non omnino procedit.

Pallor vultus languescit in summo corpore sanguinis, unde color pendet, motui, ideoque imminutae vasculorum actioni, debetur. Cunque haec a fibrarum muscularium vascula cingentium contractionibus pendeat, ita imminuta ea has languescere declarat. Estque haec summi corporis cum ventriculi conjuncta, cujus ante facta mentio est, atonia. Quod verum esse, et hic quoque atoniam locum obtinere, pallor cutis indicat. Viridescens quasi color (nam mera viredo non est), flavescentive provectiorem hunc effectum significat, scilicet, non solum languescere humorum in extremis meatuum, sed sanguinis rubri ad superficiem nihil prorsus accedere, et, quicquid subter cuticulam effusum est, id, deficiente impetu, vix a tergo fracta, non posse per foramina cuticulae transjici, sed, hanc inter et cutem stagnando, sic degeneres colores assumere.

Eodem pertinet pedum frigus et venarum minor plenitas.

Nam, ut corporis calor, quaecunque ejus causae origo sit, semper sanguinis motui respondet, et pro hujus vi et magnitudine major aut minor est; ita, ubicunque calor deficit, deficere simul sanguinis motum sequitur. Cumque hic, in extremis partibus, minime cordis et arteriarum actione sustentetur, ut ejus auxilii defectum suppleat propria arteriolarum ipsarum irritabilitas necesse est. Sed neque sic suppletur, propter irritamenti naturalis, nempe ipsorum humorum vasculis fluentium, defectum, id est, ex impetu et copia eorum distensionem: Humores enim, quia minus abundanter et minori cum impetu profluunt, igitur non satis sua vascula distendunt et horum actionem excitant. Hinc deficit horum vasculorum tensio, et ut tonus, inde magna ex parte pendens, deficiat quoque necesse est. Estque hoc in alteris arteriarum finibus atoniae porro exemplum.

Jamque ex naturalium ventriculi, corporis summi, et extremi, actionum statu, eatenus eoque fine tenus atoniam subesse, et causam proximam, supra propositam, veram esse, satis spero, patebit.

Verum et alibi corporis, immo late per hoc, atoniam invadere, alia porro suadent, quorum deinceps explicationem adgredior.

Cum perspirationis status non solum a fibrarum muscularium, proprias ejus arteriolas cingentium, et harum actionem sustentantium, naturali, sed etiam a cordis et arteriarum vitali, actione pendeat; igitur deficiens illa, hanc quo deficere, et per universas arterias corque atoniam spargi probat. Sed huic conclusioni, haud invalidum quamvis argumentum offerenti, soli tamen probatio non incumbit. Eandem rem cordis et arteriarum majorum status, quarum pulsus "exigui humilesque" sunt, ostendit; ostendit venarum minor solito plenitudo. Quorum utrumque cordis et arteriarum atoniam immutataque actionem declarat.

Quin et difficilis, anhelusque, praecipue inter clivum ascendendum, spiritus, quod difficilem per pulmones sanguinis transitum ponit, eandem rem confirmat. Nec me latet, hujus effectus alteram causam, nempe sanguinis abundantiam insolitam, cum aucto praeter modum impetu, aliquando quoque esse. Verum, cum in hoc casu potestates sanguiferae minime tantae sint, quantis ad hanc rem opus est, nec vitium locale, quod altera causa esse potest, nullum suspicetur; ideo arteriae pulmonalis atoniam, seu actionem deficientem, solum hic delinquere credibile est.

Haec igitur haud obscure ostendunt, totum genus sanguiferum, continentis chlorotidem atoniae, neutiquam expers esse,

esse, et ad hoc ipsum, nempe morbum ab atonia contineri, probandum, aliquid ponderis adferunt.

Eodem pertinet actionum animalium status. Nam, praeter motus involuntarii instrumentorum, jam probatam atoniam, quae animales quoque potestates, ex qua eorum vigor pendet, defectum demonstrat, voluntarium etiam motum peragentes potestates, nempe, muscoli et partes omnes musculares, quarum actio voluntati subijcitur, minus valide in chlorosi agentes, potestatem illam, in qua motus sui, et omnis quidem corporei, principium positum est, nempe animalem, cum animi facultatibus conjunctissimam, labare argumento est. Quae potestatis animalis debilitas idiopathica utique non est; nam, licet ab ea naturales pariter et vitales, denique omnes corporis actiones, funditus pendeant, et hanc sui originem spectent, (cujus rei probatio amplius incerta aut controversa non est), tamen in se absoluta non est; praeterque res externas, iis ipsis, quas ut causae origo continet, actionibus, ad idoneam suam conditionem tuendam, indiget. Ideoque, ut toni causa primaria est, ita et ipsius causa, licet secundaria, tonus esse reperitur. Utque deficiens potestas animalis deficientem tonum, seu atoniam facit, ita deficiens quoque, unde unde tonus, rursus illam labefacit. Tonisque non solum stimulantibus aut sedantibus rebus, quae ipsis fibris muscularibus, sed quae nervis, has inter et cerebrum, et ipsi demum huic, admoveantur, afficitur, majorque aut minor est, non solum prout fibrae, quarum est, magis aut minus vigent, sed pro potestatis animalis magnitudine. Ut ejus rei exemplum, ad rem praesentem attinens, in medium proferatur; in chlorosi status uteri, sive nimis menstruis sive nullis, atonicus factus, potestatem animalem simili affectu, nempe cerebri collapsu, seu excitatione imminuta, impertit. Haec sic imminuta simul fibras musculares alibi corporis, maximeque in summo hoc et ventriculi, minori tono afficit, simul menstrualium vasorum extremorum, unde ipsa exorta est, atoniam porro auget; eaque toto corpore atonia vigente, in majus imminuitur. Estque haec ratio, qua potestas animalis simul infert atoniam quae chlorosin continet, simul ab ea debilitatur. Hinc, ob motus voluntarii instrumentorum labem, aut “invita mulier motum omnem corporis suscipit, aut suscepto facile et ante solitum delassatur.”

Cumque corpore, praesertim in sua origine, affecto, affici animus soleat; hinc hujus irritabilitas aut moestitia. Quod autem idem quietem dulcem habeat, ejus rei patet explicatio; quippe enim qui exerceri prae debilitate nequeunt, iis quies grata sit necesse est: In ea chlorosi, ubi uterus laborat, solitudinis amor a viri saepe pendet. Nam pariter chlorosis,

pariter ejus causa remota, menstruorum retentum profluvium, ab atonia genitalium, quam inopia veneris fecerit, exoritur. Inopiam autem veneris, pariter ac nimium usum, debilitare corpora, compertum est. Hinc Celsi, si verba rite recordor, "Concubitum rarum excitare, frequentem solvere" dicentis, haud falsus, nisi quod modo errat, aphorismus. Verum alia solitudinis desiderii, praeter amorem non expletum, causa saepe animi moestitia est. Quae, cum sedans affectio sit, sedatae cerebri actionis documentis jam expositis, annumeranda est. Quo autem modo quivis cerebri status consimilem animi gignat, et ab hoc contra augeatur, quaestione, tum quia longa nec proposito necessaria, tum quia difficilis est, abstinendum existimo.

Jam commonstrato, ut spero, veram chlorosis "causam esse canalis alimentarii, maximeque ventriculi, fibrarum muscularium atoniam, sive illic ab origine, sive a consimili fibrarum muscularium vasculorum menstrualium, primitus exortam, et in utroque casu cum ejusdem generis fibrarum, tum alibi corporis, tum in summo hoc arteriolas perspiratorias cingentium, conjunctam;" proximum dein est in causas ejusdem morbi remotas inquirere.

CAUSAE REMOTAE.

Seminiū chlorosis, cum menstrua retenta aut copiosius justo profluentia non sequitur, est totius corporis, fibras ubique musculares afficiens, atonia. Quam rem ita se habere omnia, quae de causa morbum continente dicta sunt, pariter confirmant.

Haec atonia potest aut primigenia aut acquisita esse: Cum acquiritur, a potestatibus nocentibus, quae simul causae occasionales esse possunt, quales sequentes sunt, exoritur. Cum a menstruorum tum, cum ex sani corporis lege profluere debent, retentione aut minus justo profluvio pendet, causa ejus in menstruorum retentorum causa quaerenda est. Estque hic idem aut atoniae primigeniae, aut acquisitae, casus.

Menstruorum tum, cum profluere debent, retentio aut defectus ad vasa genitalia, justo tempore non explicata, referenda sunt. Quod rursus aut totius generis nervosi motorii, aut ipsorum genitalium vitio, aut utrique simul,tribuendum est. Totius generis nervosi motorii vitium est deficiens in arteriis menstrualibus, quomodo supra explicatum est, tonus deficiens hunc nervosa, et utrumque, continens animalis, potestas; et quia haec deficiunt, ideo sanguis per eadem vasa parcius et minori impetu profluit. Hinc tensio, tono vasorum necessaria, quoque

quoque deficit. Quo fit ut malum confirmetur. Vitium ipsius uteri proprium, menstruorum profluvio obstitans, est quaedam fibrarum vasorum motricium conditio, qua eae, ut solida simplicia, aut nimis laxae, aut nimis vigentes, quorum illud verisimilius est, humori nervoso et animali recipiendo, parum habiles redduntur. Postremo, si hae vitii immunes sunt, et nihil in conformatione peccat, atonia vitae decursu variis casibus inducta, malum creare potest. Qui casus idem sunt, qui morbum, quaecunque ejus origo sunt, alioquin creare solent; et in causis occasionalibus quaerendi sunt.

CAUSAE OCCASIONALES.

Ejusmodi omnes sunt, quae atoniam aut faciunt aut factam augment. Ea sunt, venus nulla, nimia, immodicum menstruorum aut alia profluvia, quietum vitae genus, victus lautus aut ex lauto tenuis, relaxantia; sedantia, animi affectiones reprimentes; frequens cum sexu altero, praecipue si quis aut est amabilis aut videtur, sine eo quod cupitur, commercium. Denique omnia quae libidinem frustra accendunt.

Quomodo venus nulla, aut nimia, aut menstruorum profusio, obstat, jam ante explicatum est. Alia profluvia immodica eodem modo agunt, nempe universorum vasorum tensionem imminuendo, et sic totius corporis laxitatem inducendo. Quietum vitae genus, quia sanguis suis vasis non satis percitatur, igitur, ut in extremis languide profluat, efficit. Hinc, cum ubique vasorum, tum prae caeteris in extremis deficientem tensionem, deficiat tonus necesse est. Deficiens tonus quomodo reliquas omnes actiones corporeas, atque ipsam cerebri labefaciat, explanatum est.

Victus lautus, praesertim cum quieto vitae genere, sine quo effectus ejus nihil plerumque valet, propterea quod hunc exercitatio pensare solet, plethoram dando agit. Plethoram autem debilitatis et atoniae causam esse, indicio est desidium omnium et opipare victitantium habitus imbecillus semper et atonicus, cum eorum comparatus, qui, exercitatione et modicis dapibus contenti, magnum sibi cum vigore robur pariunt. Hinc, qui quondam exercitationi et mensi frugis assueti robore corporis praevaluerant, otio et gulae inservientes, arthritide, in atonia posito morbo, demum afficiuntur. Ex victu lautiorē in tenuem et parciorem transitus, quo modo atoniam creet, neminem latere potest.

Tenuem victum debilitando nocere patet, qui, post lautiorē, quomodo sic quoque etiam magis noceat, aequē manifestum est. Nam in hoc casu, praeter debilitatem, ex alimenti parte

parte subtracta existentem, ipsa consuetudinis novatio debilitat.

Laxantia, fibras firmi simplicis afficiendo, agunt. Hujusmodi aquosa per potionem assumpta, calida, thea, et coffea, sunt. Quae sese fibris simplicibus insinuando harum aggregationem, quam dicunt, afficiunt, particulas mixti longius inter sese disponendo. Tempus fuit, cum hanc et multas medicinae usui necessarias, pariter et ingeniose tractatas, doctrinas scire cupidis, ad eas aditus non, ut nunc, in illustri hac academia negaretur.

Laxantium et tonum delentium numero ipsius ventriculi distensio annumeranda est; est enim haec firmi simplicis resolutionis nota omnibus causa. Hanc distensionem inferre possunt aut nimia alimenti copia aut aër, qui quodam tensus intus semper explicatur, ultra modum explicatus. Eodem pertinet calefacientium sive intus, quales escae et potiones multae sunt, sive extrinsecus, quale balneum est, usus: Quae similiter, ac jam explicata alia laxantia, in firma simpliciora agunt. Partimque, ut sub hoc capite comprehensa, partim ut quietum vitae genus, humidus coeli status agit, maximeque, si quis parum assuetus ex sicciore in hunc der repente pertransiit.

Sedantia, qualia potiones validae et spirituosae, opium, nicotiana, et acida fermentata, sunt, quo modo omnes corporis actiones imminuant, non est quod explicem; eo minus, quod in causae proximae explicatione ejus doctrinae principia fusissime explicata sunt. Satisque est, omnia ad atoniam recte gignendam pertinere; ideoque pro causis remotis dyspepsiae jure habenda esse.

Sedantium in numero habendae sunt animi affectiones, cerebri incitationem imminuentes. Hujusmodi sunt in amore repulsa, metus, animi dolor, ultio negata. Animi in corpus imperium difficile et longum explicatu est; quod igitur hic, et quia res vera neutiquam dubitabilis est, omittendum existimavi, ad morbi dehinc prognosin transiturus.

PROGNOSIS.

Neque cum sanitatem receptura, neque cum exitio futura est, brevis morbus chlorosis esse solet. Si sola debilitate peccatur, aut menstruorum retentio in causa est, ac neque labes congenita, neque vitium locale malorum omnium origo sunt, corpus roboratum et reducta suis remediis menstrua salutem promittunt. Quam in illis alteris causis reducere, majoris molis plerumque est. Verum haec praesagii pars eo lubrica magis et fallacior est, quod labes congenita et affectio localis difficile

lime explorantur. Solumque, si corporis exigui incrementum tarde procedat, aut si, ob parum idoneam conformationem, parentis menstrua operose constituta sint, conjici quodammodo possunt.

C U R A T I O.

In curatione, ventriculi uterique, cum hujus affectio subest, debilitas et atonia spectanda est, causaque ejus praecedenda. Chloroseos, a menstruorum retentione pendentis, curatio in iis reducendis consistit, ad amenorrhoeae rationem releganda. Aliunde ortae consilia medendi sunt eadem fere ac in dyspepsia, nisi quod hic quoque genitalium, animique libidinem spectantis, ratio habenda videtur. Primum est causas remotas recludendas vitare, praesentes tollere; alterum atoniam et debilitatem, tum in ventriculo, tum alibi corporis, auferre.

Quod ad primum consilium attinet, ex causis remotis ante omnia feminium corrigendum est. Cumque id atonia primigenia est, extra chlorosi medentis potestatem est; et curatio ejus ad quandam morborum in atonia positorum, quales hydrops, emanatio mensium, dyspepsia, et similes affectus sunt, prophylaxin redit. De quo hic agere a proposito praesente alienum est.

Cum acquiritur atonia, simul potestates quibus illata est vitandae, simul corporis, quo atonia constat, status, quod ad secundum consilium pertinet, est tollendus.

Quae atoniam inferunt, ea potestatum nocentium, quae alias, scilicet, posito jam intus feminio, causae occasionales, seu morbum excitantes, dicas, nomine supra expositae sunt, vitandaeque omnes sunt.

Igitur, si concubitus desiderium atoniam intulit, nuptiae erunt remedio. Si nimia veneris indulgentia nocuit, ei sola via, qua fieri potest, parcendum, scilicet incitamento libidinis tollendo. Eoque praecipuum remedium victus lautior et plenior vitatus, contrarius quaesitus, est; sed de hac re suo loco agetur. Abstinentumque viri cubili est.

Cum immodicum menstruorum et alia profluvia noxae fuerunt, ea suis remediis sistenda.

Pariter lautus victus, et quietum vitae genus fugienda; ille non solum quia libidinem accendit, sed quia pariter ac hoc, vasa corporis implendo, stimulum ex sanguinis motu pendentem augendo, tensionemque nimiam seu plethoram dando, ad atoniam viam facit. Transitus autem e victu tenuiore in lautorem tum hoc nomine caveatur, tum quia subita repletio, consuetudinis mutatione, periculosa est.

Cavendum

Cavendum etiam a laxantibus, quae humore et calore nocent, sive ea intus, ut thea, coffea, potionesve calidae et imbecillae, sive extrinsecus, ut in balnei usu, agunt. Quae longo usu firnorum simplicium inixturam mutant, necne, incertum est, sed aggregationem mutare et laxiores fibras reddere non addubitantur. Cumque firmi simplicis conditio vivi proprietates afficiat, illiusque, exempli gratia, laxitas hujus tonum imminuat, quare talem laxitatem facientia caveri jubeantur, neutiquam obscura causa est.

Altera laxationis causa distensio esse dicta est, et in ipso ventriculo, morbi sede agere. Cujus igitur causa, sive ea alimenti, sive aëris evoluti, et elaterem denuo nacti, copia est, tollenda aut evitanda est. Evolutionis aëris prohibendae ratio in tono ventriculi restituendo, de quo mox dicetur; constat.

Sedantia, supra dicta, nempe potiones meraces, vinosae, aut spirituosae, item opium, nicotiana, et acida fermentata, eo noxiora sunt, quod in ipsum ventriculum, morbi caput, agunt, hujusque fibrarum motricium tonum protinus imminuunt; unde harum cum reliquis totius corporis similibus fibris, per cerebrum consensu, tonus ubique, et simul nervosa et animalis potestas, imminuuntur. Sicque late corpus affectum animi statum afficit, ut nullae actiones, sive hujus, sive illius, intactae malo evadant. Verum, ut a ventriculo ad cerebrum, et deinde sic ad totum corpus, eque corpore ad animum, atonia transit; ita animi vitium ad idem cerebrum, perque hoc in totum corpus, diffunditur; uno verbo, fibrarum motricium status ad cerebrum labem transdit, et hujus affectio ad illas ubique, quarum actionis origo est, perfertur. Excitandus igitur animus, metusque moestitia, et similium affectuum sedantium causae, quantum res sinat, auferendae et prohibendae sunt. Potionibusque modo et supra relatis, et nicotianae stimulo, ita abstinendum; ut caute tamen id fiat, et prior consuetudo mutatione paulatim facta, simul efficaciter, simul tuto, solvatur.

Ad alterum consilium explendum, et tum ventriculi tum corporis alibi atoniam auferendam, conveniunt tonica remedia, et toti corpori et ventriculo adnota. Illa sunt exercitatio, frigida lavatio, aer frigidus, et perspirationem sustentantia; haec ad victus rationem, corticem Peruvianum, et chalybeata redeunt.

Omniium tonicorum, iis qui eam tolerare possunt, longe praestantissimum exercitatio est; quippe quae, nisi immodica et supra vires suscipiatur, nunquam, sicut reliqua, in atonicum effectum degeneret. Ei plerorumque hominum salus, quodque morbos, in quos desides et otio inservientes nunquam non implicantur,

implicantur, effugiant, tribuendum est, ejusdem neglectui imbecillorum, quo in numero literarum disciplinae dediti, et omnes fere, ut Celsus ait, urbani sunt, maximeque mulierum, quae raro satis exercentur, morbi, et prae caeteris dyspepsia, cahectica mala, et hoc de quo agitur, imputandi. Non igitur chloroticis, quam tantopere affectare solent, indulgenda quies et solitudo, sed actio inculcanda. Cumque viribus accommodanda exercitatio sit, ne deficiens nihil agat, nimia lassat, eoque atoniam, cujus in remedium paretur, augeat et confirmet, si magna debilitas est morbusque provectus; ipsius corporis per suos musculos motui gestatio anteponenda. Dein, aut cum ab initio minor debilitas fuerit, ambulatio non vehemens, eoque inconstantior, sed lenior et aequalior, respondebit. Quae quomodo agat, minime ambigitur. Quippe enim tot toto corpore muscoli, in actionem concitati, sanguinem per venas, ubi minime validis viribus movetur, has comprimendo, percitat. Hinc cito ad dextrum cor et pulmones, perque hos, cito ad sinistrum, eque hoc ad arteriam, suis ramis universum corpus adeuntem, cito denique ad arteriolas perspiratorias, quae solae omnium instrumentorum secernentium, cordis et arteriarum majorum actione aucta excitantur*, sanguis percitatur. Sed, excitatis arteriolis perspiratoriis, nempe in externa corporis superficie, fibrae ventriculi motrices, quibuscum illae consentiunt, et, ut verisimile est, arteriolarum humorem gastricum praebentium, alterae, saltem in hac internae superficiei parte, excitantur, et sic ipsa, de qua agitur, ventriculi tollitur atonia. Quae vasculorum perspiratoriorum exercitatio intra modum continenda est, ne, si ad sudorem usque fiat, hunc, more omnium auctarum secretionum, pro ratione collapsus sequatur. Iterandumque constantia aliqua remedium, quia non uno impetu tantum malum succidendum, consuetudine certa stabili paulatim convellendum est.

Idem, protinus et recta, lavatio frigida, quod circuitu quasi quodam exercitatio, praestat. Nam, ut in hoc sanguine percitato, tonus augetur, quem inde potestas nervosa et animalis excitata confirmat; ita in illa sedans frigoris vis, extremos nervos sentientes afficiens, perque hos potestatem nervosam et animalem imminuere tendens, lege corporis, hanc contrario ritu afficit, cerebrique vim supra solitum modum intendit. Et sic, aucta potestate animali, augetur dein nervosa, postremo tonus, cum in aliis, tum prae caeteris in perspiratoriis externae superficiei vasis, hujus calore et totius corporis vigore teste, intenditur. Atonicum autem hoc remedium per insitam cerebro vim agit, qua quicquid ejus actionem imminuere aut

* Coll. instit. clxxxii et cclxxii.

extinguere periclitatur, id lege dicta contrarium effectum, nempe majorem solito illius actionem, suscitatur; igitur, ut id fiat, certa quadam cerebri vi quae sic excitetur, opus est. Neque enim, si minor justo ea est, effectus consequetur. Ideoque provecto hoc et similibus in debilitate positis morbis, parum tuta frigida lavatio erit. Cui similiter,

Frigidus aër, sed minori gradu, agit; non enim tam eventui stimulo, quam eventu tonum, perque eandem ac ante legem, dando, neque subita virtute, sed paulatim exerta, remedio est. Similiter tamen sentientium nervorum fines, per hos cerebrum, huiusque dein interposita quae communis omni corpori est actione, omnis corporis fibras motrices communiter excitat, tonoque et contractilitate auget. Sed, quanto minor sedans vis, ad tonicam, quam stimulantem, virtutem dandam, requiritur, tanto in debilitate aëris communis, quam lavationis, frigus tutius est, liberiusque adhiberi licet. Verum et huic suus modus statutus est; et perquam frigidum coelum, assidue sine reactione sedando, et vim cerebri reactricem superando, ultro infert debilitatem. Tutissimusque semper aër frigidus, cum exercitatione conjunctus, erit. Ad tonica quoque pertinet, eodemque, quo lavatio frigida ac aër frigidus, modo agit frigida potio; cujus tamen hic locus non est.

Perpirationem ea, de quibus dictum est, tonica sustentant, quod quo modo praestent, ex dictis quoque pater. Praeterea ea ex rebus externis (nam intus adhibita ab hoc capite aliena sunt), debita summi corporis temperies perpirationem fovebit. Neque hoc praeceptum alteri de aëris frigore contrarium est. Modum esse ejus rei dictum est, quem hoc praeceptum respicit. Nam licet, quiescente et parum tecto veste corpore, omne frigus, quamvis non maximum, ad perpirationem imminuendam aut etiam supprimendam pertineat; tamen vel cum exercitatione, ut Batavorum jussu Boerhaaviano glaciem superlabendi consuetudo indicat, conjunctum, vel corpore veste tecto adhibitum, satis magnum frigus perpirationi non inimicum est. Quod fit, quia exercitatio, caloris genetricem potestatem augendo, aut vestis vaporem, assidue e corpore dimanantem, concludendo et cumulando, necessarium vegetae perpirationi temperiem servat. Cave tamen ne sub calore coelesti nimium vestis onus praecipias; sic enim, naturalem nimis augendo, jam ante praeter modum relaxatas fibras etiam magis relaxares, et tunc demum in praeceptum de aëris frigore incurreres.

Absoluto de remediis tonicis, toti corpori admotis, sermone, ad ea quae intus assumpta agunt, transeundum est. Horum primum victum spectans est. Qualis victus parum conveniat, et

et potestatibus nocentibus annumerandus sit, supra satisque fufe expositum; cujus rei nullam hic partem repetam. Sed huic loco reservata est propriae alimenti actionis explicatio. Cum victus plenus, cujus effectum quae prohibeat idonea exercitatio non adhibetur, plethoram gignendo, tenuisque, vasa non satis implendo stimulandoque, atoniam pariter inferat, ideo adversus atoniam jam factam, neuter, sed utrivis medius, convenit. Victus autem plenus aut contra, non solum pro copia aut inopia ejus est, sed prout plus minusve alat. Plus alit caro et ex carnea natura constans materia, minus ex plantarum genere parata. Constituta igitur atonia, et morbo inde facto, materia ex plantarum genere, quippe debilitante, et omnia praesentia symptomata augente, pro certo abstinendum, aut farinaceis, quae hujus generis minime imbecilla est, parcius utendum, indulgendaque altera materia nunc eo est, quod nimis alendi periculum jamdudum sustulit digestio immixta, quodque ventriculus minore tono praeditus aliquid, quo hic augeat et sustineatur, deficientibus viribus concoctricibus, requirit. Non tamen ad satietatem aut naturae maxime alentis, danda videtur; ne sic crudeat intus et turbarum augeat numerum. Itaque paratam, ut solutu et concoctu quam expeditissima sit, nempe fluentem, praecipue dare convenit. Hinc jusculeorum usus utilis. Et cum firmi aliquod datur, ut id quam levissimum et minime viscidum sit oportet. Hinc provectiorum animalium, quam aetate minorum, caro convenientior est, quam leviolem et concoctu faciliorem esse, experimentis per vomitum institutis exploratum est.

Tonica medicamenta, cortex Peruvianus et chalybeata sunt. Quorum ille quotidie dari ita debet, ut post decimum quemque vel decimum quartum diem, usus ejus, ne nimia et assidua actione tonum tandem imminuat, intermittatur. De actione tonicorum, quae multis in hac academia tempestatibus a multis tractata est, supra dictis addere supervacuum est.

Eundem fere, quem cortex Peruvianus, chalybeata seu ex ferro parata usum praestant.

DE COLICA.

AUCTORE ELLIS BUTTON METFORD.

COLICA recte et breviter definita videtur, “Dolor abdominis, praecipue circa umbilicum torquens; vomitus; alvus adstricta,” cum fibrarum, praecipue in intestinis, muscularium motu abnormi*.

Colica a scriptoribus in plurimas, a Sauvagesio in viginti, species divisa est †. Quarum multae aliorum generum sunt, nec reliquae, nisi magnitudine, differunt. In hac divisione causarum remotarum ratio parum recte respecta est; cum, quaecunque illae fuerint, solus internus, ex quo pendet morbus, respiciendus status esset. Quo perpenso, nihil in symptomatis certum, nihil stabile, quatenus a causis remotis ea profluant, animadvertitur, quodque pro una quavis specie habendum videatur, id, procedente morbo, in aliam verti solet; quin et is casus, qui Colica Saturnina nominatur, maximeque a reliquis distare videri potest, nihil adeo constans aut sibi proprium, excepta, quae semper intelligitur, magnitudine, quo pro specie, a reliquis casibus discreta, distinguatur, habet. De quo Islemann, qui maximam ejus varietatem vidit, “Interdum,” inquit, “varii generis, pro diversa aegrorum constitutione, febres superveniunt, biliosae, putridae, vel ex inflammatione intestinorum, quae in abscessum abiens, morbi moram nunquam morte rumpit ‡.”

CAUSA PROXIMA.

Van Swietenius, qui inflammatione intestinorum contineri colicam ratus est, tamen “Varia,” inquit “experimenta recensita fuerunt, quae docent, acria applicata intestinis spasmos excitasse in his fibris muscularibus, per quos intestinum constringeretur validissime, non tantum in loco cui applicatum fuerat, verum etiam in vicinis plurimis locis eodem tempore sic contracta fuisse intestina, ut omnis transitus contentis intercluderetur ||.” Et Franciscus Homius, illustris praeceptor noster, “A spastica,” ait, “intestinorum contractione oritur hic morbus. Elucescit a symptomatibus, cadaverum inspectione, et experimentis in vivis animalibus institutis §.”

* Cull. Gen. Morb. Cl. ii. Or. 3.

† Sauvag. Cl. vii. Gen. 22.

‡ Hall. Disput. Morb. tom. iii. p. 306. || Comment. in Boerh. Aphor. 959.

§ Princip. Med. p. 160.

Nos spasmodum intestinorum unius aut plurium partium pro colicae causa habemus. Neque observationes, cum aliae, tum incisis cadaveribus, aut inspecto in quibusdam animalibus loco laborante, non hanc causae rationem, ut vir relatus ait, confirmant. In curationibus versari adeo valido spasmo constrictum rectum viderunt, ut hoc fistulam clysmaticam aegre reciperet, receptaque immitti tamen liquorem prohiberet. Is spasmus partim a torpore, gradum morbosum nactus, partim a praesentis acredinis irritamento, pendet. Acredinem, humores in intestina excerni soliti, item perspirabilis retentus et eodem transfusus, tum bilis, denique e ventriculo alii huc cumulati, omnes copia simul et acredine adaucti, praebent. Quae acredo, ut in magna canalisi alimentarii mobilitate, cholera, in ejusdem fine mobilitate atonia ad statum putridum vergente, dysenteriam, in puriore debilitate cum irritabilitate, diarrhoeam; ita in hoc ejus partis torpore colicam, creat.

SEMINIUM MORBI.

Corporis status, huic morbo opportunus, non omnibus communis est; siquidem alii totam fere vitam eum fugiunt, alii e levissimis casibus, et saepe non evidentibus, plecti consueverunt: Est igitur proprius quibusdam habitus. Quem corporis, et, prae caeteris partibus, intestinorum torporem esse, difficile in iis, qui morbo opportuni sunt, mota alvus, et, nisi validioribus, aut magna dose datis, catharticis non parens, argumento est. Ita Islemann, quem modo retuli, “praecedat,” inquit, “et comitatur diros hosce cruciatus alvi obstructio pertinacissima, remediis, alias maxime efficacibus, saepe haud superanda, quam, quod mirandum, quatuordecim ultra dies aegros absque dolore sustulisse, Suchlandius adseverat.” Idemque hic, quanto tardius obstructio subnascat, tanto vehementiorem fore dolorem, dicit.

Eundem torporem non intestinis, ac ne canali quidem alimentario, contineri, sed alibi corporis, maximeque in summo hoc subesse, tam eorum, qui morbo implicantur, natura, quam potestatum, seminium facientium, de quibus mox dicitur, agendi ratio ostendit. Ita, qui colicae opportuni sunt, plerique raro sudant, tarde perspirant, talemque omnium fere aliarum actionum, qualis atrabilarius est, torporem manifestant.

Torpor ille intestinorum et reliqui corporis, in quo seminum colicae positum est, potest aut congenitus esse, aut iis rebus, quae habitum faciunt, creari. Congenitus, ut dictum est,

est, ad atrabilarium notabilem illum accedens, in temperamento consistit, eo, scilicet, quod atrabilarium dicitur.

SEMINII CAUSAE.

Habitu creant, eo feminii causae dicenda, quietum vitae genus, victus sedans et parum perspirabilis, ebrietas, sedantium actio, omnia in consuetudinem deducta.

Ut exercitatio idonea, musculorum toto corpore actionem excitando, sanguinem in venis ad cor redeuntem percitando, per dextrum hoc et pulmones, perque sinistrum et arterias universas, et in harum, qui motui in majoribus vasis parent, finibus accelerando, perspirationem auget, consentientesque cum fibris muscularibus, perspiratoria vascula cingentibus, quae aucto in iis impetu in actionem excitantur, fibras, motum peristalticum peragentes, simili modo excitat; ita quietis, quae contrariam huic effectum seriem, vasorum omnium motum languentem, fibrarumque torpentem statum, ponit, actio explicatu facilis est, torporisque, de quo agitur, causa manifesta.

Materia victus maxime sedans, minimeque perspirabilis, e plantarum genere parata est: Et ex hac ipsa radices, olera, et fructus talis maxime naturae sunt, quae non tam liquidam alvum, ut vulgo creditur, faciunt, quam facere videntur. Non enim, si res propius perspicitur, alvi liquiditas auctam ejus actionem, sed compulsam eo, imminuta perspiratione, humorum copiam, significat. Certe haec harum rerum, quam vulgaris, verisimilior explicatio est. Eas enim pro stimulantibus nemo, contra pro sedantibus omnes fere, quocunque modo earum actionem explicarent, habere, et saepe etiam praecipere, consueverunt. Aucta autem hic alvi actio, non et ob hoc credenda est, quod perspiratio, sub illarum actione, pro certo et confesso imminuta est. Quae imminuta omnium ubique vasorum imminutam quoque actionem denunciat, et omnia praeterea indicant. Sic igitur, scilicet, perspirationem impediendo, eoque fibrarum, motum peristalticum continentium, actionem et tonum imminuendo, materiae vegetabilis, maximeque ejus, de qua sermo est, actio, sive ut diarrhoeae sive ut colicae potestas nocens, omnibus nota explicanda videtur. Eademque actio, ratione similis, sed minus valida, consueta, et intra valetudinis fines subsistens, feminium inferre potest. Eodem potionis cujusdam, nempe, fermentatione ex pomis confectae, actio pertinent, et explicationem eandem, nec vini Rhenani, si sine saccharo Saturnino nocet, noxa aliam, recipit.

Quod

Quod si aliae potiones, sive vinosae, sive spirituosae, quae dicuntur, non solum pro potestatibus nocentibus in colica excitanda ab omnibus medicis habentur, sed per consuetudinem assumptae, paulatim agentes, intraque manifestam noxam subsistentes, seminium etiam faciunt; id, cum sine acido aut acescente proprietate, quae in potionibus modo relatis solae fere incusanda sunt, efficitur, per ebrietatem fieri solet. Ebrietas autem, quae ad tempus etiam, post stimulatricem actionem sedare solet, hoc multo magis et certius consueta efficit. Utque ejusdem, quovis uno tempore stimulum, ob id ipsum quod stimulus est, imminuta actio sequitur; ita is saepius renovatus, jamque consuetus, potestatem nervosam nimis usque intendendo, eam tandem hujus debilitatem, fibrarumque muscularium, ab ea pendentium, atoniam infert, quae sine sui causa, stimulo repetito, commode ferri nequeant. Qui effectus, ut sic latius per totum genus nervosum, ita ibi prae caeteris ejus partibus, quo primum semper et recta usque dirigitur, nempe in fibris motum peristalticum continentibus, percipitur.

Simili modo, sedantia ultra victum, sive canali alimentario, si qua sunt, sive generi nervoso alibi corporis, admota, agunt. Hujus generis aeris temperies est. Quae sive frigoris, sedando agentis, sive caloris, vasa exhaurientis et debilitantis, forma, colicam inferre potest. Frigus, musculares vasculorum per spiratoriorum fibras atonia afficiendo, consentientes semper cum his motum peristalticum peragentes similiter afficiunt. Calor, qui immodicus magis est, quales plagae torridae ardores habentur, ubi assidue corpori humano admovetur, assidue, eoque nimis stimulando, in atonicam potestatem vertitur, tonumque in summo corpore imminuens, in canali alimentario, maximeque in intestinis, imminuit.

Haec omnes noxae ut seminium facere possunt, quod ideo acquisitum recte dicitur, ita, ubi congenitum subest, id augeant, et tanto magis noceant, necesse est.

POTESTATES NOCENTES.

Potestates nocentes sunt omnia ea, quae, subito et potentius agentia, seminium augent. Suntque ea ipsa, quae, paulatim et lentius agentia, seminium acquisitum faciunt, naturale augent. Eadem atonica seu sedantia sunt. Atoniaque, quam inferunt, ut aliqua ex parte in corpus reliquum, ita aut in summum corpus, aut in canalem intestinale, potissimum dirigitur.

Quies hoc in loco subita, id est, quae repente labori aut exercitationi

exercitationi immodicae succedit, intelligitur. Cujus effectus imminutio vel suppressio perspirationis est, fibrarum, a qua motus peristalticus pendet, actionem pro rata parte imminuens aut quodammodo etiam sistens. Hic illius effectus colicae necessarius est. Alter ejusdem effectus, diarrhoeae necessarius, nempe aucta in intestinis secretio, potest aut a colica abesse, aut cum ea conjungi. Quod si, ut opinor, saepius aucta in intestinis excretio, ex imminuta perspiratione incidit; tamen in torpente fibrarum muscularium, quae motus peristaltici instrumenta sunt, statu relato, non ad eum motum toto canali augendum, et sic liquidam alvum dandam, sed ad abnormem et spasmodicum irritante acredine reddendum, illa pertinet. Humores sic in intestina excreti, et sic irritantes, mucus, humor intestinalis, et exhalatus, sunt, unam excretionem compositam conflantes, siquidem nullus eorum absque reliquis aut copiosius aut parcius excerni reperitur. Sed alia acridinis causa bilis est, cujus aucta secretio simul et excretio ab eadem origine, nempe perspiratione impedita, pendet. Quae adeo, eoque quo dictum est modo, nocet, ut speciei colicae, quae Biliosa dicta est, opinionem abundantia ejus fecerit. Sed haec non semper causa, et saepe haud obscurus effectus, est, a vomitu, postquam is supervenit; multis ductibus biliariis, pendens. Horum humorum acredo, torpente motu peristaltico, irritando hunc in spasmodicum mutat.

Victus sedans et parum perspirabilis ex ea materia, quae in feminii causis exposita est, constat, et eodem, quo illic quoque relatum est, modo, sed vehementius, ac repentina magis vi, suum effectum edit. Si autem talis materia in perspirationem forte occlusam incidit, quales in canali turbas facere possit, experientia quotidiana docet. Hinc acridinis, modo relatae, origo. Et sic, cohibita frigore perspiratione, poma, olera, radices, aut carnis adeps, colicam millies intulerunt. Quin et eadem, sedando, et cordis arteriarumque actionem imminuendo, extremarum quoque harum immuniunt, et per se perspirationem hebetant.

Simileque ebrietatis magnae et sedantium aliorum opus est. Quae, sive in ventriculum, sive in superficiem externam, sive denique in nervorum originem, agant, parem ubique, maximeque in partibus morbi saevitiae opportunis, atoniam et pares turbas inferunt. Quis, crapula quoties colicae causa, quamque potens, sit, ignorat? Nec dubium est, quin animi affectiones similiter intestina commoveant.

Omnes hae potestates, quae, leniore gradu et agere consuetae, feminium acquisitum faciunt, majore gradu vi repentina, et quasi uno ictu, feminio jam ante intus parato, et ad morbi

morbi modum assurgere prono, cum hoc conjuncto, morbum tandem excitant. Omnium communis effectus est, fibris intestinalium muscularibus torpentibus irritamento esse, easque, ob id ipsum quod torpent, non ad contractiones validas, quales intra certum modum consistunt, et cum relaxationibus alternant, sed ad contractiones, quae, dum deficiunt, abnormes et spasmodicas fiunt, excitare. Irritamenti acredinis effectui dissentio sive earundem, sive aliarum rerum, qualis aër fere est, addita, inchoatum spasmodum auget.

DIAGNOSIS.

Morbi, quos propius colica refert, Hepatitis, et aliae quaedam abdominis phlegmasiae, et prae reliquis Enteritis, sunt.

Ab hepatitide distinguitur hoc, quod; in eo casu, qui solus colicam refert, nempe, cum jecoris inflammatio ad colon vicina est, diaphragmatis affectio jecur, non colon, laborare indicabit. Absolvethque discrimen aliorum hepatitidis signorum praesentia, colicae absentia.

Eandem a Splenitide, Peritonitide, et similibus vicinorum viscerum inflammationibus, doloris sedes, quae in colica circa umbilicum torquet, non in illis, et initio morbi semper absens pyrexia, distinguunt.

Quod si sedes doloris, et pleraque alia signa, colicae cum enteritide communia fere sunt; tamen sola pyrexiae nota, quae ab illa, saltem ineunte, semper, ab hac nunquam abest, satis in discrimen est.

Ad colicam ab omnibus iis phlegmasiis porro distinguendam, si quando notae relatae ancipites videantur, causae remotae pertinebunt: Quae in colica tales quales memoratae sunt; cum in phlegmasiis seminum perpetuum diathesis phlogistica, potestates nocentes perpetuae frigus, et quaecunque aliae diathesin phlogisticam subito augment, intelligantur.

Ileus, qui a plerisque scriptoribus ad enteritidem pertinere creditus est, colica tamen est, cui progrediente morbo aut obstructio iusta intestini aut inflammatio supervenerint, notis colicae propriis novae adfectionis effectui praecedentibus dignoscendus. Itaque, si pyrexia in morbi cursu inciderit, inflammatio, si obstinatus stercorisve vomitus, et obfirmata alvi durities, obstructio accessisse credendae sunt.

Ileus quoque videri potest localis virii effectus; ut, cum circa corpora duriora, in aliqua intestinalium parte haerentia, nova materia retenta usque impedimentum fixum auget, aut ubi ex aliquo casu, puta gastritide, sive idiopathica, sive symptomatrica, eoque ipsa colica, portio aliqua intestini, applicatis

hujus inter se lateribus, concrefcit, aut denique, quando poſt diſtenſionem inſolitam, aut ex alia quavis cauſa, inteſtini pars in proximam recepta eſt. Qui caſus ab idiopathica colica plerumque hoc diguoſcetur, quod ab initio ad finem talis morbi nihil alvo redditur, cum rariffime in colica aut aër, aut humor tenuis, aut aliqua ex parte ſtercus fluens, non dejici ſoleant. Quod diſcrimen, ſi non ſemper reſpondet, et juſta alvi compreſſio ſine obſtructione inſuperabili reperitur, internum ſtatum diſcernere minus eo refert, quod ſola colicae remedia in utrovis caſu tentanda ſunt, quibus fruſtra habitis, actum fere de aegrotante eſt.

Pro ſpecie colicae habitus eſt affectus, magnam alvi compreſſionem efficiens, Colica ſaturnina aut Piſtönum nominatus. Ejus cauſa remota plumbum acido, aut extra corpus humanum aut in hoc intus roſum, reperta eſt. Ejuſdem frequens affectus extremorum, maxime ſuperiorum, paralyſis eſt. Qui affectus eo minus mihi colica juſta eſſe videtur, quod cauſa ejus in quolibet, et non ſolos in opportunos, agit, quodque etiam diverſum effectum, nempe paralyſin modo relatam, trahit. Unde, etiam inteſtina non colicam, ſed horum fibris actione ſua privatis, et motu periltaltico deleta, paralyſin adſicere credo. A quo morbo, cauſae remotae et paralyſis praefentis aut abſentis ratione, colica juſta diſtinguenda eſt.

DE EVENTU MORBI JUDICIUM.

Colica ſcite et prudenter curata raro, neglecta aut male adminiſtrata plerumque, ni fallor, exitio eſt. Hinc ex infeſſice vulgo, qui naturae, quam medico, credendos potius morbos exiſtimant, plurimi hoc intereunt. Neglecta colica jugulat, quod, irritante ſimul et diſtendente materia crescente, ſpasmus, ab ejus effectū pendens, uſque creſcit. Hinc ſimplex colica vertitur in ileum, qui cum inflammatione, aut ſine hac, interficit, aut in gaſtritida ſymptomaticam, cujus praefentiam pyrexiae et propria idiopathicae gaſtritidis ſigna indicant, aut in obſtructionem relatam, quae Volvulus vulgo dicitur. Quorum aliquid vel ab initio ſubefſe exiſtimandum eſt, quoties morbus, pro colica habitus, mature et bene curatus, non tamen ſanatur, ſed proprias turbas modo relatas excitat. Quo in caſu, licet obſtructio abſit, tamen quae intus eſt, conſtrictio plerumque pure ſpafmodica non eſt, ſed cum vitio locali, ex aliqua memoratarum originum, nexa.

CURATIO.

Conſilium medendi colicae eſt: 1. Spasmm ſolvere, hinc cauſam

causam ejus irritationem, hinc effectum prius, dein invicem causam, distensionem, aut etiam recta, tollendo; tum torporis redditui occurrere.

Quod ad consilium prius attinet, quoniam quamdiu distendens causa permanet, tandiu aliud agentia remedia proposito medici aberrant; igitur ab iis remediis, quae ad sterqus et congestos humores deijciendos pertinent, initium faciendum, eo commodiora sunt, quod eorum aliqua ad acres humores auferendos simul valent. Sic distensionem tollentium primum memoranda

Alvum purgantia sunt, quae rursus ore dantur, aut in alvum immittuntur.

Ore data alvum varia, et alia lenius, alia gravius, purgant. Quorum quae lenius purgant gravius purgantibus nunc vulgo anteponuntur; propterea quod haec ob acredinem rejici per vomitum periclitantur, inflammationem ultro accendi periclitantem excitant, irritandoque etiam aliqua ex parte ad augendum spasum pertinent.

E lenius purgantibus cremor tartari commodiorum in numero est. Is neque gustatu ingratus est, neque rejici vomitu periclitatur, et perquam leniter, sed non impotenter, agit. Datus igitur electuarii forma, ad semunciam circiter, saepe respondebit. Alterum medicamentum, leniter quoque purgans, et non acredine irritans aut tormina excitans, sal neuter Glauberi est. Quem gustatu ingratum, et rejici per vomitum periclitantem, sexta salis communis, quam purissimi, parte addita, corrigendum Cullenus judicat. Convenit quoque oleum ricini. Quod si iis, quorum ventriculi oleorum genera minus bene ferunt, ingratum nauseam excitat, motoque vomitu rejici periclitatur; at, cum potione aliqua merace, qualis spiritus Gallicus, aut saccharinus est, conjunctum gratius erit. Gummi etiam guaiacum bene alvum purgat, neque inflammante opere formidandum videtur. Utque difficilius quidem ventriculo dissolvitur, ita mucilagine, saccharo vel ovi vitello accurate diffusum, facilius dissolvi poterit. Idem, parvis dosibus ad drachmas duas datum, alvum bene laxat. Calomelas, qui ad grana decem datus, alvum quidem purgat; quia tamen inflammationis excitandae periculum adit, rectius in hoc morbo omittitur. Denique, tartarum emeticum, parvis dosibus datum, ita in colica est, ut sic pylorum transeat, et in intestina agens purget. Quod, ob certum prope excitandi vomitus, qui ultro nimis incidere periclitatur, effectum, procul dubio rejiciendum a colicae curatione est. Haec remedia fere sunt, quae ore data, ad alvum purgandam pertinent. Verum eodem consilio,

In alvum quoque varia immittuntur. Ea purgantium ore datorum opus adjuvant, inter quod etiam adhibita, ut sic quam longissime motus peristalticus excitatur, melius respondent. Praeterque hunc effectum, ubi colo contenti dolores sunt, et a stercore inter ejus valvas impacto pendent, clysinata, ad partem laborantem penetrando, intestinum constrictum laxare, stercus convellere et deducere promittunt. Terebinthina immissa saepe efficax remedium reperta est, et ad unam unciam data plus plurimo colocyntho prodesse. Quae tamen et cautam administrationem postulat, et stimulando inflammationem impellere minitatur.

Non igitur quiescere in utere, ne ad extremum hunc effugiens non in alvum intromittatur, sinendus est, sed cum altero humore bene confusa sine mora immittenda. Eademque, si aut inflammatio metuitur, aut illius stimulus, morae impatiens, intacto stercore citius iusto refunditur; omittenda, et ad minus stimulantia decurrendum. Sales neutri, ut nitrum et sal Glauberi, saepe et prospere quoque adhibentur. Sed et ii quoque, si stimulando, re infecta, quod aliquando fit, terebinthinae instar, refunduntur, humori minus aut non omnino stimulantii posthabendi. Talis aqua calida est. Quae copiose immissa, et non irritando permanens, stercus durum molliat, intestina relaxat, et distendendo purgans, saepe feliciter impactas res deducit. Cui si stimuli aliquid requiritur, salis communis paululum respondebit. Ejusdem autem vis relaxans quae, extrinsecus adnota, adeo ad spasmum solvendum efficax est, non intus quoque plurimum prodesse, illic etiam relaxando et spasmum imminuendo, non potest.

Praeter alvum purgantia, ore et alvo data, aliud est, quod, his omnibus frustra administratis, saepe alvum deiecit. Id frigida, stantis super lapidem frigidum inopinantis nudis femoribus, cruribus et pedibus affusa, reperitur.

Ad hoc caput distensionis tollendae, licet non purgando agens, primum viarum dilutio pertinet. Cujus generis sunt julecula, ex carne parata, demulcentia, et mollientia, potui data. Haec, quae in dysenteria, durum stercus humectando et molliendo, ad hoc convellendum et depellendum manifeste pertinent, nec levem opem ferunt, eadem virtute adversus eundem intus statum, hinc quoque usui esse possunt.

Ad irritationem, qua spasmus augetur, componendam, eadem diluentia, particulas acres inter se disjungendo, vimque earum frangendo, aliquid valere possunt.

Haec medicamenta, ore aut ano data, item diluentia, si cum cura urgentur, nec confirmari mora morbus finitur, in plerisque

que idiopathicae colicae casibus per se sola respondebunt.
Verum

Alia sunt, quae recta spasmodum adficiunt. Eorum praecipua sunt vesicatoria et balneum; quae relaxante virtute, et sic solvendo spasmo idonea, agere videntur. E quibus.

Vesicatoria in plerisque viscerum, praeque caeteris, abdominis adfectibus, sive spasmodicis, qualis hic est, sive inflammatoriis, ut prudentissimus quisque medicus jamdudum testatur, praesentibus sunt auxilio. Res certa est, quoquo modo eam explices. Verum e tribus actionibus, quae vesicatoriis tributae sunt, et nunc quoque quam maxime tribuuntur, stimulante, humorem detrahente, et laxante seu antispasmodica, certe haec in praesente casu est, quae adeo salutifera comperiuntur. Si enim intra breve temporis spatium quam imposita sunt, saltem quam agere coeperunt, non solum validissimus ipsorum intestinorum, sed et abdominis musculorum, spasmus ille, quo, umbilico intro versus spinam retracto, plurima in abdomine quasi tubera, ut sacci pomis referti instar ille videatur, efficiunt, aut ex toto solvitur, aut manifeste remittens locum dat, quo alia remedia interposita morbum tollunt; id nulla humores ad summum corpus pertrahendi virtute, vesicatoria efficiunt; utpote cum neque tantum humoris auferatur, neque ejus abundantia tam noceat, neque quibus viis sic salutaris detractio fiat, ita pateat, ut sic agere remedium existimandum sit. Relaxare igitur primum tegumenta, dein infra haec sitorum musculorum, tum ipsorum intestinorum, spasmodum vesicatoria judicanda sunt. Quoniam autem eo semper efficaciora sunt, quo propius partem laborantem imponuntur; igitur, in hoc morbo, ipsi abdomini imponenda ita sunt, ut umbilico tamen, qui, iis rorsus, non tam facile sanescit, absteineatur.

Balnei vis quoque relaxans ab omnibus agnoscitur, ipsumque, qui de morbis spasmodicis scripserunt, inter prima remedia omnes habuerunt. Juvenis, qui lauream in hac academia petens, de colica scripsit, propria observatione relaxantem et antispasmodicam balnei virtutem his verbis confirmat. "Quin et nos ipsi," inquit, "quater balneum, colicae dolorem, nequidquam agentibus, aut pro tempore tantum sublevantibus fomentis, penitus fugare vidimus. Neque in tribus e quatuor casibus dolor postea unquam rediit. Cumque in una virgine, sive quod ea irritabili admodum habitu erat, sive quod alvum suam purgare noluit, tamen dolor rediisset, manna purgata alvo, in perpetuum est fugatus." Non igitur justum balneum non optimum adversus colicam auxilium est. Quod cum, ut saepe, parabile non est, pro eo
forma

forma ejus, nempe fomenta, utenda sunt. Fovendumque, nisi eo prius impositum vesicatorium prohibeat, abdomen est, si prohibeat, extrema inferiora*:

Haftenus de conveniente colicae puriori medendi consilio, deque huic respondentibus remediis, dictum sit. Verum, cum eadem inflammationem symptomaticam accendere periclitetur, et toties accendat, ut multi in inflammatione causam ejus collocent, vel ad vomitum excitandum, quo omnibus remediis resistitur, et morbus confirmatur, pertineat; ideo quo modo utrique huic periculo occurrendum sit, paucis exponere propositi nostri erit.

Quod ad inflammationis periculum attinet, licet morbus in torpore situs esse dictus sit, qui habitus ab inflammatorio longe distat; tamen, sive hic quodammodo subsit, sive potestates nocentes phlogisticae, et, prae caeteris, frigus, praecefferint, sive denique utraque noxa occurrerit, vel ubi haec quidem desunt, sed longior morbi mora partis laborantis, in inflammationem iturae, metum facit, multoque magis, si coeptae illius signa, quamvis obscura, prodeunt; in omnibus his casibus, ad inflammationi occurrendum, vel quodammodo praesenti medendum, curandi consilium est, vasa sanguifera periclitantia relaxare. Quod perficiendi optima via, scilicet, ut ex ipsa parte sanguis detrahatur, quoniam non patet, ideo ad proximam decurrendum, et copiose ex brachio sanguis detrahendus. Quae detractio, omnia vasa relaxando, habitum phlogisticum, si forte subest, solvet, et, hoc facto, affectionem partis levabit, absenteque illo habitu, ad laborantia vasa quodammodo effectum tamen perfert. Certe profuisse hoc remedium experientia multorum confirmat. Optimus noster nuper Praeceptor Gregorius, in praelectionibus suis, adeo illud profuisse testatur, ut, ubi spasmus ingens clysteri aditum negaret, is, sanguine misso, protinus reciperetur.

Rursus cum purius spasmodicus morbi status est, sed mora confirmatus, vel etiamsi inflammationis aliquid inductum, sed sanguinis missione habitus inflammatorius, qualis qualis fuerit, solutus, jamque vomitus non coepit solum, sed viget; ad hunc componendum tumultum, prius antispasmodicum, scilicet, opium, utendum erit. Quod, licet motum peristalticum sedante opere imminuat, et sic ad caput mali confirmandum pertinere videatur; tamen, sedando vomitum et remedia dandi copiam faciendo, manifeste prodest, dum, motum peristalticum abnormem et inversum imminuendo, forsitan non

* Sed vix hoc metu opus est; nam, ut ingeniosus et optimus praceptor Hope ait, haerente adhuc ventri aut tergo vesicatorio, balneum respondet, praeterque hoc ad ipsius vesicatorii dolorem leniendum pertinet.

omnino nocet, et contra juvat. Nam certe aliud est rectum, inversum illum motum sistere. Verum, ne rationibus a recto abripiamur, quid in aliis casibus, non dissimilibus, opium praestet, videamus. In lochiorum post partum profluvio, motus uteri abnormis molestos dolores excitat, et somnum fugat. Quid opium facit? Post opus ejus, etiam copiosius profluvium, sed ordine et rite procedit, dolores fugantur, reducitur somnus. In dysenteria, saepe humorum acredo et stercoris duri impactique distensio, quem faciunt, in nimium urgent, spasnum. Ibi quoque dandi saepe opii necessitas est; quod remedio efficaci fit. Imminuitur, manente adhuc materia distendente, spasmus, et haec aut motu peristaltico minore, sed validissime per se, aut certius quidem purgantibus sustentato, propellitur. De ejus in cholera, ubi, praeter abnormitatem, motus peristalticus etiam nimius est, virtute nil ambigitur, et illic remedio manifeste, quae in colica metui est, sedans opii proprietas. Et quid ni? certe enim, si, quod posse nemo dubitat, motus ex parte abnormis et convulsivus sit, ob id ipsum quod nimius est; quicquid igitur imminuat eum, ad salutem sit necesse est. Sed non in colica, excepto vomitu, adversus quem pro remedio receptum est; de opio perinde ratiocinandum est. Cujus illic usus, qui ad torporem, in quo caput colli positum est, augendum pertinens, tantum mali sedando, quantum boni spasnum recta imminuendo, facere periclitatur, periculosus fore videtur; neque committendum, ut, prae virtutis antispasmodicae fiducia, effecti, quod sedare et adstringere alvum notum est, periculum adeatur. Tutiusque videtur aliis laxantibus remediis, supra relatis, contentum esse, quam ad opium decurrere, vim hujus sedantem, purgantium simul datorum vi, superatam iri sperantem.

Ubi constrictio magna est, et nullis remediorum relatorum cedit, ad eam vi superandam medici decurrerunt, et modo aqua calida in alvum, modo argento vivo, aut globis metallicis, ore datis, ejus rei periculum fecerunt.

Si in intestinis tenuibus morbus sedet, aqua ad hunc pervenire et valvam coli superare posse, vix speranda est. Quae contra, ubi coli aliqua pars laborat, alvum relaxando, ut supra dictum est, potius, quam vi distendendo, agere putanda est.

Argentum vivum in statu pure metallico dari consuevit. Quod, quoniam non una massa, sed hac in plurimos globulos, humoribus in intestinis ubique impeditos, et inter se disjunctos, divisa, ad partem laborantem pervenit, frustra esse videtur. Magnus Sydenhamus, qui nullum temere remedium damnaturus fuisse credendus est, de ilco loquens, "Methodus," inquit,

quit, “ eum curandi hætenus fere incognita fuit, quicquid jactent de usu argenti vivi et globulorum, quæ, præterquam quod parum conducunt, noxam sæpe hæud contemnendam inferunt †.”

Neque globos plumbæos aut argenteos, eodem consilio datos, licet, quacunque eant, pondus circumferentes, felicius agere, sive ratione sive experientia adductus judices. Quippe enim per varios intestinorum gyros delati, quantum, alibi descendentes, pondere juvantur, tantum, alibi ascendentes, eodem retardentur necesse est. Et, si ibi intestini, quod sæpe quoque accidit, morbus sedet, quo ascendendum metallo sit, cui pondus usui esse potest?

Si quid hujusmodi operi ullam promittit, id tabaci funus aut decoctum, in alvum immissa, est. Quæ valvam coli transire et distendendo intestina purgare forsitan valet.

Post sublatum his remediis morbum, quoniam, ut supra dictum est, is in seminio, nempe torpore, positus est; ideo diu post a potestatibus excitantibus, maximeque iis, quæ seminium augere periclitantur, diligenter erit cavendum.

† Opera universa, p. 76.

D E C H O L E R A.

AUCTORE J. LEMAN.

CHOLERA est humoris biliosi simul vomitus, simul dejectio frequens, item anxietas, tormina, et surarum spasmodica *.

Huic definitioni Sauvagesius “ morbum acutissimum esse, vomitum assiduam, saltem nauseam, humorem, si biliosus non est, acrem, et, ubi deest dejectio, tenesmus, et abdominis dolorem,” addit. Verum humoris et alia discrimina tantummodo magnitudinis sunt. Quod autem bilem posse abesse putavit, id, quia in plures justo species, ut mox dicetur, morbum extendit, fecisse videtur; cum re vera adeo bilis expers nulla cholera justa sit, ut citra hanc, etiam in omni vomitu paulo enixiore, cum rejectis bilis exeat. Pro dejectionibus, quæ pariter a vera cholera segregari nequeunt, tenesmus supposuit, Sydenhamianam et Hoffmannianam speciem siccam

* Cull. Gen. Morb.

dictam,

dictam, respiciens. Dolorem abdominis, cum perpetuus sit, adijciendum definitioni fatemur.

Idem vir clarus Sauvagesius, suo more, species veras cum alienis affectibus miscendo, symptomata pro morbis habendo, aut e potestatibus remotis varietatem semper petendo, non naturam morbi illustrasse, sed discendum perturbasse iudicium, videtur. Qui tamen, nihil omitendo, et omnia in medium trahendo, quantum tyronum mentes confudit, aut in erroris etiam periculum adluxit, tantum prudentioribus et exercitati iudicii viris periteve doctis junioribus profuisse putandus est; scilicet, omnem suggerendo materiam, quam posteriorum diligentia in meliorem ordinem digereret. Neque id de hoc morbi genere solo, sed et de toto ejus laboriosissimo opere, pariter dicendum est. Pariter enim ubique in eandem culpam incidit, eandem ubique, quasi ex divite penuario, utilem abundantiam, sed minus commodo ordine, exponit.

Ex undecim igitur ejus speciebus, omnes praeter primam, scilicet, spontaneam, rejicimus. Tertiam et quartam, alteram a vegetabili aut fossili, alteram ab animalis veneno, ortas, amandamus; quia non e re, sed ratione, eaque mala; hae species creatae videntur. Si enim hae species ejusdem naturae, cujus spontanea, quam pro vero morbo recipimus, sint, sed magnitudine tantum differant, quid opus erat eas in species, nedum diversas, diduci, cum magnitudo non discrimen faciat? Sin naturae diversae sint, id est, a diversa causa proxima contineantur, tum ne pro speciebus quidem recipiendae erant. Verum, omissa ratione, cui, saepe fallaci in ordinandis morbis, non temere insistendum est, nihil his in signis externis novi, praeter flavedinem cutis, et dejectiones iis similes, quae in dysenteria vulgo incidunt, video; unde ille speciebus nomina, alteri auriginosam, alteri et dysentericam, dedit, scite fatis. Sed quorsum hic dysenteria? cujus neque causam ullam, neque effectum, praeter unum illum, qui supra relatus est, quique dysenteriae adeo proprius non est, ut cum diarrhoea graviore, et similibus noxis, communis sit, ullo modo cernimus. Et quis dysenteriae cum cholera nexus est, putridi morbi cum spasmodico, febris gravis cum malo non febrili? Si omnia contraria sunt, et adversis frontibus pugnant, haec species dimidia e parte corrui. Quam, ut ab altera parte explorem, et, an ibi securior sit, cognoscam; iterum rogo, quid aurigini cum eadem cholera commune sit, morbo, in quo, quicquid bilis abundans peccat, extra primas vias peccat, cum eo ubi noxa bilis intra easdem fere tota grafsatur? Nullas novi secretiones quae brevi spatio in extrema adeo vibrant. Sed hic quoque quam vereor auriginem nullam fuisse. Si enim subsit, ubi stercus albescens, ubi alvi durities,

durities, sunt, ubi etiam longinquitas temporis, qua corporis summum, post levata aut sublata omnia, tamen flavescere aut decolor esse permanet? Praeterea quid est, quod quisquam suspicetur hic auriginem? Venenum animalis? At viperæ et aliorum animalium venenosæ noxæ, item labes putrida, similia efficiunt; ubi ego, nullum unum humorem mutatum, sed omnes, et præ caeteris sanguinem, illam cutis speciem dare autumo. Censent' tu, eam viro viperino vinum magicam inesse, ut, intus acceptum, exitum, quo bilis in duodenum intret protinus intercludat, et bilem per aliena itinera toto corpore protinus diffundat? Eave fungorum, vitrioli, antimonialium, arsenici et mercurii actio venenosa habenda est, quæ bilem proprio itinere exturbet, et non potius, omnibus humoribus corruptis, firmis omnibus solutis, flavedinem illam creet? Aut in febre flava Indorum Occidentaliū, putridissimo malo, cutis, unde morbo nomen impositum est, color, errantine, quæso, bili, et non multo rectius firmorum resolutioni, humorum putredini extremæ, tribuendus? Nulla igitur hic cholera est, nulla aurigo, dysenteria nulla, sed vis venenata motum quidem primarum viarum peristalticum, sed, una universos corporis, turbans. Quæ primarum viarum turbæ, ut morbum, choleram dictum, totum constituunt, ita alterius a venenis orti symptoma tantummodo sunt, ac forsitan ne id quidem; siquidem inversus ventriculi, nimius alvi motus, non a pluribus et diversis magis causis profluunt, quam ipsi inter se natura et eventu discrepant. Et quidni? Omnem enim vomitum, omnem alvi citationem, eadem esse, et ad eundem finem tendere, manifesto falsum est. Variant hæc, non in diversis solum, sed in eodem etiam morbo, ita, ut alio ejus tempore ad salutem, alio ad interitum ducant, alio in neutram partem multum inclinent. Cujus rei, ne in rationes alieno loco imprudens implicer, easque ut ad aliam sermonis hujus partem reservem, dixisse satis sit, tantum a morbis, quos venena fecerint, choleram distare, quantum partis affectio, nec ea quidem sua natura gravis, ab ea, quæ omnes vitæ actiones, recta in exitum iuens, opprimit. Quo consilio, quinta Sauvagesii species quoque excluditur. Porro, intermittentem, Indicam, inflammatoriam, verminosam, et arthriticam respuo; quia in iis omnibus vomitus et dejectiones, quæ pro cholera habentur, non morbus, sed symptoma, sunt. Tales enim species si reciperemus, tot cholerae species forent, quot fere morbi sunt primas vias irritantes. Atque sic septem rejecimus. De quibus omnibus, præter modo exposita, hic demum rogo, quis talium specierum usus sit? Si enim ordinis ratio iis habetur, eum turbant; si curatio aliqua tot cholerae speciebus communis spectatur, frustra id quoque

quoque est; cholera enim, si etiam atque etiam cholera dicenda est, in iis omnibus, non suam aliquam curationem, sed morborum, quorum symptoma est, propriam sibi vindicat. Restant adhuc duae species, quas reiecturus sum, siccam et crapulosam. Quorum quod ad posteriorem attinet, si verba, quibus Meseraius, unde eam Sauvagesius transtulit, consideres, ne morbi quidem definitioni satis convenit. Post crapulam hesternam somnumque surgit homo, quid sit? Vomit. Quidni? Quo nihil consuetius, nihil naturalius iis, qui poculis non assueverint. Aut, si quando etiam assuefactus magis vomit, id nihil aliud, quam aut cibum parum ei convenientem, iustove plenius sumptum, aut pravam potionem ingurgitatam, significat. Vomit igitur, et levatum se protinus persentit. At funditur simul alvus. Et quid adeo mirum? Si id, quod, dum in eo inest, ventriculi motum invertit, pylorum transiens, intestinorum rectum percitat. An vero ad hos ciendos motus opus medicina est? Non. Audi auctoris verba. "Natura hanc sarcinam supra et infra cum impetu eliminat." Ecquid tamen incommodi postea permanet? Nihil. "Affectus fugax est et salubris." Ergo, si morbus recte definitur, "corporis totius aut partis status mutatus, ubi una aut plures actiones cum diuturnitatis aliquanto laeduntur, cholera, crapulosa quae dicitur, adeo non est, ut ne morbus quidem ullus sit. Ut reliquarum rerum quarumvis, ita et morborum, finis aliquis statuendus est, ne, quae quotidie, immo omni fere hora, omnibus hominibus, et vel sanissimis quidem, molestiae parvulae incidunt, pro morbis habeantur, et nemo in terris sanus relinquatur. Hic nulla actio diutius paulo laeditur, nulla, nisi et fugax et salutaris, molestia subest, corporei status, ut supra et infra purgatione peracta adparet, mutatum nihil; ut, quod morborum numero adimendum est, id cholerae speciem esse, quis homo dixerit? Quod si vel maxime ad affectum crapulae et satietatis alia addita morbum iustum creant, is, sic quoque a cholera alienus, rejiciendus videtur. Itaque Sydenhamus, "qui," inquit, "ab ingluvie ac crapula, nullo temporis discrimine passim excitatur affectus, ratione symptomatum non absimilis, nec eandem curationis methodum respuens, tamen alterius est subfellii."

Quod ad siccam speciem attinet, ipsius Sydenhami verba accipe: Ille "est etiam," inquit, "et cholera sicca a spiritu flatuoso supra et infra erumpente, idque sine vomitu aut secessu; cujus unicum duntaxat exemplum me vidisse memini, ineunte hujus anni autumno, quo tempore prior illa species," scilicet, spontanea, per populum A. D. MDCLXIX grassans, "mihi creberrimo et facto quasi agmine sese obtulit." Quem

morbum choleram fuisse, nihil aliud praeter choleram, illo forte tempore per Londinenses grassantem, argumento est. Qui nihilo tamen magis cholera, quam dysenteria, et in hanc paulatim vertentia, gravia tormina, quae eodem coelo nata, eodem anni tempore simul grassabantur, aut quilibet prope alius morbus, quandoqu岸do aut undeunde ortus, fuisse dicendus videtur.

Postremo, supra dicta de speciebus cholerae Sauvagesianis quas rejecimus, hoc imprimis illustrat, quod omnes, quolibet anni tempore, sine discrimine incidunt, cum vera cholera certo tantum prorumpat, per populum saepenumero etiam saeviens.

Recepta igitur pro morbi genere una tantum specie, quae spontanea dicitur, quae sint ejus communia signa exponam.

HISTORIA MORBI.

Saepe praecedentibus brevi mora in ventriculi et intestinorum regione doloribus, saepe sine iis aut ullo futuri signo, vomitus immanis protinus incipit. Simul vel paulo post alvus, crebris dejectionibus, sed difficilibus, torquetur. Quae dejectiones saepe cum vomitu, saepius sine eo, unum aut alterum diem permanent. Supra et infra rejecta primum coloris mucosi, mox flavescent. Pectus et venter toto ventriculi et intestinorum tractu vehementissime dolent, et distenduntur. Ventriculus mordetur. Sititur ita, ut frigida prae caeteris desiderentur. Aëritus et anxietas assidua sunt. Pulsus artiarum exigui, interdum nulli, interdum celeres, frequentes, exiles, percipiuntur. Sudor gelidus dimanat. Vultus cadaverinum refert, livescit. Extrema frigescent. Surae, brachia et alii etiam artus, spasmis constringuntur. Singultitur. Deficit anima. Iutra viginti et quatuor horas saepe morbus jugulat. Plerumque tertio die, rarius quarto, finitur. Nec unquam sua forma ultra septimum excurrit.

CAUSA PROXIMA.

Choleram continens causa bilis est, copiosius justo secreta, a suppressa perspiratione pendens, temporis calore in acrem naturam versa, et sic primarum viarum motum peristalticum hinc invertens, hinc celerius debito percitans. A bile choleram sic concitari argumento sunt, quod haec sine ullis eorum, quae diarrhoeam inferre solent, stimulis exoritur; quod illo anni tempore solo incidit, quo bilis et abundantissima et acerrima est, id quod alii morbi biliosi ejusdem coeli et temporis demonstrant;

demonstrant; postremo, quod adeo copiose in rejectis, five supra five infra, humoribus adparet. Cum bilem acrem in causa cholerae posuerim, et eam acredinem multi clari viri fermentationem esse judicaverint, ad quam fermentationis speciem referenda sit, aut sitne ulla ex iis omnino, anquirendum. Quae quaestio eo magis ad rem est, quod morbi curationem concepta de ejus natura opinio haud leviter tangere videtur. Utque ab acida fermentatione incipiatur:

Acida fermentatio calidissimis et temporibus et locis maxime fovetur, in omnibus partibus naturae aliis. Num idem sit in ventriculo et intestinis humanis? Non mihi verisimile est. Nam in frigidissimis orbis locis et temporibus, quam calidioribus, acidum, non tutius, contra minus impune, perfertur; quod quidem latus hominum per orbem conspectus suadere videtur. Et virum novi, cujus ventriculus tam subtiliter hujus discriminis sensibilis est, quam mens ad dijudicandum prudentia valet*, qui hac in regione satis tuto acidum aestate, non sine incommodo hieme, assumit. Item multos novi, qui lemonum succum in potionibus sub gravibus horis aestivis in Scotia, neque ullo alio tempore, bene ferunt. Contra, apud nos, et in calidis maxime sub ipsius zonae torridae plagis, non frustra provenit tanta acidulorum pomorum copia et varietas. Quippe quae non tantum grata, sed et necessaria hominibus sit, ad levandum aestum et ventriculum refrigerandum; ut in eum ipsum finem hoc iis parasse subsidium natura videatur; sub frigoribus, ubi et supervacuum magis et inutilius est, ejusdem naturae consilio denegatum. Quin et me domi quae recreare acida grata solebant, eadem, postquam huc perveni, oneri saepe experior†. Ergo calor adeo nullam acidi generis fermentationem in ventriculis hominum progignit, ut id, quod naturale ulla ex parte per brevem moram sit, imminuat. Ob quam causam, acidam fermentationem, quam in aliis naturae partibus calore gigni videbant, ad hominum et aliorum animalium sanos ventriculos viri supra relati non recte transtulerunt. In sanorum hominum ventriculis quicquid assumptum est, in acidam licet naturam inclinaverit, tamen cito concoctricibus facultatibus obtegitur. Verum, aliquis in nonnullis morbis, ut cholera, quod ad rem esse videatur, et dysenteria, suboriri posse talem fermentationem, dixerit. Quam quaestionem, ut secundae valetudinis ratione illustrem, sub ea bilis non acidum fovet, sed retundit et absolvit. Quod vel hoc patet, quod, si quae aciditatis notae observantur, eae in ventriculo, cum nondum ulterius concoctio processerit, apparentes cito evanescent. Ultra pylorum alimenti pars altura corpus,

* Cull. Usus et Inst. Med. in Acad. Edin. Profess.

† Hujus dissertationis auctor ingeniosus Barbadenensis est.

aut secretiones suppediatur, blanda evadit: Pars altera in putredinem ruit. Cui tamen, sic ab omni aciditate alienae, nullus in intestinis novus liquor, praeter pancreaticum et bilem, affunditur. Unde bilem sanam, et solita sub secretionem, non acidam esse, sed acescenti occurrere naturae, credibile est. Quod igitur sua natura acidum non est, sed ei prorsus contrarium, quare id sub cholera in acidam ire naturam judicetur, idoneam causam non video. Videamus morbi signa. At neque in iis quidem video quicquam, quod ad conjecturam, de acida fermentatione morbum continente, faciat, praeter solum ventriculi morsum. Quem morbo necessarium et perpetuum esse, nemo dixit. Eundem Sydenhamus quidem memorat. Sed multa in plerisque morbis, non a causis eorum pendentia, sed aliunde suborientia, ut memoranda quidem, ita non ad morbi causam referenda, reperiuntur. Hoffmannus non re, sed rationibus perplexis adductus, de acido multa loquitur. Qui, si de rodente rejectorum natura meminit, in ea re arsenici et aliorum venenorum effecta, non choleram veram, quam, ut dictum est, parum perspexisse videtur, respexit. Postremo, si curationem intueamur, quid illic est quod pro acido illo valere existimandum sit? Rejecta igitur omni acidi, ut cum cholera conjuncti, opinione, proxime dicendum est,

Si qua fermentatio huic morbo subest, eam e duobus aliis generibus ad neutrum referendam. De vinoso res manifesta est. De putrido genere, licet cholera in id anni tempus, quod putridos morbos maxime gignit, incidat, nexusque quosdam cum veris putridis, ut dysenteria, habere videatur; tamen haud exiguo ab his discrimine distat; id quod cum signa ejus, tum curatio, ostendit. Quod si in debilitatem cito omnia cholerae ruunt, id non per septicam quamvis naturam, sed sedante aliqua ipsius bilis noxa, fieri videtur. Sedat autem bilis et in aliis morbis, a putredine longe remotis, ut deses ictericorum habitus, argumento est. Neque veri non simile est, redundantem in dysentericorum intestinis bilem, ad istius morbi omnia sedanda, etiam magis quam pro insita ei natura, pertinere.

Ex his tribus igitur generibus fermentationis, cum ad nullam ea redeat, quae cholerae causae origo est, dummodo fermentatio sit, proxime inquirendum videtur, sitne fermentatio omnino? Quae quaestio non difficillima non esse potest. Et, quoniam nulla praeter dictas nobis satis innotuit, sequitur, ut, bilem cholicam re vera fermentescere, pro certo dici nequeat. Verum, cum verisimile in primis sit, omnia genera, certe species, omnes fermentationes, neutiquam nobis perspectas, et ad eam opinionem multa rerum faciant, bilisque praecipue

praecipue claras alicujus fermentationis notas prae se ferat, veram ejus fermentationem hic quoque subesse maxime suspicandum est. Cujus si ultima natura non mutata morbo est, certe in statu ejus ita quaedam flectuntur, ut diversas quodammodo proprietates edat. In naturali statu ad chylum blandum efficiendum, et leniter intestina stimulandum, valet, et alios pacatos effectus edendos. Sub hoc morbo omnia turbat. Quas turbas si quis bilis, cujus eadem natura permaneat, vehementi actioni tribuat; respondeo, diros bilis in cholera effectus, qui non primis viis continentur, sed late per totam nervosam naturam grassantur, et vi, venenosae propemodum pare, mortem praecipitant, haud facile per ejusdem bilis, quae sana adeo salubris, morbosa, ut in ictero, ubi cum toto etiam sanguine permiscetur, adeo tamen lenis, reperitur, actionem auctam explicabiles esse. Certe bilis cholericæ insignem subit mutationem. Quam, si nolis fermentationem dicere, quia qualis sit non potest demonstrari, ne vocabulum offendant, dummodo res vera animo teneatur, dicatur acredo peculiaris.

Bilem vero acrem reddi posse, similis aliorum, qui secretionis modo mutato accrescunt, humorum ratio suadet; suadent modo memorata in cholera effecta. Neque salinus omnium humorum, eo tempore quo cholera incidit, status non eandem opinionem confirmat. Haec acredo, sive ad fermentationis modum, sive non, intenditur, cum irritabilitate supra posita, praecipuam turbarum, in quibus cholera constat, partem certe concitat. Eandem bilis haud obscure abundans auget. Siquidem, si quando bilis in intestinis, ut in ictero, deficit, pro insolita effectuum vehementia, nullum effectum edit, sed subtracto alvo stimulo, haec dura et pigra torpet. Sed neque abundantia bilis, sive acredine sive fermentatione, illi effectui, dummodo satis diluatur, apta est; id quod ejusdem, in sanguine ictero eodem laborantium, abundantia diluta indicat, ubi, ut relatum est, sedat potius quam irritat.

Porro, nec abundantia mera acrem bilis naturam explanat; quoniam similem ejus effectui, similes in intestinis turbas, alii illic morbosi humores praestant. Quae res in dysenteria aliquando cernitur; ubi non semper bilis, quae effectus potius quam causa morbi est, ideoque primo non peccat, gravia tormenta facit, sed alii humores, acris naturae jam ante participes, effectum prius inferunt. Qui humores et ab initio, dum abundantius solito secernuntur, et aliquamdiu stagnando, acriores justo evadunt. Cujus rei, praeter nimiam secretionem et stagnandi moram, calor corpori insitus auctus, perque coelestis vin cumulat, origo est. Eadem acris humorum natura, eodem calore et aliis causis aucta, abundantiorē usque secretionem

tionem efficit. Quam noxam in dysenteria putredo addita ita auget, ut origo causae esse videatur. Quae putredo a cholera utique abest. In qua calor intestinorum humores, perque eos bilem, forsitan acri natura imbuit. Simul quo tempore hoc fit, quo tempore cholera vulgo incidit, si quid perspirationem subito supprimit, quale frigus est, ejusque humore effectus, adjunctus, ideo plus sanguinis in venae portae, bilis fontis, ramos conjicietur, et plus bilis secernetur. Atque sic, calore, ut dictum est, omnia exasperante, alioquin gravis acredinis stimulus tanto gravior fit, quanto per eundem calorem totus primarum viarum tractus, etiam in secunda valetudine, multoque magis sub morbis, mobilior reperitur.

SEMINIUM MORBI.

Habitus corporis, quo, perspiratione impedita, bilis secretio et primarum viarum mobilitas citra morbum augetur, periculum cholerae infert.

Itaque juniores, calorem diuturnum perpeffi, ac bile natura abundantes, caeteris cholera magis, periclitantur. Quo fit, ut Graeciam, Italiam, Hispaniam, et in zona torrida Indiam utramque, Mauritaniam, Arabiam, et Americam Mediam, incolentes, quasi propriam choleram habeant. Quam rem ut paucis illustrem; habitus in quo cholera futura constat, non subito iisque diebus, quibus ea incidit, sed aliquanto ante, contrahitur; paulatimque cholerae opportunus creandae subnascitur. Quae ipsa, licet brevi temporis spatio concluditur, tamen ex longinquiore, et quasi gradibus, ut aiunt, efformatur; simili modo ac dysenteria Sydenhamiana, quae eodem quo cholera anno, iisque ipsis diebus, incidebat; similiter etiam quibusdam febribus intermittentibus, tam vernalibus quam autumnalibus, quae primo quoque tempore sub alio, aut remittentium aut continuarum, aut aliorum morborum, non aut leviter, febrilium, atque ipsius denique cholerae, typo, saepenumero adparent.

NOXA EXCITANS.

Quicquid vero hunc habitum ita per occasionem intendit, ut morbo inferendo par sit, id noxa excitans erit; quale praecipue frigus ad summum corpus adspirans est. Excipi autem frigore, inde in morbum implicari, vel calidissimis locis et temperibus, corpus potest. Adeoque hoc vanum non est, ut et populares meos, et quotquot zonae torridae incolae sunt, etiam atque etiam monendos censeam, ne corpora aestu diur-

no confecta et languida vespertinis frigoribus aut vaporibus obijciant. Cum aëthus enim vis nostris nervis penitus infedit, melius est, quantumvis molestiae perpeti, quam subito aut gravius corpus refrigerare. E numero forsitan noxarum excitantium fermentiscentia, per cibum aut potionem assumpta, sunt. E quibus, licet acida fermentatio choleram non causa contineat, tamen acida assumpta coeptam eam augment. Postremo, certa caloris vis certo anni tempore incidens, in hac regione mensem Augustum vix excedens, in calidioribus plagis Julium quoque et Septembrem complectens, omnibus noxis magis et prope sola choleram excitat.

Venena vero, quia prorsus diversum morbum, cujus id, quod cholera esse creditur, tantummodo, ut diximus, symptomata est, efficiant, sanosque pariter, ac opportunos nullo discrimine invadunt, pernicipi causas, non autem choleram excitantes, esse contendimus. Quin et alterae noxae, qualia acidum et similia sunt, ita inclinatum morbum impellunt, ut acceptae labis pars longe maxima, ac, propemodum ausim dicere, tota coelo debeatur. Tantumque inter veram choleram nostram, et imitatricem illam, quam illae noxae creant, nempe Crapulosam Sauvagesianam, interest, quantum totius corporis affectus, et partis, scilicet primarum viarum, alioquin sano corpore, turbae temporariae, ex rebus intus assumptis pendentes, et, his ejectis, rursus protinus sublatae, inter sese distant. Alter effectus, nempe cholera, in calore diu corpus, scilicet per totam aestatem, subiens, et morbo opportunum reddens, tandemque hunc efficiens, vix ullo aliarum rerum auxilio, consistit; alter, sine ulla corporis opportunitate tali, per externam intus acceptorum vim, partis alterius morbi imaginem refert, sanum deprehendens corpus, sanum demittens. Atque hic totius corporis spaliini, non solum manente cholera, saevientes, sed ei, nisi idonea cura prohibeat, superstites, et novas turbas citere minitantes, discrimen hoc quod posui, haud inepte illustrent.

Illustrant porro gravia prius tormina, deinde dysenteria, de quibus modo, et haud semel ante, dictum est, eodem tempore, quo cholera, iisdem in locis, perque eundem populum, grassantes. Ubi, cum idem coelum et solum et paria omnia externa essent, quod tamen alii in hunc, alii in illum, affectum implicarentur, eam rem internae causae, ideoque corporis prius existentii habitui, acceptam referendam, neutiquam obscurum est. Immo altius haec ratio descendit, et non solum habitum corporis, sed et naturam, in hunc, quam illum morbum, praeiorem esse demonstrat. Unde patet, nos, non sine causa,

certos homines prae caeteris periclitari cholera, hancque a crapulosa Sauvagesii toto coelo distare, judicasse.

S E D E S.

Cholerae sedes latior est totus primarum viarum tractus; angustior et propria magis duodenum et itinera bilis. Neque ad rem manifestam opus argumentis est. Siquidem id omnia signa, id tota morbi facies, certo indicio, quin et incisa cadavera, firmanant.

IN CADAVERIBUS VISA.

Incisis cholera peremptorum cadaveribus, intestina tenuia, maxime duodenum, item pylorus, bile flava circumfusa, in gangraenam iisse, ductus biliferi relaxati, cystis ampliata et flaccida, ductus cholidochus distentus, omnia circa humore nigro et fusco repleta esse, venaque ventriculi turgere cruore, reperta sunt.

PRAESAGIUM EVENTUS.

Non potest periculo tam vehemens, tam praeceps morbus, carere. Quippe enim hoc ipsum, quod unius diei et unius noctis spatio interdum jugulat, quantum ejus ad mortem intendatur gradus, ostendit. Idem neglectus semper metuentus est. Non enim humorum motiones ejus naturae sunt, quae salutem pariant. Qua in re, quantum a crapulosa specie, quae pergendo suum sit remedium, differat, sic quoque intelligitur. Idem senibus, pueris morboque debilibus, quam reliquis*, item calidiorum, quam temperatorum, plagarum incolis; denique, quod omnibus per populum grassantibus morbis commune est, plures, quam pauciores, corripiens, perniciosior est. Ut judicium e signis trahatur, exitialia fere sunt, admodum nigra rejecta†, cum pulsibus exiguis aut fere nullis, animae defectiones, gelidi sudores, extremorum frigus, et toto corpore convulsiones. Mala sunt sitis et aestus, eoque pejora, quo majora; item, compressis excretionibus, persilantia symptomata. Bonus, sequente somno, vomitus, aut ad septimum diem morbus excurrans.

C U R A T I O.

Medendi consilia ad duo redeunt: Primum, humorem fer-

* Hoffman, de Chol.

† Hipp. Aph. 22. l. iv.

mentatum ejicere; deinde, ejus effectum, motus enormes, diluendo aut sedando, componere.

In qua divisione magni Sydenhami auctoritate uti non dubitavi; quippe cujus felicissimae hunc morbum curandi rationi nihil omnino posteriorum virorum experientia novi adjecerit*. Ejus haec sunt verba: "Sedula," inquit, "applicatione et multiplici etiam experientia edoctus, quod si hinc acres istos humores, fomitem morbi, cathartici expellere conarer, idem agerem, atque is qui ignem oleo extinguere satagit, cum cathartici vel lenissimi operatio omnia magis perturbaret, et novos insuper excitaret tumultus. Et, si ex adverso medicamentis narcoticis aliisque astringentibus, in ipso statim limine, primum humoris impetum compescerem, dum naturali evacuationi obfisterem, et invitum humorem detinerem, aeger, inimico visceribus clauso, bello intestino indubie conficeretur. Has, inquam, ob causas, media mihi via insistendum esse duxi, ut partim, scilicet, humorem evacuariem, partim etiam diluerem; morbum itaque hac arte, mihi a multis retro annis comperta et comprobata, toties quoties in ordinem coegi."

Quod ad primum medendi consilium attinet, commune hoc omni alvi ex irritatione graviore nimio motui praeceptum est, ut vehementius purgantia vitentur. Quippe enim, ubi irritamenta sic liquidum humorem prae se agunt, superaddita talia medicamenta motum, jam antea nimium, insuper augment; adeoque, si quid auferendum est, non auferunt, ut ipsum sterminus post se, etiam densius compactum, relinquunt. Id in colica, id in dysenteria et similibus malis, ubi vehementer purgantia, quasi mera vi, ante se omnia dejectura, dabantur, semper accidisse novimus.

Adeoque, in hoc morbo acriter purgantia pro remedio utenda non sunt, ut speciei, de qua saepe diximus, causis Hoffmannus ea annumeret; quibus igitur in hoc morbo abstinendum est. Quinetiam, cum et leniter alvum moventia, quominus in usum vocentur, allidus vomitus obstat, neque eorum quidem periculum fieri solet. Ad cujus vomitus immanitatem sistendam, viamque ad medicinae, in curationem efficacioris usum, faciendam, antiemeticum Sauvagesius, nempe syrupi limonum cochleare unum aut alterum, cum salis absinthii granis viginti, dedit. Cujus in hac re remedii quae sit potestas, nescio; ideoque fidem penes auctorem relinquo. Certe nihil simile Sydenhamus, cum cholerae naturae scientificus, tum curationis felicissimus, egit. Et, praeterquam quod dubium tale antiemeticum, etiam supervacuum esse videtur;

* Cura Sydenhamiana est omnium optima, ut vigesies et ultra expertus sum. Sauv. Nosol. method. de cholera.

liquidem nunquam tantus tamve assiduus vomitus est, quin id morae detur, quo gratissimum plerisque remedium, in quo, mox memorando, curationis cardo vertitur, accipi liceat, acceptumque aliquandiu manere, aut, si qua pars rejicitur, nova accepta copia, compensari. Quod quidem, et quid sit, et quo modo administrari debeat, protinus exponam.

Supra memorata ostendunt, nulla solitorum, sive supra, sive infra, sive gravius, sive lenius, purgantium, medicamentorum, aut huic medendi consilio, aut omnino huic curationi, convenire; nisi, si dicas aquam tepidam, quam nonnulli praecipiunt, ad eorum numerum pertinere. Quae, quatenus vomitum juvet, emetica est. Sed eo consilio dare amentis, non medentis, foret. Neque eo amentia medica, quod scio, pervenit, ut augendum gravem cholicorum vomitum quisquam existinaverit. Quod si nonnulli, non augendi quidem, sed expediendi vomitus, causa, tepidae aquae usui insistant; eoque magis, quod vomendi labor, quam libertas, copiosius bilem exprimendo, magis noceat; profecto ne eo quidem nomine aqua tepida utendum arbitror, neque ullum tantae vomendi contentions usum video. Et quicquid ea diluit, id melius et efficacius praestant, quae sub eo capite jam jam explicaturus sum.

Si quibus eandem, alvo immixtam, prodesse posse placuit, ab iis non dissentio; quam tamen, magis laxando et diluendo, quam citando alvum, id facere contendo.

Secundo consilio duo remediorum genera respondent, scilicet diluentia et sedantia. Quorum, quod ad primum genus attinet,

Ante omnia diluentium delectus habendus diligenter est, eaque, quae quam minime in fermentationem eunt, caeteris anteponenda. Quibus hoc nomine omnibus unum longe palmam apud nos praeripuit, scilicet jusculum pullinum aut bovinum. Quod huic morbo maxime accommodari omnium testimoniis confirmatum, certoque usu exploratum est. Quippe, quod adeo non fermentationem excitet, nedum juvet, ut ei vehementer resistat, et ad enormes motus componendos egregie pertineat. Idem Riverii, ad vomitum cohibendum, antiemeticum, aut aquae tepidae ad eundem expediendum, usui superiëdet. Idem alvum purgantium defectum potestate efficaci compensat, et miris modis salutem reconciliat. Cujus agendi ratio, ne eam praeter rationem agere, id est, specifico ut vulgo praedicatur, videamur tamen credere, haec esse videtur: Jusculum, motum peristalticum sequens, simul internam canalis partem obducens, iisque sese immiscens, bilioforum humorum acrem vim retundit. Quod quo magis facit, eo magis

magis magisque enormes, ab acri ea vi pendentes, motus in ordinem redigit, et pro inverso naturalem restituit. Atque sic utraque pollet potestate, hinc acredini humorum, hinc irritationi intestinorum, medendi. Neque huic tam salutifero ejus operi adeo, at credas, frequens vomitus officit; quoniam quicquid jussuli sic rejectum perit, suumque perdit effectum, id nova injecta copia compensatur. Aut, si vomendi immanitas eo procedit, ut frustra medicamentum habeat, est quod adversus eam satis prospere adhibeatur. Verum de eo mox suo loco.

Aliud diluens aqua frigida est. Cujus actio ea fere, quae jussuli modo relati, est: Scilicet, sese cum acribus et biliosis humoribus miscendo, eorum vim irritatricem, et motuum violentorum effectricem, frangit. AEstuantemque praeterea morbum grato suo frigore, primo effectui, temperans prodest; praesertim in calidioribus regionibus, ubi fermentatio, a calore pendens, maxima sit oportet. Quo fieri videtur, ut antiqui medici tantum huic remedio tribuerint tribuantque nunc quoque, quod Cleghornii testimonio discitur, et cum maxime Hispani. Cujus actio, quantum diluendo juvet, modo sub jussuli pullini ratione explicato; qua ratione aliter etiam usui sit, quod mihi, quaeso, videtur, accipe. Partem causae remotae cohibitam perspirationem posuimus; scilicet, quatenus sanguinem in interiora, ideoque in varios venae portarum ramos, impellit et fontem bilis adauget. Eadem, postea permanendo, et morbum usque servando sustentandoque, causae continentis jure pars habenda est. Frigida vero, ut nemini non notum est, et, ut Sydenhamus, praeclaro illo, vomitus pestilentis sudore frigida moto sistendi, exemplo, ostendit, potenter ad summum corpus dirigitur, sudorem potenter movet, et per notam cutem inter et ventriculum consensum, hunc apprime levat, vomitum supprimit, et ad totius denique canalium alimentarii componendos motus pertinet. Nunquid in cholera sic frigida agere existimanda est? Mihi sane videtur, eoque magis, quo curiosius rationem, qua antiquitus hoc remedium administrabatur, expendo. Sic Aretaeus Cappadox*, “si,” inquit, “omne sterces redditum jam sit, si transferint humores biliosi, et biliosus vomitus, cum distentione, cibi fastidio, anxietate, et robore debilitato, subsit; tum ad ventrem comprimendum, inversum humorem motum in rectum restituendum, et stomachum ardentem refrigerandum, frigidae aquae duo aut tres cyathi toties dandi sunt, quoties ea vomitu rejecta erit.” In eandem Hippocrates† sententiam “ventrem cum superiorem, tum inferiorem, potionibus hu-

* De curat. M. A. l. ii. c. 4.

† De affect. morb. aut. § iv. c. 2.

meçantibus,”

meſtantibus,” ſcilicet, frigidis, “ curandum eſſe,” addit. Si igitur frigida, quo modo ſupra dictum eſt, agit, et, foraminibus cutis apertis, ſanguinis eo onus inclinat; manifeſtum eſt, vena portarum onere ſic levato, et parcius bile ſecreta, magnam cauſae continentis partem removeri. Quo nomine, hoc eo magis remedium uſui eſt, quod laudati alterius, nempe, juſculi pullini, quod nihil certe circa cutem movet, defectum commodè explet. Neque dubium mihi eſt, quin et magnus Sydenhamus, et ſi qui alii, ſine aqua frigida choleram, ſub minus calidis coelis, ideo minus ſaevientem, proſpere curaverunt, ſi forte in calidioribus regionibus, quales Graeciae, Hispaniae, et Minorcae inſulae, tractus ſunt, curationes excuſſent, neceſſario ad illam, et, ſaevientem illic magis morbo et diutius graſſante, decucuriſſent, et incolarum medicorum curationi felici nequaquam reſtiſſent.

Hoffmannus oleum adverſus choleram magnis proſequitur laudibus. Verum, efficaciore, de quo verba fecimus, remedio reperto, praeterquam quod ei ſuperſedetur; minus quoque commodè ſe oleum cum humoribus noxiis conjungit, et, cum plerumque extra regiones oleoſas degentium ventriculis grave ſit, periculum nauſeae movendae et motus, adverſus quos adhibeatur, in majus tollendi, minatur. A quo ejus effectū ne ii quidem, qui uſui ejus quotidie aſſueverunt, in tanta ventriculi mobilitate ſunt ſecuri. Nam in omni regione alia aliis ventriculis humanis gratiora ſunt.

Oleo autem grātius diluens Sydenhamianum nemo inſicias eat.

Aquam vero frigidam morbi, qui ipſe ardens, ardenti quaſi tempore, incidit, natura requirere videtur. Verumenimvero, ſi adverſus venenofas turbas, quas ille vir una cum Sauvageſio pro cholera nullo discrimine habet, adeo oleoſis ſiſus eſt, ab eo nihil diſſentio; quippe quae, ſuo corpore viſcido particulas venenatas impediendo, implicando, et a firmis ſtomachi, ventriculi, et inteſtinorum lateribus arcendo, ſummo et ſoli fere auxilio ſint. Idem vir mucilagines commendat, quas ſupervacuas eſſe, ſupra relata cuivis facile oſtendent. Non enim omnia, quae aliquid auxilii promittunt, in ventriculum ingerenda ſunt, ſed quae maxime ad ſalutem valere uſus confirmavit, utenda. Quod autem hepar lupi exſiccatum, raſuram priapi, cervi, cranii humani, ungulas aleis, cancri uſti fluviatilis et oſſa humana calcinata, non carere egregio ſuo fructu dicit; eam farraginem a ſano quoque nunc ubique reſectam, reſpondeo.

Ad ſummam, magnus hic vir, a quo multum me adjutum iri fruſtra ſperaveram, choleram veram neque vidiffe, neque

de ea lecta intellexisse videtur, siquidem nullum similis ei morbo, nisi aut a venenis aut aliis morbis orti, exemplum attulit. Et omnes ejus rationes, ut ad ea quodammodo pertineant, ita a cholera vera prorsus aliena sunt.

Verum tantis generis nervosi turbis, tam immanibus motibus, per ita simplicia auxilia non semper, immo raro satis, obsistitur. Quo fit, ut omnes viri prudentes ad efficacius plerumque confugerint. Id opium est. Quod secundi consilii partem alteram optime explet, mirandaque vi motus enormes sedat et componit. A quo tamen, quod ad alvum comprimendam adeo eventu pertineat, ne nimis id prius, quam omnis humor nocens ejiceretur, faceret, nonnullos, ut ipsum Sydenhamum, initio morbi pertinuisse video. Verum enimvero motus spasmodici convellentesque tanti saepe sunt, ut humoris mali rejectione posthabita, iis quam primum, etiam protinus a morbi principio, occurrendum esse, posterior experientia firnaverit; eoque etiam magis, si dolores retorquent*. Neque ab hoc consilio antiqui adversus dolores abhorruerunt. Quibus, ni fallor, spasminorum ratio magis est habenda; quippe enim consopiantur in praesens levamen dolores. Qui autem obviam spasmi ut eas monent, ii, praeter praesentis mali radicitus tollendi rationem, etiam in longitudinem consulunt. Neque enim consuetius quicquam est, quam, ut spasmi, etiam sublato morbo, repetant, et consuetudine, in quam, si quid aliud, proni sunt, inveterantes confirmantur. Quod autem ad alvi suppressionis, et humoris noxii retentionis, metum attinet, compertum jam v. u. est, opium adeo non secretionem suo opere suppressere, ut suppressos ante non minus liberet, quam dolores, inde ortos, consopiat, item corpus somno recreet, et robore confirmet; id quod dolores post partum ingravescentes, et lochiorum profluvium, illi sistentis ejus virtute sublato, hoc copiose reductum, ostendunt. Cui rei simillimas habet rationes cholera. In qua, quo plus doloris est, eo, ni fallor, tenesmodos magis, ut ita dicam, alvus fit. Consopitoque dolore, opium tenesimum inde pendentem solvit, restituitque profluvium. Verum, fallor ne annon, hoc certe certum est; quicquid adeo intestina irriter, ut tales motus, quales cholerae sunt, excitet, id ad eosdem per se vel in nimium sustinendos, satis est; quos opii tantum datum, quantum dolorem levet, non periculose imminuit. Et si irritamentum nimium, ideoque ab eo pendentes, nimios quoque motus, imminuit, adeo non obest, ut, e contrario, prosit, et voto medicum damnet. Praeterea, cum

* Cullen, Clegh. Hipp. in loc. rel. qui "cholerae conferunt," si dolor subest, anodyna; item Sauv. et Hoffman.

tanto difficiliorem, quanto diutius neglecta sit, choleram curatu esse, inter medicos constet, ea quoque causa est, quare quam primum opium detur, praesertim si diluentia, supra memorata, quae nunquam omittenda sunt, simul adhibeantur. Nam et ea quoque satis liquidam alvum, ne quod malae suppressionis periculum interveniat, prohibebunt. Aut, si sic quoque aliquando sistetur alvus, bene sistetur. Id enim, irritationis et motuum pravorum causam sublatam jam indicio est, et morbum decessisse. Cum igitur ea sit opii, tam adversus spasmos, quam adversus dolorem, potentia; ubi hi utrique saeviunt, ab ipso protinus initio; si remissiores sunt, paulo post, illud dandum censeo.

Optima opii forma laudanum liquidum est, cujus praesentior actio et celerior, quam opii firmi, comperitur. Eiusdem alia actio est, scilicet, ad summum corpus sanguinem dirigendi. Quae, quo certior fiat, cooperiri veste homo, ad foramina cutis aperienda, aut etiam sudorem movendum, debet. Qua ratione haec et similes primarum viarum turbae saepe sunt sublatae. Neque alia hic observatio necessaria est, quam, ut, ne frigori inter sudandum obijciatur homo, et non tollatur, sed contra exasperetur malum, caveatur. Quare autem sudorem Hoffmannus, praesertim in initio hujus morbi, vetat, idoneam rationem non video. Timet rheumatismum. Nunquid autem verisimile est, quod potentissimo adversus rheumatismum remedio est, id eum excitare? Timet etiam podagram; sed quid illic sibi velit podagra non video; nisi si, quia iracundus aliquis in vomitum et dejectiones post iram forte incidit, ideo nobis podagram pertimescendam judicet. Nam, omnia licet misceat, non tamen, ut e cholera videatur, podagra symptomata persnadebit.

Porro, cum tanta pars et semini et causae proximae sint foramina cutis occlusa, ad eadem recludenda balneum usui erit. Cujus adversus choleram optima forma ventris et pectoris fomenta sunt. Ratio qua balneum agit haec est. Cuniculam ideoque innumerabilia subter eam vasa relaxat. Laxatis toto summo corpore vasis, alia remotioribus in locis laxabuntur. Atque ita tensio totius corporis, quicum spasmus cholericus adeo conjungitur, imminuetur. Praeterque relaxandi vim, balneum, a sordibus aestivo calore contractis, summum corpus abluens, hac quoque ratione foramina ejus aperiet, copiamque dabit, qua ad ea sanguis et vis nervosa uberius dimanent, morbus sublevetur, et ventriculus, per consensum supra expositum, perversis motibus liberetur.

DE DIARRHOEA.

DEJECTIO frequens et copiosa, morbus non contagiosus; pyrexia nulla primaria*.”

Cum genera morborum species universas comprehendendi, rationemque medendi, quae omnes ex aequo fere spectet, genericam stabiliendi consilio tantum debeant institui, cumque diarrhoea plerumque aliorum morborum, eorumque inter se longe diversorum, symptoma merum sit, utrum pro genere necne debeat haberi, ambigi potest. Quamvis vero saepissime, ut in febris hectica, variola, rubeola, symptomatice est, et ab irritantibus ore sumptis, a vermibus, a liquoribus canalis alimentarii propriis vitiatis, ab humoribus praeter naturam, ut pure ab ulceribus viscerum vicinorum orto, vel sanguine, ut in melaena, non raro pendet, in multis tamen exemplis nequit dubitari, quin pro morbo idiopathico debeat haberi.

A cibi desiderio imminuto plerumque incipit. Dejectiones frequentiores sunt, et speciem solitam praebent, quanquam quod excernitur est dilutius. Borborygmi adsunt, qui ad ructus usque odoris putridi gradatim crescunt. His alia signa succedunt, pro dejectionibus majus minusve frequentibus, pro quantitate materiae expulsaе, statuque habitus corporis antecedente, qualia sunt vires gradatim imminutae, sitis non parva, pallor vultus, oculi hebetes, et non raro pulsus arteriarum intermittentes. Dejectiones e stercoreis aquosae et mucosae evadunt, torminibus aliquando comitantibus. Teneismus nonnunquam fit molestus, et aliquid sanguinis exprimitur, quod tamen plerumque purum, quantitate modicum, et saniei sanguinolentae dysentericae prorsus absimile. Symptomata demum febrilia haud raro se ostendunt.

Nonnunquam morando et vires aegroti convellendo sola fit funesta, saepius vero alios morbos inducendo. Plerumque tamen post aliquantum temporis signa leviora sunt, et dejectiones, absque auxilio etiam medicinae, statim naturalem rursus adipiscuntur. Hoc aliquando incidit, postquam morbus aliquot annos aegrotum exercuit.

Hoc in morbo tria in causa sunt, quod plerique nosologorum totidem ejus genera instituerunt. Dejectionibus frequentibus colore naturalibus nomen diarrhoea, albis caeliaca, et illis, ubi alimentum parum mutatum esse videtur, lienteria

* Cull. Gen. Morb.

indiderunt. Cum vero haec signa nonnunquam eodem in exemplo se ostendant, ab eadem causa generali pendere videntur, nullamque rationis medendi differentiam faciant, distinctio huiusmodi parum necessaria esse videtur. Dysenteria unicuique morbus quem inter et diarrhoeam ulla similitudo intercedit. Illa vero contagiosa fere est, febre plerumque comitante, finem versus aestatis calidioris invadere solet. Conatus dejicendi ab initio usque inefficaces et graves sunt, materia stercorea indurata et frustulis, quae scybala appellantur, excernitur, saniei sanguinolentae admista, et ex omni parte insigniter foetens.

Quolibet in habitu per causas huiusmodi excitantes, dietam nempe abnormem, frigus, &c. diarrhoea potest moveri. Caeterum in valentioribus plerumque fugax. Debiles, quique diaeta tenuiore et vegetabili insueverunt, ei in primis opportuni sunt. In iis quoque diu manere maxime periclitatur. Debilitas igitur, intestina potissimum afficiens, huius morbi fons esse videtur. Haec, quae plerisque morborum longorum fundamenta jact, vim nervosam imminutam esse significat, cujus effectus in partibus a cerebro et corde remotissimis potissimum sentiuntur. Vascula superficiei hoc modo affecta vigorem suum solitum et necessarium amittunt, circuitus ibi fit languidior, spiracula cutis occluduntur, humores ad canalem alimentarium debilitatum naturaliter feruntur. Quaelibet autem secretio adaucta aliquanto acrimoniae stipatur, quod una cum reliquiis alimenti non rite concocti, fibris intestinorum motricibus applicatum, motum eorum peristalticum turbat, et praeter naturam adauget. Hic motus peristaltici auctus partibus canalisi alimentarii cum superioribus facile communicatus, et alimentum nonnunquam adhuc parum concoctum per pylorum urgetur, alias vero sub forma chyli nimis celeriter descendere cogitur. Vasa lactea hoc in exemplo forsitan debilitate universa afficiuntur, et igitur ad absorbendum, quod illorum est, parum apta evadunt. In massa autem huiusmodi male concocta aër explicatus non satis rursus absorbetur, sed intestina distendit, haec tormina affectuive spasmodicos, qui semet ostendunt, faciens. Cum vero hae impressiones dolentes deorsum propagentur, et circa rectum extremum accumulentur, tenesinum movent. Profluvium perpetuum, quod vires aegrotantibus convellit, reliqua signa manifeste exponit.

Quod ad huius morbi curationem attinet. Consilia casibus symptomatice medendi causarum ratione habita dirigenda, eoque hic omittenda sunt. In exemplis autem idiopathicis potissimum agendum est, ut tonus intestinis eoque aut aliter universo systemati reddatur. Cum morbus ipse, si modo di-

lucetia

lueria adhibeantur, ad acrimoniam, quae subest, vel a secretionem adaucta vel a reliquiis alimenti ortam, eluendam sufficiat, cathartica, ad quae medici semper decurrerunt, usu eorundem frequente in dysenteria inducti, raro necessaria, et reiterata saepe exitio sunt, utpote irritationem debilitatemque augentia. Idem omnino de emeticorum frequentiore usu dicendum. Quae tamen, portiunculis data, nonnunquam prodesse videntur, quod forsitan humores ad superficiem percitando praestant. Quod ad motum peristalticum imminuendum conferunt, id in tempus tantum manere potest. Adhibentur plerumque, cum utrum diarrhoeam, quae inveteravit, exsiccare necne conveniat ambigitur, et medicamentis quae plenam sudationem eliciunt, minus haud dubie incommodi habent. His incassum tentatis, ad adstringentia plerumque confugitur, quorum plurima in usu sunt. Vegetabilia caeteris anteponuntur, qualia sunt bistorta, rosae rubrae, tormentilla, lignum capechense, semirouba, gallae, succus japonicus, gummi kino, &c. Plurimi facere videntur medici succum japonicum. Cum autem plerumque aromati et opio adjungatur, maximam commodi, quod secum adducit, partem posteriori deberi probabile. Hoc enim, quod omnes norunt, caute adhibitum, efficacius, quam quodlibet aliud medicamentum, signa in praesens levat, quod quidem fere solum medicina facere potest, et tantum spatii medentibus comparat, quantum id regimen eaque medicamenta tonica adhiberi patitur, quae non solum canali alimentario, sed vasculis etiam totius systematis remotissimis, a quo solo certa aegrotantis salus pendet, vires tonumque restituant. Diaeta sit cibus animalis solidus, utpote qui maxime nutriat, et ad acorem minime vergat. Eandem ob causam, iuscula e cibo animali confecta quibuslibet demulcentibus anteponenda. Si vero nihilominus acor aegroto molestiam facessat, ad absorbens, ut aquam calcis, confugere conveniet. Plurimum profunt indusium laneum et exercitatio citra defatigationem constanter adhibita. Reliquis autem hujus generibus equo vehi, utpote quod viscera abdominis potissimum concutiat, longe praestat, si facile possit tolerari.

DE DIABETE.

AUCTORE JOS. HART MYERS.

HISTORIAE, causarum, et curationis morborum notitia, nisi semet saepe ostendunt, et omnia indolem eorum spectantia accuratissime notantur, non potest comparari. Si igitur hunc morbum parum clare pleneque exequamur, non nobis vitio verti debet, cum ejus mentionem antiquiores, apud quos rarius apparuerit, vix fecerint, nullumque fere auxilium ab iis possit peti. Multi quidem medici optinae notae, quorum curae plurimi aegroti sunt demandati, nullum ejus exemplum unquam viderunt. Galenus, qui omnibus suis aequalibus palmam praeripuit, se duo tantum ejus exempla notasse refert. Lomnio, et Fabricio Hildano, semel tantum morbus sese ostendit. Si scriptores antiquiores cum hodiernis contuleris, hos cohortem morborum novam, quae seculo nostro et superiore terris incubuit, et a luxuria omnigena, quae hodie tantopere invalescat, vires mortalibus insigniter convellat, eosque morbis haecenus parum notis opportuniore efficiat, haud dubie proficiscitur, depinxisse comperies. Non igitur mirandum, nonnullos recentiorum compluria ejus exempla vidisse, et memoriae prodidisse. Varia ei nomina indiderunt, quae omnia cum naturam morbi veram minime designent, silentio praetereunda ducimus.

DEFINITIO MORBI.

“ Urinae praeternaturalis, copia immodica, profusio, chronica *.”

HISTORIA.

Morbus a desiderio urinam reddendi, quod e brevibus intervallis redit, incipit, et quantitas urinae, quae excernitur, praeter consuetudinem magna. Urina non tantum quantitate, sed etiam dotibus, a naturali differt; namque species diversas prae sese fert, sapore et odore admodum varia. Quantitas urinae desideriumque potus ex aequo crescunt, os gradatim magis magisque siccum evadit, et saliva albida, viscida, spumosa; et aegrotus ad eam excernendam admodum proclivis esse videtur. Quod urinae excernitur, id modum in mirandum augetur. Sitis, sub initium medica, pro ratione proflu-

* Cull. Gen. Morb. G. lviii.

vii, quod ingesta semper excedit, increfcit. Quatuor humorum libris fumptis, duodecim urinae librae fuerunt excretæ*; et exempla non defunt, ubi quantitas inulto major † profufa eft. Prout fitis augetur, calor præter confuetudinem magnus in vifceribus abdominis fentiri incipit. Potestas urinam retinendi gradatim imminuitur, et doloris fensus aegrotum eam ex intervallis breviffimis excernere faepe cogit. Urina odorem et faporem fubdulcem habet, et quantitatem materiae faccharinae præbere confuevit. Namque tres librae urinae et dimidia tres uncias facchari et dimidiam ‡ comprehendere funt compertæ. Nonnunquam aliqua ex parte opaca eft, et mifturam mellis et aquae dilutionem reddit. Plerumque tamen omnino pellucida, et fere coloris expers, nihil fedimenti fervata oftendens. Alias, quafi oleum continere videtur, quod fub forma pelliculae ei innatat. Mutationes hujufce modi faepe incidunt, dum dotes urinae fenfibus percipiendae, ftatusque morbi, nulla ex parte mutantur. Aegrotum cubitum iturum, et mane poftero furgentem, ponderatum pondus, uncias complures adaequans, quamvis aëre in fcco cubiculoque calido decubuit, noctu fibi comparaffe; pondus vero die, etiam per tempus, quo nihil urinae fuit redditum, ei nonnunquam imminutum effe, experimenta || teftantur. Odor faporque dulces urinae ad hunc morbum conftituendum non ex toto neceffarii effe videntur; etenim non femper adfunt.

Lifterus, qui naturam urinae diabete laborantium per quaedam experimenta indagare conatus eft, fe eam infpidam nonnunquam offendiffe memoriae prodit. Et rem ita fefe aliquando habere, medicus fagaciffimus, quem noftrum viderit feculum, plane § teftatur. Cutis fit arida et contracta, et fpeciem anferinae prae fefe fert. Alvus plerumque aftricta. Appetentia cibi folidi gradatim minuitur, adeo ut aegrotus, quanquam magna moleftia in regione epigaftica, cum fensu quafi efurici perpetuo, faepe fenitur, alimentum omnigenum tandem faftidiat. Vires ei gradatim convelluntur, et notae debilitatis manifefiffimae fefe oftendunt. Tumores oedematofi in partibus corporis diverfis, ut in femoribus, cruribus, et pedibus, noctem verfus potiffimum, oriuntur; fed, mane appetente, rurfus evanefcunt. Si quando aegrotus excretionem urinae diu abftineat, aliae partes, ut lumbi, teftes, &c. quoque intumefcunt et tenduntur. Signa nonnunquam afcitis in quinque fexve dies continuos apparent, adeo ut aqua

* Vide Home's Clinical Experiments.

† Vide Medical Observations and Inquiries.

‡ Vide Home's Clinical Experiments; Medical Observations and Inquiries.

|| Vide Home's Clinical Experiments.

§ Vide Cullen's Lectures.

In abdomine percusso plane fluctuet; deinde gradatim decedere incipiunt, rursusque ex intervallis brevibus redeunt, morbum primum et idiopathicum ne minima quidem ex parte mutantia. Aegrum miserandum infestat sensus caloris intestinorum gravis et excrucians, cum doloribus qui in regionem lumborum diffunduntur. Volae manuum et pedum frequenter calefcunt, quae signa noctem versus ingravescent. Nocte prima sudor non raro prorumpit, qui nonnunquam universus et odore ingratus et subacidus. Arteriae plerumque non saepius, quam octogesies aut nonagesies, intra minutum agitantur. Caeterum, cum paroxysmi febriles, febris hecticae proprios referentes, ex intervallis accedant, pulsus eo tempore celeriores et duri evadunt, uumerum centum decem centumve viginti attingentes. Corpus squalidum et macilentum fit, mens inquieta parumque constans, adeo ut nihil possit reperiri, quod animum aegroti a moestitia possit abducere. His signis ingravescentibus, convulsionibus tandem accedunt, et singulis momentis graviores evadentes aegrotantem extinguunt.

INCISIONES CADAVERUM.

Cum morbi non possint depelli, nisi sedes eorum effectusque, quos in partes laborantes edant, cognoscantur, cadavera omni fere morbo extinctorum incidere consueverunt anatomici, et non frustra; namque multum lucis naturae morborum hinc saepe fuit offusum. Hoc in diabete quoque non fuit neglectum. Quae autem inter cadavera incidenda se in conspectum dederunt, ea huiusmodi fuerunt. Renes mulierculae, Petro Pawio teste, quae hoc morbo per aliquot annos laboraverat, praeter consuetudinem flaccidi, colore cinerei, et sanos rubore non adaequantes, reperti sunt. Quintiam in cadavere viri nobilis aperto, uti Hoffmannus memoriae prodidit, qui diabete diu fuerat colluctatus, se ostendebunt concreta calculosa viis in urinariis inhaerentia, ureter dexter mirum in modum dilatatus. Ren dextri lateris insuper magnitudinem naturali et sana duplo maiorem sibi fuerat adeptus. Reliqua quoque abdominis viscera morbida esse comperti sunt incidentes; hepar vero potissimum. Hoc autem in causa esse videtur, cur Meadius celebris non in renibus, ut plerisque aliis medicis placet, sed in hepate diabetem, federe contendat. Quomodo vero hepar vitiosum et tumefactum diabetem possit movere, intellectu in primis difficile. In morbis quidem abdominis non paucis hepar quoque laborat. Affectus vero huius pro sequela vel comite illorum fortuito, non pro causa, plerumque habendus. Hae opinio fundamento parum

partum stabili haud dubie innititur, et argumenta multa, quae ad eam refellendam plane conferrent, facile possent proferri; operam vero in hoc male positum iri putamus. Igitur incisionem potius cadaveris aegroti cujusdam, quem anno superiore, Nosocomio in Regio Edinenfi, vir illustris Dr Home, ad sanitatem reducere multa per medicamenta potentissima adhibita frustra conatus est, referemus. Huic interfuimus, et sequentia in conspectum sese dederunt. Renibus patefactis, sinister praeter consuetudinem amplius, et substantia mollis. In duas partes aequales ad lineam horizontalem divisus, nihil fere pelvis, quae ex toto propemodum fuit deleta, ostendit, et nihil amplius potuit videri quam ureter certae substantiae ejus parti adjunctus. Tubuli uriniferi, quam sanitate substante, multo minus evidentes et manifesti fuerunt. Dexter eodem modo incisus speciem magis sanam et naturalem prae se tulit, et pelvis usitatum magnitudinem habuit. Ureteres non praeter naturam adaucti. Substantia utriusque renis odorem emisit subacidum. Omnes et mesenterii et mesocoli glandulae intumuerant, colore pallidae, substantia modice firmae. Systema mesenterii sanguiferum aliquantum adauctum. Hepar specie sanum et naturale fuit, sed nonnullis in locis colofirmiter adhaesit. Nulla lymphatica in vesica urinaria, quae tunica praeter consuetudinem valida fuit, potuerunt notari. Reliqua abdominis et thoracis viscera omnes sanitatis notas habuerunt*.

DIAGNOSIS.

Cum signa hujus morbi praecipua, urinae nempe praeternaturalis, copia immodica, profusio, chronica, cum siti plerumque magna, non ei cum ullo alio sint communia; a reliquis vitiis, quae corpus humanum infestant, satis secerni videtur. Unum tantum morbum, viz. enuresin, sive urinae incontinentiam, memoria tenemus, quem inter et diabetem aliquid similitudinis intercedit. Si vero nobiscum consideremus, urinam diabete laborantibus, invitis, non excerni; enuresi, contra, affectis, absque voluntate, constanter fere, profluere, et dotibus suis non mutari, signa quae unum ab altero morbum distinguunt, satis manifesta esse fatebimur.

CAUSA PROXIMA.

Quanta obscuritate et caligine haec implicetur, e sententiis diversissimis, in quas super ea auctores, rei medicae peritia et

* Vide Home's Clinical Experiments:

ingenii acumine jure nobilitati, concesserint, abunde constat. Ex hisce autem complures, quae, judicio nostro, minus sint probabiles, prius leviter percurramus; deinde eam, quae proximè ad verum videatur accedere, referemus.

Dolaeus, in *Encyclopaedia sua medica**, causam diabetis proximam ex tota improbabilem profert. "Tubulos," ait ille, "istos per omentum ex fundo stomachi prodeuntes nimis laxatos culpo; per hos enim patentiores ductus sine mora pergit ad renes, quicquid est potulenti; ad cor enim potius in diabete non potest deferri, quia impossibile est potum per cor ita statim transire, et cum sanguine ad renes deferri," &c. Quod vero hanc opinionem Dolaeanam ex toto convellit, est, quod nulli hujuscemodi tubuli ab ullo ex hisce anatomicis, quos nostro contigerit seculo videre, accuratissimis unquam reperti sunt, quanquam plurima, quae antiquiores fugerant, e tenebris eruerunt. Quinetiam non erat, cur negaret, potum in diabete per cor tam subito posse transire; et cum sanguine ad renes deferri, si secum reputasset, quam brevi humores in ventriculum recepti possint absorberi, et sanguinem ingredi, quamque rapide sanguis per cor transeat, et omnia sibi admista in partes corporis remotissimas diffundat. Cujus exemplum in ea urinae excretionem liberali, quae liquores spirituosos aliosque sumptos non raro subito excipit, luculentum habemus.

Junckerus † autem motum vasculorum renum secernentium admodum turbatum pro causâ proxima habet, qui, eo judice, ut non solum serum, sed etiam lymphâ a pinguedine liquefacta deducta, in tubulos uriniferos magno cum impetu propellatur facit. Motus quidem hujuscemodi forsitan turbatus, sensilitasve potius renum ipsorum, ut postea ostendetur, nonnullis in exemplis, sed minime in omnibus, secretionem urinae adauctam movet.

Listerus ‡, contra, morbum non in renibus sedere, sed ab ardore ventriculi et intestinorum maximo, qui potionem quamlibet lenem admodum diureticam acremque reddere potest, proficisci contendit. Haec vero opinio meram theoriam tantum sapit, ut refutationem vix mereatur.

Willisus || vero, et nonnulli alii, morbum a sanguine dissoluto, vel sero lymphae coagulabili et crassamento non rite admisto, oriri opinantur. Caeterum partes, unde sanguis conflatur, nunquam a se invicem dissociantur, nisi lymphâ ipsâ coagulabilis, quae omnes inter sese jungat, et spissitudinem illis justam conciliet, sit dissoluta. Quod si incideret, nihil,

* P. 583. et seq.

† *Conspectu Med.* p. 799.

‡ *Exercit. Medic.* p. 64.

|| *Oper.* tom. ii. p. 90.

judicio nostro, valeret obstare, quominus humores e vasis excernentibus quibuscumque, ut in morbis ad putredinem multum vergentibus sit, aequae ac renalibus, effunderentur.

Boerhaavius * denique celebris morbum a nimia arteriolarum renum, quae urinam fecernant, laxitate pendere existimat, et simul humores praeter consuetudinem dilutos ad eum inveniendum necessarios esse, affirmat. Causam quidem priorem diabete nonnullis in exemplis dare fatemur; nihil vero rationis, cur humores hoc morbo laborantium iusto dilutiores esse suspicemur, reddi posse putamus. Quae urina excernitur, ea quidem saepissime pellucida; urina vero huiusmodi in hysteria, aliisque morbis spasmodicis, sese ostendit, ubi nihil omnino inest, unde humores nimis tennes esse possumus concludere. Praeterea, aliis in casibus, speciem longe diversam prae se fert, et non raro servata turbida fit, serum lacve etiam dilutius referens; quod aliquid solito crassius ei admixtum esse testari videtur.

His opinionibus quam brevissime percurfis, et nonnullis aliis, quae minoris momenti esse videantur, silentio praeteritis, proximum est, ut Cullenii celeberrimi propriam, qua discipulos suos per aliquot annos antequam dissertatiuncula Dobsonia, super hoc morbo, in observationibus medicis Londinensibus in lucem fuit edita, constanter erudiendos curavit, referre aggrediamur.

Causa autem diabete proxima, ut viro illustrissimo placet, triplex est.

1. Cursus sanguinis nimis ad renes factus.
2. Laxitas vasorum renum secernentium praeternaturalis.
3. Quidam sanguinis status, qui eum ad nimis copiose transfundendum per renes proclivem reddit.

Causa prima in diabete hysterico, uti appellatur, subesse videtur; sed hunc non pro diabete iusto, pro signo vero tantum alius morbi, habemus. Altera in diabete iusto chronico adesse potest; et incisiones revera nonnullorum, qui diabete diu colluctati fato tandem concesserunt, laxitatem renum praeternaturalem in conspectum dederunt. Utrum vero equidem haec laxitas post mortem sese ostendens secretionem urinae adauctam fecerit, vel impetus humorum nimis ad renes facti, et saepius reiterati, effectus fuerit, iudicatu difficile. Et nullae, quantum noverimus, diabete historiae in monumentis medicinae reperiundae sunt, quae hanc difficultatem tollere, nobisve suadere possunt, ut laxitatem vasorum renum praeter naturam morbi causam unquam fuisse credamus. Tertia autem diabete causa, quam tradidimus, magis manifesta et evi-

* Praelect. Acad. tom. iii p. 174.

dens. Conditiō sanguinis, quae eum ad transeundum per renes, quantitate praeter consuetudinem magna, proclivem efficit, duplex esse potest. 1. Quantitas tantum humoris aquosi in sanguinem devec̃ti solito major. Ita quantitatem liquoris aquosi inusitatam epotam diabetein, qui in tempus maneat, facere notamus; qui tamen non pro morbo, sed secretionē ad systēma levandum omnino necēssaria, habendus. Caeterum, quantitas humoris aquosi insolita vasa sanguifera alia ratione, quam mera potione, ingredi potest; pars aquae etenim, quae aëri omnibus, quotquot sint, circumdato constanter inest, per vascula cutis lymphatica absorbetur. Absorptionem autem hujuscemodi revera pergere, compluria experimenta plane testantur; corpus enim, nulla materia sensibus nostris percipiēda in id invec̃ta, pondere augeri consuevit. E tali ponderis auctu absorptionem, quae sensus fugiat, fieri, et e pondere corporeo eundem in modum imminuto perspirationem insensibilem pergere, concludimus. In multis diabetis exemplis quantitas urinae, dato tempore excretae, potionem cibumque eodem tempore sumptum non tantum magnopere excessit, sed tanta fuit, quanta partem humorum, qui vulgo corpore soleant contineri, majorem exhausisset, nisi detrimentum, quod cepissent, idem per spatium more in solito natura pensasset, quod aliter, quam absorptione cutanea, fieri ponere non possumus. 2. Altera massae sanguineae conditiō, partem ejus serosam, ad nimis copiose per renes transeundum accommodatam reddens, est status feri praeter naturam salinus. Salina in corpus quantitate praeter consuetudinem magna invec̃ta per renes transire, et urinae secretionem augere, solere non raro notamus. Quaecunque causae igitur statum feri sanguinis praeter morem salinum facere possunt, eadem diabetein quoque movebunt. Compluria exempla sunt, ubi status sanguinis praeter consuetudinem salinus sese ostendit; sed, quantum nonnulla eorum spectat, nunquam, quod noverimus, diabetein fecerunt. Et unicum hujuscemodi, quod habemus, exemplum est, ubi materia saccharina in massa sanguinis nimis abundat. Experimenta quidem saporem feri sanguinei dulcem esse, aut materiam saccharinam ei inesse, nondum demonstrarunt. Caeterum, cum nonnulla experimenta nupera quantitatem materiae saccharinae largam una cum urina in diabete excerni ostenderint, vix ambigere possumus, quin materia hujusmodi in sanguine quoque existat, profluviumque urinae immodicum faciat. Hoc vero longius prosequi, et quo modo haec materia saccharina quantitate adeo inuitata, giguatur, exponere difficillimum esse comperimur, vixque conari audemus. Alimenta vegetabilia non parum materiae saccharinae constanter suppeditare,

suppeditare, quae in lacte foemineo, quod ex alimentis recentibus, et potissimum vegetabilibus, extrahi videtur, sese revera ostendit, dici potest. Cum vero lac hoc modo formatum, et materia, quam comprehendat, saccharina in massa sanguinis, post alimenta sumpta, non diu sese ostendant, materiae saccharinae generationem unum tantummodo, in processu sanguificationis, si ita loqui liceat, animali gradum esse, alterumque non deesse, quo lac et materia saccharina prorsus mutantur, et in eum humorem ex toto alcalescentem, qualem animalium sanguinem esse plerumque comperimus, vertantur, non opinari non possumus. Si vero hic gradus processus animalis posterior minus perfectus evadat, et consilio supra posito nequeat inservire, materia saccharina ex alimentis extracta mutationis expers manere, in massa sanguinis accumulari, et in secretionem urinae apparere potest, diabetem, ut supra comprehensum, movens. Hoc vero, ut conjecturam tantum probabilem, examini eruditorum ulteriori subjiciendam, proferimus.

CAUSAE REMOTAE.

Has in tres classes, uti tribus causis proximis supra positis melius accommodarentur, in eas, nempe, quae cursum humorum ad renes nimium faciunt, quae vasa renalia nimis relaxant, quaeque serum ad effluendum e renibus nimis proclive reddunt, dividendas quondam putavimus. Cum vero nobiscum reputassemus, plerasque causarum, quae spasinum superficiei corporeae inferunt, et impetum igitur humorum ad renes adaugent, vim quoque debilitantem, ut e febribus rite consideratis abunde patet, habere, et idcirco non tantum per se, sed etiam per profluvium urinae immodicum, quod faciunt, renes praeter consuetudinem laxos efficere, et eas, quae hoc potissimum praestare putentur, renes non posse debilitare, quin vires quoque systemati universo aliqua ex parte convellant, potestates assimilantes imminuant, et igitur materiam saccharinam in massa sanguinis, uti supra fuit expositum, nimis copiosam progenerent, rationem nullius ordinis singularis, cum omnes effectus potius conjunctos quam separatos edant, habendam esse ducimus. Sequentes autem praecipuae esse videntur:

1. *Irritatio, spasmusque igitur forsitan, quibusdam in morbis spasmodicis, renibus illatus.*—Exemplum hujusmodi manifestum nobis praebet hysteria. Cum hic morbus a motibus canalisi alimentarii, quem inter et renes consensus evidentissimus intercedit, spasmodico-convulsivis plane proficiscatur, hi quoque

irritentur necesse est. Irritatio autem actionem vasculorum renis secernentium adauctam movebit, quae, ut copia urinae praeter consuetudinem magna profundatur, facillime faciet. Et cum nihil irritatione ad spasmum cuilibet parti inferendum sit accommodatius, vascula secernentia eo forsitan aliqua ex parte constringentur; et nihil igitur parumve mucilaginis urinae propriae descendere patientur; unde id urinae, quod excernitur, limpidum evadet, nihil, uti conjicimus, vel dulcedinis vel materiae saccharinae supra comprehensae, habens. Diabetes vero, qui in hysteria sese ostendit, tantum symptomaticus est; et idcirco ab incepto nostro, qui de idiopathico fere solo agere decrevimus, magna ex parte alienus. Quinetiam diabetes symptomaticus in febribus, potissimum finem versus, nonnunquam accedit, et igitur forsitan non tantum ab irritatione, quantum a debilitate, uti Boerhaavio et Swietenio * placere videtur, per febris durationem renibus illata promanat.

2. *Liquores quilibet nimis liberaliter sumpti.*—Si quando systema immodica horum quantitate repleatur, natura semet excretionem urinae praeter consuetudinem magna levare conabitur. Impetus autem humorum ad renes factus, et saepe reiteratus, vascula iis secernentia nimis distendit, et ita non parum debilitabit, unde cursui inveterascenti in posternum difficillime obsistetur. Qui igitur in usu liquorum diluentium nimio perstabit, is diabete haud dubie periclitabitur. Exemplum autem hujus clarum in iis, qui in infuso theae, vino, aliisque liquoribus spirituosius, immo cerevisia tenuiore, dulciter et fere constanter sorbillandis tempus consumunt, sese ostendit; homines enim hujusce farinae in diabetem incidere consuerunt. In aurigis saepius, quam in aliis, dicitur morbus accidere. Hoc duplicem ob rationem accidere potest; namque potationi in primis dediti sunt, et agitatio fere perpetua, cui viscera eorum abdominalia inter equitandum obijciuntur, cursum humorum ad inferiora corporis, et ad renes in reliquis, facit.

3. *Frigus corpori adnotum.*—Si hoc modice applicetur, vix impetum humorum ad renes facere valere videtur; namque id brevi subsequuntur rubor, calor, omnesque aliae renis systematis excitati notae. Igitur, hoc in exemplo, vim stimulantem, non sedantem, habet, et cursum sanguinis cutem potius quam renes versus facit. Si vero, contra, corpori summo adeo liberaliter diuque admoveatur, ut nullus applicationem ejus renis subsequatur, vinum plane sedantem habet, motum totius corporis vascula cutanea constringendo imminuit,

* Vid. Van. Swict. com. sect. 661.

et humores ad renes, inter quos et cutem manifestus interest consensus, copiosius solito devehit. Frigus autem effectus huiusmodi edere hinc abunde constat, quod sub dio, potissimum si aër solito frigidior ad corpora adspiret, quam domi et in cubiculo calido sedentes, urinam multo liberalius excernere solemus. Quo liberior et copiosior, contra, e. g. inter saltandum, perspiratio est, eo parcius rariusque semper urina redditur. Ex his igitur et similibus facile potest cogi, frigus intensum et diuturnum corpori applicatum diabetem posse movere.

4. *Venus immodica.*—Cum coitus nimis frequens corpus plane solvat, systema nervosum debile et irritabile reddat, cursumque humorum ad partes genitales, et igitur ad renes quoque, qui non longe ab illis distiti sunt, semperque vitiis, quibus illae laborent, per sympathiam quandam, explicatur quidem difficillimam, magis minusve afficiuntur, evidentem faciat, non est cur miremur, venerem immodicam ab omnibus fere auctoribus causis, quae moveant diabetem, fuisse annumeratam.

5. *Diuretica nimis acria.*—Omnia hoc genus medicamenta impetum humorum ad renes faciunt, et excretionem urinae adaugent. Hoc autem aliter, quam vasa renalia secermentia stimulando, actionemque igitur illis intendendo, facere nequeunt. Itaque, si diutius iusto adhibeantur, vasa, quae urinam secernunt, actione adaucta continua debilitabuntur; tonumque suum amittent. Namque vasa sanguifera e fibris muscularibus magna ex parte composita, in morem musculorum, exercitatione modica firmantur, immodica relaxantur. Nihil autem obstat, quominus diabetes a tono horum amisso proficiatur.

6. *Evacuationes immodicae.*—Si in febribus intermittentibus, ex. gr. aliisve morbis acutis, sanguis nimis liberaliter, nulla aetatis, virium aegrotantis, indolis febris epidemice grassantis, tempestatisve anni ratione habita, detrahatur, vel alvus saepius violentiusque iusto moveatur, vires et systemati universo et rebus convellentur, adeo ut diabetes a secermentibus horum relaxatis facile forsitan possit oriri. Evacuationes serosae nimiae et inveteratae idem praestare dicuntur.

7. *Defatigatio.*—Omnes muscoli corporis humani, si intra certos limites exerceantur, inde firmitatem sibi maiorem adipiscuntur. Si vero exercitatio ultra hosce adhibeatur, tantum absunt, ut validiores, ut, contra, debiles, irritabiles, relaxati, actionique parum apti evadant. Igitur, si corpus labore, ambulatione, cursu, equitatione, &c. quae modica quidem cursum humorum a partibus internis in superficiem aver-

tunt,

tunt, nimis diu adhibitis, magnopere defatigatur, haud dubie ob debilitatem et corpori universo et renibus illatam, diabete opportunius efficitur. Chirurgum celebrem, qui artem suam in agro Suffolciensi exercuit, et postea hac in academia ad summos medicinae honores evectus est, probe novi, qui, ob magnum aegrotantium numerum suae curae commissum, equitationem diurnam et nocturnam fere continuam adhibere coactus, in hunc morbum incidit. Vir sagax vero, quanti momenti esset *principiis obstare* experientia doctus, ad medicamenta idonea protinus confugit, et per corticem Peruvianum, ferrumque aluminosum potissimum, quam maxime liberaliter adhibita, semetipsum ad sanitatem brevi reduxit. Quod notabile fuit, siquando, licet valetudine commodissima, quantum ad alia attineret, frueretur, semet incautus postea defatigaret, signa morbi se rursus ostendere coeperunt, et iisdem remediis semper ex toto sublata sunt.

8. *Metus*.—Hic, ut neminem latet, spasinum superficiei corporis inferre consuevit, ut faciei reliquarumque eorum, quibus incutitur, partium pallor evidenter testatur. Igitur cursum huiusmodi ad renes faciendo, excretionem urinae ad auctam movere potest; rarius vero adeo diu agere videtur, ut diabetem, qui multum spatii habebit, possit creare. Hae sunt praecipuae causae, quarum ab auctoribus mentio fuit facta. Caeterum morbus absque ulla causa manifesta frequenter invadit.

NONNULLORUM SIGNIS EXPLICATIO.

Cum signa huius morbi numerosissima sint, nec fines, quibus dissertatiuncula huiusmodi circumscribatur oportet, nec tempus patiuntur, ut omnia exponere aggrediamur. Unde vero sequentia, quae quidem praecipua esse videantur, sitis, nempe, calor intestinorum gravis, odor sudoris subacidus, quantitas urinae excretae magna, dotes ejus praeternaturales, tumores partium inferiorum hydropici corpusque emaciatum pendeant, ostendere pro virili conabimur.

1. *Sitis*.—Si una secretio adaugeatur, omnes reliquae, ut neminem rei medicae physiologicaeque peritum fugit, pro rata ratione imminui consueverunt. Plerasque autem causarum, quae diabetem excitent, tales esse jam vidimus, quales impetum humorum praeter consuetudinem magnum ad renes faciunt. Igitur minime mirandum, vascula oris et faucium secermentia, nihil fere humoris, quod secernant, habere, et succo sibi proprio magna ex parte privari, et sitim ex hac causa oriri, quae cursui humorum ad renes facto pro rata ratione semper respondet,

spondet, et pro gravitate morbi increfcit. Exemplum idem genus in hydropc, ubi ob humores ferosos ad telam cellulofam, vel aliqua e cavis corporeis, iuflo copiofius devectos, os faucesque fempcr arefcunt; et in pnenmonia, ubi humores in cavum thoracis effufi, et empyema facientes, fputum repente fupprimunt, manifeflum habemus. Quinetiam hanc doctri-
nam ulterius firmat, quod, cum phlegmafia ab uno ad alium locum transfertur, incidere folet. Cufus fanguinis a parte labo-
rante ad aliam, ob ftimulum forfitan huic admotum, majorem-
ve vaforum laxitatem, fanguinem hic congeri patientem, fac-
tus, locum prius affectum protinus levat, tumorem, tenfio-
nem, dolorem, et omnia figna inflammationis propria, tol-
lens.

2. *Calor inteflinorum gravis.*—Hic ab eadem omnino caufa proficifci videtur; namque cufus humorum renes verfus fac-
tus parum fucci vafis vel faucium vel canalis alimentarii exha-
lantibus fecernendum relinquit, et igitur eandem ficcitatcm ab
ore ad anum ufque diffundit. Quod fitis in faucibus, calor in
inteflinis appellatur.

3. *Odor fudoris fubacidus.*—Quae urina in diabete excerni-
tur, ea haud dubie talis eft, qualis fermentationem omnige-
nam, vinofam, acetofam, et putridam, potefl fubire*. Nec
hoc mirandum, cum quantitatcm materiae faccharinae magnam
contineat, quam ad fermentationem omnes norunt efle pro-
clivem. Igitur, fi haec materia urinae admifla extra corpus
fermentationi omnigenae fit opportuna, nihil obftare videtur,
quominus intra idem quoque, fi, ob vires affimilantes debili-
tatas, in alimentum corpori debitum fpatio folito non conver-
tatur, vinofam faltem, vita tuta et confervata, fubeat, et fu-
dorem odore fubacido impertiatur. A nonnullis forfitan fer-
mentationem hujufmodi intra corpus pergere poffe negabitur.
Caeterum et motam et bene provectam efle testari videtur
odor fubacidus, quem tota renalis fubftantia cadaveris diabe-
tici, quod nofocomio in regio anno fuperiore fuit incifum,
evidenter emifit. Si vero hoc modo ratiocinari nobis non li-
ceat, in fententiam quorundam, qui fignum ratione fequente
exponunt, concedemus. Qui fudor prorumpit, is e chylo
perperam affimilato conficitur, nihilque fermentationis adhuc
fubiit. In fuperficie vero corporis per vefimenta cohi-
bitus, et calori ibi fempcr offendendo objectus, prius vinofa,
deinde acetofa, fermentatione afficitur, hoc modo odorem
fubacidum progengerans, adeo ut fermentatio excretionem,
non excretio fermentationem, fubfequatur.

4. *Quantitas urinae excretae magna.*—Hanc aliunde, quam

* Vide Medical Observations and Inquiries.

ab humorum colliquatione, cum ingesta tantum excedat, non posse proficisci multi sunt opinati. Caeterum ab hac causa nequit oriri; namque urina aegroti diabete laborantis calori, qui ut ebulliat facit, objecta minime cogitur*, quod nihil lymphae coagulabilis ei admistum esse testatur. Si vero lymphae coagulabilis, quae reliquas sanguinis partes inter sese coniungit, et ne e vasis elabantur cavet, nulla ex parte soluta sit, sanguis haud dubie nihil colliquationis subiit. Cum autem magna urinae quantitas, quae soleat excerni, non a sanguine liquefacto profluat, haud aliunde quam ab absorptione cutanea suam originem potest deducere. Corpus saepe, nullo cibo potuque ingesto, non parum ponderis sibi acquirit, quod nequit exponi, nisi vascula cutis lymphatica, quae ibi ostiis patulis ubique hiant, quorumque vis absorbens hoc in morbo forsitan, ob impetum humorum ad interiora factum, multum augetur, humorem ab aëre ei circumdato attrahere ponas. Aërem autem humore semper liberaliter esse instructum, testantur magnae aquae quantitates, quas acida nonnulla salesque alkalini ei quam siccissimo objecti attrahere consueverunt.

5. *Dotes ejus praeternaturales.*—Harum autem praecipuae sunt dulcedo et magna materiae saccharinae quantitas. Prior, nonnullis in exemplis, uti Cullenus celeberrimus testatur, deest. Cum hoc incidit, vis concoctrix et potestates assimilantes non plurimum videntur imminui; et igitur cibus, qui sumitur, in alimentum idoneum convertitur, et non cum urina, quae, quanquam quantitate adaucta, sales sibi proprios, concoctionis fere absolutae propaginem, reliquasque dotes naturales retinet, sub forma materiae saccharinae excernitur. Quandocunque vero dulcedo, quod quidem plerumque accidit, urinae inest, a nulla alia causa, quam a materia quam lotium contineat saccharina, potest proficisci. Igitur proximum est, ut unde haec oriatur reperire conemur. Magnam materiae saccharinae autem quantitatem vegetabilibus inesse, docet fermentatio eorum vegetativa colibita. Non parvam ejusdem copiam ex iis pro cibo sumptis, et concoctioni objectis intra corpus quoque posse extrahi demonstrare videntur saccharum e lacte foemineo paratum*, serunque diabete laborantium subdulce repertum†. Haec vero materia in iis, qui diabete colluctantur, non longe, ut sanitate substante solet ultra naturam chyli, quamvis aliquantum tamen progreditur, nec, ob vires concoctrices et assimilantes magnopere debilitatas et infractas, in alimentum ad detrimenta, quae cor-

* Vide Medical Observations and Inquiries.

† Vide Doctoris Young Dissertationem Inauguralem.

‡ Vide Medical Observations and Inquiries.

pus singulis diebus capiat, pensanda rite accommodatum mutatur, sed una cum urina descendit, signumque, quod exponimus, movet.

6. *Tumores partium inferiorum hydropici, corpusque emaciatum.*—Tumores autem hydropici ab ea corporis debilitate universa, quae in hoc morbo plane subest, et ut vascula exhalantia nimiam humoris serosi quantitatem effundant, haud dubie facit, manifeste proficiuntur. In partibus inferioribus sese potissimum ostendunt, quod humores ibi contra gravitatem suam ascendunt necesse est. Quod vero rem ita sese habere testatur, est, quod tumores, cum positura corporis per noctem horizontalis difficilem humorum ascensum sustulit, mane multum imminuuntur, vel ex toto evanescent, et, corpore erecto, rursus apparere incipiunt. Quantum ad corpus emaciatum attinet, hoc signum nullius explicationis indigere videtur, cum materiam saccharinam, quae a natura ad corpus alendum destinatur, ob vires concoctrices depravatas, una cum urina transire habeatur compertum. Hoc haud dubie corpus macilentum reddit, vires ei mirum in modum convellit, eamque, quae debilitatem nunquam non subsequitur, irritabilitatem movet, unde febris hectica, quae, diabete finem versus appropinquante, accedit, videtur proficisci.

EVENTUS MORBI.

Hic quidem nonnunquam faustus est, si morbo venienti per remedia efficacissima liberaliter adhibita occurratur. Si vero diabetes inveteravit, nullis medicamentis parere, aegrotumque tandem extinguere consuevit. Si coitum immodicum febreive excipiat, vel senes et bibaces invadat, quam plurimum periculi habet.

RATIO MEDENDI.

Consilia autem hunc morbum depellendi duo esse videntur:

I. Impetum humorum renes versus factum tollere.

II. Universum systema, cum morbus non a vitio renum tantum, sed totius corporis, plane videatur oriri, omni ratione firmare.

I. *Impetum humorum renes versus factum tollere.*—Remedia autem, quae huic consilio accommodantur, sunt sequentia.

1. *Exercitatio.*—Vires aegroto plerumque adeo convulsae sunt, ut exercitationem corporalem nequeat adhibere, quin brevi admodum fatigetur, quod circuitum sanguinis minus vividum reddit, et igitur tantum abest, ut cursum humorum ad

superficiem faciat, et perspirationem promoveat, ut, contra, spiracula cutis occludat, effectusque ex toto contrarios edat. Igitur ad gestationem decurrendum. Hanc diu, cum non viribus suis sed alienis promoveatur, citra defatigationem adhibere potest aegrotus, et optimos igitur multoque magis continuos ab ea fructus percipere. Hujus autem optima species videtur esse equitatio, quae non tantum cursum humorum cunctem versus facit, igiturque perspirationem liberalem, ut experimenta Sanctoriana testantur, movet, impetum renes versus factum hoc modo imminuens, sed animum demissum quoque erigit, solidis simplicibus elaterem, fibris motricibus tonum, et universo corpori robur vigoremque, concilians. Quinetiam, in rheda curruve vehere idem fere praestare solet, et illis, quibus vires adeo imminutae sunt, ut equo facile nequeant insidere, magis convenit. Navigatio, denique, cujus periculum hoc in morbo non saepe adhuc factum esse videtur, utpote quae diem noctemque possit continuari, non minus forsitan, quam aliae exercitationis species modo positae, in morbum perspirationem aequabilem excitando posset.

2. *Friccio*.—Haec pro specie exercitationis potest haberi, et haud dubie eodem modo, quamvis minus universe, agit, cursum humorum ad superficiem faciens, partibusque, quibus applicetur, vigorem comparans. Igitur ad impetum sanguinis renes versus factum compescendum quam optime accommodari videtur; et hoc commodi habet, quod omni tempestate, siue coelum sudum et serenum, siue nubibus obductum sit, cum ad alia exercitationis genera nequit decurri, potest adhiberi. Hoc autem, quod ad omnes exercitationis species ex aequo attinet, memoria semper tenendum, quod a lenioribus, si corpus sit debile, semper incipiendum, et ad vehementiores lente et gradatim transeundum, quodque in illis adhiberi inceptis, absque ulla intermissione, perstandum. Hoc enim neglecto, quod utilissimum fuisset, id saepe ex toto inutile evadit.

3. *Balneum tepidum*.—Hoc, propter vim suam relaxantem, qua id praeditum esse omnes fatentur, ad cutem aridam et astrictam emolliendam, et idcirco ad cursum a renibus exteriora versus faciendum, in primis videtur accommodari. Igitur ad hoc, quandocunque constrictio cutis sese ostendit, confugi debet. Exempli, ubi in auxilium morbi promptissimum fuit, non desunt. Unum, idque insigne, memoriae in praelectionibus suis prodendum curavit celeberrimus Cullenus. Aegrotus, cui cutis et aridissima et frigidissima fuit, ut semetipsum in tepidarium quotidie demergeret, suavit. Quod speravit, evenit; namque mollietates calorque pristina cuti redierunt, profluvium

urinae

urinae imminutum est, et aegrotus ad sanitatem ex toto tandem reductus est.

4. *Regio calida.*—Ad plagam calidiorem migrare, cute arida et astricta, saepe in morbum non parum potest; hic enim perspiratio, ob maiorem solidorum laxitatem, multo magis, quam alibi, copiosa et liberalis. Si vero in hanc medendi viam procedatur, in regione ad austrum vergente per totum vitae forsitan decursum manendum, aut saltem, morbo depulso, ad terram, quae ad septentriones spectat, tarde et gradatim, ne morbus fiat recidivus, redeundum.

5. *Diaphoretica.*—Haec in usu communi fuerunt, et ea quidem depostulare videtur summi corporis siccitas. Circuitum sanguinis in superficie diabete laborantibus non parum impediri neminem latet. Hinc cogi potest, renes totumque systema internum admodum levatum iri, si cursus humorum ad superficiem posset fieri. Nonnulli suadent, ut ad diaphoretica potentissima, pulverem nempe Doveri, &c. confugiatur. Si vero meminerimus, quantus totius systematis nifus sudationem praecedat, quantaque debilitas eam saepe subsequatur, iis haud dubie abstinere, et ad leniora tantum, quae circuitum liberum faciant, et madorem cutis modicum excitent, decurrere tutius esse judicabimus. Nihil autem consilio huiusmodi forsitan melius accommodatur, quam vestimenta e panno laneo confecta proxime cutem gerere.

6. *Emetica.*—Haec eosdem effectus, ac diaphoretica, editura esse putares. Caeterum, quanquam cursum humorum ad superficiem faciendo prodesse possunt, aliquid periculi ab actione eorum violenta, systemate adeo debilitato, metuendum. Insuper, actionem eorum promovendi causa plus liquoris, quam hoc in morbo convenit, in ventriculum ingerere necessarium. Praeterea, emetica, quae fluxum urinae augere dicuntur, hoc non aliter, quam per diluentia, una cum iis adhibita, praestare videntur. Igitur plurimi, utrum necne prosint, dubitare consueverunt. Exemplum vero aegroti memoriae traditum est, qui vomitione adeo gravi, ut mortem ei intentaret, correptus est, quique nihilominus e diabete ex toto brevi convaleuit. Hoc quidem suadere videtur, ut periculum eorum fiat; sed potissimum sub initium sunt adhibenda.

II. *Univerſum systema,* cum morbus non a vitio renum tantum, sed totius corporis, plane videatur oriri, omni ratione firmare.

Quae remedia huic consilio accommodantur, ea sunt,

1. *Astringentia.*—Haec in solida simplicia agunt, tonumque, illas particulas, unde consentur, ad se invicem propius accedere cogendo, conciliant. Non parum auxilij, cum evacuationes

cuationes ex aliis organis fecernentibus morbidas saepe compescant, hoc in morbo promittere videntur. Caeterum renes, reliquum systema roborando, tantum firman; ea enim nunquam dari notissimum est, quin effectus suos in totum corpus diffundant. Igitur hoc in morbo, qui minime renum proprius, sed systematis universi communis, esse videtur, in primis necessaria sunt. Eorum autem praecipua sunt acidum vitriolicum, aqua calcis, aqua Bathoniensis et Bristolensis, rhabarbarum, uti nonnullis placet, et alumen. Horum omnium periculum fieri potest; sed palmam reliquis praeripit alumen. Vel substantia, vel sub forma feri aluminosi, adhiberi potest. Nunquam vero oblivisceris, hoc et reliqua astringentia parum prodesse solere, nisi liberaliter assumantur, et in usu eorum satis diu persistetur.

2. *Tonica*.—Plurima horum hoc in vitio fuerunt adhibita. Eodem modo, quo astringentia, agunt. Non tantum renes, sed canalem alimentarium, totumque systema, corroborant. Igitur nihil illis contra signa hujus morbi praecipua, concoctionem depravatam nempe, viresque assimilantes debilitatas, efficacius facile reperies. In modum autem astringentium quam maxime liberaliter sunt adhibenda, alioquin parum proderunt. Praecipua ex hisce sunt cortex Peruvianus, praeparata e ferro, amara, balneum frigidum, exercitatio, quam remediis cursum humorum ad superficiem facientibus supra annumeravimus.

3. *Stimulantia*.—Haec, vasa languida et debilia excitando, tonum forsitan illis, et igitur universo corpori, aliqua ex parte conciliabunt. His haud dubie accensenda est tinctura cantharidum. Ad usum hujus successu cum prosperrimo, ut ille testatur, in nosocomio Middlesexiae saepe decurrit vir celebris Dr Brisben. Apud Scotos majore etiam quantitate fuit adhibita; sed votis adhibentium nequaquam ex aequo respondit.

REMEDIA ANOMALA.

Consilio visciditatem massae humorum universae majorem comparandi alii ad inspissantia vegetabilia, ut gummi Arabicum, althaeam, &c. alii ad animalia, ut cornu cervinum, ichthyocollum, ostreas, &c. confugerunt. Haud dubie innocua sunt, et, absque ullo periculo, possunt tentari. A nemine tamen, cui fidem habere potuimus, ea, quanquam liberaliter adhibita, unquam profuisse accepimus. Opium per se, et astringentibus tonicisque adjunctum, fuit datum. Nihil aliud
vero

vero quam signa in tempus breve levat, et diu adhibitum totum universo corpori perdendo magnopere nocet.

Quinetiam regioni lumborum frigida, emplastraque defensiva, uti appellantur, fuerunt applicata. Eidem quoque circumdata sunt ciungula. Hanc medendi viam multum commodi secum adducere putavit vir celebris Whyttius. Alii vero, qui ejusdem periculum fecerunt, se spes ex toto inanes fovisse confitentur. Quantum ad nos attinet, quomodo, nisi partes quibus adinoveantur sustentando, possint prodesse, haudquam videmus.

Curatio denique hujus morbi magna obscuritate adhuc involvi videtur. Igitur locum remedia multa potentissima, quae nondum in usu, saltem communi, fuerunt, qualia sunt, metallica tonica, ut cuprum ammoniacale, calx zinci, vitriolum, &c. medicamenta nervosa, uti nominantur, ut moschus, &c. tentandi praebet. Quantum vero haec in morbum possent, dictum in primis difficile foret.

Cum aegrotus ad sanitatem nequit reduci, signa omni ratione levare conandum. Hoc potissimum praestant tibi corporis alvique duritiei occurrere, et sitim sedare. Primo consilio accommodantur alimenta adiposa, quae, uti experimenta accuratissima testantur, admodum nutriunt; alteri oleum ricini, et, si alvum astrictam nequeat solvere, tinctura jalapii ei adjuncta; tertio aurantia, tamarindi, &c. et, his sitim extinguere non valentibus, diuientia quam maxime parce raroque adhibita.

DE HYSTERIA.

AUCTORE HEN. WOOLLCOMBE.

QUI morbi a medicis Nervosi appellari consueverunt, hi inter omnes, quibus genus humanum est opportunum, notabiliter eminent. Horum autem non multi sunt, qui saepius, quam is de quo paucis absolvere decrevimus, semet ostendunt, de quorum natura opiniones antiquorum magis diversae, magisque sibi invicem contrariae fuerunt, quorum curatio obscurior et difficilior.

Hysteria nomen falsa naturae suae notione deduxisse videtur; multi etenim, e scriptoribus vetustis uterum sedem ejus esse sunt opinati. Foeminas quidem multo saepius, quam mares, ea infestari fatemur; in hujus causa tamen non semper
uterus

uterus est, sed conditio systematis nervosi singularis, cui mulieres potissimum solent patere *.

Notas morbi tam clare, tamque eleganter, in definitione sequente, Cullenus celeberrimus depingendas curavit, ut eam imminutam omnibus, quotquot sint, aliis antepone non dubitemus. “Ventris murmura; sensus globi in abdomine se volventis, ad ventriculum et fauces ascendentis, ibique strangulantis, sopor, convulsiones, urinae limpidae copia profusa, animus, nec sponte, varius et mutabilis †.”

SIGNORUM ENARRATIO.

Hysteria ex intervallis, modo longioribus, modo brevioribus, nullo vero tempore statim, repetit. Quantum paroxysmi reditu spatioque, tantum gravitate signorum variant. Nunc breves sunt, nullisque notis periculum indicantibus stipantur; nunc contra, violenter invadunt, adeo ut omnes corporis functiones momento horae perturbent.

A languore, debilitate totius corporis, oscitatione, pandiculatione, et inquietudine, solent incipere. Morbum venientem frigoris partium externarum sensus fere semper praecedit, qui per totum paroxysmi spatium plerumque manet. Huic vero sensus aliquando caloris succedit, et alter alterum in diversis corporis partibus invicem nonnunquam subsequitur. Vultus modo pallefcit, modo rubescit, vel rubor pallorque alternatim apparent; caput gravi dolore tentatur; oculi caligant, et lacrymae ex iisdem effunduntur. Murmura tandem in totum ventrem sese diffundunt, intestina inflantur, et globus quasi in parte abdominis inferiore, vel hypogastrio, sentitur, qui non in una parte fixus manet, sed per totum canalem alimentarium sese volvit. Modo subito modo tarde ad ventriculum ascendit, inflationem ejus, sensum gravitatis circa praecordia, anxietatem, nauseam, vomitumque movens. Deinde gulam petit, ibique haerere videtur, devorandi, spirandique difficultatem faciens. Signis hujusmodi summam aegrotae molestiam facessentibus, partes abdominis, cum externae, tum internae, dolore gravissimo corripuntur, muscoli torquentur, umbilicus introrsum trahitur, et spasmus ventris saepe tantus est, ut, ob eundem, nec flatus descendere, nec liquores ulli in alvum possint immitti.

Cum haec signa aliquandiu manserunt, paroxysmus interdum remittit; aegrotae vero plerumque, sensus omnigeni ex-

* Cum mulieres huic morbo potissimum obijciantur, inter loquendum de aegrotis, genere foeminino utemur, viros quoque eodem non vacare memoria semper tenentes.

† Vid. Culleni Gen. Morb. c. 59.

pertes, concidere solent. Modo immobiles, et sopore obrutae, jacent; modo pectus manu continuo violenterque plangunt; modo membra universa convulsionibus vehementibus, quae laborantibus epilepsia proprias magnopere referunt, correpta iis agitantur, torquentur, gravissimeque distenduntur.

Haec sunt signa praecipua quae in paroxysmis hystericiis apparere solent; caeterum eadem modis diversis accedere neminem potest latere. Interdum sub initium paroxysmi extrema corporis frigescent et rigescunt, et aegrotae, in modum catalepsi laborantium, momento prosternuntur; interdum dolor gravissimus et pulsans aliquam capitis partem, nunc frontem, nunc tempora, potissimum vero occiput, sensu, quasi clavus per ictus mallei iis partibus infigeretur, vexat et excruciat; et omnia, quae oculi contemplantur, videntur circumvolvi. Quinetiam functiones vitales nonnunquam turbantur; cor palpitat, motibusque vehementibus et abnormibus agitur; pulsus arteriarum duri et inaequales fiunt, et interdum intermittunt; respiratio male sese habet, et aliquando vix pergere videtur. Dolor nonnunquam gravis, nephritico similis, lumbos, dorsum, renes, et vesicam urinariam invadit; et aegra magno urinam reddendi desiderio tenetur, quae immodice profunditur, aquam limpida magna ex parte reddens.

Ut corpus, sic animus etiam gravissime laborat. Salutem ex toto desperant aegrotae, timore inani visuque aliquo falso obtuescunt. Modo in hilaritatem risumque immodicum vicissim effunduntur, aliena loquuntur, et ridicule sese gerunt; modo, absque ulla evidente causa, contristantur, lacrymantur, sortem suam miserrimam lugent, et metu mortis, quam sibi singulis horis invasuram esse putant, constante afficiuntur. Denique, animus saepissime adeo varius et mutabilis est, ut nulla tranquillitate aut quiete diuturna fruantur.

Cum paroxysmus remittere coepit, pulsus arteriarum, qui ante parvuli et debiles fuerunt, molliores plenioresque evadunt; intestina murmurant, flatus e ventriculo per ructum foras expellitur, aegrotaeque tandem, crebris suspiriis ex imo pectore tractis, quasi e somno excitatae, vocem, sensum, motumque recuperant. Paroxysmo finito, omnia signa supra comprehensa decedunt, et aegrotae ad sanitatem ex toto reduci videntur; praeterquam quod dolorem capitis et gravitatem, et languorem quoque totius corporis, queruntur.

Hujuscemodi sunt signa quae in hysteria semet ostendunt. Inter sese vero tantopere differunt, tot modis invadunt, tot in formas se vertunt, totque morborum aliorum speciem praese ferunt, ut nonnulla eorum, et multa quae ad ea declaranda
pertineant,

pertineant, limitibus hujus opusculi nimis angustis inclusi praetermittere cogamur *.

NOTAE QUAE MORBUM AB ALIIS EJUS SIMILIBUS SECERNUNT.

Historia morbi ad finem perducta, proximum est, ut notas quoque, quibus ab aliis morbis possit distingui, indicemus.

Omnes fere antiqui, et non pauci recentiorum, *hysteriam* et *hypochondriasm* eundem morbum esse, et hoc tantum, quod haec viros, illa mulieres invadere solebat, dignosci posse putarunt. Cuilibet autem hanc rem leviter tantum consideranti manifeste constabit, hanc opinionem fundamento stabili haudquaquam inniti; namque exempla non desunt virorum, qui *hysteria*, et foeminarum, quae aetate protractae *hypochondriasi* laborarunt. Si quis animum ad temperamenta diversa, in quibus hi morbi appareant, rite perpendenda adjunget, discrimen eorum, licet signa sibi invicem non raro simillima sint, non eum fugere valebit. Temperamentum melancholicum *hypochondriasm*, sanguineum, contra, *hysteriam* semper concomitatur. In illa, sensus et animi et corporis imminui videtur; affectus animi aegre moventur, et metus et moestitia in eodem penitus insident; quaecunque mentem tangunt, in eam alte descendunt; et nonnulla signorum vim nervosam torpidam vel immobilem factam esse testantur. In hac, sensus magnopere augetur, ingenium hilare et leve, affectiones animi facile concitantur, et totum systema quam maxime mobile.

Quinetiam, *hysteria* ab *hypochondriasi* modo, quo paroxysmi accedant, plane discrepat. Illa aegrotam ex improviso occupat, humique prostermit; haec tarde venit, et globo *hysterico*, aliisque motibus canalis alimentarii spasmodicis et convulsivis, magna ex parte caret. Hi morbi denique inter sese spatio differunt. *Hypochondriasis* a temperamento melancholico proficiens, raro ex toto depellitur; sed, contra, accedente senecta, iugravescit. *Hysteria* vero certis vitae temporibus invadit, juventutem potissimum, senectutem vix unquam, infestans. Haec forsitan ad hosce morbos inter sese distinguendos sufficient. Igitur proximum est, ut quorundam aliorum morborum mentionem faciamus, qui non facile ab *hysteria* discerni possunt.

Nonnihil similitudinis *hysteriam* inter et *syncopen* interce-

* Hic morbus vix in duabus aegris eandem speciem praebet, et in eadem etiam aliis temporibus alia sese ostendunt phaenomena; nunc haec nunc illa symptomata pollent; modo perquam gravia, modo ita lenia sunt, ut nullo morbi tempore in paroxysmi modum allurgant.

dere videtur; aliquot tamen notae sunt, quae illam ab hac fatis clare fecernunt. Quaecunque hysteria conflictatur, facies ejus rubrior tumidiorque, quam syncope laborantis. Insuper, paroxysmus hystericus diutius, quam animi deliquium, manet; raro etenim syncope, a qua aegroti convalescat, ultra spatium unius horae extenditur; hysteria vero per multas horas, quod omnes compertum habent, aegrotas interdum exercet. Denique, dum animo linquitur aegra, motus convulsivi abdomen nunquam infestant.

Quae notae *hysteriam* ab *epilepsia* fecernunt, eae quidem non parum obscurae; cum morbi saepe conjungantur, et signa eorum se invicem magnopere referant. Si quis tamen signa supra relata, cum iis, quae in epilepsia se ostendunt, diligenter comparaverit, notas, quibus hi morbi inter sese differant, non deesse comperietur. Epilepsia laborantes, nec adstantes, nec ea, quae in oculis sita sunt, vident; hysteria vero conflictantes sensus parum laesos plerumque habent. In illa globus abdominis et strangulatio delunt; in hac nec oculi aperti vertuntur, nec spuma ab ore profluit. Qui illa modo emerferunt, ii in aliquantum temporis postea stupidi hebetesque saepe manent; quae vero hac, sensum omnigenum acieinque mentis solitam, momento fere semper, recipiunt.

CAUSAE MORBI.

Causas morborum in remotas et proximas diviserunt pathologi.

Quod morbum, qui adest, nullo alio interposito, constituit, id causa proxima appellatur. Haec sive simplex, sive composita sit, semper integra sufficiensque est; praesens, morbum facit et continuat, absens, eum tollit*.

Causae remotae sunt omnia, quae serie conjunctimve ad proximam faciendam possunt conferre. Simples vel compositae sunt. Simples, cum in omnes mortales, vel in eas corporis conditiones, quae omnium communes sunt, agunt; compositae, cum in aliquod vitium corpori ingentum, quod nonnullis tantum hominibus proprium est, vel saepius in aliis, quam in aliis, reperitur, sine quo morbus non oriretur. Hinc causae in eas, quae mortales ad morbos procliviores reddunt, et in eas, quae morbos excitant, vel, in morem Gaubii †, in seminia, et potestates nocentes, discerptae sunt. Hujus morbi propriae hoc modo apte dividi possunt. Igitur sequitur, ut eas quam brevissime exponamus.

* Institut. med. patholog. Boerhaav.

† Institut. pathog.

CAUSAE QUAE HOMINES AD HYSTERIAM PROCLIVIORES REDDUNT.

His propositis, id vitium corpori ingentum et natale, vel post partum ortum, quod facit, ut corpus causae excitanti objectum morbo corripiatur, exequendum suscipiemus.

Foeminas huic morbo solas patere antiquiores sunt opinati; sed exempla, pauca quidem, memorarunt auctores, quae viros a malo hysterico non semper vacare testantur. Non omnis aetas huic morbo ex aequo objicitur. Hysteria enim pubertatem inter et annum aetatis trigessimum quintum potissimum invadit. Foeminae constitutione corporea molles, textura tenues, cute adeo laeves, ut per eam vasa sanguifera facile videantur; magna animi sensibilitate, ut ita dicam, praeditae; ad motus animi violentos proclives, variae et mutabiles, quae modo sperant, modo timent, modo lascivunt, modo moerent, hysteriae, omnium maxime, objici solent. Eidem opportuna, quae plenae sunt, otiose agunt, vitium liberaliter adhibent, opipare et apparate edunt. Dum mulieres menstruis purgantur, saepius, quam quolibet alio tempore, accedit; mensibus enim provenientibus, systema maxime mobile. Causa etiam levissima, ut multae, hoc tempore, praefertim loco honesto natae, et nobilissimae affectibus hysterice corripantur gravissimis, saepe facit. Hysteria crebrius steriles, quam eas quae liberos pepererunt, et viduas denique juniores, quod omnes norunt, infestare consuevit.

Ex supra positis, hoc cogere possumus, seminium hujus morbi in sensibilitate et mobilitate systematis nervosi adauctis consistere, quae cum mentem tum corpus ex aequo afficiunt. Namque corpus a mente mobilius reddi, quam hanc ab illo excitari, non magis probabile*.

Sensibilitas extremorum sentientium certa conditio est, quae facit ut impulsus, ab externis corpori admotis accepti, ad cerebrum usque deferantur, sensum et diversa quae eum subsequuntur, facientes. A causis compluribus sensibilitas aucta potest oriri. Caeterum sequentes tantum, quae ad eam movendam potissimum conferre videntur, enumerabimus.

Sensibilitas morbida a diversis substantiae extremorum sentientium medullaris conditionibus, quibus eam stamina prima fuerint impertita, proficiscitur†. Rem ita sese habere experientia quotidiana demonstrat. Alii homines aliam sensibilitatem habent. A quonam, simplice solido, an conditione potestatis nervosae diversa, hocce pendeat, quaerere volupe

* Institutiones pathologicae Gaubii.

† Cullen. physiol. parag. 56.

foret. Caeterum, me hoc, in primis difficile, rite illustrare posse despero; namque in tenebris magna ex parte adhuc jacet, et forsitan diu jacebit. Vitium autem in utrisque saepe, sed potissimum in simplici solido, sedem habere, et a quadam fibrarum teneritudine et gracilitate, quae easdem nimis exiles reddunt, pendere non improbabile.

Quinetiam sensilitas morbida a tensione substantiae extremorum sentientium medullaris aucta, quam plenitudo vasorum sanguiferorum cum iis nunquam non conjunctorum dat, oritur*. Ramuli vasorum sanguiferorum innumeri, una cum universis extremis sentientibus, omnes in corporis partes diffunduntur. Arteria nervum opticum semper prosequitur, mirandumque in modum cum eo expanditur, adeo ut ramusculi ejus omnes retinae fibrillas concomitari videantur. Ex incisionibus cadaverum discimus, nervos narium, linguae, cutis, &c. eodem modo semper expandi, et arterias eos quocunque tendunt deducere. Igitur ambigi nequit, quin vasa sanguifera certam extremis sentientibus tensionem impertiantur; praefertim cum exempla non pauca evidenter ostendant, plenitudinem vasorum sensum cujuslibet organi mirabiliter augere.

In ophthalmia, exempli gratia, praefertim si inflammatio retinam ipsam occupaverit, tanta tanque morbida sensilitas oritur, ut oculi lucis etiam minimae intolerantes evadant. Hoc nimia tantum vasorum sanguiferorum plenitudo, quae semper in inflammatione fit, exponere potest. Haec enim tensionem, et igitur sensilitatem, adauget. Multorum aliorum hujusmodi exemplorum meminisse non difficile foret; cum vero neminem, qui medicinam labris primoribus gustaverit, possint praeterire, hanc rem fusius hoc in loco non tractandam putamus.

Per mobilitatem, facilitatem significamus qua contractiones fibrarum muscularium possunt moveri†. Causas, a quibus mobilitas aucta proficiscatur, investigare longum et difficile foret, a quadam teneritudine saepe oriri testari videtur observatio. Hinc ratio, non absque summo jure, potest peti, cur parentes hunc morbum cum liberis, per seminum quoddam, possint communicare; cur sublato adeo difficilis sit; curque mulieres, denique, quae tenui habitu corporeo sunt praeditae, insigniter sint mobiles.

Mobilitas vitiosa per consuetudinem quoque acquiri potest, et haud dubie augetur. Namque muscoli, quo saepius actionum movetur, nisi debilitentur vel defatigentur, eo facilius et validius seinet contrahere solent. Hoc autem rite confide-

* Cullen. physiol. loc. supr. relat.

† Cullen. physiol. par. 89.

raturam causam evidenter explicatam dabit, cur hysteria saepe inveterascit, et facilius faciliusque excitetur.

Auctam vero mobilitatem aegrotae ipsae saepissime acquirunt. Ad hanc movendam quam plurimum conferunt omnia quae vasorum sanguiferorum plenitudinem facere possunt. Tonus enim, plenitudine subitante, systematis arteriosi, quem inter et tonum systematis universi nexus arctissimus intercedit, a tensione magis, quam contractilitate fibrarum muscularium, vique iisdem insita, pendens, augetur; si res ita sese habeant, manifestissimum est, plenitudinem systematis arteriosi, mobilitatem cum arteriosi, tum universi, sibi pro rata parte respondentem, esse daturam. Et nulli quidem medicorum, quantum meminerimus, negant, corpora, quo pleniora sint, eo semper esse mobilia. Igitur foeminae, mensibus proventuris, et sexus quidem uterque, sub vitae meridiem, quo tempore corpus humanum plenissimum, mobilitati, quam vel ante vel postea, magis patent.

CAUSAE QUAE HYSTERIAM EXCITANT.

Causis, quae proclivitatem ad morbum soleant dare, percurfis, ad eas quae eundem moveant dicendas transibimus; etenim nec hae nec illae solae, sed utraeque conjunctae, ad morbum excitandum sufficiunt. Variae et innumerae. Inter omnes eminens affectus animi vehementes, per sensus externos vel internos moti. Namque commotiones animi, graves, longae, abnormes, multo magis oeconomiam humanam, quam corporeae, laedunt; praesertim si subito et ex improviso concitentur. Quae praestant, ea sensus non fugiunt. Quamvis modus, quo agant, explicari nequit, et inexplicabilis haud dubie manebit, donec, quale animo cum corpore sit consortium, mortales comperientur. Harum praecipue sunt, amor, ira, odium, gaudium, sibi invicem succedentia, quae vires suas non tantum in animum exercent, sed omnes corporis functiones, animales, vitales, naturales, mille modis perturbant. Effectuum hujuscemodi historias complures apud medicos scriptores offendimus. Aliae causae, quae morbum excitant, sunt nonnulla quae nervos olfactorios ratione singulari afficiunt; quidam, exempli gratia, odores, ut moschi, ambrae, aliorumve fragrantium. Hi tantum in eos, qui aliquam habitus corporis proprietatem vel idiosyncrasiam, ut appellatur, habent, agere videntur. Alii autem eorum aliis odoribus afficiuntur, alii suaveolentium, alii ceparum, alii casei. Quinetiam generosam ipse novi, quae, sepe conspecta, immo effu-

vis ejus ad se adspirantibus, anxia fit, animo linquitur, et aliquando gravissimis hysterice paroxysmis corripitur. Nul- lum vero morbidum corporis viscus hysteriam aequè saepe movere solet, ac canalis alimentarius, potissimumque ventri- culus, quem creberrime laedunt vitiosumque reddunt ingesta nimis varia, parumque idonea, epulae quotidianae justoque lautiores, ususque theae frequens et immodicus.

Praeterea, causis, quae hysteriam possint excitare, omnes systematis mutationes subitae sunt accensendae, viz. evacuatio quaelibet solita suppressa, ut menses, vel haemorrhoids, vel, contra, profluvium horum lochiorumve in puerperis, immo- dicum. Menses suppressi hunc morbum forsitan, plenitudinem corporis augendo, movent. Quamvis enim non improbabile menstrua non a plenitudine universa, sed loco propria, pen- dere; dubitari tamen nequit, quin haec evacuatio critica sup- pressa nonnihil plenitudinis universae faciat, ut signa omnia, quae menstrua non rite provenientia subsequuntur, plane de- monstrant.

Quinetiam profluvium mensium, lochiorumque in puerpe- ris immodicum, hysteriam concitare valet; quod quidem om- nes medici, a seculo Hippocratico ad nostrum usque, semper notarunt. Namque, motu sanguinis regulari perturbato, functio fibrarum muscularium, cum circuitu sanguinis aliqua ex parte conjuncta, perturbetur quoque necesse est. Quo- cunque vero modo profusio sanguinis nimia hysteriam excitare potest, rem tamen, ita sese habere, experientia omnium me- dicorum, quotquot sunt, clare evincit. Causis supra compre- hensis sunt adjicienda, quaelibet corporis defatigatio insolita, pervigilium, calor externus, quaeque humores rarefaciunt.

CAUSA PROXIMA.

Causa hujus morbi proxima affectus canalis alimentarii spas- modicus esse videtur, qui semet quoque in partes vicinas dif- fundit. Rem ita se habere, testantur notae morbi praecipuae, viz. murmura ventris, globus abdominis, urinae limpidae co- pia profusa, &c.

Seminium hysteriae in mobilitate et sensibilitate systematis nervosi nimis consistere, supra comprehendimus. Mobilitas autem, a stimulis primis vel plenitudine proficiens, ad motus abnormes muscularium fibrarum movendos confert; omnis enim musculorum motus potestati nervosae per nervos ad musculos delatae tribuendus. Et ille hujus mobilitati pro rata parte semper respondet. Igitur causa motuum abnor- mium

nium mobilitati potestatis nervosae, ad musculos delatae, nimiae evidenter referenda.

Quam ob rem, affectus hujusmodi spasmodici canalem alimentarium potissimum invadant, quaerere animo naturam causasque rerum explorandi cupido non foret indignum. Cum vero argumentum obscurius et difficilius videatur, quam quod possimus rite illustrare, hoc inutile et supervacaneum esse judicamus.

Hoc tantum compertum habemus, quod canalis alimentarius reliquis corporis humani partibus, si cerebrum solum excipias, sensilitati mobilitatique vitiosis opportunior est, quodque universum corpus, per consensum illum nervosum, quem canalem alimentarium inter et reliquas partes nunquam non interesse exempla numerosissima probant, gravissimus spasmus affici potest. Quomodo hoc fiat, quidem ignoramus; sufficit vero, si quid fiat intelligamus.

PROGNOSIS.

Si notas hujus morbi perpendamus, eum pavorem aegrotantibus potius incutere, quam verum periculum inferre, videbimus. Nullus morbus est, qui plus periculi, paroxysmis substantibus, videatur habere; hi tamen plerumque breves sunt, et omnia, hisce finitis, signa decedunt, et aegroti ex toto restituitur.

Judicium finis hysteriae a notitia causae, quae morbum faciat, vi, numero, et natura signorum, deducendum. Morbus a feminio potissimum proficiscitur, quod multis in exemplis, imminui saltem, si non ex toto tolli, potest. In paroxysmis nihil metuendum, si spiritus et actio cordis rite pergant, parumve tantum afficiantur.

Hysteria, nisi gravissima sit, vel corpus debile et vitiosum infestet, raro lethalis est. Depulsu tamen difficilis, et medicinae aegerrime paret; namque remedia valentissima, saepe, ut quotidie notamus, eam nulla ex parte levant. Non raro quidem vinci videtur; facile tamen repetit, et de causa levissima rursus invadit.

RATIO MEDENDI.

Consilia huic morbo medendi sequentia esse videntur.

I. Paroxysmum ad finem quamprimum perducere.

II. Per intervalla redditui ejusdem occurrere.

Morbum in affectu canalis alimentarii spasmodico, exinde
in

in reliquas corporis partes diffuso, consistere, supra posuimus. Constat igitur, ea remedia esse adhibenda, quae motus corporcos abnormes levare et tollere valent. Haec a medicis antispasmodicâ appellantur, et vel partibus externis admoventur, vel in ventriculum ingeruntur; antequam vero ea sigillatim enarrare incipiamus, de sanguinis missione, remedio, quod, paroxysmo gravi, consilio priori accommodari putatur, pauca dicere conveniet.

An detractio sanguinis utilis necne sit, a medicis ambigi solet. Alii hanc paroxysmum leviores reddere, et aegrotam eo citius liberare, contendunt. Alii, contra, in sententiam contrariam eunt, et, cum morbus a mobilitate per plenitudinem facta plerumque proficiat, pro remedio ancipiti, parumque profuturo, habent. Quo tempore, quibusque substantiis, sanguinem emittere non alienum sit, dictu admodum difficile; nec aliunde, quam ab habitu aegrotae morbiqûe spatio, possumus judicare. Si aegrota plena sit, si aliquod profluvium naturale eam deficiat, si signa gravissima sint, si spiritus difficillimus, pauculae sanguinis unciae, spiritum expediendi causa, mittantur necesse est. Caeterum, contra, si morbus diu manserit, missio sanguinis, morem pravum ad hocce remedium saepe decurrendi, inveteratum reddendo, et plenitudinem faciendo, mobilitatem augebit, eamque conditionem, cui occurrere volumus, plane evidenterque dabit. Igitur, si unquam ad eam confugiamus, cautissime, sub primamque tantum morbi accessionem, adhibeatur.

Medicamenta antispasmodica, quae naribus admoveri soleant, sunt ea, quae vim stimulantem habent, ut assa foetida, sales volatiles, et oleum succini. Si sphincteris ani contractio finat, enemata, quibus aliquantum assae foetidae fuerit adjectum, immittenda. Frigida partibus externis applicata, ut aqua gelida, quamvis in morbum non semper possunt, aliquando profunt, praesertim si paroxysmus jam accesserit, et aegrota, quasi animo linqueretur, jaceat.

Remedia hujusmodi, paroxysmo substante, sunt adhibenda, cum aegrota medicamenta ore sumere nequit. Caeterum, si affectus spasmodici eo gravitatis non processerunt, medicamenta interna danda, quae ad vim potestatis nervosae imminuendam, et ad hos motus abnormes, a quibus spasmodici pendent affectus, sedandos conferunt. Medicamenta hoc genus sunt, opium, camphora, aether vitriolicus, gummiqûe foetida.

Opium. Cum affectus spasmodici a vi nervosa parum aequaliter diffusa oriantur, ad stimulantia vel sedantia decurratur oportet.

oportet. Opium stimulet, an sedet, inter medicos nondum convenit. Horum autem dubitationes forsitan hinc oriuntur, quod opium alia aliis temporibus praestat. Effectus autem ejus diversi a dosi, tempore quo sumatur, et habitu aegrotae, pendere videntur. Quanquam vero modum quo agat exponere sit difficile; id tamen adversus spasmos gravissimos efficax esse, experientia satis clare testatur. Sub accessionem paroxysmi datum signa saepe levat, et paroxysmum nonnunquam depellit. Enematis admistum excretionem urinae inmodicam, quae hoc in morbo saepe incidit, sistendo prodest: Licet vero haec commoda secum afferat; non tamen nimis liberaliter dandum, vel saepe reiterandum, ne mos ad id frequenter confugiendi pravus inveterascit, et ventriculum debilitando, faciat ut paroxysmi crebrius repetant.

Camphora. Haec in vitiis hysteriis et hypochondriacis non raro fuit adhibita, et, satis liberaliter data, forsitan utilis est. Cum vero effectus ejus parce sumptae tales sint, quales sensus humanos omnino fugiunt, et largiter datae nimis violenti, haud dubie pro remedio ancipiti haberi debet.

Aether vitriolicus. Quantum hoc medicamentum in spasmos possit, neminem hodie latet. Quanvis potissimum apud medicos nuperrimos in usu fuit, si Hoffmannum tamen adeas, eum mentionem ejus saepe facere videbis; namque liquor ejus anodynus mineralis nihil aliud quam aether in spiritum vini diffusus esse videtur. Idem auctor, inter loquendum de medicamentis, quae in paroxysmo debent sumi, dicit: "Quae inter principem sibi vindicat locum essentia castorei, cum partibus tribus liquoris anodyni permista;" et iterum, "incomparabile, saepe praeter omnem spem et opinionem, ex hoc remedio observavimus auxilium*." Commodissime datur, in aquam diffusus. Triginta et plures, ad centum usque interdum, guttae, cum quantitate aquae idonea commiscendae. Summa cura si adhibeatur ne dissipetur, hoc modo forsitan, quam quolibet alio, potentius aget.

Gummi foetida. Omnia medicamentorum foetentium valentissimum et efficacissimum est assa foetida. Namque, quo magis subtiles odores gummi quodlibet emittit, eo plerumque praestantius est, vimque majorem antispasmodicam habet. Igitur medici hodierni, non absque ratione gravi, hoc medicamentum reliquis omnibus anteponunt. Ratio dandi facilissima. Quinque grana et plura, ad drachnam usque nonnunquam, pro gravitate signorum, &c. capienda, ex aliqua aqua simplice soluta. Hoc medicamentum in paroxysmis hysteriis

* Hoffmannus de malo hysterico.

magnopere prodest, non tantum ore sumptum, sed quoque, experientia teste, in rectum imminissum.

Non silentio praetereundum est, diversa medicamenta, quorum jam meminimus, signa potissimum levare, tantumque, paroxysmo substante vel accedente, prodesse. Ratio forsitan, cur antispasmodica hysteriam tollere saepe nequeant, est, quod omni tempore adhibentur, et corpus igitur iis adeo insuescit, ut vires medicatrices ex toto amittant tempore paroxysmi data. Quae remedia ad morbum penitus depellendum conferunt, ea consilio secundo respondent.

II. Per intervalla reditui ejusdem occurrere.

Duo huic consilio plane accommodantur. imo, Causas, excitantes vitare vel tollere; 2do, Seminium, quod corpus hunc ad morbum admodum proclive reddit, minuere vel removere.

Inter causas excitantes percurrendum, maxime solitas et violentissimas animi affectus esse diximus. Igitur pars curationis praecipua est, eos regere et rite moderari. Hoc autem facere in primis difficile, et omnia conamina nihil omnino saepe possunt. Omnia, quae terrorem incutiant, motusque animi vehementes concitent, summa cura vitentur. Animum aegrotantis aliquam in rem fere constanter intendere, adeo ut tristitia et lugubria ei quam rarissime succurrant, magnopere prodest. Hanc ob causam, perigrinatio animo nova, oculis amoena semper objiciendo, vim morbi non raro fregit.

Cum morbus ab aliqua evacuatione solita suppressa oritur, haec remediis ad causas, unde vitium fuerit profectum, accommodatis restituenda. Contra, si profusio humoris cujuslibet immodica malum fecerit, curatio in eadem, per medicamenta, causae et gravitati signorum pro ratione respondentia, imminuenda et compescenda plane consistit. Denique, quam diligentissime defugiantur, fatigatio insolita, vigilia, calor externus, et omnia quae humores rariores efficiunt; vel, ut omnia paucissimis absolvamus, summa non naturalium, uti appellantur, ratio semper habenda.

Via causas excitantes fugiendi tollendive breviter exposita, proximum est, ut semini minui vel removendi rationem quoque indicemus.

Quae causa maximam ad morbum proclivitatem dat; ea, uti supra ostendere conati sumus, est nimia systematis nervosi sensibilitas et mobilitas, vel corpori ipsi ingentiae, vel per plenitudinem factae.

Quantum easdem natales, vel a teneritudine aut debilitate systematis universa pendent, spectat; si haec vitia omnino tolli possent, non raro in manu nostra foret signa, unde unde

fuerint orta, levare, et paroxysmum arcere. Cum vero in staninibus primis sedeant, ab habitu corporeo sejungi nequeant, et nullum morbum, pravamve victus rationem, subsequantur; curationem absolutam non recipiunt, et nihil aliud quam ea levare possumus. Hoc praestant, aër frigidus et purus, ad corpus liberaliter adspirans, exercitatio idonea, lavatio frigida, tonica medicamenta.

Ut aër humidus et calidus, cubacula minus spatiosa, et somnus nimis longus, corpus debile laxumque reddunt; sic, contra, aër siccus et frigidus, et sub dio frequenter versari, faciunt, ut idem firmum robustumque evadat.

Nihil tantum virium et firmitatis corpori, quantum exercitatio, comparat. Multi exinde multum fructum ceperunt. Reliqua ejus genera longe praecedat equitatio; utpote quae corpus non tantum roborat, sed mentem insigniter erigat, et magna ex parte caveat, ne animus, quod omnibus hysteria laborantibus inimicissimum, cuilibet rei nimis intendatur.

Nullum remedium forsitan corpus universum, nervosque potissimum, magis firmat, quam lavatio frigida. Multas ex infirmis validas, et multas ad hysteriam minus proclives reddidit. Non pauca utilitatis ejus insignis exempla apud auctores offenduntur. Ad eam, tempestatibus calidis et temperatis, ut vere, aestate, &c. summo cum commodo decurri solet. In ea adhibenda diu persistant aegrotantes.

Medicamenta tonica nobis sufficiunt regna fossile et vegetabile. Quae fossilia hoc in morbo adhibentur, ea sunt e ferro cuproque praeparata.

Quamvis e ferro praeparata numerosissima sunt; omnia tamen eodem modo agunt, et formae diversae nihil aliud quam facilitati ea sumendi elegantiaeve consulere videntur. Omnia in duas classes dividi possunt, ferrum adhuc metallicum, et acidis admixtum. Illius exemplum est limatura, hujus sal martis. Paucissima medicamenta sunt, quae ventriculum et intestina aequè potenter corroborant, eique atoniae, quae spasmodicos affectus toties moveat, occurrunt, ac e ferro praeparata. Satis liberaliter danda, et in tempus diuturnum adhibenda; namque aliter nihil commodi ab usu eorum orietur.

Cuprum potenter stimulat. Modice datum vomitionem movet, adeo ut illud sumere, hancque simul vitare, difficile sit. Cum acidis conjunctum potentius stimulat. Salibus neutralibus autem, vel ammoniacis, ut in cupro ammoniaco, admixtum mitius evadit. Hac forma datum vim tonicam habet, et debilitati systematis, a qua pendeat mobilitas, occurrat.

Tonica vegetabilia perquam varia sunt; eorum vero praecipuum

cipuum et unicum forsitan, ad quod cum commodo, hoc in morbo, confugerunt medici, est cortex Peruvianus. In hysteria a mobilitate, quam faciat debilitas, pendente, nulla viscerum obstructione substantive, tuto et cum fructu fuit adhibitus. Quantum ad modum, quo debeat dari, attinet, medici inter sese differunt. Alii his, quae in febribus incidant, adducti, eum prorsus inutilem esse, nisi magna brevi spatio quantitas sumatur; alii, contra, modice, adinstar chalybeatorum, datum, diuque adhibitum, in auxilium morbi tantum promptum esse, contendunt. Hanc litem componere difficile. Vinum tonicam universim majorem forsitan habet, liberaliter, sed e brevibus intervallis, datus, quam modice sumptus, diuque continuatus.

Ea remedia sola dicenda supersunt, quae mobilitati a plenitudine pendenti obviam eunt. Remedia huic consilio respondentia sunt, abstinencia et exercitatio.

Dum omnia alimenta partes, unde constet sanguis, universas suppeditant; multae tamen gravesque rationes sunt, cur cibum animale quantitatem et glutinis et globulorum rubrorum majorem progignere credamus. Haec vasis rubris ex toto fere continentur, et aucta plenitudinem faciunt. Huic igitur potissimum occurrit quantitatem ingestorum maxime nutrientium minuere; quod forsitan optime praestat cibo animali magna ex parte abstinere, et oleribus modice sumptis victitare. Cum vero hysteriae dyspepsia frequenter adjungatur, aegrotantibus cibum plenum, et e carne animalium confectum, praecipere moris fuit communis. Nihil forsitan hoc perniciosius fuit; victum enim parcum redditui morbi, non tantum cum a mobilitate, quam plenitudo creat, oritur, sed etiam cum mobilitas congenita est, insigniter et efficaciter obtituisse, experientia nonnullorum e medicis primariis, quos nostrum viderit seculum, abunde testatur.

Alii in spatium longius, quam alii, semet inertiae et quietudini impune dedere possunt; caeterum, aliquantum motus et exercitationis ad valetudinem commodam omnium fere mortalium servandam, et ad eam plenitudinem, quae huic totque aliis morbis fundamenta jacet, arcendam, ex toto necessarium est. Exercitationem excretionem universas, potissimum vero perspirationem, quae suppressa ad plenitudinem, movendam evidenter conferat, augere, neminem rei physiologicae consultum fugere potest. Hinc igitur, quam utilis in curatione hujusce morbi exercitatio sit, clare perspicueque constat.

Quaquam hoc malum medicina saepe levare; id tamen saepissime, cum in corpore altius infederit, non radicitus evel-

lere, potest. In primis, difficile proclivitatem ad morbum ortam mutare, vel, quo minus causae occasionales agant, prohibere. Si morbum, exempli gratia, affectus animi fecerint, medicus saepe non adest, qui auxilium aegrotanti ferat, nec, quod pejus, ei praecipienti mos rite geri solet. Insuper, ignavia et luxuria hunc morbum saepe creant. Igitur opulentos, ignaviae deditos, et apparatus edere et bibere consuetos, rationem vivendi suam mutaturos esse frustra speres; praefertim cum fructus magni evidentesque ab abstinentia diuturna sola possint capi. Aegrotam ad sanitatem, intra certum temporis spatium, reduci posse non pollicendum; sed, per totum vitae decursum, modo curationi, modo prophylaxi, consulendum.

DE ASTHMA TE SPASMODICO.

AUCTORE JAC. MELLIA R.

DEFINITIO.

SPIRANDI difficultas, cum angustiae in pectore sensu, per intervalla subiens, asthma est.

HISTORIA MORBI.

Asthma nonnunquam est acuta, aeger, scilicet prima ejus accessione mori succumbere potest. Saepius autem chronica vel periodica, quandoque saltem tempore certo statoque revertens, quod a diversis atmosphaerae mutationibus, aliisque causis, de quibus mentio postea fiet, ortum ducat; et, si fides sit habenda Helmontio, scriptori quidem credulitati aequae ac superstitioni satis dedito, luna asthmaticos quodammodo afficit. Asthmatis invasio prima repentina et inopinata esse potest. Futuram vero paroxysmi accessione signa quidem praecuntia, eandem esse in propinquo, plerumque indicant.

Aliquo diei tempore antequam accessio patet, aegrotus invitus se movet; lassitudinis, torporis, languorisque indicia prodit. Ventriculus inflatione, praecordia tensione et angustiae sensatione, tentantur. Ructus saepe copiosi ejiciuntur. Nocte appropinquante, pulmones quasi rigent; respi-

ratio

ratio minus libera esse apparet; thorax gravedine quadam deprimitur, vel plus solito oneratur; vox interdum rauca evadit. Gravitas et dolor capitis comitantur. Desiderium somni, aegrum crebrae oscitationi pandiculationique obnoxium reddit. Excretio urinae fit aliquando uberrima, colorisque pallidi. Tussis sicca et fere strangulatoria supervenire nonnunquam observatur. Oris ariditas fauciumque-sitisque inextinguibilis interdum adsunt. Noctu aliquantulum caloris sentit aegrotus, minimumque ponderis in pectus incumbentis aegre sustinet.

Praejudicio morbi fere peracto, somnus saepe incidit, parvamque remissionem symptomatum conciliat. Adveniente autem hora prima vel secunda matutina, omnia in pejus ruunt. Incipit paroxysmus a quadam thoracis constrictione, cum spirandi difficultate stipata, quae somnum statim subitoque rumpit; e lecto surgere, ad erectam corporis posituram confingere, cogitur; majore aëris quantitate eget, ad quam colligendam non tantum vela lecti ductilia retrahit, sed etiam fenestras cupide pandit, ut aerae admissione commoda fruatur; nonnihil levaminis hoc perfugium ei plerumque affert. Respiratio in genere est molesta; admodum difficilis vel laboriosa fit inspiratio; talis est expiratio qualis si ei anhelator invito quasi animo cedat; ad servandos pulmones distensos operam dat, hancque ob causam, aëris expulsio est lenta, et propter tarditatem fortasse sonus stridulus circa partem tracheae glottidisque superiorem eam comitatur. Bilis, ni fallor, vel flavae vel viridis a quibusdam auctoribus notatur, vomitio. Vox imbecillis efficitur, et loquelae exercitium majus minusve injucundum est. In inspiratione cervix, thorax, et humeri insigniter eriguntur. Calor permagnus, anxietas, et inquietudo urgent; pulsus celer, parvus, debilis, et inaequalis. Haec est series symptomatum generalis, quae paroxysmum constituit. Sed neque in hoc, neque in ullo alio morbo, ulla fere perpetua praecepta stabiliri queunt; ubique in re medica exceptiones sunt.

Asthma modo mitius, modo gravius sese habet; cum in summo aeger versatur periculo, apparent signa sequentia. Manifesta cordis palpitatio; pulsus tactu intermittens abnormisque reperitur; artus, praecipue corporis extrema, calore solito privantur. Sanguine turgescunt genae, et colorem saepe nigrum assumunt; sudore frigido madescit cutis; oculi, ab orbitis quasi exilientes, nitorem naturalem amittunt, lachrymasque involuntarias effundunt. Statu comatoso afficiuntur aegri, somno haud interpellato raro fruuntur. Inter-

omina

omina infelicia, animi deliquium, vires vitae admodum languescere ostendens, silentio non est praetereundum; saepe dilirium ferox, et tandem mors, omni remedio incassum tentato, scenam amice claudit.

Si morbus autem formam leniorem induat, angustiae in pectore sensus gradatim evanescit, demumque omnino cessat.

Totum per corpus modo aequali pervadit calor, et supra cutem sudatio modica serpit. Paululum spissae pituitae, ex nigris filamentis interdum constantis, vel dulcis vel salis saporis, plerumque, adventante mane, excreatur, qua ejecta, majore spirandi facilitate gaudet anhelus. Urina, antea pallida, nunc sedimentum prope coloris lateritii deponit.

Diuturnitas paroxysmi incerta est; raro ultra quinque, plerumque tres vel quatuor dies (vel potius noctes, quippe symptomata tunc maxime ingravescere, sublevari mane, solent) permanentis. Licet haec symptomatum antecedens series concursusque in asthma communes esse videantur; at ordo tamen morbique vis insita, aliis rebus et temporibus, aliter sese habent.

DIAGNOSIS.

Dijudicandae sunt variae laesae respirationis species, quae tres vulgo statuuntur: Nempe, dyspnoea, asthma, et orthopnoea; sub prioris titulo, latiore sensu sumptae, omnes aliae spiritus difficilis species comprehendendi possint; quae stricte tamen sic dicta, respirationem humidam, sputa crassa, atque citam, anhelitu sibilo et febre absentibus, denotat. Contra, secunda vel asthma, respiratione sublimi, tarda, laboriosa, nunc densiore, nunc rariore (prout majus minusve provectior morbus sit) cum rauco sono distinguitur: Certior fortasse nota, et quae adhuc majorem inter asthma et dyspnoeam constituit discrepantiam, est, quod haec morbus plerumque symptomaticus ac continuus esse videtur, aut raro aut nunquam intermissionem ullam ostendit; illud vero, quasi periodice revertens, ita reditque per intervalla quaedam, licet incerta et nondum definita.

Postrema, vel orthopnoea hoc peculiare sibi assumit, quod nisi recta cervice, aut corpore erecto, aegrotus spirare nequeat; situi enim horizontali indulgens, anxietate et oppressionem intoleranda illico afficitur, et ea positura instantem ei mortem semper intentare videtur. Ad dignoscendum asthma a pulmonum vel pleurae inflammatione, summa cura est adhibenda, ne in errorem incidamus, qui ad pessimum eventum ducat. Morbi, quos modò tetigimus, cum tanto languore

ac

Ac moerore non stipati sunt; et pulsus raro est tam enormis quam in asthmate, saltem incipiente; spirandi difficultas, progredientibus his pneumonicis affectionibus, stabilis perdurat, et assidue crescit; certamen vero non est adeo violentum, ut in asthmate.

Anginae malignae ac inflammatoriae se comitem exhibet spirandi difficultas, quae a tumore et stricture partium plerumque oritur; fauces rigidae fiunt, et os aegerrime aperitur. Hoc autem in morbo, hae partes non afficiuntur. Anginam malignam luculenter eruptio aphthosa manifestat, quae ab asthmate abest. Ad globum hystericum, aliosque adfectus sub nomine generali nervosorum contentos, asthma quadam similitudine interdum accedit: Quatenus methodus tractandi quodammodo similis in ambobus adhibetur, error in diagnosi inter eos formanda levioris est momenti; verum etiam sunt notae, quibus inter se discerni possunt. Globus, a constrictione spasmodica, ac veluti laryngis atque pharyngis suffocatione, ortum ducit; in quo, coarctato tracheae canali, aëris ad pulmones liber aditus prohibetur: Asthma autem, vitio in pulmonibus ipsis nititur, et sedem plerumque suam ibi habet.

CAUSAE REMOTAE.

Sub titulo causarum remotarum, causas occasionales aut excitantes, aequae ac praedisponentes, vel eas quae morbo corpus humanum, quoddam ob res aut a natura aut a consuetudine pendentes, magis obnoxium reddunt, comprehendere intendimus.

CAUSAE PRAEDISPONENTES.

Ab hoc quamvis morbo nulla nec aetas, nec sexus est immunis, ad eum tamen recipiendum vel gignendum quaedam systema humanum aptum efficiunt. Ab experientia comperit habetur, ad asthma procliviores esse eos, qui temperamento sanguineo (cujus praecipua signa posthac memorabimus), vasis gracilioribus, sed copiosis, pinguitudine, statu plethorico, pectoris angustia, praediti sunt.

Quamvis nullus dubitandi locus superfit, quin tales corporis conditiones, quales supra enumeravimus, hujus morbi impetui faveant; ratio tamen, qua haec semina agant, perdifficile explicatu est.

Qui sanguinei sunt temperamenti, asthmata magis expositi, quam alii, esse dicuntur; quod, si quis, quibus signis dignoscendum

scendum sanguineum temperamentum sit, interroget, ad id responsum certum promittere nolumus. Sequentes vero notas in medium adferemus.

Ab elastico firmoque statu longe absunt musculosae corporis partes; solidorum laxitatem quidem indicant mollities ac laevis capillorum, ad colorem albidum quam nigrum viciniorum; cutis cum candore teneritudo, et iutor amabilis; articularum magnitudo, humorum abundantia, genae rubrae vel roseae, in verbo, facies plerumque florida; venae nonnunquam parvae ac pellucidae; systema nervosum insigniter rerum praecipue jucundarum sensibile; irritabilitas, levitas, animus mobilis, inaequalis, gaudio facile elatus, vel dolore depressus, ingenique saepe acumen.

Quaedam mobilitas, ut physiologi loqui amant, huic temperamento propria, iste potestatis nervosae definitur esse status, in quo insunt facilitas et aptitudo, quibus non tantum motus excitantur, sed praesertim ea simul facultas, qua motus diversi inter se succedunt. Mobilitas quoque vocari potest ea fibrarum conditio musculosarum, quae eas in actionem; causis occasionalibus agentibus, excitatu faciles reddit. Hancce ob causam, pulmones, fabrica tenerrima et delicatissima constantes, simul variae coeli temperiei, perpétuoque sanguinis fluxui, ad vitam sustentandam obnoxii, in ullo systemate, in quo est auctior et insolita mobilitas, ortui morborum in viscera thoracica incidentium, causis excitantibus applicatis, magis amici redduntur. Hoc concessio, sanguineum temperamentum praedisponens esse causa recte aestimatur. Huic quidem sententiae faventia haud exempla desunt. E quibus nec unum sufficiat: Nonnulli corporis mobili constitutione notabiles, ex minima atmosphaerae vicissitudine cum aliquo morbo afficiuntur, asthmate temporario nonnunquam laborant; dum alii, tantae mobilitatis expertes, omnem aëris mutationem ac tempestatis inclementiam impune tutoque perferunt. Pulmones quidem adeo exquisitè sensibiles et irritabiles sunt, ut asthmatici confirmati nullum, sine dolore, paulo majorem, aut cum irritatione aliqua conjunctum, motum ferre queant. Hi loci quaestio oriri potest, utrum, necne, sit haereditarium asthma? Quod esse haereditarium, nonnulli non dubitandum contendunt. Affirmantium an negantium opinionem tueri debeam, in dubio haeret animus. Cum mecum cogito, asthma, sicuti plerumque alios morbos, idiopathicum vel symptomaticum esse posse, vix dubitare possum, quin asthmatica diathesis saepe a labe haereditaria, saepius a morbis praecedentibus, originem trahat.

CAUSAE.

CAUSAE OCCASIONALES.

Neminem latere potest, cui pulmonum structura usufque innotuerunt, causarum occasionalium in numero haud esse paucas. Quas autem, ut in aliquem ordinem redigantur, ad capita discreta, rerum quaedam non naturalium, ab antiquis sic nuncupatarum, comprehendunt, viz. aëra, dietam, exercitium, animi pathemata, referre conabor.

Quod ad aëra attinet, ad ejus modum in asthma gignendo, seu in pejus vertendo, operandi explicandum, philosophicam qualitatum ejus diversarum investigationem moliri, haud ad me attinet.

Satis superque nobis erit, si in hujusmodi tractatu generalia in corpore humano aëris effecta perstringamus.

Sensiles ejus qualitates sunt calor, frigus, siccitas, et humiditas: Hae omnes in alios interdum aliter agunt, prout sexus, temperamentum, aetas, corporis habitus, consuetudo, effectum variant.

Cl. Hoffmannus, de causis hujus morbi tractans, haec habet verba. “ Si quid ex causis occasionalibus est, quod asthma inducere potest, certe est externum frigus, hostis ille nervoso generi inimicissimus, unde hic mali tempore, flantibusque ventis aquilonaribus, ingravescit malum; et a frigido quoque potu exacerbatur. Inprimis observavi, illos, qui pectus non bene tegunt, illudque frigori, maxime nocturno, exponunt, saepius hoc malum incurrisse *.”

Ad eandem opinionem ducit frigoris ratio agendi, quae procul dubio in quibusdam casibus multiplex est: Illud autem gaudere vi astringente, qua contractionem vasorum superficie corporis facit, pallorem, insensibilisque perspirationis suppressionem inde creans, nemo incipias ibit; quo quidem opere, fluida nociva ac superflua, quae in corpore sano per foramina cutanea foras expelluntur, ad interiora quaedam organa saepe repelluntur. Si ad intestina cursum dirigant, diarrhoea movetur; si ad pulmones, asthma, vel catarrhus, vel morbus ex ambobus compositus, eoque natura sua complicatus, est sequela. Nervos afficiens cutaneos, per sympathiam, aliquod spasmi genus in vasis pulmonum aëreis, idem frigus efficit.

Aërem, prout a terra magis distet, rariorem evadere, docent experimenta: Eques Floyerus, qui ex professio de hoc morbo scripsit, exemplum commune profert; in altis nempe locis, prae diminuta atmosphaerae pressura, vomitio, cholera, haemorrhagiae, et dyspnoea contingunt. Asthmaticum me-

* Tom. iii. p. 97.

morans Helmontius, "montanis," inquit, "locis pejus se habet, ideoque Bruxellis vix pernoctare audet."

Nimia aëris siccitas, accessioni asthmaticae humiditate minus est inimica; testante Fløyero (cujus auctoritati in rebus quibusdam confidere licet), in sicco coeli statu, hoc morbo laborantes, summa alacritate ac facilitate spirandi imperturbata potiuntur.

Si atmosphaera nimis humida sit, vel fiat nebulosa, opprimitur anhelus, atque de angustia in pectore, quadamque plenitudine in ventriculo, conqueritur. Noxiis particulis aër tunc forsan temporis magis refertus est. In plerisque calor symptomata auget: In lecto omnia ingravescent, in quo calidam tanquam atmosphaeram circa se congerit aeger, quae corpori majorem sensibilitatem dando, et vim stimulantem generi sanguifero admovendo, morbum exacerbat. Fløyerum his verbis, sic redditis, audi.

"Aestate saltem saepius et saevius infestat accessus, quam hieme." Hoc plerumque verum esse, ipse concedit; in eadem vero sectione, cum nonnullis, quibus hiems erat inimicissima, se habuisse sermonem confitetur: Asthma hiemale cum catarrho fere conjungi notatu dignum opinatur.

Postremo, repentinae tempestatis vicissitudines, sive ex graviore coelo ad levius, seu ex frigidiore ad calidius, exoriuntur, aut vice versa, hoc malum gignunt. Sub hoc capite, quoniam aër est medium per quod volatilia ad olfactus organum deferuntur; igitur diversos odores, qui cum aliis causis ad inducendum asthma operam conferant, comprehendere liceat.

In eis, quibus systematis nervosi sensilitas est valde exquisita, nicotianae fumus paroxysmo originem praeberet.

Tametsi hujus plantae fumus vel odor aliquibus adeo injucundus est, ut hos edat effectus; ast alios non tantum non sic afficit, sed etiam medicinalis nonnihil virtutis secum affert: Sic in asthma chronico accessiones et rariores et leniores nicotianae fumo redditae sunt. Non solum omnes ingrati foetidique odores, verum et qui suaveolentes sunt, idonea occasione oblata, anhelationis causa fiunt.

Quod ad victum attinet; ventriculi sympathiae consensu cum aliis corporis humani partibus nemo, in physiologia praeque medicinae vel mediocriter versatus, inscius esse potest: Hoc quidem factum tam inmoto certoque fundamento inniti videtur, ut nullus de eo dubitandi locus superfit. Si hoc, igitur, loco inter medica vera dignum est, dietam ut asthmatis causam, haud multis verbis exponere opus erit.

Alimentum nostrum, vel quantitate vel qualitate, nocere potest. Nimia cibi, licet saluberrimi, copia ventriculum visceraque

aeraque opprimit, processui digestivo non perfecte subijcitur, et vel ad aciditatem vel ad putredinem vergit, multumque flatus generat; unde, nervis partium istarum injucunde affectis, varietas morbidorum corporis habituum nascitur; inter quos asthma, ex nervoso generali commercio, mechanica distensione, ac ventriculi inflatione, liberam, ob vicinitatem, diaphragmatis actionem descensumque ejus impediante, pendens eminere possit.

Intemperantia atque error in potu aequae ac cibo, non minus in culpa habenda sunt: Immodica cerevisiae non bene lupulatae et fermentatae ingurgitatio, praesertim in actu fermentationis, aëre elastico abundante, deglutitae, vel vini, quamvis optimi, usus immodicus, ansam huic morbo dabunt.

Exercitium iusto violentius, pleno praecipue ventriculo, totum corpus stimulando, cordis arteriarumque impetum augendo, et motum sanguinis per pulmones accelerando, multum quoque interdum ad anhelationis accessum excitandum confert.

Ad eundem efficiendum, omnia subita violentaque animi pathemata, sicut ira, metus, et similia, pertinent: Effectus, quos hae causae saepe edunt sensibus patefcunt; sed modus operandi adhuc in tenebris jacet, et fortasse semper jacebit. Exemplum posterioris, nempe timoris, a Roberto Whytt, nuper hic professore, memoratur*: Qui, differens de morbis nervosis, inquit, "ut hysterici accessus et dolores colici spasmodici ab affectionibus mentis oriuntur; ita paroxysmum asthmaticum in muliere, quae crebris hujus morbi invasionibus fuit obnoxia, timore repentino esse inductum, cognovi."

Nimium sanguinis dispendium in eis, quorum pulmones sunt valde delicatae vel irritabiles, impetus asthmaticos, potius quam alia symptomata nervosa, nonnunquam inferre solet.

Ex vita admodum laboriosa in sedentariam subita transitio; ad literarum studium, abstrusas speculationes metaphysicas vel mathematicas, nimia propensio; vigiliaeque, in causarum numero ab auctoribus, includuntur.

Febres, potissimum naturae intermittens, catarrhum, hysteriam, hypochondriasm, podagram retrocedentem, ulcera chronica intempestive consolidata, vel fonticulos repente occlusos vel evacuationes solitas, per haemorrhoides vel menses repressas, interdum comitatur sequiturve asthma.

CAUSA PROXIMA.

Ut de vera asthmatis indole variae hypothese ac theoriae

* Whytt on nervous disorders.

suos habuerunt fautores, et de sede ejus adhuc sub judice lis est; ita causam proximam, quam complecti ac dare audeo, omnibus posse satisfacturam, haud falsam spem concipio. In ea tradenda dissidenter, ut in re cujusdam ambiguitatis decet, sententiam meam propono. A spasmodica fibrarum muscularium bronchiorum constrictione, asthmatis causa proxima pendere videtur. In aliquam hujus opinionis illustrationem, operae pretium erit phaenomena sputi animadvertere: Sputum, invadente paroxysmo, ac priore ejus parte omnino plerumque abest; solumque, superveniente integra symptomatum remissione, qua constriction bronchia prius afficiens tollitur, muci haud exigua quantitas deum exscreatur.

Licet sententiae a plerisque receptae congruat haec idea nostra, tamen veritas ejus a nonnullis in dubium vocatur: Ad hanc opinionem repudiandam eo inclinari se dicunt, quod pulmones vi peculiari contrahendi haud esse praeditos contendunt: Idem vasa tamen in ulla corporis parte spasmo affici, hanc dispositionem ad naturam musculosam referri debere, eandemque in pulmonibus accidere posse, concedunt: Sed pulmonibus, inquit, contractiones attribuire saepe solemus, quarum sedes in larynge est, et morbi, hanc partem infestantes, symptomata peripneumoniae plurimum imitantur.

Qui nostram asthmatis causae opinionem respuunt, ii, canis faucibus irritatis, accessionem asthmaticam fieri, eoque non in pulmonibus, sed supra hos, sedere morbum, judicant. Verum istiusmodi irritationis, sic admotae, effectus non asthma, sed dyspnoea, nobis videtur.

P R O G N O S I S.

Asthma, haud alterius morbi particeps, expers periculi plerumque habetur. Annos saltem triginta ejus tyrannide se laborasse asserit Floyerns. Eodem auctore, nonnulli qui huic morbo, occasione tantum oblata, annos etiam quinquaginta fuerant obnoxii, secunda valetudine, tantum cum exigua pulmonum tabe, officioque horum non multum interpellato, usi sunt.

Faustus autem vel infaustus morbi exitus primum ab aetate et aegri temperie, dein causa in qua morbus consistit, denique hujus duratione, violentia, et invasionum frequentia, deducendus est.

1. Juvenilis aetas medici conatibus plurimum favet. In juventute, systema nervosum, ob extremam mobilitatem, mutationes vel a natura vel arte effectas facillime recipit.

Si

Si morbus a labe haereditaria ortum ducat, conamina nostra ad medelam radicalem perficiendam erunt fere inania, solumque cum vita ipsa ille prorsus cessabit.

Si arthritis, affectiones exanthematicae, et suppressio evacuationum assuetarum, primas inter causas sint, renovatae spes valetudinis, in his restitutis, posita est.

Curationis expeditio vel retardatio a duratione morbi pendere videtur. Vetus et verum est dictum, morbos non tam facile in provectiore, quam incipiente vel infantili statu, medicamentis tolli. Si accessiones sint acriores et crebriores, artem salutiferam frustra sollicitantes, morbos in pulmones inducendo, effectus plerumque lethales tandem edunt.

CONSILIA MEDENDI.

Sicuti methodus medendi vel tractandi a vera aut cogitatione ficta causae proximae notitia constitui debet, ideo duas indicationes curatorias instituere necesse ducimus.

1mo, Spasium pulmones afficientem amovere, vel ei moderari. 2do, Ejusdem reditui obviam ire.

Ad primam indicationem peragendam, venaesectio, epispastica, emetica, purgantia, variaque antispasmodica, inter praecipua sunt remedia, quae maximo cum fructu adhibentur. De his ordine pauca dicemus.

In sanguine detrahendo, quoniam de usu ejus in hoc morbo, in primis chronico, apud quosdam, forsan haud absque gravi causa, multum ambigitur, attentionem ad quaedam aegri propria nos convertere oportet. Cum respirationis valde laboriosae, oppressiois magnae, continuaequae anxietatis, una cum vultu turgido aut rubore suffuso, signa conspicua sunt, et praesertim ubi plethora urget, tum venaesectio liberali manu, aut saltem pro re nata, celebranda est.

In vero asthma spasmodico, omni suspitione ullius in pulmonibus impediendi, ponderisque muci, phlegmatisve eos prementis, remota, sanguinis jactura ad aegroti vigorem, aetatem, sexum, caeteraque, accommodata, omnibus aliis in initio remediis palmam praeripit. Attamen sanguinis missio, perinde ac quodlibet aliud utilissimum remedium, limites habet suos. Quamvis, diminuta sanguinis quantitate, symptomata mitiora evadunt, vel temporaria paroxysmi remissio paritur, nihilominus in multis, forsan plerisque, calibus, praecipue malo inveterante, et vires vitae debilitante, repetitio est evitanda. De sanguinis detractioe, omnem morbum spectante, hoc in memoria semper habendum est, hoc periculi in nimia detractioe semper inesse, ne recuperationem pristinae valetudinis

valetudinis tardiores efficiat, aegrum novae accessioni obnoxiores reddat, vel alias affectiones morbosas inducat.

Epispastica, cum venae sectionem quaedam prorsus vetant, haud parum profunt; quae ad dorsum inter scapulas aut imam colli vertebam, aut ad pectus, applicata, vasa partis relaxando, et determinationem a pulmonibus avertendo, idoneum ac utile remedium, quod sanguinis missionis loco adhibeatur, erunt. Missione sanguinis et vesicatione in eodem anhelosae uti liceat, cum perneccessaria haec cautela ob oculos nunquam non habenda ne venis sanguinem detrahas, donec vesicatorii corpori prius admoti irritatio, et vice versa, desinat; quippe enim remedia utraque, eodem tempore adhibita, duplici quasi actione suos effectus mutuo impediunt.

Setacea et fontanelli simile opus vesicatoriis praebent, humoresque, sed diuturnioris temporis spatio, eoque certiore in quibusdam casibus chronicis effectus, auferunt, et sic ad imminuendam plethoram, et inde mala pendentia, quale praesens est, pertinent.

Emetica ab auctoribus collaudantur, praesertim Floyero, qui ad seipsum medendum varietatis medicamentorum maxime periculum fecit; et "vomitus," inquit, "si lenis est, magnam humorum fermentantium e ventriculo quantitatem eliminando, paroxysmorum impetum permultum compescit; sed in paroxysmo validum vomitorium praescribere semper noli."

Non dubito quin praxis vomitionem ciendi saepe utilis sit; attamen, me iudice, debitoque cuilibet auctoritati obsequio, nunquam aliquo periculo vacare potest. Quippe enim, asthmaticum, manente paroxysmo, in discrimen suffocationis semper adducit, quod, nisi summa utamur cautione, augeri, immo exitio esse, potest.

Cathartica, si hoc nomine talia medicamenta in auxilium advocentur, qualia drasticae naturae, ex violento operandi modo ita nominata, sunt vitanda, initiaque salina, veluti sal Glauberi, et cremor tartari, aut saltem quaedam eis qualitate et actione similia, danda.

Proque iisdem his, ad alvum solutam tenendam, laxantia lenia, ore sumpta, quae minime stimulant, sicut sales medii, manna, tamarindi, sulphur, electarium lenitivum, oleum ricini, et similia, plerumque adhibenda.

Ad renouendam alvi adstrictionem, quae in tempore paroxysmi urget, enemata mitia optime conveniunt; ea summo cum fructu ac levamine asthmatico exhibita esse, practici auctores persuasum habent. In asthmate laudatur balneum tepidum,

lum, aut generale aut locale, ob virtutem laxantem ac emollientem, quae primae intentioni nostrae probe conducit.

Antispasmodicorum omnium, opium longe praestantissimum longeque potentissimum est. Quo tamen in asthma recte uti difficile est, certe statu plethorico et diathesi inflammatoria urgentibus, opiata, nisi illis remotis, nunquam adhibenda sunt. Si vero hae corporis conditiones haud in culpa sunt, opium, ad mitiganda quaedam symptomata, si caute tractetur, fatis respondere videtur. Ob eandem virtutem, moschus, camphora, assafoetida, multaque alia hujusmodi remedia, laudantur.

In morbis spasmodicis vel convulsivis, moschum saepe opem ferre, docuit experientia; sed eum genuinum et purum parandi difficultas usum ejus valde ambiguum reddit.

Huic exceptioni minus obnoxia est camphora, cujus julepum, ad quantitatem cochlearis i. vel ii. datum, quarta quaque hora, vel redeunte paroxysmo, multum laudatur.

In adhibendo quovis multum olenti remedio, prae caeteris moscho et assafoetida, summa cautela est necessario observanda; quippe quibusdam delicatis is odor adeo ingratus est, ut incrementum mali ab eo nonnunquam patiantur.

Liquor aethereus vitriolicus, indole insigniter volatili et penetrabili gaudens, ita utile ac potens antispasmodicum esse remedium, ut pro tempore nonnihil solaminis praebeat, repertus est.

Guttae triginta aut quadraginta ex aquae cyathio sumptae, est quantitas aequae ac modus exhibendi consuetus*.

Expectorantia attenuantia, a scriptoribus de materia medica ita nominata, uti praeparata scillae varia, colchicum, gumi ammoniacum, ad sputa promovenda adhibita fuerunt.

In unaquaque paroxysmi parte, regimen antiphlogisticum est accurate observandum: Ab animali et stimulantibus cibo, a liquoribus fermentatis, cum cura abstineat aeger: Omne incrementum corporei externique caloris sedulo evitandum est. Sexaginta gradus Fahrenheitiani thermometri temperies cubi ejus haud superare debet. Potus quo utitur, simplex aqua esse debet, cui tantum aceti, vitriolici acidi, etiamque limonum succi, tuto commodoque, quantum ad modicam gratamque aciditatem sufficiat, adjiciatur.

Secundae indicationi quaedam antea memorata inservient medicamenta; in his autem solis tota curationis spes haud est collocanda; nisi enim rebus non naturalibus dictis ratio debita habeatur, ad optima medicamenta incassum confugiemus;

* Hujus liquoris etiam binae unciae mensura, singulis diebus, partitis vicibus, in hoc morbo, hysteria, et similibus, nunc aliquando dantur.

de earum igitur moderamine pauca notatu observatuque digna dicenda sunt.

Asthmatico summi momenti conditio aëris est; qui cum bonae temperiei est, tam in curatione morbi, quam in hoc prohibendo, aliorum medicamentorum effectum feliciter secundat; quo lucidior et purior, eo gravior et melior: Exceptione haud caret haec observatio, quam sequentibus verbis illustris Mead comprehendit.

“Vidi, nempe, nonnullos qui, cum sub crasso aëris aethere fati commode agerent, rus petentes, ab aëre sereno, qui plerisque hoc morbo laborantibus levamen efficit, in gravissimam dyspnoeam sunt delapsi*.”

Hanc igitur ob causam, medici consilium hoc in casu inutile est, et aegrum ipsum aëre, qui ei optime conveniat placeatque, frui oportet.

Nutrimento plenus, levis, ab omni flatulentia immunis, ci bus esse debet. Lac igitur, quod partim ex animali, partim e vegetabili regno suam originem trahens, mediae quasi naturae est, perquam idoneum erit, si cum aegroto congruat; cujus in usu diu perseverandum est, ut reditus morbi certius impediatur; constanti enim cautaque diaetae administratione, accessionum violentia et frequentia mitigari, si non prorsus arceri, possunt.

Exercitium passivum, quale gestatio est, quod activi more, congestionem in pulmonibus temporariam non creat, sed circuitum aequabilem parat, leniterque ad corporis superficiem determinat, multum commodi secum adfert.

Omnes animi affectiones violentae cane pejus et angue sunt devitandae: Mens tranquilla serenaque servanda est.

Vigiliae et lucubrationes sunt nocuae, ideoque fugiendae.

Alvi ratio nunquam est negligenda, quae semper liquida esse, interdum duci, debet.

Ad nimiam pulmonis sensilitatem avertendam, cortex Peruvianus utendus est. Qui caute administrandus est, et, diathesi inflammatoria manente, ex eo abstinendum. Quod ad metallica tonica attinet; pleraque metallorum virtute tonica gaudent; quae tamen, propter potestatem stimulantem, caute in auxilium vocanda sunt, nisi quod ex iis chalybeata fortasse tutissima sunt.

Lavatio frigida, quae, facultatem tonicam possidens, ad mobilitatem debilitatemque removendas accommodatur, haud utenda est, donec plethora, si forte subest, procul amoveatur:

* Mead, monita et praecepta medica, in capite de asthma.

DE PERTUSS I.

AUCTORE G. KIRKLAND.

DEFINITIO.

MORBUS contagiosus; tussis convulsiva, stragulans, cum inspiratione sonora, iterata; saepe vomitus:

HISTORIA MORBI.

Hic morbus primo apparens speciem plerumque induit vulgaris catarrhi. Una cum levi tusse, adest nonnihil raucitatis, nonnulla oculorum rubescencia, atque frequens sternutatio. Plerumque haec symptomata levi febre stipantur, quae saepissime decursu morbi omnino evanescit. A frigore corpori applicato, an a contagio pertussi proprio, originem ea symptomata duxerint, plerumque difficile est, hoc morbi stadio, cum certitudine dijudicare. De posteriore causa, vix alia ratione constare potest, ac compertum habendo, tale existere contagium morbum sua ipsius forma epidemicum efficiens.

Perstat morbus, per aliquot dies, forma jam memorata. At tussendi paroxysmi, minus plerumque duabus septimanis, peculiarem induunt formam. Tussis enim fit vehementior, succussiones saepius iteratae, magis involuntariae, magisque convulsivae, usque adeo ut respiratio demum intermitti videatur: Continuo vero subsequitur inspiratio plena sonora, quodam modo galli cantum referens. Plenam inspirationem excipit alius tussendi paroxysmus, sicuti prior vehemens, convulsivus. Qui iteratus tussis paroxysmus plerumque finitur, rejecta demum muci quantitate, e pulmonibus, faucibus, et naribus. Hac in convulsiva forma, tussis vulgari nomine *the Kink* insignitur, atque praebet morbo charactera certissimum. Hoc solum pacto, singularem esse morbum discernimus. Unos notavit casus celeberrimus noster praeceptor Gregorius, quibus non continuo tussendi paroxysmo sonora inspiratio, sed loco inspirationis syncope superveniebat, et, aliquot horae sexagesimis post syncopen interjectis, demum subsequebatur, solito more, inspiratio et alter tussendi paroxysmus.

Post intervalla, admodum variantia, renovantur paroxysmi. Renovari sentiuntur, orto demum, circa larynga, quodam sensu titillationis. Jam tum, quasi paroxysmum prohibitorius infans, quodcunque obvium manibus adripit; calcibus ferit; guttura aliquando tenaciter prendit; atque toto corpore val-

de agitari videtur. Praecedit interdum paroxysmos respiratio frequens; sensus in thorace constrictionis; aliquando etiam pectoris dolor. Interdum vero haud praecedunt haec symptomata. Sunt tamen infantes, quibus constanter adest spirandi difficultas et frequentia. Saevientie tussae, manifesta sunt indicia magnae in vasis capitis congestionis; vehementior solito pulsatio artiarum; cum rubescencia turgescit vultus; rubescunt oculi; ubertim effunduntur lacrymae; nonnunquam e pulmonibus ejicitur sanguis, saepius e naribus; et, quibusdam calibus, propelli simul et ex auribus et oculis animadversum. Rejectionis muci supra dicta, quae paroxysmos submoveret, non perpetua est initii morbi; paulatim fieri incipit, paulatim quantitate augetur. Saepe forinam mutatur materia rejecta; primo aliquantum translucens, colore subcoeruleo, cum modica visciditate; tum paulatim crassior, opacior, alba, flava, etiam subviridis evadens. Non solum a tali expectoratione, sed etiam, id quod plerumque fit, a vomitu, finiuntur paroxysmi; unde quod ventriculus continet ejicitur, cibus plerumque proxime assumptus.

Saeplissime pertussim ne ulla quidem febris comitatur. Ex quo illustrissimus Sydenham nunquam comitari dixisse videtur; quod sane mirum est in viro qui tam multa adeo accurate observavit. Febrem enim huic morbo supervenire, multis occasionibus animadverti. Saeplissime fere continua est haec febris, immo fere continens saepe videtur. Remissiones tamen aliquando habet, et etiam aliquot dies evanescit; sed revertitur, et, quod infelicius est, *hecticam* forma fere ad omnia refert. Si acciderit, id quod nonnunquam accidit, ut eodem tempore quo morbilli hic morbus quoque existat epidemicus, tunc acerbior evadit: Nec non opportunior supervenienti inflammationi, quae modo fauces occupat et tracheam superiorem, quaeque interdum pulmonibus peripneumoniam infert.

Pertussis, vel mitissima ejus forma, variat duratione. Tollitur interdum paucis septimanis; sed plerumque in secundum aut tertium extrahitur mensem; saepe diutius manet, annum interdum, modo amplius anno. Quum ante hiemem, aut tempore hiberno, inceserit, raro aegrum dimittit, donec veris tepores, aut prima aestas advenerit.

Morbus, variam post durationem, saepe sanitate mutatur, atque decedit, nullis qui corporis conditionem male adficient relictiis effectibus. Sed quoque eventu aliquando est funestus; aut, si hoc non acciderit, aliis morbis viam aliquando sternit, qui finiuntur vario, uti sua cuique est natura, eventu. Sic dicitur infantibus rachitidem intulisse; nonnunquam etiam ab-

doninis

dominis visceribus obstructiones, et atrophiam. Modo, causam tuberculis pulmonum dando, phthisin pulmonalem effecit.

DE CAUSIS.

Quum pertussis, uti morbus epidemicus, sic semper appareat, quippe quae plurimos, hinc inde, uno eodemque tempore, semper corripit, vix ambigi potest, quin causa ejus certo aliquo modo atmosphaerae insit. Quae causa, utrum singularis aliqua sit materia in aëre diffusa, aërique peculiare indens vires, an contagium aegri corpore pertussi laborantis emissum, et tantummodo proxima quaeque adiciens, haud fortassis pro certo affirmandum. Simul et illud verisimile est, ut plerique epidemice incessentes morbi a contagio pendent, sic multas esse in casu pertussis res circumstantes, quae solummodo in morbum contagiosum caderent. Quale tamen statuamus id contagium, quo modo afficiendis praesertim pulmonibus aptum, quoque modo ibi proprios suos producere effectus, nemo medicus, quod scimus, adhuc reperire potuit; neque nos ad talia, utpote abstrusiora, adgrediemur. Dici tantum potest, quum tale contagium alios alia ratione tentare, i. e. morbum et gradu et duratione varium efficere, observetur, hoc potius ab alio atque alio aegrorum corporis habitu, quam a diversa contagii natura, pendere. Quod si ita sit, utile foret eos habitus corporis, in aliis aliter existentes, speciatim notare. Sed in hanc rem nondum medici, quantum appareat, observationes intenderunt. Interea, verisimile est, convulsivam, quam viribus suis efficere videtur contagium, affectionem, pro irritabilitate aegri corporis, aut mitescere aut ingravescere; nec non morbo posse varium poni modum, tum prout aliae dentur circumstantiae, tum prout pulmones plusve minusve opportuna sint mucosae materiae affluxui; itemque prout hujus adfluxus, ob humores ad summum corpus magis propulso, avertatur.

P R O G N O S I S.

Dictum jam est, alias alium dari morbi eventum. Sed ignorantes adeo, quod supra confessum dedimus, contagii naturam, atque varias, unde actio ejus pendeat, constitutionis circumstantias, non ii sumus, qui eventum morbi, qualis sit, in unoquoque casu, ex ratiocinio praesignificare possumus. Prognostica itaque peragentes, eas tantum res in mentionem deducere licet, quas experientia docet, aut monstrare felicem, aut malum denunciare eventum.

Maximam partem, infantibus duobus annis minoribus, gravior morbus; infantibus post id aetatis, et praesertim quo longius hinc provecti sint, levior. Quicquid fuerit aetatis, ubi modum servant symptomata, et cum suis tantum symptomatis apparet morbus, fere semper sine periculo. Sanguis pulmonibus ejectus, idemque aut oculis profluens aut auribus, morbum significat vehementem et periculosum. Bonum autem signum, ubi sanguis naribus profluat, neque nimius neque frequens; necnon, ubi tussis paroxysmos excipit vomitus, idque praecipue si appetentia cibi, nusquam prostrata, post vomitum renovatur. Expectorationis nonnihil morbum, ut tutior sit, efficit: Profusa autem viscidae aut opacae, subflavae aut viridis materiae expectoratio, plerumque cum periculo. Malum signum est, si febris morbum comitatur, quae quo magis continua existit et violentior, eo plus periculi intentat, quaeque, adiuncta hecticæ apparens, plerumque est exitialis. Malum quoque signum, si semper aegrum divexet difficilis respiratio: Pessimum, si ea cum febre conjuncta fuerit et peripneumoniae symptomatis.

CURATIO PERTUSSIS.

Dum naturam hujus morbi adeo ignoramus, dum causam ejus proximam tantum in obscuro positam videre est, vix sperandum, indicationes curatorias inde cum certitudine posse statui. Ipsa plerumque natura, sine artis auxilio, morbum vincit. Sed qua via procedit, non facile est ad dicendum. An datur morbifica materia, quam ejici oportet, incertum: Atque posita tali materia, quibus modis eliminatio fieret, etiam incertum. Parum facere ad morbum continuandum morbificam istam materiam inde suspicamur, quia curatio metu interdum, aut astringentibus remediis et tonicis, perficitur. Sed haec utut sint, plerumque, in tussē convulsiva, tota fere praxis medentium eo cardine versa est, ut symptomatis morbo supervenientibus, quae periculosa esse possent, obviam iretur. Nobis hic arridet duplex consideratio: *Quo modo symptomatis supervenientibus lenimen adferretur*; deinde, *quibus ipsius morbi curatio contineretur*.

Unum primum, in symptomatis mitigandis, necessarium duxerunt, praxin inire certis *evacuationibus instituendis, sanguinis praecipue missione*. Si consideretur, sanguinis, tussē, singulis paroxysmis tandiu persistente, motui haud parum obfisti, idque praecipue in pulmonum vasis, et in vasis quae sanguinem a capite reducem transmittunt, unde haec ipsa vasa sanguis nonnunquam disrumpens non sine periculo effunditur,

tur, in promptu erit intelligere, utile fore, sanguinis quantitatem in corpore minuere. Profecto sanguinem detrahre, cautio plerumque videtur haud absurda, eo quidem utilior, quo major corporis plethora. Sed simul credere licet, eas, quae talibus malis occurrerent, evacuationes nimias fore in spasmodicis, uti loquuntur, affectionibus, irritatione potius quam plethora ortis. Omnibus praeterea in confesso est, infantes, quos saepius adoritur hic morbus, male largas evacuationes posse sustinere; ut detractio sanguinis hic aliquando evadat anceps genus auxilii.

Illud tantum affirmare libet, utilem esse cautionem, in curatione pertussis, aliquantum initio sanguinis detrahre; nocere autem plerumque, si huic evacuationi, decurrente morbo, insistatur.

Suscepit quoque usus aliam evacuationis viam, *alvi purgationem*. Profecto alvum mediocriter liquare, ad corpori laxitatem, qua opus sit, conciliandam necessarium videtur. Quo tenus purgando nihil vetat, toto morbi curriculo, prodire. Accidit, quod infantes improvidi, quicquid e pulmonibus in fauces ascenderit, id raro exspuunt, sed deglutiendo in ventriculum remittunt. Ex hoc existimatur, intestina, toto eorum tractu, plus justo onerari. Ne quid inde gravioris incommodi accipiat, frequentem censent instituendam esse purgationem; et quatenus, alvo simul non nisi modice soluta, onere copiosioris muci inde levantur intestina, quatenus etiam laxitas corpori concilietur, aut diathesi inflammatoriae sic obviant eatur, haud obesse conceditur.

Sed sane, praeter has utilitates, nihil boni a purgatione percipi experientia nobis compertum est. Neque mente comprehendimus, quo modo pertineret alvi purgatio ad causam morbi proximam tollendam. Quinetiam quibusdam illustrissimae notae medicis auctoribus affirmamus, alvi purgationem, effusius factam, nequaquam ad morbi curationem conferre, immo potius nocere. Huic sententiae, ut alios omittam, suffragatur Cullenus.

Ne vero accumulatio mucosa intestinis infideat, et ut mucus in ventriculo, quod solet, congestus ejiciatur, facilius et promptius fieri per emetica, quam per alvum *ducentia*, existimamus. Emetica praeterea huic morbo ex usu fore credimus: Namque seu folliculi bronchiorum mucosi, seu eorundem *cava*, mucus aliquando onusta fuerint, nihil praesentius est quam vomitus, sive ad folliculos emulgendos, sive ad bronchia evacuanda. Probabile etiam, vomitum, quum fluida ad summum propellat corpus, utilem esse sanguini, ne pulmonibus copiosius adfluat, prohibendo. Has ob causas, atque quia ita docuit

docuit experientia, nobis persuasum est, vomitum frequentem, medicamentis emeticis concitatum, esse pertussi utilissimum, donec saltem ultro tussis paroxysmis comes fuerit vomitus: Post haec vero, emetica supervacanea fore, forsan nociva, suspicamur. Utrum vero concitando modicas, parva adhibita singulis diebus *emetici* dosi, an pleniores, largiore per longiora intervalla dose adhibita, vomitiones, melius aegro confu-leretur, in incerto habemus. Difficile enim discernere, in morbo sponte plerumque, progressu temporis, in sanitatem abeunte, quantum quaevis medicina fecerit. Casibus quibusdam, ubi obfirmatiorem contra medicinam se ostenderat pertussis, utramque vomendi rationem caruisse successu animad-verti. Ad sententiam autem Doct. Fothergill accedimus, tartarum emeticum, ubi in pertussi emetica sunt opus, et prae-fertim si “refracta dosi,” uti suadet, adhibentur, ipecacuanha praestare, eo quod non solum uberius perspirationem sic dictam movet, *diaphoretici*, sed etiam alvum certius subducit, *purgantis* vice fungens. Quaecunque, denique, a purgantibus supra diximus exspectari, ea omnia et alia insuper a tartaro emetico habemus.

Per *vesicatoria* quoque, quae etiam evacuationibus annu-merantur, lenimen symptomatum moliuntur. Equidem non dicimus, vesicatoria nihil posse omnino, nisi quatenus evacua-tionem movent: Id tamen, utut sit, nihil obstat, quo minus istam medicinam hic consideremus. Notum est, vesicatoriis inesse vires, quibus tolleretur congestio quaevis inflammatoria, sedem habens corporis parti, cui vesicatoria applicata fuerint, vicinam. Probabile quoque, per fonticulos sic dictos, aliqua corporis sede excitatos, unde aliquamdiu efflueret purulenta materia prohiberi, ne partes vicinas oppleat, congestionem inflammatoriam. Quemadmodum vero agunt, cum talia effi-ciunt, vesicatoria et fonticuli, non necesse est hic explicetur. Si quod dictum jam est re vera fiat, locus erit dicendi, vesica-torium dorso applicatum, aut lateribus, quotiescunque conge-estionem inflammatoriam pulmonibus instare metnatur, pertussi prodesse. Et verisimile est, ut pulmonibus sanguinem non copiosius adfluere, nisi simul dato quodam inflammatorio im-petu, sic vesicatoria, in modum jam dictum, applicata, ejus-modi adfluxum posse prohibere. Sane vesicatoria, saepius adhibita, in utramque partem prodesse reperiuntur, simul ni-mirum et impetum prohibentia inflammatorium, et istum flui-dorum adfluxum. Neque abs re videtur, ubi velles affluenti pulmonibus sanguini iri obviam, ulcus arte natum, sede qua-vis pulmonibus vicina, constanter servare. Quod idem, ope cantharidum efficere, quia dolor ex earum irritatione aegro inureretur,

inureretur, haud adeo convenit. Igitur, ulceri cantharidibus excitato, foniculum eum, cui pisum includitur, praeponeremus. Is aequè prodesset, minus doleret. Ut moderatiora evadant symptomata, praeter evacuationes supra memoratas, certis utuntur remediis, quibus nomen est *Pectoralibus*. Quorum alia sunt ejus generis, quae *Demulcentia* vocantur, et vel mucilaginosae vel dulcia sunt; alia autem, quae mucum dant copiosius et secretum et excretum, plerumque stimulantia et calefacientia. Cum exoritur tussis ex acri, indeque irritante materia, in fluida corporis diffusa, prodesse videntur ista *demulcentia*, siquidem tum quod in faucibus asperum sit leniunt, tum acre quodcunque fluidorum obvolvunt. Sed in pertussi, non liquet de tali acrimonia: Si acrimonia quaevis hujus morbi pars esset, nervis, puto, inhaereret: Quo, forte, a *demulcentibus* dictis attingi nequiret. Experientia habemus compertum, medicamenta demulcentia, neque tussis occurrere accessionibus, neque morbum, quo minus solitum suum cursum teneat, sistere: Plurimum contra nocere, quia ventriculo sunt oneri; quia appetentiam prosterunt ciborum, et sitim accendunt. Ad pectoralia quod attinet, quae muci secreti vim majorem excernere censentur, perraro horum auxilio eget pertussis; et quum plerumque simul et calefaciant et stimulent, facile poterint perniciose evadere, ideoque rectius omittenda.

Squillae potissimum expectorationi amicissimae habentur, ita suffragante ubique fere hodierna medicinae praxi. Ne tamen longus sim, de iis hoc tantum dicendum, quod solummodo vomitum ciendo videntur prodesse, caetera inutiles: Id vero non melius quam tartarum emeticum efficiunt; et simul multum habent injucunditatis, perpetuam aegro nauseam conficientes. Mea quidem sententia, eas omnino insuper habere oportet.

Haec sunt remedia vulgo adhibita, tum ad moderandum, si quando violentior venit, hunc morbum, tum ad cursum ejus, donec quo optemus perventum sit, tutius dirigendum. Sed nescio, an, per ullum horum, unquam veram adsequeremur curationem, aut morbum, ante cursum solitum confectum, sisteremus. Curatio, etsi naturae medicatrici plerumque relicta sit, spes tamen subest, ibi quoque non nihil posse artem. Sunt medici, qui grandius de certis medicamentis, *specificis*, ut putant, ad hunc morbum depellendum, virtute praeditis, commemoraverunt. Qualia quidem haud, in rerum natura, existere, nequaquam diceremus. Sed nolumus, hoc vel alio quovis casu, multam *specificis* habere fidem. Animo equidem persuasum est, quaecunque in hoc morbo *specificis* habentur, ea omnia medicamenta viribus pollere, quum multis aliis mor-

bis,

bis, tum pertussi, ut ita dicam, communibus. Horum, quot quot sint, medicamentorum satis commoda videtur bipartita divisio; *Tonicorum*, aut *Antispasmodicorum*: Hinc et hinc considerandum.

De tonicis ante dicendum.—Inter tonica primum omnium recensere libet Metum et Terrorem, quibus aegrum subito occupantibus, sanatio pertussis interdum contigit. Hunc locum absolvere placet, citando Willisiuin de pertussi * differenter. Ita ille, “Alterum pro tussi puerorum convulsiva remedium esse solet, ut subito quodam timore adficiantur: Hinc cum medicamenta minus efficiunt, apud vulgus in praxi familiari est, ut pro terriculamento, aspectu horribili circumagitur, affectus, (i. e. aeger), grani sive frumenti receptaculo imponatur, indeque morbi hujus subita curatio nonnunquam contingit.”

Alterum, teste eodem Willisio, datur remedium, muscus pyxidatus: “Hic,” inquit, “erat in communissimo apud nostrates usu contra puerorum tusses.” “Virtutis,” addit, “quantum ex sapore colligimus, adstrictoriae est.” Muscuin istum tonicum habemus. Huc etiam pertinere videntur quum reliqua *adstringentia*, tum *viscus quercinus*; remedia pertussi saepe adhibita, ob tonicas, uti videtur, eorum vires. Sed de his breviter tantum differemus; tonico illi remedio, cui nihil hac potentia simile novimus, *cortice Peruviano*, paulo diutius immoraturi. Primus, ni fallor, corticem pertussiu curantibus suavit utendum Joannes Burton, medicus Eboracensis. Is voluit cum eo conjungi, quo efficacius existeret remedium, portionem cantharidum. At cantharides, quoniam teneris iis corporibus, quae maxime omnium huic morbo implicantur, nocerent, a plerisque medentium neglectae sunt. Solus, et per se, cortex aequae respondet. Quantum valet ad finem huic morbo faciendum, plurimis satis notum. Sola usum ejus praepediens difficultas duobus consistit; quod non semper satis constat, quando, atque qua morbi conditione, tutissime et maximo fructu adliberetur; aut, conditione morbi licet satis perspecta, quo pacto eum infantibus quantitate sufficientem exhibere possemus. Ad tempus quod attinet adhibendi, alienum habetur, corticem ingerere, ineunte morbo, aut statim ab eo inito. Dum recens contagium nervis inhaeret, istud remedium cum successu resistere vix poterit. Sed postquam exhaustae aliquam partem fuerint vires contagionis, atque morbus a vi potissimum consuetudinis persistet, illico demum ad nimiam systematis mobilitatem tollendam, sufficere poterit cortex. Neque temporis solum, sed etiam aliarum morbi con-

* Pharmaceuticae Rational. part. ii.

ditionum, habenda cura. Itaque, ubi ea adsunt symptomata, unde pulmonibus imminere novius congestione inflammatoriam, ubi praesertim talis congestio propria sua forma illic apparuerit, ubi, postremo, haud ita lenis morbum comitatur febris tunc existimatur, non convenire corticem. Tum solummodo certa videtur remedii corticis fides (si modo idoneam quantitatem ingerere potuerimus) quam aliquandiu perfliterit morbus, quum praegressae fuerint aegro quaedam evacuationes, quum, denique, morbus dyspnoea et febre magnam partem solutus fuerit.

Quo modo idonea corticis quantitas aegro infanti ingeratur, arbitrio medentium relinquendum. Nos hoc tantum monitum velimus, vix fore efficacem, infusione praeparatum aut decoctione; efficacissimum contra fieri in substantia, uti aiunt, datum. Facile est, ope gummi Arabici, et extracti glycyrrhizae, tenuem corticis pulverem in liquore suspendere, quem aequè facile ac decoctionem aut infusionem assumeret aeger.

Via a quibusdam monstratur, qua difficultatem ore adhibendi omnino vitaremus; si, videlicet, ritu enematis, intus in alvum inferretur, aut extrinsecus corpori infantis imponeretur. At noidum, propter paucitatem huc pertinentium experimentorum, satis compertum, num ita administratus et adhibitus pariter valeret.

Verisimile est quasdam cupri, ut aiunt, praeparationes, atque flores *zinci*, etiam tonicos esse in pertussi. Sed neque hic satis experientia innotuit; ideoque rem in medio relinqueamus.

Unum non amplius, quod tonice ageret in corpus pertussi tentatum, memorare visum; *lavationem*, scilicet, *frigidam*. Inutile quidem, immo periculosum foret, quibusdam hujus morbi casibus, puta urgente febre, aut pulmonibus haud ita exigua infarctione laborantibus, in frigidarium descendere. Tutum vero deinum est, quum morbus duratione extrahitur, neque febris urget, neque dyspnoea, neque aliud quodcunque insolitum symptoma. Tunc profecto, uti experientia discimus, cito morbo finem faceret. Haec fere de tonicis habuimus dicere.

Jam de iis *Antispasmodicis* breviter differendum, quae praxis medicorum hic suscepit, aut suscipienda proposuit. *Opium*, plerisque morbis, inter antispasmodica praecipuum tenet locum. Sed in morbis febre, aut, quod magis timendum, inflammatione seu inflammatoria diathesi supatis, effectibus precarium existit, saepe nocivum. Fit hinc manifestum, in pertussi saepe opio abstinendum esse. Ubi morbus tamen sine hisce circumstantiis perstat, saepe cum utilitate adhibetur, quippe quod symptomata reddit mitiora. An vero ita possu-

mus adhibere, ut, ex viribus ejus, decurrentem morbum *asta-*
mus, adhuc nescitur.

Nuper praxis *moschum* quoque aliud antispasmodicum auxilio submisit pertussi. Et, si consideretur, quantum alibi valeat, valiturum etiam hic pronum est intelligere. Neque non ad rem est quod nobiscum communicavit ingeniosus noster professor Home, se, ex quatuor nimirum aegris pertussi laborantibus, tres ope hujus remedii in sanitatem cito perduxisse. Vix opus est praeterea dicere, si eundem consequi successum volumus, oportere *moschum* et qualitate praestare, et largiter adsumi.

Restat aliud antispasmodicum remedium, *casoreum*, cujus mentionem facere volumus. Vid. Lond. Medical Observations, vol. 3. art. 27. De hoc nihil nos experientia habemus compertum. Vellemus profecto plura dari exempla virium et potentiae hujus remedii per se dati: Coniunctum enim cortici Peruviano, quid et quantum possit, quis dixerit?

Haec de remediis in curationem pertussis adhibitis. Libet pauca subnectere de eo, quod hic conveniret, regimine. Quoniam ita facile fit, ut febris, inflammatio, atque infarctio pulmonum, huic morbo superveniant, quumque praesertim his et aliis id genus malis tam opportunus sit status corporis plethoricus, manifestum est morbi initia tenuem desiderare et refrigerantem victum; post haec autem, apparentibus ejusmodi symptomatis, regimen antiphlogisticum, omnibus suis partibus, esse necessarium. Ubi morbus aliquandiu duraverit, neque omnino febris adest, plenior, et plus alimenti adportantem, adsumere poterit cibum. His iisdem positis et persistentibus, aptum videtur quidquam gestationis genus; navi, equo, sella gestatoria, vehiculo.

Nocet multum quaevis corporis exercitatio paulo vehementior. Crediderimus aëra tenuem et purum optimum semper esse: Sed crebra comperimus observatione, ex aëre subinde mutato, plurimum aegro contingere levationis: Plurimumque prodesse, alternis mutationibus invicem, modo ruri esse, modo in urbe.

DE EPILEPSIA.

AUCTORE PHILIP. TURPIN.

HIC morbus, inter auctores medicos, permagnam nominum varietatem sibi adeptus est. Namque non solum morbus sacer et herculeus, sed comitialis, infantilis, lunaticus, fonticus, &c. appellatur. Quod autem nomen auctores notae melioris hodierni ei vulgo indiderunt, quodque adhibere nobiscum decrevimus, est Epilepsia, vocabulum ad vim repentinam, qua hic morbus in aegrotos invadat, enuntiandam quam optime accommodatum.

DEFINITIO.

Haec tot symptomata haud dubie continere debet, quot ad diagnosin, per omnia morbi stadia, illustrandam sufficient; nihilominus vero cavendum, ne minus necessaria vel ambigua adhibeamus, quae nihil aliud nisi definitionem magis perplexam obscurioremque efficiunt. Seu hoc seu illud spectaveris, plerosque nosologorum in errores incidisse compertum habebis. Definitione igitur Culleniana utemur, a quo epilepsia ita definitur:

“Musculorum convulsio cum sopore.” Haec omnibus aliis est anteposenda; quoniam cum elegans tum brevis est, et, vocabulis Periodicus et Chronicus omissis, omnes morbi species, quae sese ostendere possunt, plane complectitur.

HISTORIA MORBI.

Epilepsia nonnunquam est acuta, i. e. prima ejus accessio mortem aegroto inferre potest; saepius vero longa vel periodica, temporibus quibusdam certis statisque rediens, quae, si fides auctoribus habenda, a statu lunae non raro pendere consueverunt. Morbus in primam vicem plerumque repente, idque noctu, accedit; nonnunquam aegrotum dormientem invadit. Paroxysmus vero postea rarius accedit, quin signa quaedam antecedentia eundem appropinquare demonstrent. In diem unum alterumve, priusquam hocce eveniat, languorem universum, lassitudinem, capitis dolorem, et pulsum aliquando arteriarum temporum insolitum, persequitur aegrotus. Imaginatio illi turbatur, mensque parum constat. Somnus modo profundus, modo somniis gratissimis, modo terrificis, interpellatus.

terpellatus. Experrecto et nolenti penis saepe rigescit, et semen absque ulla causa evidenti profunditur. Multo expeditius, multo ve tardius solito, loquitur. Saliva nimia illi discernitur. Appetentia cibi vel multum imminuitur, vel multum augetur. Praecordia saepius intumescunt et intenduntur. Venter tumefactus murmura edit. Faeces insigniter foetent, et urina copia augefcit, nonnunquam sanguine tincta.

Parox. sino accedente, aegrotus admodum languescit et contristatur; attamen vero frequenter, de causis leviculis, gaudio risuque immolicis vicissim exagitur. Venae colli distenduntur. Quod oculorum est album saepius rubescit et inflammatur, pupilla aliquantum augetur, aegriusque contrahitur. Quinetiam accedunt vertigo, tinnitus aurium, caligo, foedus et ingratus odor; et quasi muscae parvulae ob oculos obversantur.

Paroxysmus dein incipit, sensu frigoris in partibus corporis extremis, vel qualibet alia, nonnunquam antecedente, et quasi aura frigida caput versus adscendente; quod quamprimum attingit, aegrotus, si forte tunc temporis steterit, plerumque concidit, clamorem horrendum edens. Sensus omnigeni expers jacet. Musculi totius fere corporis, potissimum vero faciei, quam violentissime convelluntur. Quibus modum in mirum variumque contortis, aegroti vultus omnes affectus animi diversos, velut gaudium, tristitiam, rabiem, amorem, &c. vicibus alternis repraesentat. Maxillae inter sese tanta vi contrahuntur, ut fractura nonnunquam periclitentur; quod trismus, contractiones et relaxationes musculorum alternae, excipiunt, dentibus collisis, qui aliquando franguntur, sonitum aures radentem ingraturumque reddentibus. Oculi modo immobiles evadunt, modo huc illuc vertuntur; ita tamen, ut, quod illorum album inferiusque sit, tantum sese ostendat. Intumescit facies, lividumque colorem induit, qui primum in labiis et infra oculos se in conspectum dare consuevit. Digni valide contracti volam versus adducuntur; et simul aegrotus pectus suum una vel utraque manu pulsare conatur. Perturbantur secretiones et excretiones, corpus sudore universa distilluit. Saliva, inter initium parca, nunc copiosissime effunditur, specie nque spumosa prae sese fert. Bilis aliquando rejicitur, et faeces sine voluntate foras expelluntur. Urina in pueris, semen in adultioribus, excernitur, quae tentigo violentissima saepe concomitatur. Per hoc tempus, spiritus admodum gravis efficitur, stertorem apoplepticum nonnihil referens, ab eo tamen diversus. Pulsus arteriarum ab initio paroxysmi celer, exilis, vixque percipiendus est; sinein autem ejusdem versus plenior et tardior, debilis tamen, evadit. Paroxysmus,

roxyfinus, aegrotō in foporem illabente, finitur; fpiritusque expeditior fit. Aegrotus deinde brevi ad feſe redit, nihil omnino quod per paroxyfinum acciderat reminifcens. In diem unum alterumve dolorem et gravitatem capitis, fuporem, caliginem, torporem, laffitudinemque omnium membrorum, faepe conqueritur. Paroxyfinus, quantum fuam longitudinem ſpectat, aequē variat, ac tempora quibus redit. In aliis tantum pauca minuta, in aliis nonnullas horas, et etiam dies totos, manere confuevit.

Epilepfia frequenter, anaurofi, fatuitate, apoplexia, paralyfi, et rarius tetano, qui aegrotantem plerumque rapit, finitur. Quinetiam aliae noxae convulfiones graviores excipiunt, quales funt diftortiones et rupturae mufculorum et tendinum in partibus corporis diverfis, &c.

DIAGNOSIS.

Historia morbi et definitione percurfis, proximum eſt, ut, quae illum a fingulis generibus, a quibus haud ita facile dignofcatur, ſecernunt, ea paucis comprehendamus.

1. Ab apoplexia diſtinguatur neceſſe eſt. Ab hac, et omni alio ejuſdem ordinis morbo, quam facillime ſecernitur; quod motus voluntarii in epilepfia multum augentur; quodque, contra, in apoplexia, magnopere imminuuntur.

2. A tetano. In hoc ſpaſmus fixus eſt vel genere tonicus; contra vero, in epilepfia, relaxationes alternae accedunt, ſpaſmosque convulfivos vel clonicos efficiunt.

3. A convulfione. Hic corpus non raro aequē violenter ac in epilepfia convellitur; quod vero unum morbum ab altero ſatis clare ſecernit, eſt ſopor, et ſenſus impreſſionum externarum omnino ſublatus, quae epilepfiam ſemper, convulfionem nunquam, concomitantur.

Alius tantum morbus ſuper eſt neceſſario commemorandus, viz. hyſteria. In hac quoque convulfiones graves ſaepe aegrotam invadunt; hae autem cum hyſteria et epilepfia inter ſeſe non conſociantur, quod tamen crebrius evenit, hoc plane ab omnibus aliis diſtingui poſſunt, quod aegrotā ſenſibus externis per paroxyfinum ſaepius non orbatur, et globo caeterisque paroxyfinum ſolito praecedentibus afficitur.

Diagnofi breviuscula, ſed, uti arbitramur, ſatis clara, propoſita, proximum eſt ut cauſas epilepfiae perpendamus. Hae autem ſunt remotae vel proxima; cum vero poſteriorem nos penitus ignorare lubenter confiteamur, priores tantum, idque ſatis apte, ut occasionales vel praedisponentes conſiderabimus. Prius exponendae ſunt

CAUSAE

CAUSAE OCCASIONALES.

Has in modum Culleni celeberrimi bifariam dividemus.

I. In eas, quae cerebrum excitando agunt ;

II. In eas, quae primario collapsum *, quem renifus excipiat, inferendo agunt.

Classis prior generalis bifariam rursus dividetur :

1. In eas causas quae protinus in cerebrum ipsum ;

2. In eas quae primario in aliquam aliam systematis partem, agunt, quarumque effectus inde ad cerebrum transeunt. Hinc epilepsia in idiopathicam et sympathicam dividi consuevit.

Quaecunque fibrarum muscularium actionem movent, ea stimulos nominamus. Quae eam augendo excitationem edunt, stimuli directi ; quae vero idem, collapsum prius inducendo, praestant, stimuli indirecti audiunt. Causae, ut stimuli directi, in cerebrum agentes, sunt,

A. Stimuli mechanici,

B. Stimuli chemici acres,

C. Irritationes mentales,

D. Irritatio a vasis sanguiferis intra cranium distensis oriunda.

De his ordine dicitur.

A. *Stimuli mechanici*.—Hi autem sunt instrumenta vulnera inferentia, seu acuminata, seu incidentia, per vim externam in cerebrum impulsa, laminae vel fragmenta ossium fractorum, exostoses interna superficie cranii innatae, vel membranae cerebri ipsius formam osseam induentes.

Hic loci quaestio oriri potest, utrum necne sit necessarium, ut hae substantiae, quo effectus suos edant, membranas vel partem cerebri corticalem pressura tantum adficiant, vel in partem medullosum penetrent. In sententiam posteriorem inclinat Sauvagesius.

C. *Stimuli chemici acres*.—Hi suam actionem ab iisdem rebus circumstantibus, a quibus stimuli mechanici, deducere, et vice corporum acutorum et acuminatorum fungi existimantur. Ex abscessibus et suppuratione membranarum cerebri, vel cerebri ipsius, vel carie cranii, materiem acrem et erodentem prognerante, oriuntur. Caeterum, haec morbum saepius excipiunt, quam in causa ejusdem sunt, qui forsitan inter initium ab inflammatione, distensione, vel tumoribus effusionem antecedentibus, profectus fuerat. Hinc multis in exemplis

* Cerebrum, ob conditiones suas diversas, temporibus diversis, actioni magis minusve aptum est. Idem vero hisce conditionibus diversis subijci, in exemplis somni vigiliaeque plane videre est. His autem nomina Excitatio et Collapsus indi possunt.

jure ambigi potest, utrum epilepsia a tumore et impetu circutius sanguinei adaucto antecedente, vel ab acrimonia in humoribus stagnantibus et effusis procreata, oriatur.

Ad stimulos chemicos forsitan referri possunt epilepsiae, quae urinam et alias secretiones et excretiones suppressas excipiunt. Caeterum hae causae, ut opinor, plethoram universam movendo, vel per copiam materiei in cerebri cavitates effusae, quam per ullam acrimoniam, saepius agunt.

Hic quoque ponenda sunt exempla epilepsiae, quae variorum morbillosve erumpentes, vel alia exanthemata, concomitantur, quae per aliquod acre cerebro nervisque admotum agere videntur.

C. Irritationes mentales.—Cerebrum esse medium, per quod mens extrinsecus admotorum impressionem persentiscat, et in quod, quandocunque velit, agat, est quod omnes compertum esse consentunt. Quae mutationes igitur in mente sunt, eae statum cerebri afficiant necesse est. Ita plerique affectuum vel excitationem cerebri vel collapsum progignunt. De prioribus, viz. excitantibus, quales sunt gaudium, ira, &c. hic loci agemus. Quamvis hi primario in systema nervosum agunt, et protinus cerebrum irritare possunt; effectus tamen eorum simul alicui abnormi in systema sanguiferum exinde invento motui deberi posse videntur. Hoc modo effectus suos praecipuos edere videtur ira, uti ex humoribus ad caput copiosius delatis facieque suffusa evidenter patescit. Quatenus hoc evenit, affectus irae statum distensionis, qui postea est considerandus, inducendo agere videtur.

Quemlibet paroxysmo epileptico laborantem, aliorum oculis objectum, paroxysmum quoque in iis, qui ad morbum procliviores sunt, movere consuefcere neminem fugit. Hoc autem plerumque ab horrore, quem figura epileptici distorta incutiat, prorsus pendere existimatum fuit. Caeterum alia praeter horrorem causa adesse videtur, viz. principium imitandi quoddam mortalibus insitum, quo sunt in tantum praediti, ut nomen ζων μιμητικον, vel animal ad imitandum quam maxime proclive, homini ab Aristotele fuerit inditum. Hinc oscitantes, tusfientes, vel vomentes, ubi nihil horroris omnino potest incuti, nonnunquam imitari consuevimus. Idem principium, in omni fere vitae actione, plane perspicueque dominatur; nullibi tamen magis notabile quam in multis motibus partium diversarum convulsivis consuetis, in quos, utcunque per se deridicilos, eosdem in aliis spectantes, facilius incidamus. Hinc non absque causa gravissima cogere possumus nihil aliud ad motus vel actiones corporis nonnullas ciendas desiderari, quam ut idea horum motuum actionumve in animo oriatur. Insuper fieri potest,

potest, ut epilepticis absentibus, vis imaginandi sola, ideam alicui in memoriam reducens, epilepsiam de novo movere queat. Exempla quaedam fraudulentorum, quam plurima, non defuerunt, qui, per vim imaginandi meram, paroxysmum epilepticum, adeo verum et genuinum, ut causticum potentissimum admotum, absque ullo doloris sensu manifesto, toleraverint, lobitu movere potuerint. Spectacula libidinosa, oculis olim subiecta, in mentem rursus redeuntia, quantum quamque fortiter agant, nemo non compertum habet: Hoc forsitan ante omnia alia quam potens et vivida sit imaginandi facultas demonstrat.

Idearum, per associandi facultatem, ut logici loqui amant, renovatio hic commemorari potest; utpote quae crebrius epilepsiam moveat. Exemplum hujus insignis tradit illustrissimus Cullenus. Quaedam gravida, loco honestissimo nata, stolam novam, quam sutrix vestiaria adduxerat, induendi labore, diutiusque stando defatigata, aliquantum aegrotavit et vomuit. Idem die proximo, sutrice vestimenta et stola rursus conspectis; evenit. Stola autem ex oculis deinde sublata est; caeterum postea in cubiculo forte visa, ad nauseam et aegritudinem movendas etiamnum suffecit; quod semper facere potuit, donec gravida tandem peperisset, et imaginandi potestas illi imminuta fuisset. Swietenius celeberrimus puerum, in quo epilepsia, cane in eum insiliente, primum fuisset excitata, paroxysmo, eodem cane rursus conspecto, correptum esse refert. Somnia quoque, ideas renovando, idem saepe praestant; ipse quoque hominem novi, qui, mentione ipecacuanhae injecta, aegritudine nauseaque corripitur soleat. Exempla hoc genus mille, si opus foret, in medium quam facillime possent proferri.

D. *Irritatio a vasis sanguineis intra cranium distensis oriunda.*—Hanc autem epilepsiae causam frequentissimam esse, cadavera fere innumera a Lieutaudino et aliis incisa demonstrant; in quibus vasa capitis turgida, et sanguine, qui multis in exemplis sese effuderat, admodum distenta, in conspectum data sunt. His multa insuper exempla accedunt, ubi pus fuit repertum, quod inflammationem et accumulationem antecessisse semper significat. Haec autem doctrina aliqua ex parte hinc illustratur, quod phrenitis in epilepsiam tam saepe desinat, quodque effusiones serosae in multis exemplis epilepticis, in quibus congestionem in vasis sanguineis praecessisse arbitramur, cadaveribus dissectis, sese ostendant. Ad eandem quoque stabiliendam plurimum facit, quod epilepsia morbos a congestionibus pendentes, quales sunt dolor capitis, paralysees multae, apoplexia, aliaque id genus vitia, saepius excipiat,
vel

vel cum iisdem confocietur. Quinetiam, cum epilepsia hisce morbis adjungatur, a congestione, fonte eorum communi, promanet oportet. Pro causis hujus cerebri conditionis, et igitur pro causis hunc morbum excitantibus, habenda sunt, uti supra comprehensum, ira, tempestas fervida, cubiculum calidum, exercitatio acris, crapula, ebrietas.

Tumores, exostoses, quibus apices acuti desint, sinus in tantum ossescentes, ut transitus sanguinis liber prohibeatur, pro causis accumulationis haberi possunt. Causis hujuscemodi quoque plerumque accensetur potentia novae et plenae lunae. Quomodo agat, nos omnino latet; effectus tamen suos in systema nervosum quodammodo agendo forsitan edit.

Aliae causae distensionis nimiae sunt evacuationes suppressae, quales sunt menses, haemorrhoides, &c. Hae omnes ad distensionem vasorum cerebri nimiam faciendam non parum conferre solent. Quomodo epilepsia vero exinde oriatur, explicatu difficile; cum tamen tensio vasorum causa excitationem cerebri ordinariam sustentandi praecipua sit, ambigi vix potest, quin distensio nimia illi in causa excitationis extraordinariae esse queat.

2. Causae quae in alias partes primario agunt. Hae autem sunt omnes sensationes vehementes, sive a natura impressio- nis, sive a quadam idiosyncrasia oriundae. Ita voluptas gratissima, dolorve in parte qualibet acutus, vice causae epilepsiae fungi potest. Sensationes vero coloris sonitusque, quae non tantum a vi impressionum, quantum ab aliis conditionibus, pendent, epilepsiam, praeterquam per vim associandi solam, non dare consueverunt. Sensationes solae lucis et clamoris ingentis, odorum, saporum acrium, quae a vi impressionis pendeant, magnum dolorem movendo, epilepsiam forsitan movere possunt. Caeterum potissimum agunt improvisae et insperatae. Hoc pendet ab actione cerebri, quae, quantum ad vim suam, ordinem, velocitatemque successionis attinet, limitibus tam angustis circumscribitur, ut voluntas, si qualibet actione gradu insolita fungi velit, imperium suum quasi prorsus amittat, motibus suis abnormibus, confusis, nimis- que redditis. Igitur, quaecumque sensationes cerebri tenorem solitum excedunt, eae actionem ejusdem nimiam et abnormem excitabunt.

Ita titillatio, oscillationem frequentem, sensu qui voluptatis et doloris aliqua ex parte mixtura est stipatam, edens, non solum motus convulsivos ciet, sed epilepsiam etiam mortemque ipsam inferre potest: Cujus exemplum satis conspicuum apud Swietenium occurrit.

Hic apte meminerimus hos motus oscillatorios jucundissimos,
VOL. II. U qui

qui in concubitu adeo conspicue et evidenter oriantur, quique convulsiones, epilepsiam, et etiam mortem, nonnunquam intulerint.

Sunt quaedam impressiones, quarum modus agendi in obscuro latet, quoniam nulla sensatione stipantur; ut in exemplo calculorum in pelve renium inhaerentium evenit. Duo vel tria hujuscemodi exempla apud Lientaudium reperies, ubi, cadaveribus incisis, nulla alia morbi causa sese ostenderit.

Sub hoc capite vermes omniogenos in canali alimentario delitescendo comprehendo, qui aliquando nullis signis sese subesse demonstrant. In exemplis tamen hoc genus Cullenus epilepsiam non raro, vermibus foras eliminatis, depulsam fuisse tradit. Huc quoque accedunt acrimonia primarum viarum et dentitio, quae effectus suos magis per modum doloris quam violentiam edere videatur.

Aliae causae ambiguae sunt, excretiones suppressae, ulcera inveterata, fonticuli, et eruptiones exsiccatae. Multa ex his, unde plurimum effundi consueverat, haud dubie plethoram movendo agunt; sed ea, unde parum profluxerat, ratione longe alia agere possunt. Nonnunquam forsitan per acrimoniam, ut stimuli directi, effectus suos edunt. Caeterum, cum suppressiones cachexiam hydropemque interdum quoque movere animadvertamus, hoc eas per vim suam sedantem facere, et non aliter in epilepsia progneranda agere, censemus. Hoc illustrandi causa, atoniam a partibus illis, unde humor cum fructu profluxerat, ad cerebrum translatam fuisse ponere sufficiet.

Qui ad morbum procliviores sunt, iis tonitru nonnunquam paroxysmum epilepticum infert; utrum vero hic loci, an alibi potius, id meminisse debeam, prorsus ignoro. Seu per succussum electricum, quo aegrotum impertiatur, seu per terrorem, quem illi inculciat, agat, dictu difficile. Caeterum, exemplum a Priestleio commemoratum, ubi paroxysmus, sive tonaret, sive succussus electricus admooveretur, semper accesserit, facit ut ad opinionem priorem magis inclinem.

II. In eas quae primario collapsum, quem renisus excipiat, inferendo agunt.

Multas epilepsiae causas hoc modo agere non est cur dubitemus, cum easdem causas modo syncopen et apoplexiam, modo epilepsiam, movere videamus. Haemorrhagiae profusae tensionem vasorum cerebri, quae excitationem ejus solitam sustentat, imminuendo, collapsum facere videntur. Quod etiam praestare videtur affectus timoris vel terroris, a magnis malis in nos repente invadentibus oriundus. Timor, pro genere suo graduque, effectus admodum diversos edit; constans

et modicus vi tonica gaudet; nam, ut multa testantur, motibus convulsivis et paroxysmo intermittenti occurrit, quod aliter explicare non possumus; caeterum subitaneus et violentus potestate sedante viget, ut ab effectibus ejus, qui, nullo renisu subsequente, sunt apoplexia, paralytis, syncope, vel mors; sed, renisu subsequente, tremores, convulsiones, et epilepsia, satis superque patescit. Hi sunt rerum in systema nervosum protinus agentium effectus; sed systema sanguiferum quoque non parum afficitur, quatenus actio cordis arteriarumque retardatur vel praepeditur: Unde stagnationes in systemate sanguifero oriri possint. Cujus exemplum in nauta, qui, terrore naufragii gravissime commotus, in epilepsiam incidit, et postea ad sanitatem, omnibus aliis remediis nihil proficientibus, per sanguinis missionem, cibumque imminutum, reductus est, Cullenio teste, insigne occurrit.

Perceptio cujuslibet ingrati, cum quaedam idiosyncrasia subest, paroxysmum epilepticum movere potest. Ita odores complures, qui aliis arident, aliis syncopen, hysteriam, et epilepsiam inferunt. Hi effectus, nonnullis in exemplis, a facultate odorum sedante forsitan pendent; caeterum sensationi ingratae, quam moveant, potius referendos esse, verisimilius est. Insuper, hoc modo quidam sapes nauseosi agunt; at non in linguam solam, sed etiam in ventriculum, vires suas exerunt, et cerebrum afficere possunt, atoniam cum eo communicantes.

Usus mercurii ab auctoribus pro causa epilepsiae habetur, et per globulos ad cerebrum delatos agere existimatur; cum vero his epilepsiae exemplis occurrant tonica, cumque non pauci ex illis, qui in eo e fodinis eruendo, &c. occupati sint, non solum epilepsiae, paralyti, aliisque morbis a debilitate oriundis, ante alios patere soleant, mercurium cerebrum per vapores suos nocivos potissimum afficere, vinque nervosam imminuere, verisimilius esse duco.

Sauvagesius complures epilepsiae species, a venenis, velut ab oenanthe, cicuta, coriaria, &c. ortum ducentes, meminit. Multa alia venena, quae plus minusve convulsionum vel epilepsiae movendo insigniantur, commemorare facile foret. Nonnulla eorum vim stimulantem protinus edunt, et inflammationem ventriculi totiusque systematis excitare queunt; quo in casu morbus a potestate eorum stimulante sola oriri videtur. Caeterum multa eorum epilepsiam absque ulla ventriculi et intestinorum inflammatione progenerant. Hasce substantias crebrius esse narcoticas; et collapsum gignendo, et excitationem mobilitatemque systematis nervosi penitus abolendo, agere compertum habetur. Modum in posteriorem

hyosciamum, cicutam aquaticam, &c. effectus suos edere iudico. Sedantibus quoque annumerari possunt quidam vapores, fumique nocivi, vel effluvia, quae ab animalibus summa putredine corruptis ac viriatis, a carbone, metallis, &c. oriuntur, quaeque saepius sunt in causa epilepsiae. Quae aliae causae collapsus supersunt, eae omnes forsitan per compressionem agunt. Hanc autem in causa esse suspicari licet, cum epilepsia apoplexiam et paralyseu, quae a causis huiusmodi crebrius oriuntur, antecedit vel excipit.

Mentio aurae epilepticae hic loci est injicienda. Haec accessionem complurium epileptiarum concomitatur. Theoriam autem hujus non aggrediemur, et tantum pro signo epilepsiae sympathicae ab affectu partis, unde oriatur, organico pendentis fere semper habendam esse, probabile videri notabimus. Rein ita sese habere testantur casus complures, per ligaturas vel nervi divisionem omnino sublatis. Quinetiam facultate sedante agere videtur, licet nullam hujusce opinionis rationem a priori reddere possimus. Cum vero in hysteria globus, quamprimum ad partes superiores ascenderit, non tantum convulsiones et epilepsiam, sed aliquando quoque stuporem et debilitatem, quod per potentiam sedantem in cerebrum editam faciat necesse est, inferre consuescat; auram epilepticam modo non ita diverso agere quicumque putabit, is a vero, me iudice, non longe defleget.

CAUSAE PRAEDISPONENTES.

In primis ponenda est quaedam systematis nervosi mobilitas; namque illis, qui ad epilepsiam procliviores sunt, mens adeo non constat, ut saepissime timeant, sperent, laetentur, et doleant, cur ita faciant fere prorsus ignari. Haec autem mentis mobilitas conditioni corporeae consimillimae nunquam non adjungitur. Nec quisquam infancias ibit, infantes mulieresque, quas haecce mobilitas graviter fere semper infestet, epilepsiae in primis esse obnoxias. Mobilitas huiusmodi quidem a staminibus primariis ortum aliquando ducit, et patribus ingenta cum filiis communicatur; quod igitur epilepsiam haereditariam esse posse demonstrat. Saepius vero forsitan ab aegrotis ipsis acquiritur; et ad illam excitandam quam maxime conferunt victus lautior, omniaque alia quae plethoram inferre consueverint. Quoniam modo hoc fiat, haud difficulter intelliges; plethora etenim systematis tensionem, quae fibrarum motricium actioni quam maxime faveat, intendit. Extensio vel distensio, v. g. ad contractionem musculi vivi ciendam nunquam non sufficit; ut ab actione cordis quam apertissime constat.

His

His propositis, pauca de vi consuetudinis et usus dicenda. Haec enim omnes corporeos motus faciliores expeditioresque reddit, et igitur epilepsiae quam amicissima est. Hic satis apte referetur historia sequens, e Cullenii celeberrimi praelectionibus deprompta. Vir quidam robustior vomitum sibi saepissime movere consueverat, et ad eundem excitandum grana tartari emetici quatuor vel quinque necessaria erant. Hoc per longum tempus, semel, aliquando bis, singulis septimanis facere perseveravit; tandem vero ventriculus adeo irritabilis evasit, ut dimidium tartari emetici granum vomitionem, integrum spalinos et convulsiones universas, movere potuerit.

Haec de causis, quae homines ad epilepsiam reddant procliviores dixisse sufficiat. Hoc tantum adjiciendum superest, causas occasionales solas, si modo vehementer agant, morbum, nullo seminio substante, movere posse. Seminium vero, supra comprehensum, per signa satis aperta plerumque, sese prius ostendit, quam epilepsia invadat.

PROGNOSIS.

Quae morbum leniorem efficere consueverunt, ea primum ponemus. In junioribus minus periculosus est; quoniam in pueris sub tempus pubertatis, in puellis, mensibus provenientibus, decedere plerumque solet. Namque hoc tempore ingens in oeconomia vitali deprehenditur mutatio. Pro bona habendum est, si febris, potissimum intermittens, typi quartani illi superveniat, quam Hoffmannus saepe morbum omnino depellere perhibet. Cum morbus symptomaticus est, facile tollitur, et, causa occasionali sublata, decedit, si nullum seminium sublit, et curatio maturius adhibeatur: Caeterum, si inveteraverit, cerebrum, ob paroxysmos saepius reiteratos, talem sibi mobilitatem acquirit, qualis aegrotum ad morbum, qui tandem idiopathicus, raro sanabilis, evadit, quam maxime proclivem efficit.

Quae morbum gravem reddunt, proxime sunt referenda. Cum morbus haereditarius est, vel sub tempus pubertatis accedit, cum signa seminii evidentiora sese ostendunt, cum diu mansit, &c. aegre medicinae parebit. Cum ab exostosis internis, humoribus in cerebrum effusis, &c. proficiscitur, cum causas ejus tales esse quales inferant collapsum suspicamur, si jam inveteravit, et paroxysmi crebriores quam olim evaserunt; exitum ejus infauftum fore, non absque causa gravissima concludere licebit.

RATIO

RATIO MEDENDI.

Prius viam epilepsiam sympathicam, posterius idiopathicam, sanandi exequemur.

Per idiopathicam hos epilepsiae casus, qui ab affectu cerebri protinus oriuntur, significamus; per sympathicam autem, eos qui a statu aliarum systematis partium peculiari pendent. Hos rite distinguere non raro difficile est; morbum vero sympathicum esse, cum a rebus in partes corporis remotas agentibus, si hae non in seminium agant, oritur, cogere licet. Ita, si morbus a rebus non acribus in ventriculum receptis excitatur, a sensorii conditione vel a seminio praecipue pendet, et pro idiopathico haberi potest. Caeterum, aliis in exemplis, morbus a tali partis corporis remotae affectu, qualis a nullo, quantum novimus, seminio proficisci potest, ex toto pendere videtur. Hoc in exemplo, morbus jure sympathicus appellatur, et curatio ejus ab affectu topico tollendo, remediis universis sensorio admotis parum proficientibus, petenda est. Si vermes, e. g. adsunt, morbus, nisi his animalibus foras expulsi, depelli nequit: Et idem de tumoribus dicendum. Aura epileptica, Sauvagesio iudice, morbum sympathicum esse, vel ab affectu partis a sensorio longe distantis proficisci, plane testatur. Sin autem Sauvagesio morbum, cum aura epileptica adest, ab affectu, quod quidem plerumque evenit, extremorum proficisci assentiamur, ratione curandi singulari opus erit. Haec autem in statu partis immutando, A. Fomite in parte qualibet sito tollendo, a. Loco per ignem adurendo, b. Materia extrahenda, a. Epispasticis, b. Fonticulis, c. Scarificationibus; B. Communicatione partem inter et sensorium intercipienda, a. Incisione, b. Ligaturis, consistit.

Evacuationes morbum aliquando sustulerunt; et prope partem affectam sunt faciendae. Communicationem partem affectam inter et cerebrum intercipere conantur medici, cum pars morbida haud plane innotuit, vel cum ad eam accedere non possunt. Hoc modo tetanus trisnusque sublatus sunt. Memoriae prodidit illustrissimus Gregorius, se epilepsiae exemplum probe novisse, ubi ligaturae totum per biennium, paroxysmos arcerent. Quinetiam De Haen aegrotum ab Albino, portione quinti nervorum paris, quae ad maxillam inferiorem descendat, et partes musculares nervulis instruat, incisa, ad sanitatem perductum fuisse tradit. Si hoc fieri nequeat, ad ligaturas confugere consuevimus. Quo tempore auram epilepticam in pede manuve incipere sentit aegrotus, eo protinus sunt adhibendae. Paroxysmi hoc modo saepius arcentur.

arcentur. Morbum quidem hac ratione protinus omnino depelli non posse fatemur; cum tamen omnes affectus convulsivi, saepius redeundo, graviores et curatu difficiliores evadant, vis consuetudinis, quae brevi in systemate oriretur, quantum fieri potest imminuenda est, et morbus tandem, diligentia adhibita, ex toto forsan tolletur.

Ratio Epilepsiae idiopathicae medendi.

Cum causa morbi proxima nos omnino lateat fugiatque, consilia curandi ab iis quae nobis innotuerint causis sunt deducenda. Consilia autem medendi generalia sunt:

I. Causas occasionales vitare.

II. Causas praedisponentes remove.

I. *Causas occasionales vitare.*—Cum causas hujusmodi antea tam fuse depinxerim, haud opus est ut eas rursus percurram. Quo vero paucis multa comprehendam, quicquid ad plethoram creandam, vel ad humores in caput determinandos, et vasa igitur ejus turgida reddenda, conferat, diligenter cavendum. Quaecunque igitur mentem irritant, ante omnia alia sunt fugienda. Aegrotus a conspectu cujuslibet paroxysmo epileptico laborantis abstineat, et omnia quae per facultatem associandi ideas agant cane pejus et angue defugiat. Omnes impressiones validiores vitandae sunt. Cullenus casus cujusdam pueri meminit, cui paroxysmos epilepticos quilibet sonitus violentior, et etiam sonitus nihil molestiae aliis faciens, inferre consueverit, quique ab urbe rus tranquillum remotus ad sanitatem reductus sit. Causas denique occasionales quam attentissime reperire, easdemque denique repertas non minus attente vitare, conandum est.

II. *Causas praedisponentes remove* —Primum plethoram. Haec, quod neminem latet, epilepsiam saepius movere consuevit. Huic autem potentissime occurrat sanguinis missio, quae, in plethora generali, cum universe tum topice est adhibenda. Cum plethora a tensione sola adaucta pendet, vena plaga majore incisa, et pauculae tantum sanguinis unciae detractae consilio nostro respondebunt; contra vero, si copia humorum major adsit, multum sanguinis eliciendum est. Si ulla determinationis ad caput nimiae signa animadvertantur, hirudines cucurbitulaeque cruentae temporibus interea simul admovendae. Multorum casuum meminerunt scriptores, ubi paroxysmi epileptici hoc modo depulsi sunt; contra vero, exempla non desunt ubi sanguinis missio nihil omnino profecit. Multum quidem dolendum est, remedium hoc praestantissimum plethoram ipsam augere, cui per id occurrere voluerimus. Hunc autem effectum nocivum aliqua ex parte arceri posse existimo, si copiam

piam satis magnam sanguinis simul detraxeris, quod necessitatem ad idem remedium saepius decurrendi praeveniet.

Exempla habemus, ubi excostoses intra cranium sint reperi-
tae, et morbus tamen non fuerit excitatus, nisi cum causa oc-
casionalis adesset, quae distensionem cerebri vasis inferret.
Sanguinis autem missio, plethora substantive, paroxysmum ac-
cedentem nonnunquam omnino tollit, aliquantum provectum
levat.

Alia evacuatio, plethora urgente, est alvi purgatio; quae,
ut totius systematis evacuatio, effectus haud magnos edit, licet
systema totum relaxando nonnihil proficiat, et plethoram va-
riorum capitis topicam, revulsione faciendam, imminuere possit.
Cavendum est autem, ne hae evacuationes, saepius reiteratae,
vires aegroti convellant, statumque plethorae omnino con-
trarium progignant.

Ad reditum plethorae praecavendum quam plurimum con-
ferent diaeta parca, exercitatio modica, et fonticuli.

Quantum ad fonticulos attinet, haud dubie profluvium non
parvum continuumque efficiunt, et, cum partem lymphae co-
agulabilis evacuent, plethoram pro certo multum imminuent:
Caeterum, alia ratione quoque, nempe determinationi humo-
rum ad caput nimiae occurrendo, et igitur quodcumque haec
subest quam proxime caput aperiendi sunt, agere possunt. Seta-
cea et fonticuli eosdem fere effectus edunt, et, in iis plethorae
exemplis quae a profluviis istiusmodi exsiccatis oriuntur, quam
maxime conveniunt. In omnibus autem exemplis, ut proflu-
vium quam copiosissimum fiat, semper agendum.

Exercitationem ad superficiem corporis humores determi-
nare, perspirationemque augere, nemo mortalium inficias ibit.
Hanc autem caute adhibere conveniet; namque immodica
debilitatem semper infert, quam ad epilepsiam movendam
non parum conferre supra comprehendimus. Semper igitur
citra defatigationem sit, quam saepius excipit perspiratio im-
minuta, conditioni corporeae, quam aegrotus desideret,
prorsus adversa et contraria. Igitur epileptici exercitationem
minus acrem, crebram vero continuamque, adhibeant ne-
cesse est.

Diaeta sit parcior; namque nisi cibo pleniore diligenter
abstinebitur, evacuationes supra praeceptae nihil proficient,
cum supplementa humorum corporis humani copiae et doti-
bus cibi adhibiti semper pro rata ratione respondere comper-
tum sit. Epilepsias plures per abstinentiam, quam per quas-
libet alias curandi vias, depelli, inter medicos firme consen-
sum. Abstinentia nimia cavebitur, ne inanitionem debilita-
temque, quae pessimae sunt, progignat. Diaeta ex oleribus
constans

constans maxime conveniet, quae cum copiam materiae nutritientis minorem, quam cibus animalis, contineat, cum plethorae occurreret, tum satis nutrimenti praebebit, eamque inanitionem, quae debilitatem inferret, praeveniet.

Causa secunda praedisponens, quam ut tollatur oportet, est debilitas.

Cum effectus debilitatis, uti supra comprehensum, sint mobilitas et affectus spasmodici; remedia igitur vel tonica vel antispasmodica sint necesse est. Priora timorem, astringentia et tonica, tum vegetabilia tum metallica, lavationem frigidam, exercitationem, dietam idoneam; posteriora, quaecunque spasmos consopiant, qualia sunt poeonia, valeriana, oleum animale, moschus, opium, &c. complectuntur.

De exercitatione et dieta, quae tonicis accensendae sunt, jam dictum. Hoc tantum adjiciendum superest, quod cibus aegroti plus, debilitate substante, quam cum plethora adest, nutrire debeat. Tantum lactis, quantum appetitus aegroti desiderat, ad vegetabilia adjiciendum est. Quod ad horum delectum attinet, farinacea, utpote quae plurimum nutrant, omnibus aliis anteponenda sunt.

Timor proxime considerandus. Hic modicus, ut supra positum, vim tonicam potentissimam habet. Eum autem pro remedio rite adhibere difficile est, cum rationem eum ad gradum justum usque movendi ignoremus. Hic loci commemoranda sunt omnia, quae vim imaginandi fortiter occupant. Specifica autem, olim landibus tantis concelebrata, velut crania humana, alcis ungula, &c. ex impressione, quam in mentem faciant, sola virtutem suam, me iudice, si quam habeant, plane deducunt.

Vegetabilia adstringentia et tonica. Hic viscum quercinum olim adeo laudatum commemorare non alienum est, licet experimenta recentiora eum non aequè utilem esse, ac antiquiores crediderint, demonstrarint.

In tonicis vegetabilibus sunt amara. Quidnam adversus epilepsiam proficiant, nondum innotuit; si quid prosunt, hoc forsitan praestant cum astringentibus consociata. His folia aurantiorum annumeramus, quibus De Haen epilepsiam depulsam fuisse testatur. Caeterum nostrates virtutes illorum nondum satis tentarunt et periclitati sunt.

Cortex Peruvianus. Hic votis nostris melius respondebit, quoniam cum amaritudinem tum vim astringentem majorem inter sese conjunctas habet; cum vero effectus ejus minus diuturni sint, tantum debilitati in tempus occurrendo, et hoc modo forsitan accessionem arcendo, prodesse potest, protinus ante paroxysmum assumptus. Hinc in iis exemplis utilissimus

est, ubi morbus statis temporibus repetit, adeo ut copia ejus largior prius assumi possit, quam paroxysmus expectetur. Caeterum hic caute agendum est. Cortex, quod omnes sciunt, diathesin inflammatoriam, quae plethoram saepe concomitetur, adauget, et ita statum plethoricum omnesque sequelas ab illo oriundas intendit. Igitur, cum status plethoricus non parvus sese ostendit, prius est tollendus, quam ad usum corticis decurramus; quapropter, in exemplis etiam epilepsiae periodicae, cum a congestione diathesin inflammatoriam movente oritur, cortice abstinendum est. Sin vero diathesis inflammatoria absit, licet morbus a statu plethorico originem sibi deducat, paroxysmis per corticem Peruvianum occurrere licebit.

Metallica tonica. Pleraque metallorum facultatem tonicam habent; caeterum, propter vim stimulantem, caute danda sunt. Stannum in morbum, experientia teste, aliquantulum potest. Arsenicum quoque, portiunculis datum, nonnunquam profecit; sed tamen, ut parum tutum, expellendum putamus. Chalybeata tutiora sunt; adversus epilepsiam vero parum valere videntur.

Cuprum. Swietenius se praeparatum ex hoc metallo novisse testatur, quod epilepsiam, nullo affectu sensibus percipiendo, praeter fornicationem totius superficiei cutaneae leviculam, edito, sustulit. Eum vero rationem hujusce remedii accuratorem non reddidisse dolendum est. Vicem ejus igitur talibus e cupro praeparatis, qualia vim tonicam quam maximam, facultatis stimulantis quam minimum, habeant, supplere conandum. Praeparatum hoc genus est cuprum ammoniacale*, ejus efficaciae pauca, sed minime dubitanda, exempla reperiunda sunt. In multis tamen exemplis, absque ullo successu prospero datum fuit. Vitriolum ipsum coeruleum, dosibus parvulis assumptum, quibusdam in exemplis, non absque emolumento fuit adhibitum.

Flores zinci. Paucula tantum huc usque fuerunt exempla, quae efficaciam hujusce medicamenti in epilepsia curanda demonstrant; cum vero laudibus a Gaubio celeberrimo et quibusdam aliis sit ornatum, attentionem diligentissimam haud dubie meretur†.

Lavatio frigida. Haec potestate tonica insigni gaudet, et ad mobilitatem debilitatemque removendas probe accommodatur; parum vero tuta est, donec plethora fuerit imminuta. Si humores ad caput copiosius determinantur, illud in aquam

* Hocce medicamentum ad quantitatem usque gr. ix ter de die datum profuisse dicitur. Vid. Russel de Cupro.

† Florum zinci gr. v et plura ad xl usque bis de die saepe frustra Cl. Homs praecipit. Cupro autem ammoniacali adjuncti a quibusdam multum laudantur. Vid. Duncan's Cases.

primum demittere, vel aquam illi superne affundere, forsitan conveniret.

Antispasmodica. Haec consilio paroxysmum arcendi adhibemus; auxilium igitur ab iis, vel cum expectatur vel praevidetur, tantum sperandum. Pleraque illorum remediorum inutilia sunt. In optimis illorum positae fuerunt poeonia et valeriana. Priorem fere silentio, cum paucissimi medici hodierni ad eam confugiant, praetermittere cogimur. Cullenus nihil commodi a posteriore, praeterquam in paucis exemplis, oriri se notasse testatur; licet periculum ejus in multis fieri viderit: Et, in hisce exemplis, ubi profuerit, alvum purgasse tradit; unde effectus ejus salutare, potius quam ab ulla virtute antispasmodica, profectos fuisse existimat.

Oleum animale. Hoc a Germanis medicis multum laudatur, et, propter indolem ejus volatilem et penetrabilem, multum auxilii promittit; caeterum periculum ejus satis crebrum et diuturnum nostrates nondum fecerunt.

Moschus. Hunc in convulsiones et epilepsiam non parum posse, experientia monstrat; sed genuinus et purus aegerrime comparatur. Pretiosissimus est, parumque prodest, nisi copia majore datus.

Liquor aethereus. Hic etiam, quibusdam in exemplis, auxilium minime spernendum praebet.

Opium. De virtute hujusce medicamenti in vitiis convulsivis vix ambigi potest; id tamen in epilepsia rite adhibere difficile est. Cum status plethoricus et diathesis inflammatoria adsunt, opiata, nisi illis remotis, non adhibenda sunt. Sin vero epilepsia a statu plethorico non proficiatur, opium utilissimum est, utpote quod mobilitati, ex qua reditus epilepsiae pendeat, potenter occurat. Memoria semper tenendum est, opium, in omnibus epilepsiis statim tempore redeuntibus, nunquam, nisi protinus antequam paroxysmus accedat, dari debere; namque effectus opii, et omnium aliorum antispasmodicorum, fugaces sunt. Spasmos solventia quoque diutius adhibita debilitatem, et igitur irritabilitatem, systematis saepius adaugent. Et, praeterea, opium, et omnia alia inebriantia, distensionem vasculi inferunt, et aegrotum ad congestionem in capite proclivem efficiunt. Idem de hyoscyano, quem Storkius in hoc morbo laudat, ac de opio dicendum est. In hoc tantum ab opio differre videtur, quod adhibitus alvum solutam relinquat.

Stramonium. In commentariis academiae scientiarum Stockholmiensis, mentio de quatuordecim aegrotis epilepsia laborantibus injecta est, quibus pilulae ex stramonio confectae datae sunt. Ex hisce octo ad sanitatem absolutam reducti sunt,

sunt, quinque levati, et unus tantum nihil levaminis accepit. Pauca ejusdem generis exempla memoriae prodidit Storkius.

Si ad omnia haec remedia frustra fuerit decurtum, proximum est, ut habitum et conditionem corpoream aegroti praesentem, diaeta, ratione vitae, regione, prorsus immutatis, in melius vertere conemur: Namque haec via curandi, omnibus aliis incassum tentatis, saepius optime cessit.

DE SPASMO.

AUCTORE JAC. STEUART.

QUONIAM spasmus ejusmodi est, ut ad multorum morborum cognitionem prorsus necessarius ipse cognitus sit, et explicationes ejus, quae plurimae sunt oblatae, summa rem obscuritate implicuerint, adfectumque, in quibus adparere, quosve facere solet, naturam obscurarint; ideo, ad eum in clariore monumento ponendum, quaedam, non ex conjecturis aut incertis illis, quae hypotheses dicuntur, principiis tracta, sed in rebus exploratis, aut ubique apud medicinae prudentiores receptis, ultro se, omnia rimanti et verum simplex citra ambitionem anquirenti, offerentia, proponere decrevi.

Quid spasmus sit.

Spasmus est ea fibrarum muscularium adfectio, qua naturales harum contractiones, justo majores et diuturniores redduntur, neque alternis vicibus relaxantur, cum molestia, dolore, et adfectae partis officio praepedito.

Qualis morbus, et quibus in morbis symptoma adpareat.

Spasmus morbus est in eo adfectu qui tetanus*, catochus†, opisthotonos‡, epitthotonos§, varie adpellatur, et totius ferè corporis rigor spasticus definitur§. Unus tetani casus, scilicet, tonicus** rarus est, utpote quem tres viri soli viderint, †† eo incertiore adhuc natura. Alter ejusdem frequentior

* Ill. Cull. G. M. G. xlv. Sauv. nos. method. Cl. IV. O. xi. G. vii.

† Sauv. ibid. G. viii. Lin. G. cxxviii. Vogel. G. clxxxiii.

‡ Vogel. G. clxxxi.

§ Vogel. G. clxxxii.

§ Cull. loc. rel. G. xlv.

** Sauv. ibid. sp. i.

†† Sennert. Sauv. et alius Journ. de med. Avril. 1764, p. 336.

casus,

casus, tetanus emprosthotonicus, apud Indos frequentissimus † †. Is male sanguinis detractioe prius, dein laudano, tractatur. Tetanus Holotonicus apud Peruvianos incidens, insanibilis hactenus videtur |||, et ex profusis sudoribus, subito frigore cohibitis, nasci. Tetanus Indicus §§ frequentissimum et notissimum tetani exemplum, et purissimum, reperitur. In his casibus, spasmus, maximam corporis summi partem occupans, ipse morbus est, ut et in catocho holotonico *** , catocho cervino † † †, et catocho diurno, si qua hujus fides sit. Eodemque pertinet, iudice me, convulsio Indica, quae non vulneris, quod saepe levissimum, saepe parvula solum punctura est, symptomatrica (neque enim ea vulncri vis est), sed, hoc ut noxa excitante agente, e seminio, quod regionis calor creat, exoritur, et omni ex parte pro tetano idiopathico habenda est. Quae opinio eo certior esse videtur, quod calidissima terrarum plaga spasmodicis et convulsivis omnium generum morbis, nec caeteris ejus tractibus minus India, abundat. De qua loquens Sauvagesius, “ In hac,” inquit, “ regione frequentissimi et diri sunt morbi convulsivi: A levi vulnere, a colica recens nati plures convulsi moriuntur; adulti a convulsione evadentes deformati vel paralytici remanent; epilepsia, hysteria, hypochondriasis, ibi frequentissimae sunt*.” Unde, calidas orbis regiones, ad seminium spasmodorum et convulsionum creandum idoneas, intelligitur. Neque quo modo id calor praestet, obscurum esse potest, si, continuatus et vehemens quam pronus ad sedandum et debilitandum sit, reputetur. Spasmus morbus quoque est in tetano laterali †. Casus porro ille, qui syphiliticus Sauvagesio dicitur, ad relatos idiopathicos pertinere, et a symptomaticis alienus esse, propediem dicetur. Idiopathicus, an symptomaticus, idem sit in illo casu opisthotonico, qui pro tertia tetani specie a Sauvagesio traditur, ubi e graviore vulnere nascitur, incertum est; quia, seminium praecedens, una cum vulnere agens, an hoc, absoluta principii vi, morbum per se fecerit, non satis adparet. Sic anceps casus Centurionis Gallici, qui, in obsidione Parmae, globo plumbeo intra pectus recepto, infraque cartilaginem ensiformem delapso, in gravissimos cruciatus et emprosthotonum incidit †, Nec alio pertinet ex vulnerato tendine Achilleo tetanus exortus ||. Idemque de tetani casibus dicendum, qui in frigidis regionibus ex aliis vulneribus, ut in tetano traumatico §, paulo vehementioribus, proficiuntur. In quibus omni-

†† Sauv. ibid. sp. ii. ||| Sauv. ibid. sp. iv. §§ Sauv. ibid. sp. v.

*** Sauv. G. viii. ibid. sp. i. ††† Idem, ibid. sp. ii.

* Sauv. Class. IV. O. iii. G. sp. ix.

† Sauv. Class. IV. O. ii. G. vii. sp. vi. Morgag. de sed. morb. x. 3.

‡ Sauv. loc. relat. in tetan. sp. iii. || Ibid. § Ibid. sp. xi.

bus, visne vulneris per aliquam laxae partis proprietatem, sine ulla corporis conditione interna, quales, in aliis casibus aliae, feminia faciunt, morbum inferat, an vulneris effectus operam tantum cum seminio, intus jam ante parato, conjungens, et sic pro noxa excitante, quales causae occasionales dicuntur, agens, idem efficiat, jure ambigi videtur. Nam, ubi levia vulnera, magnum seminium, sunt, ut in convulsione Indica et his tetani casibus, qui ab exiguis noxis, quales puncturae plagaeve mediocres, sine mali vehementia, sunt, plurimi et frequentes oriuntur, in iis omnibus seminium plurimum posse, et noxam nihil valere, manifestum est; eoque totus adfectus non pro noxa symptomata habendus, sed morbis justis annumerandus haud dubie est. Verum, ubi noxa gravissima est, quod dolores cruciatus immanes evincunt, et, seminium intus, annon, incertum; tum ex illa, ut principio simplice, totus maximave parte spasmus pendeat, nihilque seminium vixve valeat, recte requisiveris. Ad quam quaestionem rite constituendam, res verae excutiendae, symptomata exploranda, quid valeant considerandum, quae uoxae externae vis sit perspicendum, et, in frigidis locis ei, quod in calidis manifestum est, simile seminium subsit, scrutandum rimandumque. Adeo enim non vana haec quaestio est, ut, e contrario, non ante ad spasmum tetanici, haecenus pene ignorati, cognitionem aditus esse posse videatur, quam illa constituta fuerit, et quando morbus idem spasmus, quando symptoma sit, constiterit. Quod quaestionis genus in omni fere adfectu morbofo nimium negligitur. Ex qua, quod seminii doctrinam potissimum spectat, plurimum interesse videtur. Quo omisso, frustra morborum causa requiritur. Ex his omnibus casibus, solis illis, qui in dubitationem deducti sunt, exceptis, in adfectu, qui Tetanus vulgo nunc nominatur, spasmus manifeste morbus est. Quo autem modo casus excepti constituendi sint, monstrare quoque conatus sum.

Symptoma autem spasmus haud dubie est, in Sauvagesianis tetani speciebus indictis, ut in syphilitica verminosa, hemiplegica, febricosa, et hysteria *, quae dicuntur, nisi quod in casu, qui syphiliticus dicitur, aliquod paulo incertius esse, aut error forsitan irrepisse, videtur. "Ex male sanata olim gonorrhoea, virus syphiliticum in ejus sanguine latere," medicus suspicatus est. Quae non tantum suspicio, sed mera conjectura erat, ac ne verisimilis quidem. Credunt Itali et Galli forsitan meridionales, illis finitimi, virus syphiliticum posse annos, immo magnam vitae partem intus in corpore latere, nullum sui signum praesentis dare, ac, post longum tandem

* Sauv. loc. rel. sp. vii. viii. ix. xiv.

tempus, magna vi erumpens dira mala concitare. Credant; non enim tempus praesens ejusmodi ineptiis refellendis abundum †. Quo enim modo illud virus, omnium corporis firmorum cito et facile edax, sine maleficio diu iis haerere, ac tandem in morbosum adfectum, qui non firma ambedit destruitque, vim nervosam minime adiciens; sed, qui hanc solam adficit, spasmosque ac convulsiones, quae ex ejus solius adfectione pendent, concitat, erumpere queat, istius opinionis auctorum est ostendere; non nostrum, alius rei fatagentium, refutare. Ut hac notione Ainar, qui eum casum curavit, falli ipse, et Sauvagesium fallere, potuit, ita, quod tetani, maxime idiopathici, efficax remedium mercurius tunc temporis ignorabatur, utriusque viri error facilior simul et venia dignior foret. Unde, cum adfectus spasmodicus non, nisi “cicatrice obducta,” adparuerit, et soli omnium medicinarum mercurio cesserit; eum igitur morbum, quam symptomata, fuisse verisimilius est; eoque magis, quod sanguinis in vulnere maximo, dein in membri recisione, effusio statum corporis mutasse, et habitum ei, quem coeli calor creat, persimilem, quem mox debilitatem esse ostendetur, fecisse, haud dubitanda est. Quantum igitur, ex hujus casus historia judicare licet, spasmus in eo morbus, non symptoma, fuisse credendus, et ad idiopathicos, supra relatos, non symptomaticos, de quibus in praesentia agitur, casus, hic referendus. Excepto igitur eo, et ad idiopathicos relegato, reliqui omnes, paulo supra relati, quatenus spasmus respicitur, symptomatici procul dubio sunt. Symptomaticus autem spasmus tum habendus, cum non totus morbus, aut praecipuum hujus symptoma, est, sed alii morbo supervenit, ac remediis alienis, non suis, tollitur. Hujusmodi igitur casus ad morbos, quorum symptomata sunt, semper relegandi sunt, et sub iis tractandi. Ut spasmus sic totum corpus, vel maximam ejus partem in tetano adficit, ita parte exigua magis continetur, ubi maxillam inferiorem occupat. Qui morbus trismus*, et capistrum †, Anglice *lock-jaw*, nominatur, et maxillae inferioris spasmus rigidissimus recte definitur. Quod ad trisimum attinet, de eo casu, qui Traumaticus dicitur ‡, et ad idiopathica exempla refertur || idem fere, quod de tetano opisthionico dictum est, hic dicendum videtur. Scilicet, quantum femininum desit, et violentia in vulneribus peccet, tantum abesse, ut affectio idiopathica sit.

† Haec in rebus medicis dubitatis alias quidem saepe necessaria, hic tamen haud incertae observationi, hac etiam in regione, parum congruere videtur.

* Cull. G. M. G. xlvii. Sauv. Cl. IV. O. i. G. ii. Lin. G. cxxiv.

† Vog. ccviii.

‡ Sauv. loc. relat. sp. i.

|| Cull. G. M. G. xlvii, 2 species verae.

Exempla spasmi, trisnum facientis, sunt prima, decima quarta, quae eadem nonne est, decima quinta, item anginae generis § decima octava.

Porro, licet non ad vehementiam tetanicam, spasmus tamen, alias corporis partes occupans, haud dubie quoque morbus est. Ex partibus autem sic adfici consuetis, prae caeteris poplitum alteruter notabilis est. Qui, praecipue nocturno tempore subito spasmo tentatus, multos mortales doloribus diris cruciat. Incidit autem haec affectio nunquam fere non post noxas sedantes et relaxantes in habitu manifeste debili. Sic, inter alia, quae viam ad eam sternunt, sudor animadvertitur, qui, tonum imminuendo relaxandoque, praecipue agit. Haec spasmi, musculos, seu motus voluntarii instrumenta, adfectantis, et morbi formam obtinentis, exempla in historiam ejus sufficiant. Verum idem partes etiam internas occupat; et quamvis non iustorum musculorum, musculares tamen fibras afficit. Sic symptoma praecipuum in dyspepsia et dysenteria ac morbum continens in colica est, doloris quoque in nephritide calculosa et calculo bilioso causa subest. Quibus omnibus in casibus spasmus idiopathicus, ab una eademque causa pendet, eodem medendi consilio tollendus. Eoque, quaecunque ejus in quovis casu, eadem in omnibus, causa censenda.

CAUSA SPASMI.

Quoniam spasmi, fibras musculares motus non voluntarii adficientis, causa maxime evidens et perspicua est, ideo ab ea initium faciendum. Qua exposita, an eadem dein ad eundem, musculorum iustorum fibras apprehendentem, transferenda videatur, postea monstrabitur.

Spasmi, interna cava contrahentis, causa est affectarum fibrarum pro simplicibus habitarum relaxatio, pro vivis existimatarum atonia, cum deficiente toto genere nervoso incitatione, et nimia fibrarum, extensilium nimis, extensio. Hanc causam veram esse, noxae antecedentes et auxilia rite admota demonstrabunt. Ad quae igitur, rationem et ordinem operis persequens, deinceps transibo, et a noxis, seminium facientibus, incipiam.

NOXAE SEMINIUM FACIENTES.

Quoniam morborum omnium seminia idem corporis status sunt, ac causae; eoque hoc idem quoque ac causa; igitur noxas, id facientes, eandem ac causam creantes, esse sequitur.

Atque

Atque utrarumque opus, eadem lege, tale sit, quale aut ad seminium, aut ad causam faciendam, idoneum sit, necesse est. Non igitur, nisi gradu quasi, subitoque magis aut sero opere, differunt. Seminium facientes paulatim, serie temporis, et quasi agendi more agunt, et, post aliquod temporis interval- lum, effectum tandem absolvunt, id est, seminium justum pro- creant. Quo absoluto perfectoque, noxae excitantes, eodem operis genere, ipsae eadem, subito plerumque et vehemen- tius, ac semper fere conscio aegrotaturo, agunt, seminiumque in causam vertunt.

Noxae antecedentes, quae sic in seminium facientes et ex- citantes distinguendae sunt, per omnes morbos, in quibus spasmus, instrumenta motus non voluntarii adficiens, prae- cipuum symptoma est, quietum vitae genus vel labor nimius, affectiones animi et mentis actio sedantes, cibus ex plantarum genere, nullum condimentum, et longa luxuria, potio aquosa, frigus aut calor, sedando agentia. His dyspepsia, cui podagra adjicienda est, his diarrhoea, item dysenteria et cholera, postremo hydrops, nascuntur. Eaedemque potestates, plus minusve, plures, pauciores, aut universae, agentes, totum morborum genus, quae in debilitate consistunt, faciunt. Utque omnium natura est sic nocere, ita aliae reliquis ad alios mor- bos procreandos potentiores sunt. Sic ad dyspepsiam facien- dam, prae caeteris potestatibus relatis, quies nimia, et cibi ex plantis petiti abundantia, proprietatis alentis defectum sup- plendo necessaria, valet. Diarrhoea ex ejusdem cibi, in fer- mentationem ruentis, vitio praecipue pendet, et quiete simul vel inertia, totum corpus debilitante, eoque perspirationem languere sinente, promovetur. In cholera nocentissima noxa idem cibi genus est, calore, sedando agente, superaddito. Hinc magna debilitas, quae pro mobilitate habita est, et, ex plantarum natura, in acidam ruehte, fermentatio. Debilita- tem dysenteriae subesse cum fermentatione diversa, nempe, ad putrescentem vergente, ex carneae naturae abusu, et ca- loris longi effectu, nemo ignorat. Idem cibi genus, nempe, ex plantarum genere sumptum, non satis chyli aut sanguinis praebendo, nec ventriculum et vasa irritabilia, eoque totum genus nervosum, stimulo et excitando, efficacissimum ad hydropem faciendum est. Sic enim, universis vasis languenti- bus, sanguinis partes non satis inter se permiscuntur, eoque aquosa a reliquis copiosius justo secedens, ad excretoria aquosa perfluit. Quod tanto facilius efficitur, si cum exposita cibi natura humidus quoque victus est, et aquae potandae copia in consuetudinem trahitur.

Quies et desidia potestatis nervosae universae incitationem
VOL. II. Y imminuit,

imminuit, sanguinem in venis, quiescentibus musculis, non satis perpellendo, eoque in omnibus tardari sinendo. Hinc inter alios debilitantes effectus, perspiratio imminuitur aut suppressitur.

Affectiones animi et mentis languor, instrumentum suum cerebrum non satis incitando, ubique incitationem deficere patiuntur.

Assumpta ex plantis cibi nomine materia dupliciter nocet; primum, quia genus nervosum in ventriculo, dein in vasis omnibus irritabilibus, non satis incitat. Quod eo fit, quod stimulus ejus, ex proprietate pendens, vis perexigua est, et satis chyli sanguinisque, quorum distensione vasa stimulentur, non in eo cibo conficitur. Condimenti defectus stimuli, in ventriculo agentis, et inde totum genus nervosum potentissime moventis, absentiam ponit. Sine quo Indorum victus, ex foliis plantis petitus, nentiquam, etiam in summa eorum desidia, quamvis calore quodam tenuis in futurae putredinis remedium requirente, esset tolerabilis. Potio aquosa non satis stimulando, sanguinemque nimia aqua replendo, nocet.

Licet primum rectumque caloris opus stimulus sit, frigoris sedans, hinc ille vitae necessarius, hoc nocens; utrumvis tamen magnum, sive quasi gradu, sive diuturnitate, in contrarium primo effectum, quadam naturae lege, transit. Sedansque eorum opus, in omnibus summi corporis vasis extremis tonum et densitatem imminuendo, incitationem toto genere nervoso, et ubique corporis, imminuit. Debilitantur plagarum calidarum et extreme frigentium ex aequo fere incolae.

Morborum, de quibus agitur, seminium a noxis, illud facientibus, sic fieri, hinc adparet, quod ante morborum adventum, hic habitu corporis, qui phlogistico contrarius est, haud obscure praesciri potest. Itaque in omnibus, in ejusmodi morbos implicandis, pro tono atoniam, pro densitate laxitatem, pro magna et valida incitatione nervosa debilem, animadvertes. Hoc insiciendum non est. Quamvis enim, invento vocabulo seminium et causa morborum, in nimia incitatione consistentium, jamdudum insignita sunt, et nullum, quo contrarium seminii aut causae genus distinguatur, est adhibitum, res tamen neminem fefellit. Nec quisquam adeo ignarus, ut non habitus, ad peripneumoniam et hydropem ducens, quam diversus sit, discernat. Ad rem certam igitur distinguendam, inveniendum vocabulum. Sitque diathesis antiphlogistica vel asthenica; qua omnes morbi, in debilitate positi, aequè discriminentur, ac contrarii relato notoque vocabulo. Si igitur inter alios hujus generis, sic distinguendi, morbos hydrops tali seminio, quale relatum est, cognosci futurus potest; inde
noxa,

noxas, id seminum facientes, debilitando agere sequitur. Rursus, si eadem, quatenus

NOXAE EXCITANTES,

“Sunt, in dyspepsia, anorexiam, nauseam, vomitum, inflationem, ructus, ruminationem, cardialgiam, gastrodyniam, et alvum plerumque adstrictam,” creant *; si in diarrhoea cum dejectionum frequentia, pulsus parvi, debiles, et saepius frequentes sunt, cibi desiderium imminuitur, et cohibita perspirationis indicia manifestantur; si in nephritide calculosa et calculo biliario, confuso quamvis et obscuro toto habitu, hujus tamen segnitie clare cernitur; et in debili corporis statu hi morbi potissimum incidunt, ac noxas debilitantes, quarum praecipua quietum vitae genus est, subsequuntur; denique, ut alios id genus morbos omittam, si magna totius corporis debilitas, manifesta ubique relaxatio et atonia, perspirationis ex toto suppressio, pulsuum exiguitas, debilitas, et mira saepe frequentia, hydropem praecedunt et comitantur; noxae, unde haec symptomata orta sint, pure debilitando agere, credendae, immo pro certo habendae. Certe omnia haec symptomata clare explicabilia sunt, si ad causam pure mereque debilitantem religuntur, sed nullo alio posito principio comprehensibilia.

His debilitatis purae morbis irritatio subesse, et symptomatum quaedam efficere, existimata est, sed, ut mihi videtur, non sat recte. Quam igitur notionem, nostrae repugnantem, ut diluere coner, frequentiam pulsuum paucis explicare liceat.

Ea duplicem causam agnoscit, ipsa duplex status. In seminio, morbis phlogisticis praecedente, inque his ipsis, frequentia pulsuum validae fibrarum muscularium, vasorum omnium irritabilium, maximeque cordis, actionis, et sanguinis, distendendo hanc suscitantis, effectus est. Quo fit, ut majores simul et crebriores contractiones fiant. Sed, quia totus sanguis auricularum, et solito plus, in ventriculos, unaquaque systole adigitur, ideo huic pulsuum frequentiae modus statuitur. Reque vera raro centenos singulis minutis haec frequentia superat. Supra enim naturae vires est, aequae celeriter tam magnos, tam validos, tam plenos, et longe plerumque plus minusve duos, pulsus, ac eos, in quibus haec omnia contraria sunt, peragere. Ipsa sanguinis, qui perpellitur, copia ingens certos fines adponit. Hoc genus pulsuum igitur est, quod solum a vi stimulante pendet.

* Cull. Gen. Morb. G. xliii.

Utque hic pulsus a nimio, naturalis et sanus a iusto, stimulo, pendent; ita in seminio antiphlogistico, ad suum morborum genus ducente, et in his ipsis, pulsus in deficiente stimulo, vel potestate sedante, positi sunt. Ubi enim nihil nisi debilitas est, ibi vim stimulatricem subesse, neutiquam verisimile est. Sed et ipsae res omnes idem ostendunt. Qua enim in typhi forma citissimi pulsus? in synocho, ubi plus, an in puro typho ubi minus virium? In hujus initio? ubi aliqua roboris adhuc imago, an in fine? ubi purissimae debilitatis symptomata, omnia manifeste ad mortem rapiunt. Certe, quo plus debilitatis, eo celeriores in omni typho pulsus. Hinc in articulo mortis innumerabiles. Porro, ubi citissimi pulsus, urgens delirium et pessimae omnes notae sunt; nonne in hoc statu vinum, ut delirium fugat, et reliquas notas in melius vertit, ita pulsus quoque retardat? Aequumne igitur est, id alicui pro causa tribuere, quod contrario manifeste debetur? Si vinum, quod stimulare compertum et in confesso est, pulsus retardat, quomodo quivis stimulus celeritatis causa esse potest? Aut, si stimulus subsit, quo modo vini stimulus illum auferet? Denique, quoniam pulsum numerus semper debilitatis modo respondet, qui in pueris semper et foeminis haud paulo celeriores, quam in adultis et viris, sunt, et in toto debilitatum seu morborum asthenicorum genere, a catarrho senili incipiente, ubi minima, ad typhum potestiale vel pestem, ubi maxima debilitas est, semper celeritas debilitati respondet; effectum tam constantem ex causa aequae constante fluere iudicandum. Quin et non solum in lato, quem descripsi, orbe, sed in quolibet singulo morbo, pulsum numerus tanto major, quanto debilitatis plus. Itaque in hydrope, qui, incipiens, et nondum multum proVectus, mediocri magis pulsum frequentia est, extremo, jamque instante morte, hi innumerabiles sunt.

Hi celerrimi pulsus, plurimum debilitatis semper significantes, ut ab hac manifeste oriri putandi sunt, ita caeterae notae eisdem comitantes, illam sententiam confirmant. Ejusmodi pulsus exigui, debiles, minimi, pleni, ac molles sunt; ut multo minus sanguinis hic, quam in contrario habitu, unaquaque systole trajici, facile intelligas. Causa igitur horum pulsum est debilis fibrarum muscularium vasorum, maximeque cordis, actio, et sanguinis, qua haec excitetur, distensio non satis stimulans. Hinc totus auricularum sanguis, licet non abundans, una eademque systole in ventriculos, deficiente vi, non transfunditur, sed pars, unicuique systole superstes, iterum stimulo fibris esse, et aliam systolem efficere, peritat, donec totus trajiciatur. Quo fit, ubi celeritatem faciens debilitas magna est, cujusmodi in typho, et aliis propriis febribus est, ut singuli

li pulsus imperfecti, dimidiaequae, aut etiam tantummodo, ternae, justorum pulsuum partes, sint. Pulsuum in typho celeritas hoc illustrat, in quo ternis pulsibus tantum sanguinis non trajicitur, quantum singulis in peripneumonia. Non igitur irritationi pulsuum celeritas, sed debilitati, tribuenda est; quia quo plus debilitatis, et quo minus irritationis, cernitur, eo major usque, et pro ratione, celeritas. Quis, in morborum, debilitando jugulantium, sine, ubi omnia ultimam debilitatem, nihil irritationis, vel levissimam hujus umbram, ostendunt, huic celeres pulsus, et non illi, imputaverit? Quanquam igitur gravissima auctoritas contra hanc conclusionem stat, tamen, cum ratio et verum eam tuentur, his potius quam illis fidere visum est. Objici Sydenhamo, magnam doctrinae medicae partem mutanti, totius seculi potuit auctoritas. Quam tamen veri vis, ab uno viro asserta, alterius seculi suffragiis collabefactam, evertit.

Cum igitur pulsuum frequentia non irritationem, sed debilitatem meram, pro causa agnoscat, et omnia reliqua symptomata, jam sat fuisse commemorata, quae ex iisdem noxis ac spasmus nascuntur, in mera quoque debilitate, ut causa manifeste consistant, et, tam haec quam ipse spasmus, ab omni irritatione aliena sint; igitur causa, spasmus continens, supra tradita, vera sit necesse est. Et doctrinam communem, quae in morbis supra relatis spasmus ex irritatione, et reliqua symptomata e debilitate pendere ponit, rejiciendam sequitur. Sive igitur in dyspepsia, sive in diarrhoea, sive in dysenteria, sive in calculoso ductuum biliferorum vasorumque renalium adfectu, sive alibi spasmus occurrit, ex eadem semper causa est. Estque affectarum fibrarum, pro simplicibus habituum, relaxatio, pro vivis aestimatarum, atonia, deficiente per totum nervosum incitatione, addita extensione.

Ex noxis excitantibus, quae eadem, ac seminum facientes, sunt, spasmi producendi potentissima et praesentissima distensio est. Sic materiae ex plantis paratae, maximeque aëris, mole, fibrae ventriculi ultra modum distendunt, continuo in spasmus ruunt. Stercoris, aëris, et aliarum in intestinis rerum distendens, moles in dysenteria idem efficit. Nec aliunde quaerendus is, qui colicam idiopathicam causa continet. In vasis renalibus aut biliferis ductibus descendens calculus, distendendo, spasmus gignit. Immodica urinae copia in eo, qui jam ante imbecillus sit, immobilem spasmus concitat. Unde stimulus ille, quem extensio dat, spasmi efficax esse intelligitur. An spasio, instrumenta motus non voluntarii occupanti, necessarius et perpetuus? Sic videtur, nisi in inani, qui videtur, ventriculo, quandoque incidens spasmus, illinc excipiendus

excipiendus sit. Quem non excipiendum arguit, magna ventriculi, tam aëre pleni, quam cibo vacui, in illo casu suspicio.

Quo modo spasmus creetur.

Muscularium fibrarum proprium est, et ab omni alia materia alienum, ut extentae contrahantur, et manente re extendente, contractae usque naneant. Ut vitae status ei proprietati necessarius (nam brevi post mortem omnis contractio perit), ita maxima vitae vis non maximas quoque contractiones efficit. Sic plogistici habitus a nimis contractionibus, quae spasmus audiunt, alieni sunt. “Qui pleuritidi opportuni sunt, non,” testante Hippocrate, “acidum eructant.” Spasmus indicia abesse diathesin phlogisticam, et ab hac pendentem inflammationem idiopathicam, qualis in phlegmasiis veris pyrexiam sequitur, haud ancipite fide monstrant, et optimam diagnosticam notam peragunt. Spasmus, arteriolas extremas in phlegmasiis occupare creditus, diathesis tantum phlogistica est, universa vasa, eoque horum quoque fines, comprehendens. Quod dubium aut incertum non est, siquidem diathesin illam augmentia, qualia noxae phlegmasias excitantes sunt, illum extremorum vasculorum statum augment, et eandem diathesin imminuentia aut solventia, qualia eorundem morborum auxilia sunt, eundem statum imminuunt solvuntve. Ubi summum corpus siccum et aridum est, cum magno calore, pulsibusque magnis, plenis, validis, et duris, stimulantia omnia eum statum augment; hinc alexipharmae administrationis eventus exitialis. Et, e contrario, sanguinis detractio, alvi-pue purgatio, madore corpus digerunt. Igitur,

Praeter extensionem conditio, qua in spasmus fibrae musculares proniores sunt, non summus vigor, sed contra debilitatis haud exiguum est. Id quod caula, supra exposita, si-ve solum spasmus, si-ve una cum ejusdem naturae symptomatibus procreans, argumento est. Definitus quoque debilitatis status est; scilicet, imminuta potestatis nervosae incitatio, item atonia et laxitas, in toto corpore, si totius status comprehenditur, aut in parte sola, ubi haec sola respicitur. Fibrae igitur, quae spasmus opportuni sunt, aut eo afficiuntur, debiles manifesto sunt.

Ex qua debilitate atonia illarum et laxitas inter se magnitudinis ratione conveniunt. Nam atonia, seu toni diminutione data, laxitas seu densitatis diminutio illi necessario respondet. Utque fibrae musculares ab omnibus aliis firmis simplicibus vi cohaesionis, qua particulae suae pollent, discrepant, tantoque robustiores sunt, quanto vitae principio vel potestatis nervosae incitatione instruuntur; ab hac sola earum robur
seu

seu cohaerendi vim pendere inde clare constat. Quae fibrae musculares valentissimae? Nonne optime valentium, magisque etiam phlogisticis morbis implicitorum? Delirans in peripneumonia, aut insania iusta seu splendida bile laborans, quantum immane valent? ut facile tono densitatem ratione respondere videas. In iis enim casibus, ubi maximus, qui naturae nostrae convenit, tonus est, maxima quoque densitas reperitur. Aliquot post mortem horis, cum iam ubique corporis, atque etiam, ubi diutissime subsistit, in fibris muscularibus, vitae principium seu incitatio nervosa deleta est, quis earum, cum aliis consimili textura fibris comparatarum, status est? Nihil sane a simplice quovis in natura firmo ejusdem fabricae differunt, aequae facile adposito pondere rumpuntur. Item in typhi, hydropis aut paralyse, in debilitate positae, sine, ubi tonus minimus est, qui vitae convenit, minima quoque, quam vita recipit, densitas est, et summae, quae mortem sequitur, resolutioni proxima. In manifesta igitur totius corporis pariter et partis, spasmo comprehensae, debilitate, fibras laborantes tono pariter et cohaerendi vi inminuitas, non abdubitandum. Eoque,

Praeter adpositam iis potestatem extendentem, ipsarum solito major extensilitas effectum adjuvat. Cui rei in definitione spasmi provisum est. Extensilitatem igitur auctam spasmo faciendo necessariam, patet. Unde, quod eadem fibrae in diathesi phlogistica spasinum minus, aut non omnino, recipiunt, in promptu ratio est, scilicet, deesse effectui necessariam conditionem, extensilitatem auctam: Quae cum valido tono, densitatem augente, non omnino, cum atonia laxitatem creante, facile convenire potest.

Cum denique atonia et laxitas magnitudinis ratione inter se convenient; inde tonum spasmi statui repugnare, atoniam favere, sequitur. Unde etiam, quamvis in spasmo contractiones, sanis majores sunt, incitationis nervosae in fibris contractis tamen minus esse, constat; nam ab incitatione tonus manifesto est. Quam sententiam omnes res verae clare quoque confirmant. Non igitur, ut vulgo existimatur, et contractionum visu enormium tumultus facile suadeat, a magno potestatis nervosae in fibras spasmodice contractas adfluxu, spasmus pendet, sed a conditionibus jam expositis.

Imbecillae fibrae potestati tendenti cedunt, quia cohaerendi vis contra niti, et extensioni, eoque contractioni, quae magnitudinis ratione inter se pares conveniunt, moderari non potest. Quantum autem fibrae tendantur, tantum contrahentur, neque alius huic finis, quam ruptura, statuitur. Et quo majores contractiones, sic excitatae, sint, eo rupturam propiores

propiores erunt, et incitatio nervosa, in fibris residens, eas sustinens, minor usque, ad extremum extinguitur. Potestatis autem nervosae nihil, praeter levem illam, quae aliquamdiu fibris haeret, particulam, a stimulo, quem extensio dat, adficitur, ut actionum animalium, vitalium, et reliquarum languor indicat. Idemque hinc quoque intelligitur, quod, quicquid potestatem nervosam corpori communem excitat, id contractiones spasmodicas imminuit, aut pro actionis gradu tollit. Laudanum et vinum sic potestatem communem excitant, et pro ratione spasmus tollunt. Particulam autem potestatis nervosae, fibris adhaerentem, et a communi non sustentam, satis ad effectum esse, hinc quoque scire licet, quod a stimulis et acerbis, etiam post mortem, fibrae musculares brevi aliqua mora cient contractiones; quae a communi potestate nervosa, nunc prorsus extincta, nequeant adjuvari. Quis in dyspepsia et dysenteria spasmum totius corporis, quod totum languet, vigori tribuerit? Cibus ex plantis petitus, quia copiose, propter stimuli, e qualitate pendens, exiguitatem, necessario adsumitur, ea copia distendendo, stimulat. Cujus utique, a distensione praebitus, stimulus nihil, praeter extensas fibras partis motricis movet, nec in ulla corporis praeterea parte incitatio attingitur. Contra, carnea materia, quae parce adsumitur, quia rectus ex qualitate stimulus non in distensione posito minusve eget, cum idoneo condimento, potestatem quidem nervosam in fibris muscularibus, sed communem multo magis et potentius, excitat.

Ex his omnibus argumentis, non conjectura et incertis principiis, quae hypotheses dicuntur, nixis, sed, e rebus veris et exploratis petitis, esse spasmi causa adparet, imminuta toto corpore incitatio nervosa, et inde atonia et relaxatio pendens, atque magnitudinis ratione respondens, addita potestate extendente, quae extensiles nimis fibras superat, potestatem nervosam, iis inhaerentem, et communi non sustentatam, exhaurit, nec communem ullo modo attingit, sed in summum languorem ire, et senescere, patitur. Quam sententiam ut noxae antecedentes, et harum effectus symptomata, in omnibus adfectibus, ubi spasmus internum aliquod cavum idiopathicum occupat, abunde confirmarunt; ita, quid porro ex eorundem adfectuum curatione, et remediis hanc peragentibus, ad eandem conclusionem tuendam ponderis novi accedat, deinceps inquiratur.

C U R A T I O.

Quoniam spasmi et congenerum adfectuum causa ea est,
quam

quàm modo retuli, igitur eorundem medendorum consilium esse debet, potestatis nervosae incitationem toto corpore augere, et sic atoniam et laxitatem fibrarum, cum alibi, tum prae caeteris laborantium, adimere, et tendentem has potestatem renovare.

Auxilia, huic consilio respondentia, stimulantia omnia sunt, sub quæ tonica vulgo dicta comprehenduntur.

Haec opium, vinum, aut potio spirituosa sunt. Cum quibus ad morbo occurrendum, aut statum convalescendi expediendum, exercitatio idonea, quæ optime omnium corpus excitat, cibus ex carnea materia constans, rite conditus, post hunc vini tantum, quantum excitet, postremo ea coeli, quæ excitet, non quæ hebetet, temperies.

Haec omnia potestatem nervosam toto corpore, fatentibus omnibus, excepto opio, excitant. Quod, recta et protinus illam adficiendo, et leviter aut non omnino in laborantes fibras agendo, fere faciunt. Sic caro, magisque condita, sic vinum modice adsumptum, et stimulo futurum, et potio spirituosa, non iusto ineracior, aut merax parcior, item idoneus corporis motus, et grata temperies, agunt. Quorum nullius effectus parte continentur, sed toto corpore diffusi, ubique vim nervosam excitant, eoque tonum et densitatem, pro rata parte, fibris motricibus addunt. Tonus autem et densitas, non ex ullo effectû locali nascuntur, sed ex totius potestatis nervosae incitatione aucta pendent. Hæc omnes potestates, alia alio tractu, genus nervosum, victus per ventriculum et partim vasorum interiorum via, exercitatio per hanc et musculorum iunctorum fibris, temperies summi corporis latis spatiis, ingrediuntur. Sed quacunque parte prius id adeuat, totum, quia unum est, universo ambitu illico commovent. Quoniam igitur omnium opus, sic noxarum antecedentium operi contrarium est; igitur conclusionem, supra relatam, pariter confirmant, et stimulantem opere spasmus tollendo, eum in debilitatis statu consistere demonstrant. Ut simplicissime, quasi vulgo unus ex vulgo, loquar; quoniam noxæ, debilitando agentès, ut supra retuli, dispepsiam faciunt, et his contrariæ potestates, stimulando medentes, tollunt; quis spasmus, qui præcipuum ejus morbi symptoma est, non in debilitate, id est, incitatione nervosa imminuta, atoniaque et laxitate, positum, negaverit? Idemque de eodem, ubicunque cavum aliquod internum adficit, et idiopathicus est, dicendum. Nec symptomaticos ejusdem casus alia mente excludo, quam quia simplicem rem cum ea, quæ variæ naturæ, et ex varia origine, esse videatur, non confundendam, ne argumentum perturbare videar, existimo.

Si igitur ea spasmi causa, quae proposita est, isque a noxiis relatis, more relato oritur, et auxiliis, quoque relatis, tollitur; opinio igitur, vulgo recepta, quae in nimio potestatis nervosae in fibras musculares adfluxu spasmi causam ponit, infirma et lubrica credenda est. Sed prius, quam haec conclusio absolute constituatur, una exceptio, remedia spasmi respiciens, excutienda.

Quoniam opii, in medendis spasmis et convulsionibus, opus diversum a reliquorum omnium, quae eidem usui sunt, existimatum est; et aut haec opinio, aut nostra spasmi causa, falsa sit, necesse est; ideo opii opus paulo fusius investigare, et ejus in variis adfectibus virtutem contemplari, operae pretium visum est. Quid igitur in secunda, quid in adversa valetudine valeat, quo modo phlogisticos, quo asthenicos, adficiat, ordine anquiretur.

In secunda valetudine, vini more animum exhilarat, pulsus roborat, omnes corporis actiones excitat, moestitiam fugat, spem revocat, dolorem gaudio mutat, ex miseris beatos reddit. Hanc ejus virtutem Mahometae cultores, vini usu prohibiti, experiuntur. Eo autem facilius quemque excitat aut contra, quo is natura aut habitu excitabilior aut seignior sit. Postquam vero stimulans hoc opus absolvit, si quis eo uti perseveret, in contrarium effectum transit, sedareque et somnum inducere incipit. Quod vinum quoque, largius adhibitum, efficit. Hoc quoque ei cum vino commune est, ut omnia effecta in inassuetis citissime peragantur, assuetos tarde moveant. Nihil novi refero. Omnesque relatas opii proprietates norunt. Quo mirum magis est, stimulantem ejus actionem parum innotuisse, aut, si in quibusdam casibus cognita videatur, in aliis latuisse, et in errores duxisse.

Idem opium in omnibus morbis, in nimia incitatione, tunc et densitate auctis, et sanguinis abundantia, positis, qui habitus phlogisticus adpellatur, nocentissimum perpetuo est. Quod si, in peripneumoniae fine, diathesi phlogistica jam fugata, somnum inducere, et molestim tussim componere, dicitur, nulla haec exceptio ab observatione est. Aliud enim est post diathesin phlogisticam et praesente hac prodesse. Non igitur in peripneumonia, sed ejus fine, vel potius ea jam finita, prodesse, verum reputanti videbitur. Quo in casu non contra tonum et densitatem, sed atoniam et resolutionem, morbi et curationis vi factas, agit. Quod agens suo officio fungitur. Porro, si una trium partium pulverem Doverianum componentium, opium non nocenti stimulo in sudore est, id fieri potest, aut quia effectus ejus conjunctis rebus mutatur, aut quia sudoris diuturnitas occurrentem circa initium stimulum compensat,
aut,

aut, denique, quia diathesis phlogistica, in superficiem magis directa, ab internis visceribus, vitae necessariis, avertitur. Quorum responsi partium novissima majorem vim habet, protinus reputanti ad animum succurret. Pyrexia phlegmasiarum tendit semper, ad aliquod corporis punctum exquisitam sui partem, inflammationem, dirigere. Hinc minus, ne aliae simul inflammantur, periculum. Directa igitur ad summi corporis artum aliquem inflammatio, etsi ad alium fugere, ac dein alium, potest, nunquam fere interius contendit. Nullus igitur, vitae utilis aut necessarius, locus periclitatur. Quo facilius augeri, incipiente sudore, paululum diathesis, nec mali quicquam facere, eoque latere, potest.

Contra, in omnibus contrariae notae morbis, nempe, quos diathesis asthenica, sive febriles sive non, continet, valde opiferum opium est. Ita in typho extremo, ubi summa debilitas, ad perniciem praeceps, tardius, quod vinum promittit, auxilium non permanet, opium, quod diffusibiliore magis stimulo est, eoque citius per genus nervosum dividitur, vini vice, sed ea, qua opus est, celeritate fungitur, et optimam vitam certo orco eripuit. Si vinum igitur hic, opium quoque, stimulante virtute, prodest. Non enim debilitas minor stimulo vini, major sedante opere, sive opii sive cujusvis alius rei corrigi, putanda est.

Convulsiones omnes canalis alimentarii compescit idem opium, ut in dyspepsia vomitum, in dysenteria dejectiones, et utramque simul in cholera purgationem. E quibus dyspepsiam et dysenteriam in debilitate positas supra monstratum; unde et illud symptoma ejusdem significationis credendum. Cholera autem adeo debilitans est, ut octodecim horis, saepe debilitando jugulet. Porro iidem morbi stimulantibus et tonicis auxiliis, quibus spasmus cedere supra dictus, curantur. Denique quaecunque spasmus, eadem convulsionem, in debilitate consistere, stimulo tolli levatique, declarant.

Contra, canalis alimentarii, qualis dyspepsiae est, vasorumque biliarium et renarium, spasmus, qui potestate distendente morbofa creatur, prospere opium adhibetur. Quod stimulando fieri judicandum; quoniam eorum adfectuum noxae antecedentes debilitando, remedia stimulando, agere demonstrata sunt.

Languorem animi, moestitiam, capitis dolorem, omnesque adfectus e cerebri, animi instrumenti, imbecillitate, pendentes, idem opium sublevat aut tollit. Nec dubium est, quin ab eo copiosior in morborum curationibus fructus, si notior fuisset, perceptus esset.

Haec actionis opii historia eam stimulatricem esse liquido

declarat, quae recta et propria opii virtus est. Sedans autem, quae hactenus adeo pro vera et prima fefellit, tantum stimulatricis excessus est, omnium stimulantium more; quae, postquam tantum egerunt, quantum corporis natura ferat, in contrarium stimulantis opus, lege naturae, transcunt. Quod igitur omnibus stimulantibus commune est, id uni non imputandum, nec proprio modo opium sedare, quod eodem modo, quo omnia, sedat, credendum. Ab aliis stimulantibus hoc tantum differt, quod volatilius est, et genere nervoso citius diffunditur. Hinc stimulans opus brevius ac fugacius est, citiusque sedans, et conspicuum magis adparet. Quae proprietas etiam cum aliis stimulantibus ei communis reperitur; cujus alkali volatile exemplum idoneum est. Verique simile est, antispasmodica, quae vulgo dicuntur, sic omnia explicanda, saltem quatenus explicabilia sint. Quique ab his derivatus est, idem ab illa stimulandi proprietate usus derivandus. Exempli ergo, si opium in febribus, ubi extrema debilitas, praesentem mortem intentans, tardiores vini effectum non operitur, citiore stimulo, protinus per genus nervosum diffuso, et incitationi labanti opportune succurrens, saluti esse novo exemplo compertum; idemque eodem modo in cholera, rapidae debilitatis morbo, incitationis defectui subveniens, saepe prodesse notum est; igitur, ut in febribus, pro vino adhibetur; ita in cholera pro eo postea id, vinum adhiberi quid prohibet? Quae medendi ratione omnia utriusque remedii commoda accipiuntur, citus opii, ubi instans occasio flagitat, et permanens vini, stimulus, cum vires, quodammodo jam suffultae, non cito, sed permanente, amplius egent.

Conclusio igitur, supra relata, quae spasmodum a noxis debilitantibus concitari, in debilitate consistere, et potestatibus stimulantibus tolli, proponebat, opinionemque vulgo receptam, qua in nimio potestatis nervosae in fibras musculares adfluxu spasmi causa ponitur, refellebat, nunc sine excepto opii, spasmo medentis, opere, firma ac valida habenda est; novumque opii, stimulando agentis, iudicium pari ratione recipiendum. Certe quod aut ad illam conclusionem, aut ad hoc iudicium attinet, vel firmissima in medicina facta, res certissimae, falsa sunt, vel illa vera fatenda.

Verumeninvero, cum, quatenus argumenta nostra processerint, expolita conclusio spasmodos, sola motus involuntarii instrumenta obtinentes, respiciat; ideo, an ad eum quoque, qui iustos musculos, parentia voluntati instrumenta, rigefacit, trauuci possit, inquirendi, ex promisso, tempus videtur.

Qui spasmodum ex aliis occasionibus in aliis corporis partibus, ut, ubi aliquis ex priore quovis morbo convalescit, post digestum

Itum sudore corpus, post ebrietatem aut concubitum immodicum, oboriuntur; eos in debilitate consistere tam perspicuum est, quam habitum corporis, in quo nascuntur, imbecillum et debilem esse. Cui observationi hic quoque, quae de internorum cavorum spasmis proposita est, scilicet, eos nunquam in habitibus phlogisticis provenire, adjicienda videtur. Pauci mortales poplitum spasmos non aliquando experiuntur. Quos tamen, si rite reputes, tum maxime, cum aliqua debilitatis occasio forte praecesserit, oboriri percipies. Tali occasione, si quis natura robustior adficiatur, sola adfci solet.

Unde eadem firmorum simplicium laxitas, vivorum atonia, hasque gignens, incitationis nervosae diminutio, hunc spasinum, quae supra relatum, ut causa, continere manifesta est. Neque altera conditio, jam relato necessaria, nempe, extensio, huic deest. Novi virum, qui, hoc spasmi genere vexari solitus, saepe rem reputando, verum musculi, ubi spasmus incipit, deprehendere statum didicit. Dum musculus adficiendus quiescit, non adfciitur. Sed, ubi contrahi incipit, protinus cruciatus instat. Quid in hoc spasmi genere potestas extendens sit, forsitan requires? Respondebo rogando, an voluntas? Is vir praescire ac prohibere accessionem potest. Quod hoc modo sit: Ubi leviter crus movet, ingratum sensum percipit, quem spasmi initium esse experientia doctus novit. Quo animadverso, non subito attrahit crus, quod spasmum excitaret, sed paulatim ac leniter extendit, simul totum corpus demittens, ut ad inum lectum imprimere plantam possit: Alias sudorem vitat, quem spasmus sequi solet. Nonne, ut fibrarum muscularium contractiones extensio excitat, ita simili extensioni ratione voluntas iustos musculos in actionem conjicit? Et si hoc ita sit, nonne, ubi aliquis musculus in eo habitu est, qui spasmo favet, eadem voluntas hunc, id est, nimiam contractionem, efficiet? In exemplo proposito, ubi jacet immotum membrum, non exoritur adfectus; sed ubi movetur, quod voluntas imperat, illico dirus dolor cietur. Hinc, dum id incitationis nervosae communis (potestas animalis vulgo dicitur), quod ita has futurae contractioni fibras, ac extensio alteras praeparat, illis admovetur, spasmus tanto major sequetur, quanto plus voluntas et subito magis egerit. Neutiquam igitur haec spasini forma a relata funditus differt. Utraque a noxis debilitantibus infertur, in debilitate consistit, et remediis excitantibus tollitur. In utraque extensio, aut huic par effectu aliquid, occurrit. Ubi post ebrietatem spasmus manuum aut alibi exoritur, ut continere os aut manus obfirmare homo nequeat, nonne repetita potio, quoad citra excessum consistit,

consistit, spasium, cumque eo omnia debilitatis signa, fugat, et si ad excessum usque procedat, malum mox reducit? Turcas suo opio ebrios sic adfici, et, stimulante ejus dose, excitari, verisimile. Nequicquam exempla cumulantur. Haec sufficiunt. Jamque via ad spasium tetanicum, huic, nisi magnitudine, non, ut opinor, discrepans, strata.

Purissimum tetani exemplum id est, quod in calidis regionibus, post levissimos casus, incidit. Hoc in tetano Indico, supra ex Sauvagesio relato maxime conspicuum. Et reliqui casus, prout plus minusve ad ejus naturam accedunt, puriores aut mixtae magis vel symptomaticae naturae sunt. Accedit quoque ad ejusdem naturam, tanquam modulum, nobis notus casus; scilicet, ubi tetani aut trismi notae, post levem aliquem adfectum, et tantis turbis concitandis, ut videtur, imparem, aut fugatis jam ex toto gravioribus, adparent. Quae in re non externae noxae, sed interni corporis status, vis respicitur. Ad perspicendam igitur tetani naturam hic corporis status considerandus est.

In calidis aut ardentibus regionibus, corpus humanum, propter nimium caloris, nimisque continuatum stimulum, in deficientem demum transeuntem, debilitatur. Incitatio, tonus, et densitas, omnia prosteruntur. Quod spasmi, supra explicati, haud dubie seminium est. Idemque calor, postquam sic seminium fecerit, persistens agere, aut vehementius agens, excitando morbo facile accommodatur; quia, ut supra dictum, eodem operis genere seminium facientes, et morbum excitantes, noxae agunt. Spasmius autem, qui alias talem corporis statum sequitur, non internum cavum, sed externae partis musculos, adficit; ex lege quadam corporis, quae, dum omnes potestates, genus nervosum adficientes, totum, quia unum et indivisum est, adficiunt, semper tamen in aliqua id parte, plerumque non magna, magis quam in reliquis, adficiunt.

Frigus in phlegmasiis legitimis noxa praecipua est, et is corporis tractus, ad quem illud adspirat, prae reliquis partibus, morbosum effectum recipit: Hic praecipua noxa calor in summum quoque corpus agens, inter totum genus nervosum adficiendum, id praecipue alicubi summi corporis adficit. Et, quoniam affectionis sequuturæ genus spasmius est, is ad eam sui sedem, quae summo corpori vicina est, nempe, musculorum fibras, potissimum dirigitur. Nec deest quod eodem adfectum porro impellere possit. Id offensæ aliqua externa est, qualem in idiopathico casu supra et modo memoravimus, quantumvis levis videatur. Hujusmodi offensæ irritando agere vulgo existimantur. Quae notio non probabilis et speciosa

sa non est. Sic in tertia tetani Sauvagesiani specie, ubi centurio Gallicus, ex plumbo, infra cartilaginem ensiformem delapso, in morbum incidit, naturale, quasi animo est, globum pro irritamento habere, et tetani originem irritando fuisse judicare. Eademque notio in frigidorum locorum tetanis tristissime aequae probabilis, speciosa, et naturalis est, saltem quoties perquam dolorificis, sive magnitudinem spectes, sive ex partis laesae sensibilitate, vulneribus superveniunt. Verum has offensas non irritando agere, etiam ubi magnae, nedum, ubi mediocres aut leves, sunt, judicandum; primum, quia majores saepe impune perferuntur, ut ubi globus plumbeus annos aut magnam vitae partem innocuus intus in corpore reflet; dein, quia saepe levibus morbus et non gravibus succedit, non eo semper tempore, quo maxime aut solum irritare debent, sed post, saepe magno satis temporis intervallo, demum supervenit; postremo, quia sine iisdem, sive praesentibus sive praeteritis, ex noxis omni spasmorum generi creando necessariis, quae supra comprehensae sunt, tetanicus quoque nascitur. Ad quae argumenta adjiciendum est, nihil in curatione ad irritationem demendam, sed omnia ad debilitatem tollendam, aequae in hoc, ac in quovis alio spasmō, pertinere.

Sic idem opium, quod reliquos, tetanicos quoque spasmos solvit sublevatve. Quo, licet alia memorentur, nullum tamen auxilium in iis spasmis praesentius est repertum. Tulit opem quoque mercurius. Quem sedantis operis nemo, inter reliqua, ei propria, stimulantis, omnes arguunt. Nonne in his spasmis, quibus adeo frugiferum opium est, vinum quoque, quo modo typhum, eodem tetanum, tollere posse duendum? Et, si non in irritatione morbum, sed debilitate positum, medici credidissent, atque opium stimulantis, non sedantis naturae, judicassent, nonne ad alios stimulos, omnique potentissimum vinum, propria sagacitate impulsī, in remedium confugissent? Similique ratione, ut opium, sic vinum, cholericis prodesse, si debilitatem, non mobilitatem, pro causa, et stimulantem, non sedantem virtutem, pro remedio, apprehendissent, iidem, saltem eorum prudentissimus quisque, credidissent? Postremo, nonne in morbis in magna incitationis diminutione, et summo vitae discrimine, positis, ubi instans periculum tardiore vini stimulum nequit operiri, et, postquam celeriore opii adaucta incitatio est, et vires quodam tenuis restitutae, tum demum vinum, cujus opus tanto diuturnius, constantius, et stabilius est, opere opii, quanto tardius toto genere nervoso diffunditur, opio sufficiens idoneum mendendi

dendi consilium foret? Sed hae quaestiones obiter sint propositae. Ut ad finem properem,

Cum spasmus tetanicus ex iisdem noxis antecedentibus, ac quilibet alius, nascatur, ab eadem debilitate, ut causa, continueatur, neutiquam discrepante, nisi quod potestas extendens forma, non effecti genere, variat, nec illi, quam aliis, irritatio magis necessaria videatur; ideo eum ab aliis non differre, omnesque pariter spasmos ejusdem naturae participes esse, credendum est.

Liceat igitur omnium communem causam uno intuitu comprehendere, eique dein propositae commune quoque medendi consilium adjicere.

Spasmi causa est, post noxas, sive feminium facientes, sive morbum excitantes, debilitando agentes, imminuta totius potestatis nervosae, maximeque in parte spasmō laborante, incitatio, in hac atoniam et laxitatem gignens, eandem extensilem magis reddens, et sic, adpositae extendenti noxae, aut potestati, hanc effectui referenti, magis cedat, efficiens.

Consilium medendi est, incitationem cum alibi, tum in parte laborante, augere, et voluntatis culpam noxamve extendentem amovere.

Auxilia sunt opium, vinum, potio spiritiuosa, modo merax, modo diluta; dein cumque his victus tonicus, pro cibo caro, modice condita, et ex hac juscula, exercitatio frequens, lenis, nunquam fatigans, nunquam sudorem movens, stimulanisque aëris temperies. Ut haec facienda et observanda sunt, ita noxas antecedentes cavendas sponte intelligitur.

Novam hanc doctrinam, ea, qua adolescentulum et ingenium decebat, modestia et verecundia proposui. De nemine viro bono aut ingenioso, quamvis aliter opinante, asperius aut inhumanius locutus sum. Quae dixi omnia, non ex conjecturis aut incertis illis, quae hypotheses dicuntur, principiis tracta, sed in rebus exploratis, aut ubique apud medicinae prudentiores receptis, ultro se omnia riuanti, et verum simplex citra ambitionem anquirenti, offerentia, proponere decreveram. Eoque fidem solvi. Et quoniam ex rebus veris ratiocinatus sum, cujuslibet in potestate est, recte an aliter scripserim, judicare. Neque tamen traditam doctrinam ut propriam mihi adrogo. Corrigendi errores, artem medicam penitus adficientes, et in rectiorem viam majores natu revocandi, negotium aetatulam meam superabat. Id igitur, quod potui, feci. quodque omnes, fere, qui lauream medicam hinc aut unde accipiunt, facere solent; ut ab aliquo artis peritiore, argumenti principia petant, haec ipsi expoliendo, et in disputationis

nis formam redigendo, ingenium probent et scientiam ostendant. A publicis Joannis Brunonis, M. D. * praelectionibus, in quibus ille plurima nova, et usui accommodata, docuit, hujus chartae rudimenta sumpli.

* Hic idem ille vir ingeniosissimus est, cujus similis mentio in disputatione de cynanche tonsillari facta est. Quae utraque disputatio ejusdem viri novae doctrinae quasi in parvo summam comprehendit. Nam, ut prior praecipua, quae ad phlogisticam ejus morborum speciem attinent, brevi conspectu promit; sic haec asthenicae speciei fundamentorum haud exiguum partem adjicit: Omnia enim, quae hic de spasmo exposita sunt, eadem fere ad convulsionem, statum paralyticum, et illum capitis qui ad cerebri compressionem vulgo referri solet, omnem denique aliam morborum originem non phlogisticam, pertinere illi videntur. Ex quo igitur uno principio paralyseos, apoplexiae, epilepsiae, asthmatis, hysteriae, dyspepsiae, podagrae, et omnium purae debilitatis morborum pathologia pendet. Verum lectori cavendum est, ne cum utriusvis speciei modo relatis morbis, quos ille pro idiopathicis habet, symptomaticos aut locales adfectus confundat. Ipsum novum opus in lucem *Elementorum Medicinae* titulo prae-
dit.

DE PARALYSI.

AUCTORE DAV. WARDROBE.

DEFINITIO.

“**M**OTUS voluntarii nonnulli tantum imminuti, saepe cum sopore.” Cull. Gen. Morb.

Systematici caeteri sub definitione sua sensum amissum amplectuntur: Ita Sauvages inquit, “Debilis motus aut tactus aut utriusque;” Linnaeus, “Sopor constans;” Vogel, “Sensus motusve aut utriusve defectus.” Omnes autem hallucinantur, dum sensus amissi mentionem faciunt; quoniam universa sensus amissio rarius occurrit: Si vero usquam occurrat, morbo essentialis haud reputanda est; quoniam morbus absque ea prorsus invalescere potest. Novinus equidem^a, sensum nonnunquam prorsus interire, dum motus intactus adest. Ex contrario, motus prorsus amittitur, dum sensus integer viget; uti meminit^b Cl. Senac, Cullen, cum caeteris. Quamvis autem sensus motusve amissus prout idem morbus indiscriminatim censeatur, utrumque tamen morbum esse diversum, et sub diverso nomine reponendum esse, existimamus.

Ex hisce igitur liquebit, non sensus amissionem, sed tantum

^a Acad. des sciences l'an. 1743 hist. p. 127, 138. et Senac de la structure de coeur, tom. 2. p. 291.

^b Loc. citat.

motus defectum, sive motus voluntarii impotentiam, ad definitionem paralyseos esse referendam; uti ^c Aretaeus eleganter annotavit, “Motus tantum fere est actionisque defectio; quod si nonnunquam solus tactus deficiat (rarum autem hoc est) potius insensibilitas *αναίσθησια*, quam *paresis*, nominatur.” Haud unaquaeque motus amissio in parte aliqua, prout ^d Gaubius insinuare videtur, affectio paralytica est censenda; sed talis amissio motus voluntarii, ex cerebri nervorumque affectione coorta, sine ullo vitio fibrarum muscularium sive motricium, Paralysis omnino nuncupanda; quo prorsus inter eam et alias affectiones organicas, quae eandem virium motricium impotentiam concitare queant, internoscatur. Musculorum omnium paralyti laborantium immobilitas, laxa, prout Cel. Boerhaave ^e strenue affirmavit, haud semper adest; namque ^f De Hais hemiplegiam inveteratam, in quo paralytici artus non forent et rigidi et contracti, vix unquam observavit. Paralysis ab apoplexia ex eo distinguitur, quod affectio solummodo partialis sensorii communis, dum apoplexia, gradu vel excessu tantum discrepans, omnino generalis habetur.

Huic morbo varia nomina, secundum diversas corporis partes quas afficiat, a medicis assignantur. Paraplegia, hemiplegia, paralysis, diverse a diversis ad libitum nuncupatur. Quando motus voluntarii partium omnium infra collum interimuntur, a plerisque medicis paraplegia seu paraplexia nominatur. Hippocrates affectum partis cujusvis paralyticam appellat. Sauvages vero paraplegiam nominare voluit, quando dimidium corporis transversum sumpti, praecipue extremitates inferiores, afficit. Vogel autem ait, “Omnium partium sub collo, aut saltem medii corporis artuumque inferiorum, paralysis:” Linnaeus etiam, “Est sopor constans partium sub thorace.” Convenit inter omnes medicos, quinetiam inter systematicos, Sauvages, Linnaeum, et Vogel, hemiplegiam esse paralysem alterutrius lateris corporis.

Paralysis ad motus affectum, in parte corporis qualibet, a systematicis omnibus fere circumscribitur: Ita a Sauvages definitur, “Motus aut tactus, vel utriusque, in uno tantum artu debilitas;” ita a Linnaeo, “Sopor constans partis alicujus;” ac etiam a Vogel, “Sensus motusve aut utriusque defectus in singulari parte externa.”

Ab omnibus hisce systematicis, paralysis, hemiplegia, paraplegia, prout diversa genera constituuntur; quum tamen, sicut opinor, longe praestaret, si quidem omnes sub voce gene-

^c De caus. et sign. morb. diuturn. lib. I. cap. 7. p. 33.

^d Patholog. de paralyf. p. 272.

^e Aphorism. 1057.

^f De Hais dissertat. de hemipleg. p. 31.

rali *paralyseos* accenserentur, prout ab auctoribus medicis plerisque tractantur.

Omnes igitur, prout ejusdem morbi species, magis minusve gradu feroces, quippe quae ex eadem causa pendeant, sub articulo generali *paralyseos* lubenter incluserim.

HISTORIA MORBI.

Paralysis haud raro ingruit absque symptomatis quibusvis praecedentibus quae incessus suos ostenderent; aliquando lentius eam praecedunt torpor universalis, vertigo, capitis gravedo, facultatum omnium mentis hebetudo, oblivio insueta, ac stupor, una cum algoris sensu lateris vel partis passurae, et nonnunquam cum tremore et dolore.

Quando paralysis invaserit, symptomatis sequentibus stipatur. Pulsus tardus et mollis; at in multis casibus celer et inaequalis. Cutis totius corporis, praecipue in partibus paralyticis, mirum in modum arescit. ^s Hippocrates, Carolus Piso, nec non De Haen ^h, observarunt, quibusdam in paralyticis corpus universum, praesertim vero partes morbo affectas, sudore viscido perpetuo madescere.

In paralysis particulari, annotante Caelio Aureliano ⁱ, antecedit partis passurae stupor, pallor, et torpor; pars affecta laxa, mollis, flaccida, tactu frigida, et vel atrophica vel tumore oedematosa, cernitur.

^k Hoffmann inquit, saepe latus saepenumero spasmodicis ac convulsivis agitur motibus; orisque non raro canina tortura conspicitur, et, progrediente malo, mentis quoque functiones, et cum primis memoria, labescere incipiunt.

In paralyticis plerisque, sensus, licet minore gradu, perdurat; at, in quibusdam, omnis sensus aboletur, uti monet ^l Hoffmannus. Partes paralysis laborantes perceptione quadam molesta, et dolore levi punctorio, seu fornicationis sensu, perterritantur. Motus convulsivi leviores aliquando partes affectas vellicant: Aliquos dolor partium acutus excruciat; prout ab Il. Senac ^m ac Huxham annotatur. In compluribus hemiplegia divexatis, muscoli flexorii rigescunt et contrahuntur; et ⁿ De Hais, sicut etiam ^o Wepfer, ex observationibus suis, idem confirmant.

^s Hipp. epid. lib. 4. p. 746. edit. Van. Linden.

^h Ratio medend. cap. 28. cas. 12.

ⁱ Lib. 2. cap. I.

^k Syst. ration. tom. 3. de resol. nervorum.

^l Hoff. syst. rat. tom. 4. part. 4. p. 27.

^m Senac de la structure du coeur, tom. 2. p. 291.

ⁿ Dissertat. de hemiplegia, p. 3.

^o Wepfer obs. 16.

SECTIO CADAVERUM.

Deinceps inquirendum est in diversos aspectus, qui dissectione peracta tandem occurrunt; quoniam hi, probe cogniti, in naturam paralyseos indagandam, et in veram causam monstrandam, luminis haud parum conferant. Ex illis phaenomenis quae sectione cadaverum facta patescunt, affectiones omnino binae sese luculenter ostendunt: Quorum prior compressio, posterior substantia cerebri quodammodo vitiata, prorsus esse deprehenditur.

Willisius, in Sepulchret. sect. 120. obs. 1. dicit, "In defunctorum cadaveribus a longa paralyfi et gravissima nervorum resolutione, sese semper deprehendisse corpora striata, prae aliis in cerebro, minus firma, instar anurcae discolorata, et striis multum oblitteratis:" Et Morgagni ipse hancce observationem multum confirmat; De sed. et caus. morb.

Peyronius invenit durum tuberculum in medio corporis striati fabae crassitudine, cum latus oppositum paralyfi laboravit. Plexus choroides habebat corpus phaseoli magnitudine, ex variis constans hydatibus, cum sero inter meninges, in septuagenario paralyfi dextri lateris laborante. Morg. de caus. et sed. morb. ep. 11. ob. 6.

Christ. Vaterus, post alterius brachii paralyfin, concretum gypseum in opposito nervorum thalamo deprehendit; Eph. N. C. dec. 3. ann. 9. et 10. obs. 165. Johannes Bauhinus dicit, se vidisse apostema in cerebri dextra parte, paralyfin in latere sinistro.

Agricola, 40 annos natus, dolore thoracis vago, tum linguae, deinde lateris dextri resolutione, correptus fuit: Aqua inter meninges, et in ventriculis, continebatur; nates et testes cerebri cum glandula pineali duriusculae friabiles; corpus striatum sinistrum, quasi a tabe quadam factum, subsidebat; ex ejus medio tuberculum prominibat, maximae fabae magnitudine et figura, autem colore rubro. Morg. epist. xi. art. xi.

Anicula ex apoplexia tres annos hemiplectica. Capite a trunco dissecto, tanta aquae copia ex canali vertebrali effluxit, ut vinarium vas, quod boccale vocant, impleverit. Morg. art. 15. p. 74.

Febris mulierem ex apoplexia paralyticam necavit. Cerebrum valde erat laxum, ejusque vasa sanguine nigro turgidula. Morg. art. 22. p. 75. Mulier 24 annos agens, apoplectico affecta, cum dextri lateris paralyfi correpta. Vasa piaec matris turgidula; intra substantiam hemisphaerii dextri, cavum quoddam latebat, concreto sanguine oppletum; nihil autem

tem vitii in hemisphaerio sinistro inventum. Morgagni anat. epist. xii. art. 25.

De Haen narrat, se vidisse hemiplegiam dextri lateris. Post mortem dura mater in sinistro cerebri hemisphaerio varicosissima; niger sanguis cernebatur omnes medullae gyros volvolosve per totum encephalon sejungere; ventriculus sinister amplissimus, tum rubella aqua, tum grumoso sanguine, plenus fuit. Rat. med. par. 4. cap. 5. cas. 3. p. 138. In hemiplegia, caput apertum serum crassum inter duram et piam matrem erat. Morg. de caus. et sed. morb. epist. anat. xlv. art. 11. Abscessus ovi gallinacei magnitudine, peculiari tunica vestitus, versus tempus dextrum exporrigebatur; plexus choroides glandulis plurimis minutissimis albetibus refertus erat. Wepfer in auctar. histor. et observat. apoplect. hist. 14.

Paralysis ab abscessu in cerebro; Morg. hist. 2. etiam Schenckius eandem firmat. Paralyfin ex hydrope cerebri, perinde ac ex sanguine in illo extravasato, Brunnerus offendit; act. N. C. ann. 1. dec. 3. obs. 153. 154.

Carolus Piso invenit in cadavere totum spatium medullae spinalis et nervos in aqua plurima innatare, etiamque substantiam cerebelli ipsam eadem imbutam, De seros. colluv. sect. 4. cap. 2.

Paralysis crurum ex tumore intra thecam ossis sacri connato, et demum exulceratione lethali; ex hist. morb. Wratisslavi. ann. 1701. p. 68.

In medulla spinali granum plumbeum, hinc alarum paralysis; Eph. N. C. dec. 11. ann. 4. obs. 34.

Paralysis crurum a vertebra cariosa introrsum curvis; Pal. syn. van de bandern.

Paralysis extremitatum inferiorum a gibbo dolente; Hildan. cent. v. obs. 7.

Cowperus paralyfin artuum inferiorum videbat ex tumore interno, qui duarum dorsi vertebrarum corpora exederat; Act. Lypf. ann. 1699. Salzmannus invenit medullam spinalem plane exsuccam in superioribus lumborum vertebra; Act. N. C. obs. 100.

Nexus mirabilis inter varios capitis morbos natura sua constituitur; utpote qui inter sese vicibus alternatis quam saepissime commutantur; quod etiam ulterius probatum est ex iisdem phaenomenis in dissectionibus cadaverum repertis: Ita^p De Haen ait, "Paralyfios, epilepsiae, apoplexiae, cataphorae, et lethargi, convulsionis, aliorumque cerebri morborum causae reperiuntur eadem;" et Cullen celeberrimus, eadem phaenomina, inspectis cadaveribus eorum qui mania, cepha-

^p Rat. med. p. 4. cap. 5. de apoplexia et morb. nerv.

laea, paralyfi, et apoplexia, interierunt, sese non raro vidisse confirmat⁹. De Haen^r videbat serum abundans ventriculorum anteriorum cerebri in uno, apoplexiam creavisse; in alio, epilepsiam; in tertio, paralyfin, et quoque per obstructionem seu potius symphyfin vasorum vehentium sanguinem, ab encephalo, in sinum longitudinalem reducem, tumque spissam lympham sub pia matre effusam, dirissimam ortam epilepsiam chronicam, tandem acutam lethalem, quae causae tamen leguntur alibi inemendabilem induxisse apoplexiam. Legite Boerhaavii caput de apoplexia, cum ill. Praesid. com. et dein Hildanum, Borellum, Tulpium, Schenckium, Bonetum, Mangetum, qui describunt eandem inventam in cadaveribus causam quae hos diversissimos effectus produxerit. Ex his antea dictis concludere liceat, eandem causam, ipsa pressiois differentia, vi etiam pressiois in hanc magis quam in illam cerebri cerebellive partem determinatae, tum et majore aut minore resistentia compressae partis, ad vim pressiois magnam varietatem habere in effectibus inde producendis. Quamvis autem hae variae cerebri nervorumque laesiones post mortem reperiuntur, attamen extant exempla omnium morborum capitis existentium qui lethales evaserunt, dum interea nullum cerebri vitium minutissime perscrutantibus omnino repertum fuit; et, e contra, vitia hujusmodi complura adfuerunt, dum interea nullus ex hisce morbis invasit.

Satis constat, injuriam in uno cerebri latere factam, resolutionem in alterno corporis latere plerumque concitare; quod quidem ex observationibus universis omnium in re medica versatissimorum, a temporibus Hippocratis ad nostra usque secula hodiernum etiam confirmatur. Ait enim, "Impotentes fieri, si in dextris fuerit vulnus, in sinistra parte; si vero in sinistris, in dextra;" Epidem. lib. 7. sect. 1.

Supervacuum omnino foret, observata multifaria ex auctoribus medicis ac chirurgicis deprompta, de hac re fusius enumerasse, et opusculi nostri limites longe superaret. Dixisse sufficiat, rem ita sese plerumque habere. Dissectiones morbidae, a Morgagni aliisque factae, hoc non solum docent, sed etiam experimenta in canibus vivis instituta, rem extra omnem dubitationis aleam lucidissime ponunt. Cujus rei ratio ex eo petenda est, quod fibrae nervorum medullares intra cranium, unde originem trahunt, vicibus reciprocis et alternis sese decussare; nervi autem ex uno cerebri latere coorti lateri corporis opposito in omnes usus suos reputentur infervire, prout Valsalva aliique existimarunt. Porro etiam, quod ambiguitati locum haud relinquit, Sanctorinus nervorum de-

⁹ Praelect. clin. de mania, ann. 1769.

^r Rat. med. loc. supra citat. cuffationem

cussationem aperte monstravit; Obs. an. cap. 3. sect. 12. p. 61. edit. Lugd. De Haen, ex cerebri sectionibus, idem sese observasse fatetur.

Utcunque tamen verisimile omnino videtur, nervos etiam esse quosdam ramusculis suis expullulantes, qui ex eodem cerebri latere primordium trahunt, quorum officium est eidem corporis lateri vires sufficere, qui sese invicem nequaquam decussant; et exinde resolutionem lateris dextri sinistrive ex affectibus eorundem, a causa morbi primaria, in eodem cerebri latere sublatente coortam esse.

PRINCIPIA PARALYSEOS.

In principia paralyseos nunc ordine inquirendum est, quae ita nuncupantur, quoniam morbi causam per sese haud constituunt, sed causae principiis ansam praebent. Causa vero a principio in eo discrepat, quod, si causa adfuerit, effectus necessario concitabitur; si vero principia subfuerint, effectus concitari haud sequetur. Clarus * Gaubius ait, Consultum itaque videtur, morbi causam solummodo vocare id exquisite cujus vi totus morbus existit. Principia vero in bina omnino capita referri queant: In principia proegumena sive praedisponentia, et in principia procatactica sive occasionalia.

PRINCIPIA PROEGUMENA:

Quamvis autem paralyxis homines temperamentis corporis cujlibet, atque aetatis cujusvis, afficiat; attamen indoles peculiaris praedisponens aliquos morbo magis opportunos reddit. Eos praecipue aggreditur qui in apoplexiam magis proclives sunt, et quibus conformatio corporis apoplectica subest; caput magnum, collum breve, sex vertebres omnino constans, et in quibus habitus corporis crassior pleniorque dominatur, et qui periclitantur, uti videtur, ne strangulatione suffocentur. Vietos praecipue invadit. Caelius^t Aurelianus dicit, praee aliis, senibus esse familiarem, sicut Forestus alique annotarunt. Inter eos praecipue versatur, qui temperamento corporis sanguineo, vitam otiosam, sedentariam, temulentem, ac luxuriosam, transigunt. Porro, temperamento^u melancholico praeditos aggreditur, quibus venae turgidae, laxae sunt; qui somno multum dediti, et qui vigiliis immodicis ac lucubrationibus nocturnis sese magis assueverunt: * Hoffmannus in-

^s Gaub. patholog. sect. 62. de causa morborum.

^t Lib. 2. cap. 1.

^u Hoff. de nerv. resolut. tom. 3. sect. 15. et obs. 8. p. 206. et obs. 13. p. 208. ejusdem libri.

* Hoff. sect. 21.

quit, flacciditatem cerebri generisque nervosi debilitatem in eundem morbum disponere.

Quaedam tempestates ac annorum tempora praesertim paralyfin producant. Status aëris frigidior, humidior, huncce morbum concitat, prout ex observationibus clari ^y Huxhami apprime confirmatur; et ^z Celsus ait, per imbres resolutio nervorum praesertim grassatur; nec non ^a Hollerius, se plurimos paralyfi affectos sub temperie aëris frigida australi vidisse, refert. Quin etiam ^b Hippocrates ita inquit, post austrinam et pluviosam tempestatem paraplegias epidemico more grassatas fuisse.

Morbus hicce sub anni stadiis quibuscumque, praecipue vero temporibus vernis aut hibernis, hominibus incurfare consuevit ^c. Paraplegias fuisse epidemicas, aspera durante hieme, notavit Hippocrates ^d. Celius ^e autem Aurelianus, aliis etiam assentientibus, autumnali ac hiemali tempore familiarem fuisse, agnoscit.

PRINCIPIA PROCATARCTICA.

Phaenomenis diversis rite pensatis, quae in cadaverum dissectionibus occurrunt, aperte patebit, principia pleraque paralyseos ita reduci posse, uti causas omnino duas, sibi invicem oppositas, duobus sub capitibus agnoscant. Ex eis, caput primum cerebri mutationem conspicuam producit: Secundum vero mutationem talem haud agnoscit; sed potius in vim nervosam effectus suos exferere videtur.

I. Causarum caput primum autem, dissectionibus factis, ex cerebri nervorumque compressione, sive ex statu vitioso, constare cernitur.

Compressio genere duplice omnino cernitur: Externa, et interna.

1. Compressio externa habetur ea, quae a violentia externa in caput illisa, qualis ab ictibus, fracturis, contusionibus, vulneribus, caeterisque, concitatur, quorum quaevis vel cranio concusso, vel ruptura vasorum facta, cerebrum compriunt, et exinde ex effusione paralyfin provocant, sicut a multis auctoribus observatur.

2. Compressio interna, vel ex tumoribus, congestionibus, aut effusionibus, omnino constituitur.

Tumores in diversis partibus intra cranium formari queunt;

^y De aere et morb. epidem. ann. 1730. 33. 34. 35. 37.

^z Lib. 2. cap. 1.

^a De morbis internis, lib. 1. cap. 7.

^b Epid. 1. char. tom. 9. p. 63.

^c Hux. de aere et morb. epid.

loc. supra citat.

^d Lib. 1. epid.

^e Lib. 2. cap. 1.

ex indole multifaria constant, ut cadaverum dissectione compertum est; et compressione vel generali vel partiali facta, in affectibus paralyticis et apoplecticis concitandis, effectus suos pestiferos edunt. Quodcunque nexum inter cerebrum musculosve obstruit internecutve, idem etiam paralyfin excitare queat. Ita medullae spinalis nervorumque vulnera, ligaturae, fracturae, contusiones, luxationes, ac tumores, quae omnia, motibus voluntariis conturbatis vel deletis, ex necesse paralyfin suscitare solent. ^f Morgagni paralyfin artuum inferiorum a vulnere medullae spinalis; ^g Huxham, et ^h Tulpus paraplegiam a spina bifida; ⁱ Felix Platnerus, ob medullam spinalem a globo sclopeti contusam, paralyfin artuum inferiorum obortam viderunt. ^k Forestus paralyfin brachiorum ex ictu lapidis in cervicem. De Haen ^l hemiplegiam ex tumore in collo, et Baro Van Swieten paralyfin brachii ex tumore axillae innatam observarunt. Quinetiam aliquando pectoris hydropem, uti monuit ^m Carolus Piso, nec minus vomitum pulmonum paralyfin concitasse, haud raro compertum est. ⁿ Cl. De Haen observavit, paralyfin artuum superiorum, ex hac causa coortam, in tribus omnino casibus; per copiosam puris expuitionem prorsus expugnatam; Bonetus idem conspexit. Porro quoque, ex aliis pectoris malis peripneumonia non raro concitatur, sicut annotavit ^o Hippocrates et ^p Huxham, et ex paraphrenitide, uti retulerunt ^q Schenckius et Forestus ^r.

Congestionès, vel sanguinis in vasis propriis accumulationes, paralyfin temporaneam frequenter excitant; ac eadem principia quae sanguinis serive effusiones agnoscunt.

Effusiones sanguineae aut serosae frequentissime paralyfin suscitant; quarum principia ad insequentia commode reduci queunt. Paralyfin apoplexia saepissime concitatum fuisse, testantur auctores fere omnes; et frequenter alios capitis morbos insequitur. In hemicrania vices interdum subit, uti monuit ^s Wepferus; aliquando ex epilepsia oritur, uti Tulpus ^t, aliquoties hysteriae supervenit, ut ^u Carolus Piso, et ^x Cl. Lomius, necnon Magetus ^y, affirmant. Arthriticis praesertim

^f Epist. anat. 53. art. 18.

^g Phil. trans. 413. anno 1730.

^h Tulp. obs. cap. 29. 30.

ⁱ Observ. cap. 3.

^k Lib. 10. ob. 96.

^l Rat. med. pars 3 cap. 6. hist. 16.

^m Seros. coluv. sect. 3. cap. 7. p. 248.

ⁿ Rat. med. p. 3. cap. 2. Vide etiam hist. 25. p. 396.

^o Hipp. coac. praen. aph. 400.

^p Huxham de feb. p. 237.

^q Obs. lib. 1. cap. 39.

^r Forest. schol. ad observ. 96.

^s Wepfer. obs. 165 et 167.

^t Tulp. obs. lib. 4. obs. 3.

^u De morb. a seros. colluv. cap. 7. obs. 29.

^x Obs. med. lib. 2.

^y Bib. pract. p. 85.

ingruit quando arthritis vaga passim circumfluat, neque ad extrema inferiora determinatur; prout Boerhaave,^z De Haen,^a Musgrave, Werner, et^b Morgagni ineminerunt. Quamvis autem arthritis retrocedens inter principia compressionis habeatur, tamen eam inter principia actionis vis nervosae minutae recenseri posse. Evacuatioes consuetae intus retentae ex genere duplice, viz. ex sanguineo et seroso constant; quorum utrumque ad congestionem effusionemque sanguineam ac serosam promovendam multum contribuunt.

Ex sanguineo: Praecipue fluxus haemorrhoidalis obstructus frequentissime paralyin excusat, uti annotarunt^c Hildanus et^d Hoffmannus; nec minus fluxus intempestiva suppressio, uti monuit Hoffmannus. Quin etiam lochia suppressa, prout enarrarunt Zacutus^e Lusitanus, ^f Nicolaus Fontanus, et Hoffman. Venaesectio ad periodum consuetam omissa, sicut^g Hoffmannus.

Ex seroso. Saliva suppressa a^h Tulpio notata morbum excitat. Sudor cohibitus eundem effectum procreat, proutⁱ Hoffmannus se vidisse narrat. Cl. Boerhaave ex ulceribus et fistulis vetustioribus nimis cito exsiccatis, ex foecibus diutius retentis, et ex urina obstructa, paralyin saepe coortam esse, meminit. Quibus fortasse subjungatur retrocessio exanthematum, uti^k Hoffmannus; sunt etiam eruptiones aliae cutaneae, qualis tinea capitis, prout^l De Haen ac^m Juncker observarunt.

II. Causarum caput alterum id habetur, quod de actione vis nerveae diminuta pendeat. Principia quae huncce statum inducunt duobus omnino modis agere videntur.

1. Commutationem aliquam nobis absconditam in organizatione systematis nervosi provocant.

2. Vim nervosam, respectu mobilitatis, statu quodammodo commutato, diminuant et conturbant.

Calor vim nervosam afficit; mobilitatem, sensibilitatem, irritabilitatemque adauget; at, majorem in gradum proVectus, actionem vis nerveae diminuit; unde, partibus applicatus ubi nervi majores decurrunt, haud raro paralyin inducere queat. Cl. Professor noster Gregory se paralyin inferiorum extremitatum vidisse narrat, quae in dies vel etiam hebdomadas si-

^z Rat. med. par. 1. cap. 2. cas. 2. et 7. Vide etiam par. 2. cap. 13. p. 233.

^a Musgrave de arthrit. anomal. cap. 15.

^b Morgag. epist. 29.

^c Hild. cent. obs. 11.

^d Hoff. tom. 3. obs. 7. p. 205.

^e Lib. 1. prax. obs. 38.

^f Respon. lib. 1. p. 25.

^g Tom. 4. consult. et respon. med. cas. 25.

^h Tulp. obs. 40.

ⁱ Hoff. tom. 3. obs. 3.

^k Tom. 1. p. 358.

^l Hemipleg. ex favis aut achoribus, in cap. rat. med. p. 1. cap. 8. cas. 4.

^m Hemiplegia ex purpura aut febre miliari, tab. 115.

ve menses complures assidue perduraverat, ex eo quod aegrotans ante focum ardentiorē dorso eodem converso, nimis diu steterat. Insolatio etiam eosdem effectus concitari queat, uti monuerunt ⁿ Wepferus, et ^o Prosper Martiannus. ^p Hippocrates expresse ait, “ Si caput repente Solis ardoribus expositum est, paraplecticos fieri homines.” Calor autem humiditati conjunctus atoniam, miris modis, acerrime producit. Hinc ex nimio balnearum usu paralytis excitatur; uti nos certiores fecerunt ^q Willis ac Martiannus. ^r Livius etiam historicus eadem fere testatur: “ Cn. Cornelius consul, ex monte Albano rediens, confedit; et parte membrorum captus ad aquas Cumanas profectus, ingravescente morbo Cumis decessit.” Liqueorum diluentium calidiorum usus immodicus a Boerhaave memoratur; quippe qui membrorum tremorem atoniamque universam, seu paralytin imperfecte conceptam, inducunt. Usus theae immediocris sub eodem capite accenseri queat; sed de eo postea suus locus erit.

Frigus, caloris adversarius, viribus sedantibus multum pollet, praecipue vim nervosam afficit, unde mobilitatem imminuit, ac deinceps sensibilitatem irritabilitatemque tollit. Frigus nimis intensum diutius applicatum, humori praecipue conjunctum, ad paralytin concitandam vires suas acerrimas ubique confert. Galenus ^s refert, homines paralyti sphincterum recti, vesicae urinae, subito correptos fuisse, dum lapide frigido confederunt, sicuti piscatoribus interdum accidit, qui diutius aquis immorantur; porro ait, quidam, tempore frigido et pluvioso, madido pallio collum diutius obvolvit, unde in paralytin incidit. Quinetiam ^t Avenzoar testatur, se paralyti cruris derepente correptum fuisse, dum nocte frigida pluviosa sub dio diutius versatus fuerit. Mangetus ^u etiam edocuit, virum quendam incautum, dum in lecto humido dormierat, aliumque, dum in horto madido post cathartici operationem diutius ambulaverat, in paralytin derepente concidisse. ^x Forestus paralytin manuum ex humore et frigore collo applicatis, quinetiam vesicae urinae ex frigore lumbis applicato, coartam esse narrat.

Inter principia paralyseos enumeranda sunt Sedantia, quae motus systematis violentiores compescunt, et fibrarum mobilitatem diminuant. Ad tria capita, nempe, Refrigerantia, Adstringentia, et Nidorofo, reduci possunt.

ⁿ Wepfer. obs. 163.

^p Hip. de aer. tom. 4.

^r Tit. Liv. hist. I. 41.

^t Apud Zacut. Lusitan. tom. I hist. 47. p. 84.

^u Mang. bib. pract. p. 85. p. 106.

^o Com. p. 102.

^q De anim brut. cap. 5. de paral.

^s Gal. de locis affectis.

^x Forest. obs. 84. obs. 92.

Refrigerantia sunt Acida et Sales Neutri, quæ quidem viribus sedantibus ex manifesto pollent. Satis constat, usum acidorum copiosum et continuum ventriculi viarumque primarum atoniam concitare, et nonnunquam, uti monuit * Cl. Baker, symptomata paralytica procreare; et Cl. Huxham dicit, paralyfin artuum superiorum colicæ Davonienſi non raro supervenire.

Adstringentia viribus narcoticis agere videntur; hinc in hæmorrhagiis activis multum usurpantur, quas viribus haud astringentibus sed sedantibus tono systematis sublato dimovere consueverunt; vix enim intelligendum quibus tandem rationibus copia tam minuta exhibita viribus constringentibus eas coercere queant. Si vero concedatur vis narcotica, facile concipi potest, quibus omnino modis hæmorrhagiis interdican, nec aliis præterea rationibus ad paralyfin producendam procul dubio vires suas conferre valent. Adstringentia vel ex genere vegetabilium vel fossilium omnino constant.

Ex vegetabilibus paucissima, si quidem ulla, ad paralyfin evocandam sufficiunt. Ill. Van Swieten^y utcumque ait, succum accaciae, necnon adstringentia huiusmodi, imprudenter applicatum, oculorum cæcitatem immedicabilem producere.

Ex fossilibus commemorantur metallica; præcipue plumbum, cujus effectus in paralyſi concitanda prorsus notabilis; et profecto calcium adstringentium ex plumbo confectarum, necnon sacchari Saturni usus, paralyfin notæ pejoris inducere consuevit, uti^z Baro Van Swieten annotavit.

Nidorosa sunt ea quæ veneno suo, per pulmones, inspiratione corpori applicantur. Aer iste sive halitus, qui in locis clausis, ut puteis cavernisque, diutissime coarctatur, et ex omnibus corporibus sub fermenti statu effervescentibus evaporat, aer mephiticus sive Gas Sylvestre nuncupatur. Flammas viribus suis nocivis extinguit, animalibus vitam citissime tollit, et minore gradu appositus stuporem, apoplexiam, paralyſinque conflat. Sulphuris aliorumque corporum inflammabilium, præcipue carbonum vapor, paralyſin, nec raro mortem, provocat, uti annotarunt^a Hoffmannus, ^b Wepferus, et ^c Helmontius. Parietum cemento calcis recenter constructorum vapor, paralyſin sæpè concitavit. ^d Van Swieten ait, se vidisse quam plurimos incautos, in aedibus recenter conditis, præsertim foco luculento in conclavi extructo dormientes, hemiplegia immedicabile correptos fuisse. Porro, morbum

* Baker on Devonshire colic.

^z Tom. 3. de paralyſi, p. 357.

^b Obs. præct. de affect. cap. p. 360.

^d Tom. 3. p. 278.

^y Com. tom. 3. de paralyſi, p. 360.

^a Obs. chym. physic. lib. 3. obs. 13.

^c De Lithias. cap. 9. p. 720.

eundem inducunt etiam vapores metallici, quales ex plumbo, mercurio, antimonio, arsenico, caeterisque exorti; hinc qui fodinis argenteis plumbeisque officio suo funguntur, affectionibus paralyticis plerumque correpti sunt, uti monuit * De Haen; et qui inter officinas metallicas nascendi forte quotidie versantur, quales deauratores, chemici, figuli, metallurgique, morbo magis opportuni; cujus documentum lucidissimum a Cl. De Haen: Ecce verba, "Machinam electricam nostram multi hoc anno accessere; nonnulli paralyfi idiopathica; quidam a plumbo, ut tres figuli, alii a mercurio, ut duo deauratores," &c. De arsenico casum paralyseos extremitatum inferiorum ac superiorum narrat, quam arsenici albi dosi copiosior induxerat^g. Vegetabilium quorundam vapor, qualis odor sambuci, croci, caeterorumque floribus effluens, inter nidorosa recenseri queat, quae syncopen, haud raro mortem, induxerunt.

Narcotica veneno suo in vim nervosam mobilitate diminuta praecipue agunt, sensibilitatem ac irritabilitatem tollunt, et somnum inducunt. Ex hisce opinum est praecipuum, virtute duplici sibi invicem adversa stimulantia ac sedatrice praeditum. Opium effectus in paralyfin concitandam valde proclives, omnibus medicis cognoscuntur; quin immo usus ejusdem externe applicati paralyfin procreat, ut probe cognitum ex experimentis a celeberrimo professore nostro Monro institutis. Felix Platerus inquit, paralyfin linguae ex opio in clysmate injecto coartat. Quaedam alia hujusmodi classis eundem morbum progenerant; qualia belladonna, seu solanum furiosum, hyoscyamus, et caetera. Ill. Ray nos edocuit, belladonam ulceri cancroso prope oculum adhibitam, dilatationem pupillae universam concitasse, cujus motus remedio tandem remoto prorsus restitutus fuit. Hyoscyamus, opium, mandragora, ad dolores oculorum violentiores removendos applicata, eosdem effectus produxerunt; ut a Galeno observatum fuit.

Huic classi narcoticorum accenseatur licet usus spirituum ardentium, liquorumque fermento effervescentium inmediocris, praecipue vini Campaniensis ac Arac vulgo dicti, quorum omnia affectibus paralyticis ortum praebent. Quinetiam ebrietas sive temulentia paralyfin temporaneam fovet; uti Wepferus, nec non Carolus Piso, alique fere omnes, meminerunt.

Usus nicotianae immodicus omnia ebrietatis indicia, quinetiam, ad excessum usque nimis avide repetitus, apoplexiam

^c Rat. med. par. I. cap. 9. p. 91.

^f Pars 2. cap. 13. p. 233.

^g Pars 9. cap. p. 106.

^h Observat. lib. 13. p. 129.

ⁱ Hist. Plant. lib. 13. cap. 23. p. 680.

^k Method. medend. lib. 3. cap. 2. tom. 10. p. 58.

paralyfinque provocat, cujus insigne documentum ab ¹ Hilwigio perhibetur: “ Duo fratres Hollandi, gratia voluptatis, certarunt, quis eorum plures fistulas tabacci exfugeret; sed, dum unus ad 17, alter ad 18, assumpsisset, ambo subito apoplecticorum instar deciderunt.” Accenseantur etiam huic classi narcoticorum usus theae ac coffae vulgo dictae nimis consuetus. Ex hisce decoctum sive infusum fortius tremorem totius corporis insignem saepe concitat, et atoniam ingentem relinquit. Praeclarus Boerhaave inquit, “ abusus theae coffae paralyfin induxit, nervis redditis flaccidis.” Ac ^m Van Swieten his verbis ait: “ Vidi plurimos, his potibus diu ab-usos, adeo enervatum corpus habuisse, ut vix languida membra traherent, ac plures etiam paralyfi et apoplexia correptos fuisse.”

Interfunt etiam alia principia, quae vim nervosam, actione ejusdem suspensa, vel inerte reddita, prorsus afficiunt. Affectus animi graviores paralyfin provocant; hi autem in duas omnino classes, nempe in pathemata activa et deprimentia, dispartiuntur. Affectus praecipue deprimentes, quales terror, moeror, timor repentinus, vires suas in affectibus paralyticis conglomerandis saepius exserunt. ⁿ Hoffmannus affectum paralyticum ex terrore in oestro venereo; ^o nec non extremitatum inferiorum paralyfin ex terrore repentino coortam; ^p nec minus hemiplegiam, ex qua aegrotans jam convaluerat, ex terrore subito redintegratam memorat. ^q De Haen eisdem effectus post partum ex terrore concitados observavit; et ^r Schenckius paralyfin ex moerore conflata meminit.

Ex affectibus activis, ira, gaudium, caeterique, paralyfin viribus suis nocivis ex aequo fere suscitare consueverunt. Ira praecipue, quae brevis furor esse definitur, paralyfin haud raro provocavit; et praesertim puerperas ac senes in paralyfin praecipitat; uti ait ^s Tulpus, Mulier ab ira protinus a partu hemiplegia occupata fuit. ^t De Haen paralyfin ex ira ac terrore conjunctis excitatam fuisse commemorat. Gaudium extremum ac intempestivum aliquando mortem insert; si vero in minore gradu processerit, paralyfin temporaneam producit. Venus immodica inter principia paralyseos ab omnibus auctoribus enumeratur; uti ^u Hoffmannus. Frequens concubitus corpus solvit, apud Celsum habetur. ^v Daniel Ludovicus duorum meminit, qui statim post solutam copulam, alter

¹ Hilwig. observat. num. 45.

^m Tom. 3. de paralyfi, p. 362.

ⁿ Syst. rat. tom. 3. obs. 2.

^o Tom. 4. part. 4. p. 27.

^p Tom. 3. obs. 5.

^q Rat. med. cap. 8. pars 1. cas. 3.

^r Observat. med. lib. 1.

^s Observat. med. lib. 1. cap. 41.

^t Rat. med. pars 3. cap. 6. cas. 11.

^u Hoff. tom. 3. de resolut. nerv.

^v Obs. cel. medicor. de apoplex. obs. 20.

in syncopen, altera in apoplexiam, ac deinceps in hemiplegiam, inciderunt. ^y Baro Van Swieten affirmat, homines paralyfi correptos fuisse, dum, post inflictâ capitis vulnera, veneri nimis cito indulserunt. Manustupratio, infandum! paralyfin acerriman saepissime progneravit; uti ^z Tissot aliique observarunt.

Principia praeterea paralyseos extant nonnulla, quibus locum ordine assignare perdifficile foret. Motus convulsivi partis cujusvis, si quidem violentiores sunt, aut aliquamdiu durarunt, musculorum paralyfin gradu majorem minoremve suscitant; uti Van Swieten. ^a Gregory noster, vir egregius, in arte medica celeberrimus, puerulum se vidisse declarat, qui, ante variolarum auspicate prodeuntium eruptionem, motus convulsivos saepe perpeffus fuerat: at hemiplegia supervenit, quae postea per triennium usque, defrustrata medicamento- rum ope, perduravit. Fibrarum distensio sive contortio violentior magis minusve partium atoniam, ac etiam paralyfin sui sobolem, post se relinquit. Dolor acutissimus diuturnus paralyseos aliquantulum inducit; ita affectiones rheumaticas insequitur haud raro paralyfis; praesertim, si dolor sedem prope medullam spinalem sibi fixerit, partes infra positaе paralyticae deveniunt. ^b Boerhaave, post lumbaginem rheumaticam inveteratam, huncce morbum ipse expertus est. Dolores colicos nec minus insequuntur affectiones paralyticae. ^c Muys meminit paralyseos utriusque brachii post colicam biliosam. Paralyfin etiam affeclam agnoscit colica pictonum; uti annotarunt ^d Grashius, ^e Hoffmannus, ^f Huxham, ^g Van Swieten, ^h De Haen; affectio autem paralytica hic loci non tam videtur exoriri dolore vehementiore ejusdem comite, quam a colicae principio, quod, uti jam compertum est, de plumbi effluviis originem suam trahit. Haecce enim materia, sive per vapores hausta, sive interne insumpta, prout antea innuimus, vires mirificas in affectibus paralyticis incitandis exercet. Et Cl. De Haen ⁱ hortatur, ne paralyfis subsequens solummodo doloribus atrocibus assignetur; nam bis observavit, eandem absque dolore conspicuo concitatam fuisse: Et alibi inquit, "Citra doloris notabilem paroxysmum in alio manuum paralyfin obortam vidi ^k." Paralyfis a partu non raro accidit, uti

^y Com. tom. I. p. 457.

^z Tissot. de l'Onanie.

^a Praelect. pract. de Paralyf.

^b Van Swieten. tom. 3. p. 354.

^c Muys prax. med. chirurg. rational. decad. 6. obs. 10.

^d Grashius de col. picton.

^e Hoff, paralyf. manuum ex colica saturnina, cap. I. obs. 3.

^f Paralyf. extrem. superior. frequent. accidit; On Devonshire colic.

^g Tom. 3. p. 357.

^h Rat. med. pars 3. cap. 2.

ⁱ Ib. pars 3. cap. 2. p. 321.

^k Dissertat de col. pict. cap. 2. p. 45.

ait ¹ Hoffmannus. Morbos acutos febriles, praecipue intermittentes, insequitur; prout asseruerunt ^m Fernelius, Forestus, ^a Riverius, ^o De Haen, alique complures. Per saepe symptomata in febribus exanthematicis, quinetiam in accessibus periodicis quotidianae intermittentis speciem induens, uti monuit ^p Cl. Torti. Quodcunque sanguinem multum afficit, quales lues veneræa, scorbutus, eandem etiam concitare queat. Senertus, Eugalenus, et Cl. Lind, nec non De Haen, aiunt, eam a scorbutico coortam esse; et a syphilitide ortum habet, uti asserunt ^q Astruc, ^r Wepferus, ac ^s Baglivi. Dysenteriam et hypercatharsin etiam consequitur; uti ^t Conrad Fabricius, ^u Forestus, et ^x Mangetus. Vermes in intestinis hospitantes eandem inducere consueverunt^y. Haec igitur omnia paralyseos principia multoties extiterunt.

C A U S A E.

Nunc de causis paralyseos agendum; quas, uti jam diximus, in capita bina, sibi invicem opposita, reducere licebit. Horum prius habetur compressio; posterius actio vis nerveae diminuta. Compressio in externam et internam dispertitur. Externa a violentia quavis, in caput extrinsecus impacta, concitatur. Interna vel ex tumoribus, congestionibus, aut effusionibus, enascitur. De tumoribus satis dictum. Congestiones in cerebro, nervos interpositos comprimendo, symptomata paralytica et apoplectica non raro concitare solent. Ex collari nimis adstricto, sensus, motus, pulsusque sublatus fuit, et apoplexiae prima symptomata supervenerunt^b. Suffusio in vultu, et vasorum capitis distensio, tinnitus aurium, scotomia et vertigo, quae inter corporis decurvationem occurrunt, eandem certissime causam agnoscunt. Effusiones vel sanguineae vel serosae in affectibus paralyticis funestis creberrime reperiuntur.

Effusiones sanguineae. Sanguis ruber, a vasis sanguiferis in cerebrum effusus, compressionem sui generis infaustissimam conflare solet; quae quidem exortum petit, vel a ruptura vasorum cerebri quorundam, ex vi quavis externa profecta; vel

¹ Syst. rat. tom. 3. obs. 9.

^m Tom. de febribus, lib. 4. cap. 10. paralytis post feb. tertian.

ⁿ Lazar. River. cent. 1. obs. 74.

^o Rat. med. p. 3. cap. 6. cas. 12. 1

^p De febrib. cap. 4. p. 227.

^q De morb. vener. lib. 4. cap. 2.

^r Wep. obs. 147.

^s Bagl. prax. med. lib. 1. de lue veneræa.

^t Dissertat. de hypercatharsi.

^u Schol. ad obs. 85.

^x Mang. B. P. p. 106.

^y Act. N. cur. tom. 2. obs. 160. et hist. morb. Wratislav. ann. 1639. p. 37.

^b Swensk. Wetensk. acad. Hardling, 1757. trim. 2.

ab actione vasorum, per causas in ea quasvis immediate agentes adacta; vel a quavis remittentia, quae sanguinis venosi refluxum a capite in cor versus impedit; ex qua accumulatio necessario succedat, quae, valvulis nullis in venis capitis usquam subsistentibus, retrorsum propagatur; unde conatus haemorrhagicus, sive actio vasorum auctior, excitatur.

Effusiones serosae. Effusio feri promovetur ab obstaculo quovis, quod fluidorum a capite recursum obstruat, unde arteriae exhalantes magis distentae fluidum suum copiosius effundunt; vel a relaxatione arteriarum exhalantium per cerebrum inspersarum, prout in hydropicis videre licet; vel a fluidorum jam effusorum absorptione prohibita, unde feri accumulatio in capite necessario subsequitur; vel a superabundantia fluidorum serosorum praedominante, resistentia venosa aut relaxatione vasorum exhalantium etiamnum seposita, unde serum, per vasa extrema, in varias cerebri cavitates liberime diffunditur. Cujus exemplum habetur ischuria renalis illustrissimum, ubi urina in renibus retenta, per divergium, in vasa inhalantia absorbetur, et in cerebri praecipue ventriculos effunditur; unde in apoplexiam, ac paralylin, eventu funestissimam, vulgo terminatur.

Restat uti causam ostendere conaremur, cur paralytis, sub extremis vitae praecipue stadiis, magis quam sub adolescentiae decursu, adoriretur. In aetate provectiore, plethora venosa generalis in cerebri vasis obtinet; praeterea, structura singularis cerebrum congestionibus ac sanguinis accumulationibus magis opportunum reddit. Cerebrum, cum caetero corpore collatum, exiguum, ingentem sanguinis copiam assidue recepat. Malpighius alique physiologici partem tertiam massae sanguineae universae a corde in cerebrum continuo transmissam esse crediderunt. Sed calculis accuratioribus cel. Haller circiter medium inter partem quartam quintaque massae totius a corde in cerebrum, dato tempore, commeare monstravit. Verum, si visceris exiguitatem animo perpenderit, adhuc ea copia permagna censebitur. Natura, procul dubio, dum tantam sanguinis copiam assidue cerebro suggerit, utilissimum ad oeconomiam conservandam consilium instituit.

Systema cerebri venosum, per structuram suam, sanguinis motum lentorem reddit. Cerebri venae, sicut aliae, ab arteriarum extremitatibus ubique dispersis oriuntur. Arterias tamen haud comitantur, nec in truncos majores connectuntur; sed in vasa majuscula, Sinus appellata, per tubulos minutulos evacuantur; tubuli cursu obliquo, motui sanguinis adverso, sinus introeunt; valvulis et musculorum adjacentium compressione vacant; unde motus sanguinis in alias corporis par-

tes non parum acceleratur ; ideoque sanguis per cerebri vasa lentius movetur. Sinus, laminis durae matris inclusi, per trabeculas et lacertulos, transversim euntes, multum firman-
tur ; unde eorum distensio prohibetur. Arteriae cerebri, quam caeterae, tunicis multo tenuioribus investuntur ; dis-
sectae collabascunt ; et cetera repletae fragiles admodum repe-
riuntur ; unde tunicis musculosis eas indutas esse quidam non
putant. Ideoque ruptura facilius incidere potest. Ex quibus
omnibus constat, sanguinem venosum in cerebro tardius mo-
vere, ex eoque cerebri vasa praecipue congestionibus et san-
guinis accumulationibus opportuna devenire. Quoniam igitur
cerebri structura congestionibus huiusmodi favet, inde liquet,
eas in aetate declivior, dum plethora venosa in universum
dominatur, facilius incessuras esse ; praeterea, si conformatio
apoplectica ac habitus melancholicus adfuerit, paralyfin neces-
sario superventuram. Cum vero paralyfis a sanguine rubro
sive sero profluat, eam in sanguineam, et serosam, medici
distinxerunt. Prior idiopathica aut haemorrhagica nuncupe-
tur, ut quae ex plethora venosa, sive sanguinis congestionem,
vel effusione, plerumque concitatur : Posterior hydropica,
prout quae relaxatione vasorum exhalantium primario de-
betur.

Quod ad alterum causarum caput attineat, multa de vi ner-
vea imminuta, quae paralyfin excuscitare queat, adhuc dicenda
restarent. In principiis variis quae paralyfin ab eadem causa
procreare solent enumerandis, rationes diversas, quibus vires
suas exserere videantur, quam leviter attigimus. Haec omnia,
non nervos cerebri comprimendo, sed vis nerveae mobilita-
tem ac agilitatem diminuendo, morbos paralyticos arcessere
consueverunt. Phaenomenis somni vigiliarumque rite per-
pensis, unicuique liquebit, vim cerebri nervosam, sub variis
rerum, eventuum, ac tempestatum articulis, diversum mobili-
tatis statum gradumve subire. Theoriam vero systematis ner-
vosi, ut et alia permulta quidem memorabilia, si penitus in-
vestigare tentarem, vereor equidem, ne opusculum ultra me-
tas institutas nimis longe protraherem.

RATIO MEDENDI.

Cum vero binae causae, prout jam diximus, indole sua
diversae, sibi invicem opponuntur ; ideo nec minus
indicationes curatoriae, duplici genere dissimiles, eis re-
spondent.

I. Indicatio prima, ad congestionem in cerebro sanguineam,
et

et effusionem sanguineam aut serosam removendam, causam priorem, nempe compressionem, constituentem, comparatur.

II. Indicatio secunda, ad actionem vis nerveae diminutam amovendam, causam alteram, accommodatur.

1. Quodcunque vero plethoram et sanguinis in caput versus determinationem adauctam tollat, idem indicationi priorī respondebit: Qualia evacuantia varia sese produnt; quorum praecipua sanguinis missio, cathartica, vesicatoria, et caetera.

Missio sanguinis.—Hocce remedium, haud parvi momenti, longe praestat; sed cautelam in usu suo maximam depostulat; quippe quod in omni casu in auxilium advocari nequeat. Hinc axioma praecipue accominodum: Sanguinis detractio vel occidit, vel liberat. Convenit inter omnes medicos de sanguinis mittendi usu, in paralytin haemorrhagicam idoneo ac salntari, sub qua sanguinis determinatio caput versus, et ibidem accumulatio, praesertim ineunte morbo, signis conspicuis adsunt. Cum pulsus citatior, fortior, durior, oculi rubri, turgidi, vultus rubicundus, calor insuetus, venam in brachio secare, quam citissime possumus, apprime necessarium deveniet; orificio latiore patefacto, uti sanguinis abstractio quam celerissime fiat. Aetius ait, nullum inveniri remedium aptius in principio venaesectione. ^c Tulpus hominem memorat, qui, venaesectione in utroque brachio simul instituta, ex apoplexia a plethora exorta reconvaleuit. Et Forestus ^d eam in apoplexia et hemiplegia removenda summo cum successu in usum advocavit. Cum vero successus qui ex venaesectione oriatur, magna ex parte, a vicinia qua sanguis in partem affectam emittitur, et a celeritate qua sanguis e vena fluit, omnino pendeat; ideo venae jugulares orificio patentiore pertundantur; quoniam ex eo cerebri vasa celerius deplentur et relaxantur. Cavendum vero, ne ligatura circa collum nimis arcte stringatur, ne sanguinis transitus a capite impediatur, et effectus perniciosior exinde concitetur. Fortasse venam digito compressisse sufficiat. In apoplexia, quamvis sensus motusque, ut plurimum, opprimatur; unum tamen corporis dimidium, quam alterum, excitationi sit magis opportunum: Ideo sanguinis accumulationem in latere cerebri opposito plerumque latere putatur; unde Morgagni et Valsalva, sanguinem e latere maxime excitabili eliciendum esse, proposuerunt. Experientia tamen hodierna praxin huiusmodi nondum adeo confirmavit. Rondeletius cucurbitulas cruentas prope jugularem applicandas, quasi sub mento, praescripsit. Morgagni ^e scarificationem occipitis aut venae occipitalis sectionem multum

^c Obs. med. lib. I. cap. 7.

^d Lib. IC. obs. 76. 78. 81.

^e De caus. et sed. morb. epist. 2. 10.

collaudat: Quam et cl. Mead, in maxime periclitantibus magnopere juvasse, non semel expertus est^f. Valescus ait, se vidisse hominem curatum per usum sanguisugarum, quasi per totum corpus appositarum. Morbus aliquando per haemorrhagiam naturalem, praecipue narium, uti suadet cl. Boerhaavius, auspicate reinovetur. Fluxus haemorrhoidalis affectum paralyticum nonnunquam abegit. Cujus exemplum celeberrimum ipse vidi, cum apud Dominum Wardrobe, confobrium meum, plurimum venerandum, chirurgum in hac urbe peritissimum; hospitio diversarer, et studiis medicis operam, sub ejus auspiciis, summa cum utilitate, sedulo navarem. Homo 55 annos agens, fluxu haemorrhoidali in annos complures, absque molestia, laborabat; frigore autem expositus, fluxu retento, paucos intra dies, hemiplegia correptus, et omnibus aliis remediis incassum tentatis, fluxu haemorrhoidali redintegrato, morbo liberatus, tandem convaleuit.

^l *Cathartica.* Haec revera evacuantia potentissima; ideoque cum sanguinis effluxus in caput determinatur, in plethora submovenda, et sanguinis augmento a cerebri vasis auferendo, in remedium cedunt accommodissimum. In affectu paralytico haemorrhagico, ex genere maxime refrigerantium et anti-phlogisticorum esse debent: At in hydropico, calidiora, magisque stimulantia, depostulantur; qualia hydragoga, ut aloe, scammonium, colocynthis, jallapinum, gummi guaiacum, et caetera. At vero in catharticorum usu non nimis insistendum; quippe quae canalem alimentarium debilitant, et faecum stimulo minus sensibilem reddunt. Cl. Van Swieten^g ait, sese, hydragogis purgantibus, intervallo idoneo reiteratis, paralyticos complures sanasse. Quinetiam in paralyti ex vis nervae diminutione oriunda, systema stimulando, prodesse queunt. Porro, alvum solutam conservant, ex quo plethora coerceatur, cui paralytici ex appetito optimo quo fruuntur, et exercitio quo parcius utuntur, admodum sunt opportuni. Clysmata etiam ab initio nonnunquam prodesse valent; quoniam aegrotans aliquando cathartica deglutire minus potest. Haec vero ex genere acriori confici debent; quoniam, sensibilitate et irritabilitate canalis intestinalis multum imminuta, effectus ejusdem stimulant in systema communicari nequeant, quo minus in paralyti haemorrhagica noceant: At vero in hydropica, liceat uti vires suas stimulatrices exerceant.

Emetica. Haec autem prout evacuantia adhibentur. Sed eorum usus, in paralyti eximius, sub formula stimulantium praecipue admittitur. Venter quidem, phlegmate tenaci plerumque gravatum, contentis suis evacuant; sed cum para-

^f Mon. et praec. med. p. 58.

^g Com. lib. 3. de paral. p. 334.

lysis haemorrhagica aut hydropica subest, summa cum cautela adhiberi debent; quoniam concussum in systema universum inferunt, et sanguinis in caput cerebrumque versus determinationem tam fortem promouent, uti periculum immineat, ne forte vasorum rupturam aut mortem subitanam denique provocent. Sanguis ideo, caeteris evacuantibus una praevenitibus, ante eorum usum, libere mittendus. Sin actione vis nerveae diminuta paralytis oriatur, prout stimulantia, sicut opinor, in usum accomode advocentur; quippe quae systema universum concussu praeforti commovent, et cerebrum praefertim exagitant. Quocirca, ex genere antimonialium, qualia tartarus emeticus, et caetera, praecipue occupentur. Turpethum minerale caeteris longe praestat. Sinapi, in vomitum excitandum, ex tuto adhibere licet; quod, si successu deficiat, ventriculuni tamen et canalem intestinale stimulo multum proderit. At nullum ex emeticis istis adhibere voluerim, ubi cerebri compressio notabilis adsit.

Diaphoretica. Ea vero prout evacuantia, in paralytin amovendam, compressione sanguinea exortam, adhiberi nequeant; ut quae, cordis et arteriarum motum accelerando, sanguinis accumulationem, et exinde cerebri compressionem, adaugere potuerint. Si quidem unquam in usum advocanda sunt, ex ea indole constare debent, quae, corde arteriisque nondum excitatis, sudorem promoveant; qualia sales neutri, vel etiam tartarus emeticus, et caetera. Sed in paralytin hydropicam, opportune, diaphoretica systema stimulantia, qualia serpentaria, contrayerva, guaiacum, spiritus et sal. C. C. et alia huiusmodi, in auxilium advocari debent. Ill. ^a Van Swieten, sese paralyticos complures diaphoreticis stimulantibus, in dies aliquot adhibitis, sudore interea spiritus vini accensi vaporibus in artus paralyticos determinato, sanasse, testatur; quod et experientia ⁱ Wepferi confirmatur. Sed in usu hocce sudorifico non diutius insistendum; ut qui systema commune relaxat, et vim nerveam debilitat.

Diuretica. His autem in affectu paralytico minime confidendum. Prout evacuantia quidem admittantur licebit; et in paralyti hydropica, sub qua fluida serosa superabundant, multum fortasse prodesse valent. Diuretica ideo stimulantia, colchicum, scilla, apium, genista, et id genus alia, tempestivius usurpentur.

Errhina. Ex secretionem notabili quam a membrana Schneideriana cient, inter evacuantia enumerari possunt; et, ex le-vamine summo quod in capitis doloribus atrocioribus et ocu-

^h Com. lib. 3. p. 384.

ⁱ Obs. med. pract. obs. 32. p. 72. et aliis pluribus locis.

lorum inflammationibus adferunt, in affectu paralytico perlubenter adhibere voluerim. Sternutatoria vero, quando paralyfin indicia compressionis sanguineae ac serosae notanda comitantur, summa cum cautela usurpentur; quoniam concussio violenta, quam in systema universum, praecipue in cerebrum, inferunt, effectus maxime perniciosos exsuscitare queant. Sin autem paralyfis a vis nerveae torpore pendeat, medicamenta quae sternutationem excitant, prout stimulantia, maximo cum emolumento in usum revocari possunt. Namque, inter sternutandum, singulae corporis partes violenter agitantur, et membra paralytica saepissime subilire videntur. Fortissima et acerrima, nicotiana in non assuetis, euphorbium et radices hellebori deprehenduntur. Mitiora ex herbis aromaticis atque fragrantibus conficienda.

Sialagoga medicamenta habentur ea quae salivae fluxum promovent. His autem ordo duplex: 1. Ea quae ore applicata; 2. Ea quae, interne sumpta, salivae effluxum exsuscitant. Priora apophlegmatizantia et masticatoria nuncupantur. Ab evacuatione copiosa quam e glandulis salivaribus ciunt, et ab eorum in cerebrum contiguitate, probabile admodum, quod ex usu esse possunt, dum sanguinis impetum et determinationem in cerebri vasis adauctum auferunt, et serum superfluum, quod in paralyfi hydropica plurimum dominatur, evacuant; at, praeter evacuationem quam promovent, linguam, saepius paralyticam, existimant, ex eoque multum prodesse possunt.—Ex sialagogis internis praecipuus habetur mercurius; hydrargyrus, in affectu paralytico curando, a medicis quibusdam multum collaudatur. Cl. Willis, sese paralyfin, ope mercurii, salivationem concitando, curasse testatur. Sed experientia hodierna satis compertum, consiliis eundem minus accommode inservire. Fortasse, cum paralyfis ab affectibus localibus oriatur, in qua sensorium haud afficitur, in auxilium mercurius utilissime convocari potest.

Vesicatoria. Vesicantia epispastica prout evacuantia potentissima censentur; unde in morbis acutis, praecipue inflammatoriis, utilissima reperiuntur. In apoplexia et paralyfi generis haemorrhagici felicissime applicari queant; qui pe sanguinis copiam in cerebro contentam abstrahunt ac diminuunt; unde sanguinis impetum a cerebri vasis adauctum tollunt. In paralyfi hydropica praesertim utilissima reperiuntur, et liberime licebit ut adhibeantur; quoniam effectus salutaris, ab eorum usu profluens, in temperamentis serosis aperte demonstratur. Cum vero effectus, in evacuando, eo majores edunt, quo propius in partem affectam imponantur; ideo capiti et cervici praecipue libentius applicuerim. Prout stimulantia, membrum

membris paralyticis ipsis applicanda, successu nonnunquam felicissimo nec minus adhibeantur. At vero commodum ab eorum usu perceptum, quantumvis insigne, nonnullis in casibus infidum; quoniam in proclivi est, uti partes quibus applicentur, in senioribus praesertim, in gangraenam abeant.

Fonticuli et setacea. Fonticulis et setaceis, prout evacuantibus accommodatissimis, suis etiam adhibetur honos. In capitis morbis, ab aucta sanguinis, et praecipue feri, determinatione concitatis, commodi multum inferre solent. Hinc effectus ex eis saluberrimus, non solum in affectibus paralyticis, siquando adsunt, abigendis, sed etiam in accessibus, ubi minitantur, anteveniendis, lucidissime patefcunt. Ita ¹ La Motte, Stuporem post apoplexiam manentem, qui frustra tentatus fuerat vesicatoriis et fonticulo, sanavit integre setaceum: Itemque puerum, qui, ab equo delapsus, apoplecticus factus, memoria per plures septimanas laesa, setaceo applicato, intra octiduum perfectissime convaluit ².

Medicamentis quae indicationi priori respondere videantur ita brevissime perpensis, remedia quae indicationi posteriori inserviant ordine deinceps aggredior.

II. Huic autem indicationi per remedia prioribus longe diversa respondetur, quae sub nomine stimulantium communi insigniuntur.

Animi pathemata. Affectus animi systema fortissime stimulant; unde paralyfin haud raro dimoverunt; cujus exempla complura apud auctores practicos publice prostant. Nempe paralyfis sanatur ab ira. Paralyfis in rustico sanata fuit, cum a filiis suis in iram ingentem conjectus esset; uti suadet ^m Stahl: Et Cl. Boerhaave ⁿ narrat historiam uxoris Calephi, ex paralyfi sanatae, dum medicus pedes attingere conabatur. A terrore. ^o Schenkus hominem, in annos plures, hemiplecticum commemorat, qui, omnibus aliis remediis frustra tentatis, in terrorem repentinum ex aedium deflagratione conjectus, cito convaluit. A metu subitanea. Croesi ^p filius, cum antea mutus esset, dum militem in patrem irruentem videret, "Ne Croesum interimas," illico exclamavit; et interrupta loquelae vincula statim in perpetuum relaxavit. Quamvis autem paralyfis ab affectibus animi repentinis nonnunquam sanata fuit, quum tamen haud ubique penes nos sit, eos ad lubitum nostrum in regulam revocare, ideo, in iis excitandis, multum

¹ Trait. complet. de chirurg. tom. I. p. 120.

² Med. ess. vol. 5. part 2. p. 598.

^m Theor. ver. p. 693.

ⁿ De morb. nervor. p. 633.

^o Obs. med. lib. I. p. 94.

^p Herod. lib. I. cap. 85. p. 35.

prorsus ambigerem; cum ex observatis multis constat, eos aliquando paralyfin, inmo mortem, induxisse.

Febris. In febre cordis arteriarumque actio augetur; ideoque medici insignes febrem concitare suaserunt; quoniam ea causam vis nerveae obstruentem forte removeri posse conjecerunt. Quod quidem experientia confirmatum esse compererunt; ut qui naturam, ejus ope, paralyfin removere, nonnunquam observarunt. Ita Cl. Boerhaave, sartorem ter paralyfi correptum, febre magna toties superveniente, sanatum vidit. Febris, ad paralyfin removendam, ab actione vis nerveae diminuta coartam, utilissime concitari potest: Sed, ad quem tandem gradum febrem excitare debeamus, definire perarduum esset; cum effectus, a febre concitata profluens, ambiguus atque precarius esse queat. Quapropter, uti reor, eam naturae potius integram relinquere, vel saltem nimis longe non promovere, medico, nec minus aegrotanti, tutissimum. Paralyfin haemorrhagicam, a congestione commotam, ex febre concitata periculum maximum comitatur.

Calor externus. Ille vero in systema sanguiferum stimulus praevalidus habetur, et ex incitationis causis praecipuis una deprehenditur. Mobilitatem vis nerveae, propius amissam, recreat ac restituit; prout ex animalium historia constat, quae per hiemis decursum latentia obdormiunt, et, calore Veris Aestatisque tandem redeunte, vires animales motusque agiles denuo recuperant, ac reviviscunt. Ideoque paralytici, prout experientia compertum, tempore hiberno, quam aestivo, teste ¹ Bellino, aliisque, difficilius curantur. Quinetiam, coeli solique versuram multis remedio salutifero fuisse, et demigrationem in plagas regionesve calidiores curationem feliciorum absolvisse, satis constat. Calor immodicus, diutius immoratus, inter principia paralyfios habetur; at, gradu minori applicatus, systema nervosum extimulat, et ad morbum amovendum multum confert. Calorem medici, modis diversis, eisdem consiliis adhibuerunt. Calor humori, prout in balneo calido caeterisque, conjunctus, ad paralyfin removendam successu felicissimo occupatus fuit. Thermae medicatae, quales aquae Bathonienses, praesertim ex alto dilapsae, aut in artus paralyticos impetu profluentes, omnibus aliis frustra tentatis, uti suadet ² Cl. Cocchi, ³ Willis, ⁴ Charleton, alique, multos ad sanitatem perduxerunt. Quoniam autem febrem temporaneam excitant, pulsum accelerant, et fluida rarefaciunt; inde in paralyfin ex congestione ortam adhibitae eventu periculosas esse

¹ De urin. ac pulsibus, p. 518.

² Dei Bagni de Pisa, cap. 4. p. 197.

³ De anim. brut. p. 420.

⁴ Inquiry into the efficacy of warm bathing in palsies.

liquet. Quorum effectus inauspicatissimus, in paralytico cui morbus in apoplexiam lethalem commutatus evaserat, a Cl. Cullen nostro observabatur. Quapropter, in casibus quibus applicentur, summa cautela adhibendae. Cum autem calor humori conjunctus viribus multum relaxantibus polleat, quae stimulantibus praeponderant; ideo medici calorem siccum, vice balnei calidi, periclitari jusserunt. Aegrotantem in balneum arenae, sive clibanum, aut laconicum, demitti suaserunt. Sales calidi membris paralyticis, vapores spiritus vini accensi, uti monuit Cel.^u Van Swieten, feliciter applicati fuerunt. Animalia viva dissecta, partibus laborantibus circumvoluta, prout utilia collaudantur. Utcunque, vix patet ea virtutes quaslibet, ultra fomenta quaevis alia, possidere, nisi quod caloris gradus sit magis naturalis ac opportunus. Quando paralysis aliquamdiu perduraverit, fortasse prodesset, aegrotum cum alia quae bona valetudine fruitur, sub iisdem stragulis obdormire; cum, in eo casu, calor assiduus et uniformis magnopere reficiat ac restituat.

Frigus, diu continuatum, mobilitatem vis nerveae multum infringit; unde paralytin inducit: Sed citatius applicatum, et celeriter amotum, systema potentissime stimulat. Igitur immersiones frigidae, ad paralytin curandam adhibitae, multum laudibus effertur. Cum aegrotans ex lavacro frigido cito emerferit, per varia febris stadia paulatim transit. Principio, frigore, rigore, et horrore, corripitur; deinceps, calor, rubor, ac pulsus citatior insequuntur. Si lectum petat, et involucris sese contegat, sudor profusus plerumque excitatur. Observationes innumerae docent, paralytin ex usu lavationis frigidae sanatam fuisse; praesertim si aquae ex praecipiti dispergantur, aut in artus paralyticos desuperne exantlentur*.

Electricitas. Stimulus, inter omnes qui in fabricam humanam applicari potuerunt, habetur fortissimus; quippe quae systema nervosum universum pervadit. Sin autem vis electrica cum intensitate fortiori in sensorium devehatur, energiam vitalem demolitur. Si percussiones vi minore adhibeantur, systema sanguiferum exsuscitant; unde motum cordis arteriarumque accelerant, et secretiones omnes promovent, sudorem ac perspirationem laceffunt, urinae fluxum provocant, alvumque solvunt. Electrictatio per scintillulas in aurem dimissa, ceruminis secretionem; oculo partibusque contiguis, lachrymarum stillicidium; linguae glandulisque parotidis, salivam, promovet. In fluxu menses retentorum promovendo po-

^u Com. in aph. Boerh. lib. 3. p. 334.

^x Sir John Floyer $\psi\upsilon\chi\epsilon\pi\lambda\upsilon\sigma\iota\alpha$, p. 212. 456.

tentissima reperitur; uti ^y De Haen aliique docuerunt. In membris paralyticis haud raro dolorem, nonnunquam motus involuntarios ac tremores, calorem, ruborem, sudorem, cum sensu formicationis, excuscat; et partibus atrophicis plenitudinem tensionemque consuetam restituit.

Ex enarratis igitur unicuique patebit, electrizationem in paralyticis curandis apprimè fore commodissimam. Interea vero cavendum, ne in omnibus casibus indiscriminatim adhibeamus; quum causa adest, cur eventus inauspicatos ex ejusdem usu temerario metuamus; quoniam exempla suppetunt, ubi morbum exaggeravit, mortemque properavit: Nostrium est igitur, dum de natura paralyseos ambigitur, uti electrizationem summa cum cautela adhibeamus. Itaque, si paralytin congestio sanguinea ac plethora comitatur, ab illa prorsus abstineamus; quippe quae, dum sanguinis impetum in cerebri vasis adauget, apoplexiam lethalem inducere potuit: Sin paralytis ex actione vis nerveae minuta subsistat, remedium adhibetur ea praecipuum ac potentissimum. ^z De Haen, hoc remedio magnopere confusus, ait, electrizationem neminem unquam laesisse, et paralyticis quibuscumque usus ejusdem, quacunque origine paralytin contraxerint, levamen attulisse. In hacce autem asseveratione nimis longe processit. Utcunque tamen, usu ejusdem per plures septimanas simul continuato, curationes multas auspicate perfecit: Et quendam memorat, qui, tribus mensibus exactis, nil commodi exinde percepit; sed, diutius ictibus iteratis insistendo, sanitatem integram tandem recuperavit. Haud ideo sperandum, aegrotantem a continuatione breviori sanari posse; sed salutem, diutius insistendo, solummodo recuperandam esse. In paralytin localem remedium adhibetur accommodissimum. Si paralytis capitis adsit, et organa auditus visusve affecerit, electrizatio, quippe medela periculosa, summa cum cautela in usum advocetur, et concussiones leviusculae solummodo adhibeantur; fortiores enim noxiae futurae.—Analogia summa inter ictus electricitatis atque fulminis obtinere videtur. Fulminis ictus contactum paralyticum nonnunquam sanavit. Cujus exemplar illustrissimum apud ^a Diemerbroekium habetur, ubi ita ait; Mulier enim quae sexto aetatis anno, ex subito terrore, paralyti totius corporis, excepto solo capite, correpta fuerat, et postea extrema inferiora per triginta et octo annos habuerat paralytica, cito convaleuit, dum, horrenda tempestate ingruente, fulmen illam ingens circumtulisset; et postea mulierem per quindecim annos et plures vidisse sanam testatur.

^y Rat. med. p. 237. cas. 21. 22. 24.

^z Rat. med. p. 142.

^a Obs. curat. med. obs. 10. p. 9.

Praeter stimulantia externa, de quibus egimus, interna quaedam in paralyfin curandam multum conferunt.

Medicamenta Interna.

Ex genere vegetabilium, &c. — *Plantae acres antiscorbuticae*, uti nuncupantur; quales sinapi, raphanus rusticus, nasturtium, et id genus aliae, interna remedia, in medelam paralyseos optimam exhibentur. Diuretica, diaphoretica, et laxantia habentur. Ventriculum, canalem alimentarium, et systema nervosum, excitant, et stimuli inflammatorii non multum possident. Sinapi album, non contusum, cochlearibus majusculis, singulis diebus, aliquoties adhibitum, optimo cum successu propinatur; contritum vero portiunculis minoribus fumatur^a.

Aromatica, tonicis adjuncta, eodem consilio praescripta fuerunt; qualia amara varia, quae ventriculum calefaciunt et corroborant, ac systema nervosum stimulis haud irritare consueverunt; unde, in ventriculi intestinorumque atoniam, multum prodesse queant: At, in paralyfin removendam, haud multum ex iis sperandum. Cortex Peruvianus etiam in usus eisdem advocatus fuit. Chalybeata cum amaris conjuncta, vel aquae chalybeatae cum iis simul infumendae, optimo cum fructu propinari possunt. Olea aromatica distillata, qualia oleum cinnamomi, caryophyllorum, origani, rosmarini, et caetera, cum externe tum interne assumpta, uti monuit^b cl. Van Swieten, in eundem effectum propolita concelebrantur.

Balsama artificialia et naturalia, ad morbum dimovendum, aliqui commendarunt. Quoniam vero vis stimulatricis haud multum possident, ideo parum fiduciae in eis collocandum. Quinetiam, assa foetida a nonnullis effertur: Ea vero portiunculis largioribus adhibita, intra sedantia deprehenditur; ideoque necessario nociva reperietur. Camphora nec minus usitata fuit: At effectus ejusdem, sive more sedantium sive stimulantium operatur, ambiguus admodum habetur.

Alkalina volatilia, quale spir. et sal. cornu cervi in aquis distillatis aromaticis dilutus, laudibus suis efferuntur; quippe quae permultum excitant, stimulus autem brevissime perdurat: Ideoque non multum commodi ex eis sperandum.

Ex genere animalium. Remedia quaedam, prout stimulantia, qualia castoreum, moschus, zibethum, cantharides, ad paralyfin removendam exhibentur. Castoreum, apud anti-

^a Arnicae montanae Lin. flores seu folia cum aqua bulliente macerata haec in morbo multum nuper commendata sunt.

^b Com. in aph. Boerh. de paral. p. 378.

quos magni aestimatum, ab Aetio commendatur; sed utilitatem ejusdem medici recentiores haud confirmarunt: Ideoque in solamen potius et oblectamentum copia consueta propinatum esse putaverim. Moschus in usum rarius advocatur; porro, si frequentius admitteretur, parvi utilitatis collaturum esse suspicarer. Cantharides externe solummodo adhibentur.

Remedia Externa Topica.

Exercitium. Exercitatio systema quam maxime excitulat: At, sub affectu paralytico, aegrotans in eo statu versatur, quo exercitiis uti nequeat: Ideoque Celsus ait, Vel gestetur, vel motu lecti concutiat; tum id membrum quod deficit, si potest, per se, sin minus, per alium moveatur, et vi quadam ad suam consuetudinem redeat. Schenckius refert, foeminam ex dextri lateris hemiplegia recuperatam esse, vectam in rheda. Quoniam vero parum emolumenti ex hoc motu passivo sperandum foret; ideo, ad eam exercitationis speciem quae frictionibus excitatur, quiniuo recurrendum.

Fricationes, in paralyfin amovendam, efficacissimae reperiuntur; quippe quae stimulis quam maxime polleant; unde majorem sanguinis influxum in partem affectam determinare solent; calorem, ruborem, et plenitudinem inducunt; musculorum tensionem roburque restitunt; et exinde partium atrophiam et tumorem oedematofum auferunt. Partes autem paralyticae panno laneo, vel strigili, aliquamdiu, vicibus iteratis, in dies singulos defricentur; et iis partibus, ubi nervi majusculi propius integumenta decurrunt, praecipue capiti, cervici, dorsique vertebrae, applicentur. Vestimenta lanea gummi quovis aromatico imbuantur; ut aegrotans, oblectamento captus, in partibus defricandis assidue versetur.

Fustigationes. Percussiones molliusculae in partem corporis quamlibet, ope virgularum tenuiorum inflictae, donec membra paralytica rubescere ac tumescere incipiant, in eundem usum inserviunt. Partes vero paralyticas potentissime stimulat, et fustigationibus usu frequentius usurpatur, urticarum ope, partium flagellatio, quae ardorem molestum, cutis rubedinem et tubercula prurientia, excusitare consuevit. Hoc remedio solo nonnunquam curatio subita et consummata perficitur^d; et a Cello, Aretaeo, Riverio, aliisque, multum commendatur.

Rubefacientia inter stimulantia longe validissima perhiben-

^c De resolut. nervor. lib. 3. p. 179. ^d Acad. de scienc. l'an. 1741. p. 103.

^e Lib. 3. cap. 27. p. 119.

^f De cur. morb. acut. lib. 1. cap. 2. p. 80.

^g Prax med. cap. 3.

tur; quorum species praecipua, ranunculus, raphanus, allium, bulbus ceparum, sinapi, deprehenditur. Talia contrita, et in pultalicium confecta, partibus paralyticis applicata, dolorem et inflammationem exsuscitant, atque lacessunt. Vesicatoriis praestant; ut quae citatius exstimulant, et facilius removeri possunt, evacuatione nusquam concitata; unde gangraena felicius et opportuniùs evitetur. Complures aegrotantes a sinapismis, aut cataplasmatibus inde confectis, eventus optimos ac salutare experti fuerunt. ^b Riverius, in re practica peritissimus, eadem applicanda suadet, donec pars rubescere incipiat; ea tamen non diu in parte relinquenda, ne vesicas excitent; sed tandiu solum, donec pars rubicunda digito pressa, non albescat, sed rubicunda permaneat.

Emplastrum acria aromatica, membrìs paralyticis applicanda, medicis omnis aevi suadentibus, adminiculantur.

Linimenta et unguenta varia stimulatricia partibus defrictis applicari jubentur. Quinetiam olea acria volatilia, quale oleum cornu cervi, ligni guaiaci, et caetera, in eundem scopum accommodantur. Alkali volatile, oleo expresso conjunctum, remedium sit optimum; utpote quod, dum partes stimulat, vim etiam stimulatricem universo systemati communicare solet. Alkali fixum stimulum saltem topicum et inflammatorium impertitur; ideoque minus utile censetur.

Acida mineralia fortiora nec minus in usum advocantur. Haec quidem omnia inflammationem excitant, et, diutius continuata, vesicas efformant, et effluxum a partibus affectis produciunt; ideoque tractatu sedulo saepius dimovenda ac introspicienda, ne gangraenam inauspicatius inducant.

Vesicatoria, nervis adnota qui partibus affectis sufficiunt, vires suas validissimas exercent. Si artus inferiores affectu paralytico tentantur, vesicatoria, nec minus alia remedia topica, circa ultimas lumborum vertebrae; si artus superiores afficiuntur, cervicis vertebrae ultimis, applicentur. Galenus inquit, " Multa medicamenta partibus affectis absque successu, loco autem unde nervi processerunt omisso, frustra saepius applicata fuerunt: " Quod etiam multis exemplis luculenter confirmatur. Cujus documentum a cl. Van Swieten in medium profertur. Ait enim, sese aliquoties brachiorum resolutionem, colicae pictonum succedaneam, feliciter curasse frictionibus, unguentis, et emplastris aromaticis abdomini tantum adhibitis, nullo remedio partibus paralyticis applicato.

Causticum actuale. Alpinus, Aegyptios ipsa inustione curam apoplexiae, epilepsiae, paralyticos, felici cum successu tentasse, affirmat. Eodem consilio, Jaconesienses, Asiae incolae, moxam

^b Ibid.

adhibere solebant. Utraque vero, inter Europaeos, periculationem angustiores subiit. Sed vereor, ne in remedium periculofum evaderet; ne partes in gangraenam laberentur.

Regimen. Si paralyfis aliquamdiu inveterafcat, et ex actione vis nerveae diminuta fubfiftat, alimentum ex genere folido ac generofio, nec minus interea ftimulatrici, conftare debeat. Carnes affatae, imprimis ferinae, et avium montanarum, condimenta ex finapi, piperi, cepis, caeterisque confecta, praeferruntur; quorum effectus falubriores a cl. Van Swieten, aliisque, concelebrantur. Aer calidus, ficcus, paralyticis accommodiffimus: Unde a caloribus aestivis emolumento majore perfuuntur. Quocirca, uti frigus hibernum, in patria nofta graviffimum, devitetur, partes affectae veftimentis ficcis aridisque, aut tegumentis ex pellibus leporinis, murinis, aut caftoreis, affidue foveantur ac muniantur; vel in regiones fccas, calidas, et montanas, aufpiciis avibus, paralytici devehantur.

DE APOPLEXIA.

AUCTORE THO. RÜDDIMANN-STEUART.

IN apoplexia, “ motus voluntarii fere omnes, cum fopore plus minus profundo, fuperfite motu vitali *, imminuntur.”

SYMPTOMATUM HISTORIA.

Accessio fic fe habet. Ante omnia, figna quaedam in vultu et capite, circaque hoc, apparent: Cujusmodi, vultus turgor, color florens, atro rubens, cum hic auctus, tum alibi, calor †; humidi oculi, prominentes, intumentes, caligantes; capitis quafi vertigo, ejufdem, et praecipue occipitis, dolor premens, gravans, aurium fufurrus, tinnitus, funt ‡. Haec, aut eorum pleraque, aliquando ante acceffionem incidunt, faepe hujus, jam ingruentis, pars funt. Quibus aequalia fere funt

Ad fenfum attinentia. Itaque, ante acceffionem, fatque

* Cull. Gen. Morb. G. xl.

† Sauv. de apoplex. C. vi. O. v. G. xxxi.

‡ Hoffman. Med. nat. fyft. tom. ii. p. 241. feft. 7. de haemorrh. cerebr.

diu nonnunquam, sed rarius, hanc multo saepius ac consuetius comitans, non solum universo corpori communior, stupor, seu sensibilitatis defectus, sed propriorum quoque sensuum sentiendi vis imminuta, incidit.

Nec cogitationis affectio non eundem tenorem servat. Stupiditas aut delirium aut sopor, modo paulatim, diutiusque ante manifestam et justam accessionem, multo saepius repente magis, incidunt. Quorum stupiditas, "cum sopore plus minus profundo," ab apoplexia inseparabilia, ei necessaria sunt. Saepe sopori incubus, quandoque, sed rarius multo, ante accessionem, superadditus, obvenit. Quem minus stupiditas, eum saepe delirium ita, exercet, ut aut falsa pro veris habeat, aut de veris falso ratiocinetur. Quod, si quando cum febre conjungitur, quia tamen saepius sine hac est, non ab ea pendere credendum est.

Haec fere, quo tempore dictum est, incidunt. Quae, praecedente et ingravescente accessione, pejora, graviora, magisque formidanda, sunt. Rerum externarum sensus magna ex parte deletur; qui tamen aliquando quibusdam partibus, est, ubi toto altero latere non, aut minus, imminuitur. Idem raro, nec unquam fere, nisi morte imminente, ita extinguitur, ut non admotis stimulis validioribus sentiat, immo excitetur adfectus. Ex propriis sensibus alii magis magisque, crescente malo, hebetantur, alii delentur, ut, in hoc exquisito, amplius molestiae nihil percipiatur.

Aequae ac sensus, aequae ac animi facultates, motus aut deficiunt aut abnormes fiunt. Primumque torpor, sive imminuta irritabilitas, cum stupore jam relato conjunctus, morbi futuri plerumque nuncius est. Is paulatim ad motuum voluntariorum extinctionem ita assurgit, ut plerumque, ante justam apoplexiae accessionem, alieubi corporis paralyxis justa, semperque fere cum imminuta simul sentiendi facultate, incidat. Utque in catalepsi muscoli aut contracti ante sunt, aut, sublato membro, contrahuntur, contractique permanent; nam quocunque in habitu membrum aliquod collocaris, in eo immobile permanet, ita in apoplexia et paralyxi iidem resolvuntur.

Motuum abnormitas in hoc consistit, quod, dum alii sic, ut modo dictum est, imminuuntur, alii nimii sunt. Quod maxime in non voluntariis, et, ex his maxime, in genere vasculoso, fit. Nam, licet, magnitudinem adepta accessione, imminui soleant, tamen et initio, et aliquando hoc ipso tempore, cordis et arteriarum actiones saepe adaugentur: Quia etiam in summo gravis morbi impetu pulsus pleni magnique,
et,

et, instante morte, si non validi, frequentes sunt*. Quae nimia actio, prae caeteris, in quibusdam corporis partibus apparet; id quod symptomata vultus, primum memorata, nempe hic turgens sanguine cerviceque, oculi rubri humidique, et alibi alia, indicant. Nec eadem aucta actio non, decedente morbo, etiam evidentior, saepe ad vim febrilem accrescit. Hinc febrilis quoque solutio, urinae sedimento, sudore et aliis excretionibus reductis, desinentem apoplexiam comitatur. Quo febrili impetu ne initium quidem morbi semper vacat.

Abnormitas quoque ordine interdum cernitur, estque ubi alterum latus universum, altero paralyti laborante, convulsionibus prehenditur; alias partium muscoli convelluntur: Hinc superiorum et inferiorum extremorum convulsiones varique tremores, maxime inter dormiendum, item vomitus oboriuntur.

Secretiones quoque non immunes mali sunt. Quae ordine quoque ita perturbantur, ut aut nimiae sint, quod spuma circa os et fauces collecta et sudoris guttae ostendunt, aut imminuantur; quod vitrea corneae oculi species, in multis apoplecticis, extrema vasa non rite impleta ostendens, argumento est. Eodem pertinet quandoque pallor animadversus.

Nec spiritui inserviens potestas illis aut validior aut ordinatior est. Quae, vigente maxime accessione, cum stertore horrendo peragitur, ante etiam et post ita tarda, ut intervallis, qualia in somno esse solent, inter se longis et cum labore ducatur.

Haec ita fere se circa statum accessionis habent; jamque, quae rerum facies, decedente vel inclinata hac, sit, deinceps videamus.

Eadem, decedente accessione, quae, accedente, sentiendi negotii affectiones subeunt, sed inverso ordine, ut quae primae ante, eae nunc postremae, contraque, deprehendantur. Interque convalescendum, paulatim decedunt, donec omnino desinant; sed ita, ut quaedam, quales capitis quasi vertigo, frigoris sensus, formicatio, et similia sunt: aliquandiu tamen, saltem in nonnullis, permaneant.

Idem mentis affectionum ordo hoc tempore est, a summo morbo ad salutem tantum reductam, quantum reduci solet, recedentium. Diu tamen stupiditas apoplexiam passum notare saepe perstat; permanetque diu post accessionem saepe ingenii et memoriae vitium: Quod, in senium-

* Idem. in Hydrocephalo peremptis Whyttius vidit. Oper. omnia in quart. p. 733—742.

que proclivitas, hebetudo, item pusillanimitas, haud raro homini coeua evadunt.

Soluta accessione, variis in corporis partibus motus impatientia, scilicet, paralytis, iis potissimum locis, ubi morbi tempore maxime fuerat, plus minusve saepe remanet; semperque, ut stupor, ita torpor eum, qui semel apoplexia implicitus sit, exercet.

In cadaveribus conspecta.

In Lieutaudio, et a quibus ille observationes retulit, praeque caeteris, apud magnum Morgagnium, ad duplicem cerebri statum, compressionem et corporis cerebri membranarumque ejus vitium, tota haec affectio morbosa redigi potest. In quibus dijudicandis, cavendum ab errore, quo incisorum, vix ipso magno Morgagnio excepto, plerique sunt abrepti, ne id pro causa, quod effectus sit, et contra, apprehendas, et sic fallaris magis iudicio animi tui, quam si magno incisionum ad verum detegendum lumine esses privatus.

Quae comprimunt, sunt et firma et humores. Illa partim externa, partim aliena: Cujusmodi sunt, in cerebrum, aut ejus membranas extrinsecus vi adacta, instrumenta vulnifica. Et, licet non a corpore, ab hoc loco tamen, aliena sunt cranii fragmina, forte intropressa, ipsumve hoc intus quacunque prominens, scilicet, varie, exostosum, nodorum aut tophorum, quae dicuntur, forma excrescens.

Eodem pertinent mollium quoque partium similes processus, ut vasorum membranarumve, praecipue ubi falcem efformant, in naturam osscam versorunt. Nec concreta quaedam, potissimum in glandula pineali, item milii seminibus consimilia corpora, tumoresque quasi scirrholi, quae intra cranium saepe deprehenduntur, indidem abludunt.

Humores qui comprimunt, aut intra vasa, aut his effusi, aut alieni, id faciunt. Intra vasa, sive arterias sive venas, sanguinem congestum noxae fuisse, hoc post mortem illae turgidae documento sunt. Quae tamen aëre solo quandoque intumuisse reperiuntur. Lymphane, quae e cerebri incisi foraminibus copiose saepe diffluit, suis vasis contenta distendensque comprimat, aequae ac, qualia eam vasa ferant, incertum est. Denique, hydatidibus, quae toties intra cranium offenduntur, conclusus, quamvis praeter naturam humor, his causis comprimentibus jure annumeratur.

Effusi vasis humores comprimentes sunt aut sanguis integer, aut serum, aut serositas. Quae omnia humoris genera omnibus in cranii cavis naturalibus, et aliquando praeter naturam natis, reperiuntur. Quod autem ad ea attinet; colore, te-

nuitate, aut spissitudine, item odore et sapore, adeo, cum in hoc, tum in aliis corporis cavis magis minusve stagnantia, variant, ut sanguinis partes, an prorsus diversi humores sint, difficile saepe dictu sit. Aliquando nihil, aliquando tantillum humoris, ut id, ad comprimendum, vix quicquam potuisse videatur, effunditur. Alieni humores, ad hunc locum attinentes, sunt aut sanguinis partes, fermentatione, maxime putrida, corruptae, et in diversam naturam mutatae, aut ipsius cerebri corpus liquefactum, aut a calore et stagnatione natus, qualis pus est; quod, in cerebro partes maximi usus et dignitatis comprimens, saepenumero reperitur. Aër quoque piam matrem, vesicae instar, distendens hic repertus est; sed an, ut apoplexia ab ea compressione quoque sit, incertum.

Corpus ipsius cerebri varie vitiatum. Quod vitium inferunt aut instrumenta vulnifica, mechanica vi agentia, aut acria, partes varie rodentia, aut ipsi humores naturales, vasa propria rumpentes, aut denique effusi corruptique, firmorum texturam et compagem dissolventes. Quorum effectus ad continui, ut aiunt, solutionem omnis redit.

Supra expositis adjiciendum videtur, alia capitis mala ab his intus vitiis, et non semper apoplexiam, exoriri; contraque, hanc sine istis omnino, et sine quavis cerebri offensa manifestiore, haud raro incidisse. Cumque, quantum ea sive in hoc sive in quovis alio, quem interna vitia comitentur, morbo pro causa valeant, inquiritur, non solum post mortem et ante hanc differre, sed morbi initio et fine status internus prorsus discrepare, recordandus est.

DIAGNOSIS.

Cataphora, quae Sauvagesio, “status somnolentus, facile excitabilis, sine febre, delirio et oblivione,” definitur; et carus, cujus apud eundem virum, “sopor profundus sine stertore,” definitio est; si pro diversis morbis habenda sunt, his definitionibus, cum apoplexiae comparatis, facile distinguuntur. Quae tamen, cum ab hac aut oriantur, aut potius in eam desinant, rectius pro eadem, gradu minore, habebuntur. Idemque de comate, quod pro genere habitum Vogelio definitur, “Sopor, in quo aegri vellicati evigilant, et mox in ipsum relabuntur,” dicendum est. Porro, quatenus lethargus idiopathicus morbus est, si sit, quod perquam dubium et incertum est, (nam species ejus quas Sauvagesius exposuit, aut febris, aut affectionis pneumonicae, aut phrenitidis, aut arthritidis, manifeste symptomatae sunt, et duae tantum ex omnibus, sexta et septima; non hoc loco habendae videntur);

tur); eum, et his tantum tenus, ad affectum apoplecticum referendum judicamus. Typhomania autem, quae, ut apud eundem Nosologum videre est, prorsus et sine exceptione, symptomatrica est; ideo ab hac quaestione aliena est.

Cataleptis, quae “status soporosus, cum artuum flexilitate, et, ad quosvis novos situs retinendos aptitudine,” ab eodem illustri viro Sauvagesio definitur, longe saepissime, ut ex ejus speciebus disci potest, symptomatrica affectus est: Et sic Nosologus Edinensis, qui prima suae nosologiae editione, eum pro genere receptum suo comatum ordini adscivit, in praesente editione judicat, ut ex annotatione infra synonyma apoplexiae adposita cernere licet. Et, quatenus morbus est, qualis morbus spasmodico ecstaticus apud Hoffmannum, et unus aut alter apud Sauvagesium casus, esse videntur, modo relatis notis facile ab apoplexia dignoscitur. Neque cum hac confundi potest ecstasis, si ea “Status soporosus a gravi pathemate subito ortus, aegrum in eodem situ, quo prehensus est, retinens, sine aptitudine cataleptica,” ut ab eodem viro definitur, esse reputetur. Ut hi igitur omnes casus aut aliorum morborum symptomata sunt, aut, siue hujus varietates gradu minori differentes, siue ab hoc diversos, esse contendas, sic, ut dictum est, ab eo distinguendi sunt; ita idem ipse morbus gradu summo.

Haemorrhagia cerebri Hoffmanniana est *. Quam ille, suo et illorum temporum more, statu interno, et, dum vita superest, incerto sic definit: “Haemorrhagia cerebri est apoplexia sanguinea, quae ab effusione cruoris in cerebro, ex ruptis ibi, citra violentiam, vasculis, oritur, et subito functiones animales et vitales quoque pessumdat atque extinguit.” Hanc non morbi, sed causae proximae definitionem, hac symptomatum externorum commemoratione confirmat: “Qui,” inquit, “in eam haemorrhagiam incurrunt, in terram concidunt subito, omni mentis vi ac cogitatione, sensu quoque ac motu privantur omni, cuncta membra sunt languida et flaccida, lingua obmutescit, palpebrae suspensae et os hians comparent, deglutitio sublata, et alvus et vesica retinenda excrementa haud raro sponte dimittunt. Atque haec omnia laesam cerebri functionem et elanguescens inde musculorum robur produnt luculenter.” Qui symptomatum concursus idem est, sed major ac vehementior eo, quo morbus nobis definitus et descriptus est; scilicet, non sopor, sed omnis sensus, hic deletus est; et non voluntarii soli motus imminuuntur, sed omnes extinguuntur. Denique, talis rerum status est, in quem

* Tom. ii. p. 240.

apoplexia, solito modo accidens, exitioque futura, **extremo** sui tempore affurgit.

Ab epilepsia distinguenda apoplexia est, quod in hac motus voluntarii imminuuntur, in illa muscoli convelluntur. Sopor, qui utrique communis est, nullum discrimen praebet. Discrimini proposito non addo apoplexiam acutum plerumque morbum, epilepsiam longum, esse; illam saepe intra tres accessiones occidere, hujus per longam saepe vitam accessiones redintegrari; quia omnia ex alterutrius vel utriusque morbi, quem ab altero distinguis sine petita discrimina fera, et usui parum accommodata, sunt; quanquam tamen haec res alioquin ad eorum naturam illustrandam detegendamque certe pertinet.

Et, quanquam lex in diagnosticis est, ut ne gradu morbos distinguas, quia, ut logici aiunt, magnitudo non facit discrimen; tamen ab apoplexia paralyfis nulla alia nota dignoscitur. Quid enim aliud est, in altero casu, "motus voluntarios fere omnes," in altero, "nonnullos tantum imminui," idque in altero, "cum sopore plus minus profundo," in altero, "saepe cum sopore," fieri? Quae res, quod haud semel propositum est, scilicet, eundem funditus morbum utrumque esse, et gradu fere solo discrepare, confirmat. Apoplexia enim quasi paralyfis acuta, et paralyfis apoplexia longa, habendae sunt. Illam aut mors continuo, aut salutis intervallum, excipit; haec, quod ad musculorum affectionem attinet, saepe sine ejus solutione perstat. Utriusque vero initium, utriusque finis, idem esse solet. Solumque verum hic discrimen est, quod status paralyticus in paralyfi sine sopore, non etiam in apoplexia perstat.

DE CAUSA PROXIMA.

Causa, apoplexiam continens, est generis nervosi affectio. Quae rursus non cujuslibet partis est; nam neque medulla spinalis, neque nervi, proprius sic dicti, seu corporis medullaris, processu piaae duraeque matris inclusi, ad omnia corporis subtiliter demissi, extra cranium productio, affectae origo et sedes morbi sunt. Sed corporis medullaris, cranio contenti, seu cerebri, latius sic dicti, nempe cerebri et cerebelli, affectio est. Eadem porro, in ejusdem cerebri incitatione, quodam tenus imminuta, consistit. Quae incitationis imminutio, quanta sit, majorne, ut veri tamen simile est, an minor quam ea, quae somnum causa continet, quia ignoratur; ideo eam talem esse, qualis solitis in secunda valetudine stimulis non tollatur, et ita fieri, ut his debitus incitationis modus non restituatur, addendum est. Qua nota sopor apoplecticus a sincero somno distinguendus

guendus est. Sed ne hoc quidem satis est ad exactam apoplectici status notionem. Quippe enim, si nihil, nisi incitatio imminuta, apoplexiae causa esset, tum, quicumque incitationis imminutae modus, quicumque hujus quasi gradus, foret, quoniam hic aliquis inter vigentem, qualis sana est, et prope extinctam, ut in mortis post quemvis morbum articulo, incitationem sit necesse est; ideo, in aliqua cursus a sanitate ad mortem parte, dummodo aliquis puriore debilitate, quod multis usu venit, et quaestionis certe interest, moriatur, in aliquo, inquam, quasi istius catenae annulo, apoplecticus incitationis imminutae gradus certe deprehenderetur. Quod quoniam non incidit, et multi, exhaustis aetate aut aliter naturae viribus, supremo fato, sine ullo soporis ejusmodi signo, placida morte succumbunt; igitur, in aliquo praeter incitationem imminutam statu, apoplexiam continens causa non consistere non potest. Status autem praeterea necessarius, seu conditio apoplexiae propria, et ab aliis affectibus in pura incitationis imminutione positus aliena, est incitationis inaequalitas. Id est, si, dum in summam toto cerebro imminuta incitatio est, in quibusdam tamen partibus, exempli ergo, in iis cerebri partibus, iis corporis medullaris punctis, quorum vis nervosa actionibus vitalibus sustentandis necessaria est, minus, quam in reliquis, illis, scilicet, quorum vis actionibus animalibus potissimum impenditur, imminuta est; id conditionem apoplexiae propriam facere credendum est.

Haecenus rem perducere licet, et hanc apoplexiae causam proximam statuere. Verum enim vero eadem ei cum aliis quoque affectibus morboſis communis est, eoque, si tali de causis sermone uti liceat, pro genere tantum causae habenda. Ex affectibus, quibuscum apoplexiae causa communis sit, delirium est. Cujus duplex casus est; alter, ubi sanguis insolito impetu et copia per cerebri vasa mittitur; alter, in magna incitationis imminutione et generis nervosi debilitate positus, uterque cum incitationis in diversis cerebri partibus inaequalitate. Quorum ille sanguinis detractio, hic tonicis ac stimulantibus, maximeque vini usu, curatur. Paralyſin ab eadem, a qua apoplexiam, origine, dictum est. Ejusque cum epilepsiae origo generice quoque communis est. Quae, ut delirium, duplex quoque est, a diversis causis remotis orta, et diversis tractanda remediis. Et, quatenus in inaequalitate incitationis apoplexia consistit, ejus causa cum melancholia *, cum mania †, et cum somnio ‡, communis est; in quibus omnibus non aliquam incitationis inaequalitatem esse, pariterque animi facultates perturbari, rarum est.

* Cull. Gen. Morb. G. lxiii.

† Ibid. lxiii.

‡ Ibid. G. lxiv.

Qui omnes morbi cum inter se aliquibus notis differant, ideo unamquamque eorum propriam sibi, quam specificam dixeris, causam habere, sequitur. Quae, qualis ad amissum sit, dici non potest. Nondum enim generis nervosi leges ita innotuerunt, ut de propriis et abditis causis, quales specificas vocant, differere cuiquam fas sit.

Apoplexiae causa exposita a delirii in hoc differt, quod hae sine seminio, seu eo cerebri statu, qui permanens reducere morbum periclitatur, quodque febris, tanquam causae remotae, seu principii Gaubiani, effectus pro tempore est, sublatoque tumultu febrili, tollitur.

Eadem ab epilepsiae causa dissidet in hoc, quod, cum in hac motus voluntarii non tam imminuantur quam conveillantur, cerebri status, hos, ut causa continens, non tam obrutus videtur; quodque sopor, cum minus profundus sit, eam cerebri conditionem, a qua pendet, minus laborare indicat. Uno verbo, tantum gradus differentiam hic videmus. Et, si qua porro, quod verisimile est, subest, ea ignoto generis nervosi statui tribuenda est.

A paralyseos, quae alioquin eadem ac apoplexia est, causa hujus causam determinat ea pars cerebri, cujus actio voluntarios motus sustentat, eaque, cujus ab actione potestas animalis pendet, minus affecta. Hinc “ motuum voluntariorum nonnulli tantum” imminuuntur, et “ sopor” non semper incidit. Cumque accessionibus apoplexiae saepe salus interponatur, persistet vero paralyxis; ita ea res in hac, quam in illa, fixiorem cerebri affectionem denotat. Quae res internae affectionis proprietatem aliquam indicat.

Utque gradu et hac proprietate inter se apoplexia et paralyxis sic differunt, sic conveniunt; ita de caro, cataphora, comate, idem dicendum videtur; qui casus, apoplexia, sed gradu varie minor, esse judicandi, sunt. Neque lethargi et extasis, quatenus aliorum morborum non symptomata sunt, et sunt tamen plerumque, alia sane ratio est.

Catalepsis vero et affectus cerebri spasmodico-ecstaticus Hoffmannianus, non gradu solum, sed naturae quadam proprietate, ab apoplexia differre videtur. Ejus causam proximam Hoffmannus in denegato liquidi tenuissimi in nervos, ad motus voluntarios ac sensus destinatos, influxu, qui, e contrario, in nervos actibus vitalibus et automaticis inservientes naturalis, quin ex parte impetuosior, est, collocat. “ Dein si ergo,” inquit, “ perpendamus, omnes totius corporis sensationes, omnesque functiones animales, in catalepticis penitus cessare, vero est simillimum, fluidi nervosi influxum in eo potissimum loco intercipi debere, ex quo omnes nervorum nostrorum

rum fibrae principium suum ac primam originem trahunt. Hic locus audit sensorium commune, et ille est, in quo primariam quoque animae sedem nos collocare oportet." Tum, "quemadmodum igitur," inquit, "dicto illo fluidi tenuissimi influxu recte et proportionata quantitate se habente, omnes sensationes et functiones animales vigent, debitoque peraguntur ordine, nosque tum sani vigilamus: Ita, si parcius fuerit ille influxus, dormire dicimur; eoque plane intercepto, omni sensu ac motu voluntario destituimur. Omnis vero hujus influxus interceptio, vel fibrillarum nervearum paralyssi, vel spasmodica constrictione, fit." Denique, loco, ubi obstructionis nervosae opinionem refutaverat, relato, "Enimvero," ait, "in catalepsi paralyssi fibrillarum nervearum ea non potest esse causa, quae remoretur fluidi subtilissimi introitum in nervos; cum paroxysmi per intervalla recurrant, et sub iis facies sit rubicunda, quae in morbis ejusmodi, a causa paralytica inductis, quorsum mea sententia soporosi spectant affectus, longe aliter sese habent. Ergo in catalepsi, fibrillarum nervearum, in sua origine, antequam piam matrem penetrant, spasmodica constrictione et causam denegati spirituum in nervos, influxus; et hinc reliquorum omnium verum et amplissimum juxta § vii. praebet fundamentum." Haec Hoffmanni causae, hunc peculiarem et rarum morbum continentis, opinio est. Cui, humorem nervosum in nervos, vel potius per hos, non penetrare, et inde motus voluntarios ac sensus pro tempore deleri, opinato, quidem assentimus; at eum humorem talem esse, qualis fluat, id est, inelasticum esse, aut tale corpus cerebri et nervorum commune, nempe medullare, esse, quale spasmi capiat, quippe quod omni contrahendi se facultate carere recentior et certior anatoë doceat, negamus.

Idem vir gravissimus, de proxima apoplexiæ, in loco relato, causa agens, "Per effusum," inquit, "in cerebro cruorem non modo subtilissimi liquidi, quod motum, robur, et sensum praestat partibus, secretio et distributio per nervos impeditur, sed et totus circularis sanguinis per cerebrum motus turbatur et intercipitur; ubi animales aeque ac vitales functiones elanguescunt, et tandem penitus extinguuntur." Dein, paulo post, his verbis concludit; "atque haec omnia laesam cerebri functionem et elanguescens inde musculorum robur produunt luculenter." Haec ille de haemorrhagia cerebri. Quam ab attonito morbo a feri in cerebro secessu distinguens, quem "consequi hemiplexia et paralyssi totius lateris, ac vita quidem servata, sed admodum misera," ei videtur; "haec," inquit, "fit, quando quidem sanguis nimia copia cum impetu congeritur ad caput, non tamen vasa perfrangit, sed, propter diuturnam

diuturnam tantum stagnationem, serum per poros secedit, ac descendens vel ad cerebri basin, vel ad spinalis medullae alterutrum latus, eidemque incumbens, liquidi subtilioris activi, tam secretionem, quam influxum in nervos, intercipit, eoque partes in latere alterutro sensu privat ac motu; ut praetereamus conspicuam illam differentiam, quae affectus inter soporosos et hunc, quem delineavimus, intercedit; dum illi sensim, non simul ac semel accedunt, neque sensus et motus abolitionem; sed tantum sub somnolentia obnubilationem junctam habent. Effusionem quidem in exitiali apoplexia, qualis ejus haemorrhagia cerebri est, causarum remotarum, de quibus postea, ratione adducti, agnoscimus; sed illius paralyssis, tanquam a diversi humoris effusione pendentis, explicationem rejicimus, contra cujusvis humoris, sive seri, sive sanguinis, effusionem; pariter exitio fore, eoque neque apoplexiae non exitialis, neque paralyssis, causam esse posse contendimus. Aut, si quando post effusionem aut salus redire aut vita superesse videtur, eam neque sanguineam neque serosam abundantiam, quarum neutra omnis absorberi potest, et non absorpta brevi interficiat necesse est, esse satis manifestum est. Parumque sibi vir magnus constare videtur, dum in catalepsi affectioni generis nervosae rem imputat, in sua cerebri haemorrhagia, quam pro "apoplexia forti" habet, ad generis sanguiferi labem prope solum decurrit. Atque, e contrario, utriusque morbi, ut et paralyseos; nec non omnium affectuum, quos pro apoplexiae gradibus quasi minoribus habuimus, causa proxima in generis nervosi vitio, sive recta, sive eventum illato, quaerenda est. Quare autem in apoplexia, ut ita dicam, iusta, ea pars cerebri, a cujus actione motus voluntarii et sensus pendent, potissimum, et ea, quae non voluntariis motibus servandis necessaria est, minus primum, dein, procedente morbo, praesertim ubi hic gravior forte est, aut perniciiei futurus, magis afficiantur; aut quare in catalepsi, dum eadem cerebri pars, quae in apoplexia laborat, ita laboret, ut peculiarem musculorum affectionem, qua quisque in eo habitu permanet, in quo forte positus opera aliena sit; aut quare in extasi ita afficiatur, ut omnia corporis statum, quem morbus reliquerit, retineant; denique quare, post initium aut ante finem, pars cerebri, motibus voluntariis inserviens, et non altera sensibus necessaria, in paralyssi; aut in affectibus soporosis, quas ad apoplexiam attinere dictum est, contrarium potius accidat; dici certius non potest, quam quare, vigilante sano homine, cerebri incitatio omnes has actiones pariter excitas servet, sed, in somno, ad sensus et motus voluntarii organa minus, ad non voluntarii, magis dirigatur. An in omnibus his casibus non voluntarii

voluntarii motus organa minus afficiuntur; quia, per perpetuae suae actionis consuetudinem, actio cerebri, licet imminuta, ad eorum tamen actionem sustentandam, sufficiat? Rursus an in paralyti sensus minus laborant, quia vis cerebri, qua sensui prospicitur, quam qua motus sustentatur, major requiritur? Ad hoc responderi certius nequit, dicive amplius quicquam, quam, in adversa, hujus generis id quod in secunda, valetudine fieri; ut, quemadmodum cerebri actio nunc augetur, nunc imminuitur, ita, praesertim sub debilitate, id inaequaliter, et alibi magis, alibi minus, fiat.

Ut dictorum summam ad pauca redigam; causa apoplexiam continens est cerebri incitatio ita imminuta, ut inaequaliter id fiat, id est, in iis cerebri punctis, quorum incitatio motibus voluntariis, sensibus et animi facultatibus potissimum necessaria est, magis imminuatur, minusque in iis, quorum incitatio vitales actiones sustentat; aut, ut hae, propter assiduam suam actionem, vi consuetudinis, adfluxu minore sustententur, praeterque eum statum proprius quidam ignotus morbo dando necessarius sit. Eademque cerebri affectio, sed minor, carum, cataphorum, coma, et reliqua dicta mala, ut causa continet. Quae, haud paulo aliis scriptoribus rectius, Boerhaavius magnus, nobiscum pro eodem affectionis genere, habuit.

Jamque causa proxima, qua licuit, absoluta; ad causarum remotarum, seu principiorum rationem, deinceps transeundum est.

PRINCIPIA.

Principia, quae cerebri statum, jam expositum, inferunt, tria communia sunt; prima ea sunt, quae in potestatem seu humorem nervosum recta agunt: Altera ea sunt, quae corpus medullare afficiunt, et ut potestatis nervosae instrumentum mutant: Novissima in genus sanguiferum, actioni cerebri sustentandae necessarium, agunt. Quae tria igitur ad duo redeunt, ea quae recta, et ea quae eventu, in genus nervosum agunt. Cumque neutra, sine cerebri statu peculiari, jam ante existente, et, his ablatis, in morbum erumpere parato, agant; igitur pro potestatibus nocentibus utraque habenda sunt.

POTESTATES NOCENTES.

Potestates nocentes, quae recta in genus nervosum agunt, licet maxime purum et idiopathicum apoplexiae exemplum edant, multo tamen minus alteris manifestae, plerosque hac-

tenus medicos fefellerunt. Pariter obscurae sunt ac somni fani causae. Quae tamen gradu variare, et ad morbi modum, possunt, et sic apoplexiam inferre. Reque vera incidere compertae sunt. Ita si quis, hausto liquore fermentato in apoplexiam, aliquot annos permansuram, in salutem demum transituram, implicitus est; certe ejus causam compressionem totum id tempus permanentem fuisse, non dixeris. Nec fieri potest, quin potestas nocens in genus nervosum recta, et mobilitate imminuenda, egerit; cujusmodi potestates, incitationem imminuentes, seu collapsum facientes, dicendae sunt.

Cumque somnus naturalis, sine humore in cerebro cumulato, manifeste incidat, et in cerebri incitatione imminuta haud dubie consistat; ita idem status, ad morbi modum auctus, similiter incidere credendus est. Hae potestates externae aut internae sunt.

Ad externas pertinent, frigus, sedando agens (quod sic agens, alia quoque ratione non nocet solum, sed et exitio saepe est), venena, electricitas, concutio violenta et animi perturbationes graviores; quorum venena frigori similiter agunt, eaque actione alios pariter et apoplexiam finem trahunt. Tres vero posteriores noxae, cerebrum nimis incitando, notae corporis animati lege, incitationem imminuunt. Quam et alias extinguere posse, notae sunt. Quae incitatio nimis aucta ad sese pari modo, ac vigilia somnum, quietem labor inducunt, imminuendam pertinent.

An etiam internae noxae ejusdem generis sint, deinceps inquirendum est. Tales esse haud dubium est. Ita, si epilepsia, si hysteria, si exanthematum repulsio, aut colica pictorum in apoplexiam pro tempore definit, quod haud raro fit; id haud facile compressioni tribui potest. Quod efficiens noxa, in genus nervosum agere, multis rebus apparet. Neque, si arthritis atonica in apoplexiam transit (quod, quamvis parum medicis et pathologis animadversum, aliquando tamen incidit), ea res compressionem omnino, incitationis imminutione haud difficile, explicabilis est. Imminuta incitatio, quae sub exiguo tumore aut paululo humoris effuso incidere reperta est, non huc pertinet; sed eo, ubi de compressionem, ab his causis exorta, seorsim agitur.

Hae potestates sunt, quae, in corpus medullare recta agendo, apoplexiam aut paralytin inferunt, tanto magis anquirendae, quanto subtilius et fallente magis impetu invadant, et saepe prius non morbum solum, quam detegantur, sed mortem quoque inferant. Omnes in humorem nervosum agunt, eumque ita afficiunt, ut incitationem suspendant deleantve.

Sed,

Ut

Ut vitiatum quoque firmum nervosum, nempe cerebri corpus, ad apoplexiam inferendam pertinere dictum est, ita quo modo subtilius vitietur, haud clare cernitur. Crassius aut tenuius, densius laxiusve, esse, aut colore variare potest. Laxius ubi, ut in pueritia, aut rigidius, ut in senectute, est; ita minus incitationi vegetae aptum videmus. Hoc maniae forsitan, illud amentiae statui respondet. Sed neque, quo modo, neque quibus noxis status apoplecticus sic inferatur, recte comprehenditur. Quod tamen facere vis externa, non comprimendo, ut mox sub capite comprimentium cernitur, sed laedendo, auctus sanguinis impetus, stimulantia et acria, in cerebro continui solutionem dando, facile intelliguntur. Hae sunt potestates in genus nervosum recta agentes.

Eventu in genus nervosum, rectaque in sanguiferum, agunt omnia quae cerebrum comprimunt. Compriment cerebrum, humoris in cerebri vasis, undeunde orta, abundantia, vis externa alienave, cerebro incumbentia, durae matris aliarumve cerebri membranarum tumores, postremo sanguinis aut feri effusio.

Quod ad horum primum attinet; vasa cerebri certe humoris, quem ferunt, abundantia variant; eoque hinc cerebri corpus premi periclitatur. Verum, dum res vera certa est, cum tamen in magna abundantia saepe non, et sine abundantia saepe oriatur apoplexia, ita, quando haec oritur, an ab abundantia sit, ambigi saepe potest. Haec abundantia comprimendo agit, sed non ita ut existimatum est. Humor nervosus, a cuius motu, quem incitationem dicimus, omnes corporis actiones, omnes sensus et motus omnes pendent, non a sanguine secernitur, neque ab arteriis nervi continuantur. Nam eam rationem neque res vera ulla certior firmavit, neque rationis similitudo pro eo facit. Nullus enim humor inelasticus potest, cogitatione velocius, ab extremis ad cerebrum, et hinc ad eadem aut alia extrema, percurrere. Sed elastici facile possunt talesque natura agnoscit. Cujusmodi magneticus et electricus sunt. Unde in animalibus subtilem humorem inelasticum, qui non in nervis, ut cavis, perfluit, sed supra circaque eos, et in foraminibus eorum, promanat, subesse, actionum animalium mira ratio suadet. Secernitur quidem ad alendum corpus humor, sed non per nervos. Is ab extremis arteriis secretus, nervis tantum filtrationis more, eo, quo applicandus est, deducitur. Abundantia igitur in vasis sanguiferis, non corpus medullare, tanquam vasculare, ab arteriis continuatum, eoque repletionis capax, implet et implendo comprimit; sed crassum cerebri corpus, ut pariter medullari, pariter corticali, parte constans, comprimendo. Cum enim huic et generi sanguifero sui utrique fines sint, ita, si

hoc plus solito spatii occupat, ut spatium illi necessarium imminuatur, id est, comprimatur, necesse est. Abundantia igitur sanguinea partem corticalem, perque hanc medullarem, comprimendo agit. Quam rationem, quae confirmant, res verae non desunt. Ita, sublata parte cranii, digitus premens stuporem apoplecticum intulit *. In quodam, symptomatis hydropicis steatomate, aortam comprimente, laborante, cui vultus rubores et alia plenitudinis signa erant, quoties caput vel paulisper inclinatum est, brevis accessio apoplectica incidebat *. Quod ideo fit, quia, inclinato capite, sanguis in arteriis percitur, in venis tardatur. Quam causam saepius fuisse, accessiones breves, in salutem terminatae, quae, a gravioribus causis, et perniciosam morbum inferentibus, innox memorandis, et nominatim ab effusione, esse non possunt, argumento sunt.

Si igitur non ab effusione hic casus est, a distensione fit necesse est. Sed, cum majora vasa sola distenta vix totam nervorum originem comprimere posse putanda sint, nec arteriae in cavos nervos continentur, hisve secretio, motum et sensum continens, peragatur; tamen, quia alendo corpori dicta secretio ab extremis arteriis peracta, cujus effectus per nervos ratione dicta applicatur, non deest; ideo, quae hanc peragunt, arteriolae extremae ad corpus medullare penetrare, originem nervorum attingere, eoque, distentae, hanc in omnibus punctis comprimere, existimandae sunt.

Atque haec noxa intra vasa consistit.

Alia comprimuntia extra vasa agunt. Ex quibus ad vim externam pertinent extrinsecus vi adacta instrumenta vulnifica, ad corpora aliena spectant, "licet non a corpore, ab hoc loco tamen aliena, cranii fragmina, forte intropressa, ipsumve hoc intus quacunque prominens, scilicet, varie exostotum, nodorum, aut tophorum, quae dicuntur, forma excrecens." Huc omnes ii humores, qui non vasis effusi sint, si qui sint, ut pus aërve, pertinent.

"Tumores," qui tertio loco memorati sunt, durae matris aliarumve cerebri "membrarum, item hae vasave, praecipue ubi falceam efformant, in naturam osseam versa, tum concreta quaedam, potissimum in glandula pineali;" denique, "milii seminibus consimilia corpora; postremo, tumores scirrholi, qui intra cranium saepe deprehenduntur:" Haec omnia potestatum nocentium, et apoplexiam excitantium, in numero sunt, eodemque, quo potestates jam expositae, modo, nempe comprimendo, agunt. Quae tamen eo minus inter-

* Cull. Prael. de Apoplex.

sunt, quod neque signis externis cognosci possunt, neque, si possent, remedia recipiunt.

Novissima compressionis causa effusio est. Quae humorum, supra relatorum, modo in summum cerebrum, modo inter ejus membranas, modo in piam matrem, modo in ventriculos, modo in cerebri basin, incidit. Cumque aut serosa sanguinis pars, aut ipse hic integer omnibusque sui partibus, effundatur, utriusvis effusionem vel ruptura vel dilatatio vasorum facere ita possunt, ut haec rarius sanguinem, illa saepius eum, et rarius partem serosam, effundant. Ad

Sanguinem effundendum pertinent omnia, quae in arterias recta agentia, eum supra modum percitant: Cujusmodi esse possunt vis externa, contusio aut concussio, exercitatio vehemens, aut violentae animi affectiones, qualis ira est. Eodemque spectat sanguinis in venis reditus impeditus. Hunc nonnulli regurgitatione in venis ad horum rupturam agere existimarunt. Verum idem, sanguinis ex arteriis extremis in venas extreimas transitu per obstaculum venosum impedito, verso in exhalantes impetu, harum actione sic adaucta, quod celebre molimen haemorrhagicum est, eque iisdem, vel dilata-tis vel perruptis, effuso sanguine, fieri, quanto simplicius, tanto verisimilius est.

Ad serum effundendum eadem, quae sanguinem, minore gradu, et, prae caeteris, sanguinis in venis reditus impeditus, spectant. Hoc, ut in altero casu, modo inemorato, in arteriolas exhalantes impetus vertitur. Quibus distentis sic diductisque, serositas, quae vaporis forma exhalatur, plus solito, vel eadem etiam sub sua forma, vel quandoque forsan serum ipsum, seu illa dissoluto glutine juncta, ejiciuntur.

Qui absorptionem per venas fieri olim, nondum nota generis lymphatici natura, crediderunt; quique nunc quoque, quod nulla in capite lymphatica visa sunt, ideo ea deesse existimant, ii hanc humoris serosae effusae causam, nempe sanguinem in venis retardatum, aliter agere, scilicet, absorptionem prohibendo, et hac ratione humorem effusum cumulando, judicant. Quae maximi viri Culleni, in hac re anatomica Hallerum secuti, opinio est. Quam tamen, ut et pathologicam rationem, inde deductam, eo minus recipiendam arbitror, quod rei anatomicae peritissimus et experientissimus vir Monro, alter nostrorum in academia Edinensi praeceptorum, tam rebus quibusdam veri verisimillimis, quam rationis similitudine adductus, quae in omnibus aliis corporis partibus manifeste vasa lymphatica sunt, ea soli capiti non deesse, contendit. Rejicienda igitur haec apoplexiae causa est.

Quod ad compressionem, tumoribus aut effusione factam,
et

et apoplexiam aut paralyfin facientem, attinet; aliquando tumor tam exiguus est, et effusio tam parca, ut iis totum cerebri corpus minime comprimi, universa nervorum origo minime affici, possit; quorum tamen effectus fit motus voluntarius ubique fere extinctus. Quae compressio, cum minime communis sit, ita parti propria esse potest, ut, vicinum magnum vas afficiens, ad omnia partis primum, dein, per regurgitationem, ad omnia totius cerebri, communicetur. Certe, si unum aut alterum sanguinis effusi cochlear, ut apud Morgagnium videre est, morbum fecit, id aliter explicabile non est.

Altera effusionis, eam facientis, origo arteriarum extremarum relaxatio est. Quae, ut in aliis corporis tractibus, sine sanguinis venosi reditu ad cor impedito, et citra causas arteriarum actionem recta augentes, hydropem, ita hic quoque, efficere credenda est. Quin sola saepe haec, ut post febrem intermittentem, quae relaxationem saepe post se relinquit, hydropem gignere nota est, diathesis hydropicae nomine celebrata.

Quarta effusionis, comprimendo apoplexiam creantis, causa est serositatis in vasis abundantia. Absque enim causis, modo relatis, serositas ubique vasorum abundans, eoque cum glutine et rubris globulis (quorum illud eam tantummodo intra certum modum impeditam retinere potest), minus exacta diffusionem coiens, ad aquosarum secretionum vias, ipsa aquosa, undique diffluit, et sic praeter naturam effunditur. Huic hydropici, chlorosin comitantes, tumores, et ex ischuria renali orta apoplexia, tribuenda videntur. Quorum hoc in casu urina retenta serositatis in universis vasis abundantiam dat, et sic, quam ob causam nescio, ad arteriolas in cerebro exhalantes prae reliquis nimium onus vertens *, gignit apoplexiam.

Hae apoplexiae causae occasionales, seu potestates nocentes, comprimendo agentes sunt. Quarum sola fere humoris in cerebri vasis abundantia medicabilem morbum; reliquae aut inmedicabilem, ut violentiae effectus plerumque, semperque tumores, aut exitio futurum, ut effusionis species, creant. Quod, si quando tollitur ea, quam vis externa fecit, apoplexia, id manu sola fit, chirurgisque ideo relinquendum. Sed, quoniam, quocunque gradu sic morbum, non semper inferunt, et, sine certa cerebri conditione, aut nullum, aut alios edunt; ideo, ad iustas apoplexiae causas, seu, potiore illustris Gau-

* Cullenus, de apoplexia in praefect. suis agens, quatuor ischuriae renalis casus solos vidit, omnes in apoplexiam delisse.

bii sermone, principia cruenda, quae haec conditio seu apoplexiae feminium sit, deinceps anquirendum.

SEMINIUM.

In feminii doctrina tradenda potestas nocens, quam potissimum respicimus, compressio est. In genus enim nervosum recta agentia obscurius id faciunt, quam ut alioquin ea, nisi tanquam simplicia principia, ut saepe vere sunt, consideres. Sed, ubi compressio potestas nocens est, tum ei propria corporis conditio, seu feminium, respondet. Id autem congestio venosa est.

CONGESTIO VENOSA.

Quae quo modo morbosa noceat, priusquam dicatur, quis sanguinis venosi naturalis status sit exponatur. Ratione habita vasorum plenitudinis, aetas humana in duo tempora dividitur; alterum a die natali ad trigessimum quintum fere annum, alterum ab hoc ad vitae finem, pertinentia. Primo tempore, ut ex Cliftoni Wintringhami, Equitis et medici Angli, experimentis patet, venae densiores et firmiores, arteriae rariores et laxiores, sunt. Hinc hae, quam illae, sanguinis impetui, qui idem est, magis cedentes, plus hujus capiunt. Quae plethora arteriosa dici potest et dicitur, et causa corporis incrementi fit. Utque corporis partes in necessarios quosdam usus ordine quodam explicantur perficiuntur; ita cerebrum eo, quod actio ejus universis aliis necessaria est, ante omnia perficiendum est. Ob quam causam, dum communis plethora arteriosa ubique viget, haec in ramis aortae, caput adeuntibus, paulo exquisitior est. Cujus excessus epistaxis est. Dein ad genitalia, in utroque sexu, necessaria speciei procreandae instrumenta, maximeque varia uterina, explicanda, vertitur a superioribus ad inferiores aortae ramos, eosque prae caeteris, quae has partes adeunt, plethora localis obtinet. Quo perfecto munere, quem in usum nescio, in arteriam pulmonalem plethora inclinatur. Unde, si thorax forte angustior justo est, et nimia forte plethora, haemoptysis, et si ejus feminium, nempe tubercula pulmonum, subest, phthisis pulmonalis, nascuntur. Causa vero uniuscujusque harum localium eadem, quae communis plethorae, est, scilicet, vasorum, quorum est, sanguinis, qui idem est, impetui cedens, laxitas. Causaque uniuscujusque, suo tempore solutae, est acquisita per magnam vasorum actionem, his demum densitas, impetui dein resistens. Quam igitur densitatem cum universae arteriae, suo quacque ordine,

ordine, circa id tempus quod dictum est, consecutae sunt, jamque per validam suam actionem, per tantum temporis exercitae, densiores tandem venis evaserunt, in his demum vertitur abundantia. Quae primo quoque tempore in venas, jecur et venae portarum truncum petentes, haemorrhoidales dictas, incidit; propterea quod hae, recta ascendentes, distensiliores, musculorum vicinorum actione non pressae, valvulis carent. Fitque haec plethora venosa localis. Quae, immodica magis facta, haemorrhoidem facit. Cui dein, provectiore aetate, in vasis capitis plethora succedit. Quae hic maxime fit, quia multa hic sanguinis per venas reditum, etiam in sanitate, retardant. Ea sunt sanguinis ab extremis venis in sinus, contra solitum cursum transfusio, vicinorum musculorum actio nulla, nullae venis inditae valvulae aut musculorum extra cranium actio, pressione sanguinem percitans. Qui status tamen naturalis, cum nihil praeter naturam, nulla conditio morbofa, intus est, sine morbo perfertur.

Verum ejus effectus tum demum morbosus fit, si ad eum seminium intus accedit. Hujusmodi sunt capitis magnitudo, figura quaedam insolita, item cervicis brevitās. Nam cum, quo grandius caput est, eo plus sanguinis quo repleatur ad id per arterias deferatur, ideo plus pro ratione in venas conjicietur, eaeque pleniores, quam reliquae corporis, pro ratione magis laborabunt. Incommoda autem capitis figura, qualis ea est, qua id varie prominet ad sanguinis per venas reditum impediendum, aliquid certe potest. Denique, cervicis, cui una vertebra defuisse dicitur, brevitās eodem pertinet; siquidem sic, quo magis ea flectitur, eo unumquodque flexae punctum a recto magis decedit. Qua positura sanguis per arterias ascendens non, quia nulla minus, sed quam recta, ei obstat per venas, plane tardabitur, cum omnis a recto decedens cervicis status, venas jugulares comprimere periclitetur. Quas res, ad seminium apoplecticum dandum, valere non ratio sola, sed res vera et certa, confirmat: Quippe enim tale plerumque caput et cervicem apoplecticorum esse, cui non notum et exploratum est?

Postremo, cordis et pulmonum impedimenta, cum seminium, jam relatū, intus est, id augebunt; si abest, ut principium absolutum, agentia, aut apoplexiam aut aliquem alium capitis morbum facere periclitabuntur.

Horum in numero polypi cordis aut majorum circa id vasorum, quales toties incisus cadaveribusprehenduntur, sunt habendi. Sed hic monito in animum tibi veniat, quod observationum de cadaveribus in fine datum est. ne effecta pro causis temere, quod multi fecerunt, apprehendas. Nam, licet longe

longe maximo in numero incisionum polypi in corde venisque et arteriis ei proximis, scrutanti medico in conspectum dentur, tamen, ut ex evidentibus manente vita signis credere licet, ii non ante extiterunt, tantumque in luctu extremo et articulo mortis, haerente inter quietis initia vasis sanguine, concrefcere inceperant. Verum, ut iidem aliquando quoque autē fuisse, eodem signorum indicio fatendi sunt; ita

Alia quoque, ibidem impedimenta pari modo, ac illi, cerebrum adficiunt, et effusionis causa fiunt. Hujusmodi sunt omnia, quae alias hydropem, et, prae caeteris ejus speciebus, hydrothoracem, sanguinis venosi reditu impediendo, faciunt, ut tumores, maximeque scirrhusi, versave in osseam naturam vasa in corde perve pulmones. His, in dextro ventriculo cordis, sanguis pari modo, ac in spiritum emittendo fit, sed magis et assidue impeditus, similem quoque affectum, nempe ut venosi a cerebro reditum impediat, edit; quam rem non solum spirandi nota nunc ratio, sed et certa experimenta, de industria in aliis animalibus, casuque in homine, instituta, confirmant. Hinc orta congestio, si firma firmiora paulo et densiora sunt, et si alioquin seminiuin apoplecticum, id est, diathesis haemorrhagica, subest, molimen haemorrhagicum in cerebro, dein effusionem, creabit; sin laxiora firma et diathesis hydropica subsunt, hydropem ibidem gignet. Qui apoplexia hydropica ut dici potest, ita apoplexia vera et idiopathica non est; si quidem sine diathesi apoplectica vera, sine vero seminio, est, et in diathesi hydropica consistit. Adeo autem illa, nempe activus vasorum status, non resolutus, apoplexiae necessarius est, adeoque in molimine haemorrhagico positus, ut sub eo Hoffmannus omnem apoplexiam comprehenderit. Qui tamen, si semper haemorrhagiam ipsam sequi judicaverit, nimis verum intendit. Finitis omnibus aliis ad apoplexiam attinentibus sermonis partibus, ad judicium eventus et curationem transeundum est.

PROGNOSIS.

Saepe lethalis apoplexia est, maxime, si ad justam accessionem perventum est. Et, ubi haec incidit, postque salus redit, id naturae magis vi, quam artis auxilio, efficitur. Nec saepius iteratae accessiones in salutem transire, epilepsiae et quarundam aliarum neurosum more, solent. Raro quisquam tertiae sapere est. Quinetiam pro principiorum genere et natura periculum est. Quorum post aliqua, ut inflata vulnera, magisque intra cranium tumores, maxime effusionem, exitio morbus est: Alia magis ambigua eventu sunt, ut genus nervosum recta af-

ficientia ; quorum pleraque, liberius admota, saepe perniciem, semper periculum, adferunt ; ex iisdem quaedam, pro magnitudine sua, meliorem aut secus eventum denunciant. Quin et plethora venosa, cum ea simplicior offensae caput est, licet maxime in manu medici esse videatur, non sine formidine est. Cujus, ante effectum hujus mox venturi, signum frequens sanguinis stillicidium, raro cuiquam aetate provectione incidit, quin aut apoplexia aut paralyxis mox eum excipiat *. Uno verbo, cum principia, saepe ipsa obscura et dignotu difficilia, eo saepe anceps pariter judicium eventus praebant, pro accessionis gravitate periculum fore, facilioremque morbum prohibitu quam sublato esse, dicendum est.

C U R A T I O.

Curatio igitur duplex hic requiritur ; altera ad prohibendam, altera tollendam apoplexiam. Rursus prohibens curatio duplex est, quae primo morbi adventui, et quae ejus, postquam advenit, futuris accessionibus, occurrit. Cumque, ut, ex supra propositis, satis nunc, opinor, patet, duplex quoque apoplexiae casus sit, alter a compressione pendens, alter in incitatione recta imminuta, seu collapsu, positus ; ita, ex iis ab eorum primo, et a curatione prohibente, eaque hujus parte, quae primo morbi adventui occurrit, initium faciam.

Primo morbi adventui occurrendi consilium est, omnia, quae sanguinis in cerebri vasis copiam cum impetu augment, imminuere. Eoque pariter implentia corpus et stimulantia fugienda sunt. Eodem enim pertinet replere vasa et horum actionem augere. Quoniam enim in molimine haemorrhagico morbus consistit, ad id excitandum aequale valebit quicquid nimiam vasorum actionem facit, ac copia iis ingesta ; quia aucta vasorum actio in iis copiam protinus augeat. Nec refert vera copia sit, seu plethora, quae dicitur, ad copiam, an idem humoris spatii in vasis plus, quod plethora ad molem nuncupatur, occupet, ac proinde calor, sanguinem rariorem facturum, vitandus sit. Unde facile videre est, non remedia, sed administrationem antiphlogisticam, hic requiri. In hac administratione plethoram venosam praecipue et solum fere in animo medentis esse, inque eam illam potissimum agere manifestum est ; nam, quod ad offensas capitis, supra in principiorum numero relatas, attinet, vel minimam earum vitandam dixisse uno verbo satis est. Tumores in potestate nostra non sunt. A propositoque praesente aliena est relaxationis arteriarum ratio ; quippe quae non neurosin, sed cachexiam, et non apo-

* Culleni haec observatio est.

plexiam justam legitimamque, sed hydropis speciem, creet. Non igitur hic de ea, nec usquam nisi illustrandi causa, verba fient. De apoplexiae seminio solo hic sermo est. Cujus igitur externis signis, capitis magnitudine, cervicis brevitate, corpore pleno, vultu florente et rubente, cum labes intus esse, in qua periculum morbi positum est, praesciri potest, (et haud difficile saepe potest, certiusque etiam hoc, si quem ejusdem familiae morbus ante affecerit), tum, ad varia praecepta, quae administrationem antiphlogisticam dirigunt, quo maturius minusque protracta aetate decurritur, eo certius periculum omne avertitur. Quod tamen ita esse videtur, ut omnes hujus administrationis partes aequae ad rem non sint, delectus habendus, et quaedam ejusdem partes reliquis anteponendae. Ex usu sensuum orta irritamenta, quae plurimum in febribus, partimque in certis phlegmaticis, cum cura fugienda sunt, hic, quia non nocent, non sunt anxie cavenda. Ex noxis quas motus infert, sola nimia eoque brevior necessario, et inconstantior, quia continuari non potest, quippe quae, perspirationis sudorem sequente suppressione vel imminutione, ad corpus replendum non attenuandum pertineat, metuenda est, et ante omnia constantior et lenior, quae maxime aequalem et plenam perspirationem servat, intenda. Quae lex non mensem, non annum, sed vitae spatium, servanda est. Ex sensibus internis qui dicuntur, praecipue ad rem attinet cogitatio. Quae nimia et intenta, ut noxa, et ibi praecipue, ubi morbi sedes futura metuitur, debilitans, cavenda est; eoque magis, quod non tam in sola plethora, quam in hac tamen cum debilitate conjuncta, seminium constat. Cujus rei haec explicatio est. Plethora, sive arteriosa, sive venosa, debilitat, tonumque imminuit. Nam, quamvis vasorum tensio horum tonum facit, nimia tamen, fibrillas musculares ultra modum distrahendo, eundem tonum, praesertim longior, tandem tamen imminuit. Hinc plenum habitum ex otio et victus copia habentes nunquam tam robusti sunt, quam parci et exerciti; sed, si id plethora etiam arteriosa, multo magis venosa, facit; cum, ob eandem causam, (nam sanguinis ex arteriarum in venarum fines transitu impediendo, arteriosam quasi plethoram gignit), tum eo tempore, quo arteriarum cordisque actio languidior esse incipit, incidens, debilitata vasa obruere periclitando. Debilitatem cum plethora seminium apoplexiae facere, hoc patet, quod, licet ante aetatem protractam, maximeque florente adhuc hac et vigente robore, multis tempestatibus sanguis in arteriis percitatus, pari cerebrum copia, ac, cum postea morbus incidit, repleat, et inde quoque morbi quandoque nascantur; raro tamen tum, semperque fere diu post, cum manifesta jam debilitas est, inci-

dere ille solet, quodque multi, pariter ac apoplectici, pleni, et externis etiam hujus seminii signis non carentes, sed non debiles, senes morbum plane fugiunt. Et similis arthritidis, in plethora quoque cum debilitate positae, ratio est. Cum igitur debilis hoc tempore habitus sit, et ea debilitas plethora augeatur; ita omnia multum debilitantia, et in iis cogitatio nimia, vitanda sunt, et plethorae remedia ita administranda, ut, prout provehatur magis aetas, eoque crescat debilitas, exercitatio, ne nimis exhauriat, imminuatur, nec tam exquisita parsimonia victus sit.

Caeterum victus, qui lautus et largus, una cum quiete, jam memorata, tota plethorae causa est, parcius adhibendus est; maximeque, incunte vita, quo tempore nullum debilitatis et atoniae periculum est; Cujus deinde paulo major usque, quo crescant majus anni, viresque decrescant, indulgentia non nocebit; si quidem, ut modo dictum est, non exhauriendus et debilitandus homo, sed, ne humoribus abundet, conandum. Satisque plerumque erit, una cum supra praescripta exercitatione, carne, quae sola fere alimenti alentior justo pars est, parcius, semelque sic, non bis, die uti, et reliquae ciborum materiae usui, ne in hac copia, quod in carne proprietas, id plenitudinis praestet, aliquantum temperare: Cui mediocritati per omnem vitam, quam summae inediae sed breviori, confidere erit consultius. Postremo alvi ratio habenda est. Nam, ut in omni capitis plenitudine aut hujus periculo, haec nunquam non alvi duritie augentur, ita, sive ad illam imminuendam, seu hoc prohibendum, quam ejusdem mollities, nihil efficacius. Cumque in praesente consilio prohibenda potius plenitudo sit, ita alvum purgantia, quae plerumque pro tempore tantum purgant, mox duriores relictura, non utenda, potiusque materiae victus, et alii corporis administrationi, res credenda. Cui rei parciore carnis, jam praeceptus, liberior materiae, e plantarum genere paratae, usus, sub forma humida, et post plenissimum cibum exercitationis pars major, conveniunt.

Hae administrationis antiphlogisticae partes sunt prohibendo, apoplexiae seminio accommodatae. Quas respicientia praeccepta ita servanda sunt, ut media quasi luxui cum quiete et parcae ni vis duraeque vitae rationi via, quae alioquin homini aptissima est, eique voluptatis, cujus capax maxime ejus natura est, satis accommodata, teneatur. Ut ad secundam curationis partem transeam;

Ubi semel morbus incidit, ut jure altera accessio, cumque ea aut saltem tertia, mors extimescat; si seminii apoplexiae, a compressionem pendentis, seu haemorrhagicae Hoffmannianae, de

de quibus in prophylaxi actum est, signa apparent; ut certum sit, non hydropicam esse, cujus diathesis diversa, et si attentius observes, non dijudicatu difficilis est; tum, ad alteri accessioni occurrendum, sanguis detrahendus est. Neque, ut nonnulli medici volunt, parca, exempli ergo, ad uncias viii sed dupli, ut minimi, immo tripli, aut etiam quadrupli, * detractio esse debet. Incidi vero arteriam temporis quibusdam visum est. Qua tamen haud paulo potior vena jugularis, quae incidatur, usu comperta est; quippe cujus incisio multis, quae arteriae incisionem premunt, incommodis careat, et commoda quaedam, quibus illa caret, habeat. Quorum commodorum haud minimum est, quod sanguis tum copiosius, tum citius, tum certius, ea educi potest. Neque, ob has ipsas causas, non arteriotomiae, brachii, cum ad venam jugularem aditus minus patet, incisa vena praestat. Praeterque haec, rejicienda detractio e tempore est, quia locus, in quo vesicatorium imponi usus requirit, vinculis, arteriae incisae comprimendae necessariis, occupatur.

Licet autem nihil ab hoc consilio alienum magis stimulantibus sit, quorum omnia genera cane pejus et angue, ut aiunt, cavenda sunt; tamen a vesicatoriorum stimulo, qui per corpus latius non diffunditur, nihil metuendum est. Quibus, e contrario, ad auctum in parte sanguinis impetum imminuendum, et molimen haemorrhagicum componendum, nihil efficacius est.

Tertia humorem detrahentia, et sanguinis detractio virtute proxima, alvum purgantia sunt. Quae in omnibus summi canalis alimentarii, supraque hunc, humoris congestionibus, sive inflammatoriis sive haemorrhagicis activis, a parte laborante humoris copiam revellendo, magno sunt auxilio, eoque majori, quo plus humoris auferunt. Neque hic acrium eorum stimulus formidini esse debet; qui, e contrario, propter imminutam sensibilitatem, magnus requiritur, neque ut vesicatoriorum modo dictus est, per corpus latius diffunditur. Acria quoque in alvum immissa, ut tartarum emeticum, colocynthidi conjunctum, conveniunt.

Ubi affectio non apoplexia haemorrhagica est, sed hydropica, eoque diversi morbi, nempe, hydrops symptoma, omnia haec, praeter alvi purgantia, veneno sunt; contraria, ut tonica et absorptionem promoventia, remedio. Purgantia alvum humoris serosi copiam auferendo, et absorptionem augendo, juvant. Atque hic quoque, quae omne in congestione positum malum, sive haemorrhagicum, sive hydropicum, exasperant, stimulantia fugienda sunt. Quae tamen, si saepe a me-

* Cullenus aliquot libras cum fructu detractas vidit.

dicis in apoplexia tractantur, et aliquando (nam saepe male tractantur) etiam prodesse comperiuntur, ea res neque apoplexiam a compressione, neque hydropis symptomaticam, sed eam, quae in incitatione recta imminuta consistit, subesse, argumento est.

ATONICAE APOPLEXIAE CURATIO.

Cum compressionis fusius jam explicatae signa, item congestionis hydropicae, pro certo desunt, cum nulla cerebro vis illata manifeste est, cumque (nam exiguorum tumorum absentia nunquam certa esse potest) tales sive potestates nocentes sive principia, qualia supra exposita sunt, ut venena, fulgor, epilepsia, hysteria, exanthematum repulsio, postremo, arthritis, quae sedando agere nota sunt, morbo antecesserunt; tum diversum statum internum esse et potestatem nervosam sua origine recta imminutam, ut certum erit; ita

Consilium medendi erit, potestatem nervosam excitare. Et in hoc demum casu stimulantia erunt remedio. Quod utique non hic attingam; quia hic casus adhuc in obscuro est, nec tempus ita, ut in paralyfi, longo morbo et deliberationem recipiente, rem ancipitem dijudicare finit. Eoque totius hujus rei, quam medici plerumque parum animadverterunt, ad paralyfis tractationem relego.

DE MANIA.

AUCTORE DAV. STUART.

TAM parum prope inter medicos, morbos mentis ad ordinem nosologicum redigendo, quam de ejus operationibus inter philosophos, constat. Nec rationi consentaneum videtur, rem aliter se habere quam animo perpenditur quantum olim hi morbi, per omnes medicinae partes, indistincti inter se et alios morbos jacuerint. Cuivis equidem haec consideranti clarum erit, multum jam fecisse medicos, quum in re difficili aliquid vel tentasse magni sit. Et plurimas commeruisse laudes eos, qui haec pericula fecerunt, ab omnibus facile concedendum erit, qui, cogitationis facultatem beneficium optimum homini a Deo collatum, aestimant. Quid enim spectaculum magis luctuosum est, quam hominem videre depêrda ratione, qua fere sola caeteris animantibus distinguitur

tur et prope ad deos accedit, insanientem, et ora turpiter foedantem unguibus?

DEFINITIO.

Nullus, credo, est inter maniae scriptores, qui aliorum repudians definitionem, huic morbo inditam, ut niancam, non ipse novam excudit: Et nova semper excudenda erit, quoties tam absurde de sensationibus, sensuum delusione, et nimis debili et vivida objectorum perceptione, verba fient. Quae de his dicuntur nimis in obscuro sunt, quippe cum varient summopere perceptionis gradus in eodem homine diversis temporibus, et plurimae mentis functionum a statu solito aberrationes sint, quae maniae tamen nomen haud merentur. Quam difficile sit hanc rem penitus expedire testatur * vir jure summae auctoritatis, in omnibus quae ad mentem pertinent. Qui, postquam quaedam notavit necessaria ad maniam constituendam, haec addit verba. "These circumstances are variously combined in the various kinds and degrees of madness, and some of them take place in persons of sound minds, in certain degrees, and for certain spaces of time; so that here, as in other cases, it is impossible to fix precise limits, and determine where soundness of mind ends, and madness begins."

His quamvis difficultatibus pressus, insaniae tamen definitionem ita tradere aggrediar. Ut quandam sibi constantiam omni tempore et in omnibus locis conservet, mentem ex quibusdam certis principiis in facultatum ejus exercitio dirigi necessarium esse videtur. Cum quodam quasi ordine statuto vique ab objectis externis mens imprimitur; et haec intus, ob quandam inter ea similitudinem vel cognationem, proinde conjungere inducitur, et memoriam ejus operis recondit. Quando igitur his principiis, et modo solito, quo impressiones accipere solita sit, dirigi desinit, et simul istius similitudinis vel cognationis inter objecta memoriam cum conscientia illa, quae cuncta sua opera comitatur, nosque tenet nobismet ipsis per omne spatium temporis devinctos, omnino deperdit, tum insanire dicenda est. Sic enim positum hominem, et nulla habentem principia nexus inter ideas suas, haud aliter impulsum fore ab omnibus animi pathematis, quam navem sine gubernatore, ventis et fluctibus furentibus, manifestum est. Hanc nostram definitionem optime stabilit, quod narrat Aretaeus de quodam lignario, qui domi prudens erat operator, et in loco ubi arte suaungebatur, mente sua constabat; at, si-

* Hartley's observations on man.

mul ac in forum vel alio discederet, depositis instrumentis, et e conspectu illius loci progressus, penitus insaniebat et furore rapiebatur; ad eundem vero locum recurrens, ad se cito redibat; tanta, ut ait ille, cognatio inter hunc locum et viri mentem erat. Postremo, ubi sensus multo minori gradu aberrant, sicut in mitioribus delirii speciebus, haec cognatio inter mentem et illa omnia, quibus ea diu assueverit, adeo manifesta evadit, ut nullum certius his remedium sit, quam illa menti restituere. Huic insaniae characteri optime accommodatur Cullenii definitio maniae, quae sic breviter traditur, “* insania universalis.” Et haec adhuc accuratior foret, si, observante eodem viro clarissimo, verbum *fere* suppleatur; quippe enim maniacis commune est hodie furere, et cras mites se gerere in omnibus. Nec ab Arctaei definitione mentis alienatio diuturna omnino abhorret.

Huic loco proprium esse videtur aliquid observare de maniae divisione, quoniam de singulis ejus speciebus haud in animo est differere. Plurimae equidem sunt illae, quas tamen omnes complecti videntur plerique sub duobus capitibus generalibus. Sic eam in Essentialem et Consensualem partitur Hoffmannus; priorem ita nominans, ob primariam mentis affectionem, vel, ut loquitur ipse, ex cerebri et meningum labe, posteriorem ex spasticis constrictionibus aliarum partium: Quem sequitur nuperrimus auctor in ejus divisione illius † “into original and consequential.” Caeterum ut difficillimum est, si non omnino impossibile, judicare quando sit unius, quando alterius generis, ob intimam inter mentem et corpus connexionem, melius est illam potius distinguere ex natura delirii vel ferocis vel mitis, quod illam comitatur. Cujus divisionis usus in curatione perficienda, et remediis adhibendis, maxime patebit.

HISTORIA.

Quoad anni tempestatem; maxime grassari hunc morbum affirmatur calidissimis anni temporibus, et his praecipue plagis, ubi calor plurimum valet. Et, si quando per quoddam tempus sanata esse visa sit, illis tamen temporibus magnum instare periculum, ne denuo invaderet, observatum est. Juvenes magis affectat, quam senes, et sexum saepius virilem quam foemineum ‡. Inter juvenes, tales prae caeteris affectat qui ad iracundiam natura procliviores sunt, et hilari

* Vide Nosolog.

† Battie on madncss.

‡ Hoffman de affectu maniaco, “necnon,” ait, “in foeminis ob causam eandem essentiales maniae rarius occurrunt.”

gaudent animo, cum habitu plethorico fibrarum tensionem praebente. In hujusmodi corporis habitu, ingruit nonnunquam sine ullis, quae ejus adventum praenuncient, signis, plerumque tamen his symptomatis stipata invadit. Rubescunt oculi, et motibus convulsivis vibrant; urget dolor vehementior capitis, et robore in immane aucto, exhibet aeger portenta virinum. Vultum subinflatum prae se fert ac attonitum, haud absimilem cuidam e somno alto expergefactum ex magno quodam fragore terribili. Jam instante delirio, mentis facultates adeo penitus turbantur, ut omnia absurda homo debilateret, sibi tamen pro veris affingens de illis ratiocinetur. Quasi furis agitato vix vinculis coerceri potest, amicos pariter ut alienos temnit, et eorum de sua salute consilia omnino negligit. Modo hilaris, modo lacrymans, jactat se miserandus huc et illuc, et lumen ipsum perosus, et illa, quae olim vitae solatio ducebat, refugit. Morum tanta fit nonnunquam commutatio, ut, qui antea modestos et verecundos se praestitere, omne jam obscenum, omne impudicum, cum gaudio maximo prosequantur. Insomnis aliquando per totas septimanas vexatur horrendis et haud raro ludicris rerum phantasmatis; dum omnem frigoris et famis sensum amittit; membris enim horrore rigidis, et corpore ad usque mortem emaciato, manebit ut statua in eodem loco immobiliter defixus: Cessant secretiones et excretiones omnes perverse vitatae. Veneris indulgentiam nonnulli vehementer concupiscunt. Audaces ad omnia videntur, et magni quamvis periculi contemptores videantur, ad timorem tamen faciles sunt. Pulsus plerumque per totum morbi decursum haud naturalem ordinem excedit, et eum maxime ejus statum, qui in homine ira violenter commoto est, refert.

Hoc modo perstat saepe morbus sine aliqua vel parvula tantum intermissione; at plerumque intervalla lucida adsunt, quae circuitibus redeunt. Cum vero jam inveteravit, contraria iis quae supra narravimus succedunt. Quiescunt symptomata ista violentiora, dejicitur animus, et ideis quasi omnigenis vacuus, adeo stupidus et desipiens fit homo, ut vix sentiat impressiones, utcunque vividas et fortes. Vix denique ullo modo excitari potest, si loquitur maximam in sermone incoherentiam praestat. Vitam longaevam reddere dicitur mania, et adversus morbos contagiosos optimum esse praesidium. Exacta jam symptomatum et eorum, quae morbi naturam ostendant, quantum maxime potui, narratione plena; inquirendum deinceps est, ecquibus signis a morbis consimilibus distinguatur.

DIAGNOSIS.

Adeo adfinis est melancholiae, opinione Boerhaavii, mania, ut hanc illam tantum auctam existimet. “ Si,” inquit, “ melancholia eousque increfcit, ut tanta accedat agitatio liquidi cerebrofi, qua in furorem agantur faevum, mania vocatur *.” Et nos facile affentimur, perquam difficile effe limites juftos inter morbos, qui tot inter fe communia habent, ftatuere; at diftinctioni locum effe, hinc forftan haud perperam probatur, quod melancholici quotidie occurrunt, qui nunquam mania tentantur, tametsi per totam ufque vitam priori illo morbo graviter laboraverunt. Et praeterea, tum morbi utriusque initia, tum accessiones ita differunt, ut in melancholia magis paulatim et lente incidant, in mania vero magis repente, praefertim fi quem sanguinolento habitu invadunt. Dein in temperamentis iftis melancholicis, in quibus mania fe tandem manifefstaverit, videtur infania partialis femper prius, plus minusve invaluiffe. Huc adde, quod anxietas et infania in melancholia, praeterquam quod partialis eft, magis futurorum timori, quam praefentium et instantium, deberi videtur. Ex anni etiam tempeftate, melancholiam magis pariente, aliquid discriminis trahitur; quippe quae, frigida et nebulis magis obducta melancholiae, contraria maniae, faveat. Omnino supervacaneum foret multa impendere verba differentiae, qua hic morbus a phrenitide et delirio febrili difcernitur; fatque eft, febrim validam cum furore iftis fubeffe, ab hoc vero abeffe. Hanc diagnofin, quamvis fic breviter expofitam, confpicuam tamen fatis fore fpero. De caufis jam differendum eft, et in primis,

PRAEDISPONENTIBUS.

Ex diverfitate quadam in primaria folidorum corporis conformatione, quofdam ad alios morbos procliviores effe, quam alios, pro vero conftat inter omnes. Ex qua vero re pendeat plerumque haec diverfitas, nemini adhuc detegere contigit. At, quatenus ratio et obfervatio fuadet, diverfa conftituta temperamenta, quibus vis vitalis diverfimode polleat, videntur. Et, quoad mentis facultates, mirum eft quantum hae etiam hac diverfitate afficiantur. Conjectura eft verifimilis temperamentorum diverfitati implicari varios ingenii gradus. Eorundem vero mobilitati nimiae, qua mens nunquam fibi conftans, continuo ad amorem vel metum et fimiles affectus fertur; proclivitatem ad maniam inniti, ficut et ad plurimos

* Aphor. 118.

alios systematis nervosi morbos, haud dubium est. Talem mobilitatem optime indicant oculi, qui, nihil fixe et diu intuentes, per omnes partes perturbatae vagantur; simul illis, qui ea praediti sunt, omnia cum impetu agere mos est; vice loquendi vociferantur, et vice risus ora mille modis distortunt, adeo ut muscoli faciei aliquid saevum et horrendum semper exprimentes, certe physiognomiae peritis occasionem facilem praebeant, futurum morbum, aliquot forte annis antequam reapse incidat, praevidendi. Bene notum est, differre morbos toto coelo, prout in plagis diversis incidunt, et prout plus minusve vel caloris vel frigoris in illis dominetur. Sic universim frigidis locis proprii sunt, qui inflammatorio sunt genere, sicut pleuritis, rheumatismus, et aliae fere phlegmasiae; quia frigoris vera progenies est diathesis inflammatoria. At calidis regionibus, nervosi dicti maxime sunt communes, ut febres, hysteria, tetanus, colica, et similes qui sunt. Nec hujus ratio longe petenda est, quippe calor systemati majorem confert mobilitatem et excitationem. Hae causae sunt, quod in incolarum ejusmodi regionum, lingua, religione, institutis, et imperii formis, nihil est moderatum, nihil secundum rectam rationem, et quod ipsi inaniaci apte videntur, si comparetur eorum levitas, ad firmitatem et constantiam notabilem in frigidioribus locis degentium.

Eadem mobilitas auctior, in florente aetate conspicua, causa vera haberi potest, cur hanc aetatem adeo saepe adoritur. Omnis enim generis deliramenta huic infesta sunt: Quod quidem observat in illa re vir historia-jure praeclarus, loquens de his, qui omnes sui memores fecerunt horrendis facinoribus: "I have observed, that all those who have committed the like crimes, from inward persuasion, were young men like Seide. Balthasar Gerard was about twenty. The four Spaniards who had agreed with him to kill the Prince of Orange were of the same age. The monster who stabbed Henry III. was but twenty-four. Poltrot, who was the assassin of the Duke of Guise, was twenty-five; and Shepherd, who undertook to murder George I. was a boy only of sixteen. It is the acra of illusion and enthusiastic rage *."

Forsitan aliquis credat, ob eandem causam, sexum foemineum maxime obnoxium esse huic morbo debere. At, praeter rationem, quam citat Hoffmannus, eum minus aptum illi reddentem, ex corporum conformatione tractam, alia est verisimilis, quae hujus sexus generi vitae et moribus innititur. Ex genere enim vitae, is sexus non tantopere pati varia animi pathemata, quae postea enumerabimus

* Voltaire.

ut causas potentes hujus morbi, periclitatur. Et quoad mores; imbecillitatis suae conscientia humaniores longe faciens, moderamen in ipsis procreat in rebus omnibus, et causa est manifesta, cur imbecillitati potius acquiescant, quam virorum more contra resistere querant.

Tantum tamen in potestate nostra positum est a natura, corpora nostra vel robusta vel debilia efformandi, ut saepius fortasse acquisita sit, quam a parentibus accepta, haec mobilitas. Sic inter gentes istas terrae nostrae quae adhuc rudes sunt, et feliciter gaudent natura simplici, pene ignota est horrenda illa * morborum caterva, qui auctae mobilitati debentur. Quippe enim istae ad naturam explendam non turpiter utuntur convictu lauto, ex mari terraque petito, sed diaeta parcissima contentae sunt, cujus est nec plethoram nimiam dare, nec mores effraenos reddere. Sic etiam inter nos, vulgus hominum, qui simili prope ratione vivunt, quantum divitibus corporis fibrarum firmitate antecellunt! Lubens ergo credo, paucos ex hoc numero publica receptacula insanorum adire. Est civitatum et oppidorum magnorum inertia, luxus, mollitudo, diversaeque studia, quae occupantur cives, quae corpus et mentem praeparant huic morbo, et exiguis momentis excitant. Hinc fit, ut compleantur domicilia ista, aut omnino fortasse necessaria sint; quod certe argumentum validum his subministrat, qui artes derident, et parum vitae humanae utiles esse judicant †. Structuram peculiarem in partibus organicis huc etiam disponere credibile est, at ‡ “illam ita detegere, ut ex structura posita morbus necessario sequatur, huc usque impossibile est.”

Mira apud omnes habetur consuetudinis vis, quae aut augere aut minuire valet animi passiones, et illa quae olim gaudio fuerunt ingrata reddere, et quae denuo ingrata jucunda vertere. Duobus operatur modis in mentem, primo facilitatem praebendo aliquid vel agendi vel intelligendi, et postea animum ad illa disponendo. Et hinc, ex effectis quae ita oriuntur, facile concipi potest, quomodo proclivitate ad maniam acquirant, qui assueverunt saepius efferri propria animi vi, vel alios sic violenter commotos contemplari. Plurimi, ut mihi persuasum est, placidi principio, sic tandem in furiosum conversi sunt, Orestem, solem geminum, et duplices Thebas videre se imaginantem; sic quoque quis adeo strenuus et fortis est, ut vomenti adstans non sentiat in se ipso nauseam, et quandam quoque vomendi cupiditatem?

* Tissot on the disorders of people of fashion.

† Rousseau discours sur les sciences et les arts.

‡ Lorry.

CAUSAE OCCASIONALES.

Inter numerum pene infinitum potestatum nocentium positum est corpus humanum, quae varie sane vires suas exserunt. Certe morborum rationem contemplanti ad animum adcurreret, easdem saepe causas agere, morbos omnino inter se distantes inducendo. Unde aut quomodo hoc fiat, explicatu non facile*. Earum vim procul dubio auget feminium; quatenus vero res maniam spectat, illam de natura benigne sentiens, longe saepius ex his applicatis oriri volo, quas hinc jam consideraturus bisariam dividam.

Primo, de illis agam quae magis ex mente pendent; dein de illis quae ex corpore.

Primo, Mentis sedem esse cerebrum, ut probetur, nullis jam eget ratiociniis. Vix denique credibile est, quenquam in contrariam unquam iturum sententiam, qui physiologiae peritus sit, et cerebri frequentes dissectiones instituens, nervorum originem et pulchram eorum distributionem per ejus substantiam inspexerit. Id sensorii communis nomine, quippe omnes in se continet rerum externarum notitias, appellatur. Has in vigilantiae statu comparando continuo occupari delectat mentis activitatem, quam porro ad sustinendam et materia supplendam tota mundi facies,

“ Quicquid ubique vides, coelum, mare, nubila, tellus,”

Omnia conspirant. Hinc ergo novus exoritur menti fons gaudia sibi conficiendi, quae, ut natura est cujusque, varie seligit. Poeta alius captat dulces inagines rerum, et suum et amicorum tentat fallere dolorem, longaque solari fastidia vitae suave canendo. At seriis alius magis intentus, in abdita rerum altius penetrat, et coeli terraeque arcana depromit. Hic solis radios metitur, lunamque errantem rationibus assequitur. At, proh infortunium! nimia haec animi attentio totum idearum ordinem conturbans, causa saepe est impia, quae hominem e sensibus dejicit. Sic diu observatum est, haud longe a mania remotos esse, qui ad summum perfectionis pervenere in mentis facultatibus exercendis; quod nec a fide nec a ratione abhorret, si vera sit observatio, varios ingenii gradus, et praeclaras animi dotes, omnes deberi cuidam excitationis statui. Ita enim re se habente, additamentum tantum illi faciet animi attentio. Mentionem facit celeb. Morgagni† cujusdam viri, qui semper stillabat guttas aliquot sanguinis, quandocunque

* Ut ait De Haen, paralyseos, epilepsiae, apoplexiae, cataphorae et lethargi convulsionis, aliorumque cerebri morborum causae reperiuntur caedem. P. 4. cap. 5. de apoplexia et morb. nerv.

† De sed. et caus. morb. epist. 13. art. 13.

studiis matutinis sedulo invigilaret. De hac quoque re ita loquitur illust. Gaubius, “Cogitationum in eandem rem intensio non interrupta, rari sunt quibus non magnopere noceat. Et enim pars illa sensorii communis, quae sola tum in actione est, et in quam tota veluti mens omni sua vi incumbit, violentiam patitur haud minorem, quam muscoli singulares fortiter diuque contracti.” Studiorum ergo varietas, ut mentem jam fatigatam longa in eadem re consideratione, novis quasi ideis reficit, admodum est utilis, et ab omnibus scientiae petitoribus institui debet. Nimis intensa ad maniam saepe impulit.

Ex hac vero causa patebit, exiguam tantum hominum partem affici periclitari. Pauci tantum studiis dediti sunt; sed ab ira, gaudio, et similibus adfectibus, quae omnes adficiuntur, similia prorsus sequuntur. Et, dum tantae et subitae mutationes totum naturae systema continuo corripunt, haud aliter fieri potest, quin homo illis saepe tentetur modo violento. Hinc ergo varii alii animi affectus oriuntur, qui effectus peculiare in corpore edunt. Deprimunt quidam mentem, et sanguinis motum impediunt; dum alii pene extra se hominem efferunt, et totum systema excitatum reddunt. Ex illis, qui sic graviter agunt, semper metus est, ne mania vel alia mentis affectio excitetur. Refert magnus Morgagni * duas historias, ubi excitationis statum adeo gravem induxit gaudii et irae subita invasio, ut mors cito inde subsequeretur. Irati denique adeo in omnibus, quoad vultum, verba, et mores, insanis similes sunt, ut apud omnes merito insania brevis habeatur ira. Sic unusquisque, credo, insanum judicaret Xerxem, cum primo navium ponte trans Hellespontum ventis destructo, tantum commoveretur, ut mare juberet trecentis plagis caedi, et vincula insuper injici, verba simul crepitantia addens, quasi ratione praeditum existimaret †. Inter omnes vero animi adfectus amor est, qui, si historiae fides habenda sit, ad furorem saepius adegit. Praeterquam enim quod ad aetate florentes maxime pertinet, cum nil nisi laetam mentem subeat, et ad omnia violenta proclivitas ingens sit, nullus adfectus est, qui vim habet latiore in iudicium et opiniones nostras: Adeo ut, praeter infelicem Phoenissam, multi hoc dementes impulsos, omni rejecta spe solatii, lethum ipsis propria pepererint manu.

Quantum et religio valeat ad mentem vanis timoribus implendam, et metu Tartari excruciamdam, bene notum est. Multi procul dubio ex hac causa insaniunt, quos magis resocillant sancti alicujus viri dicta, quam medici remedia. Nec quisquam hujus causae potentiam mirabitur, qui non ignorat quam grave sit scelerum actorum memoria, quoque modo haec

* Epist. 38. art. 2.

† Herodot. lib. 7.

animus sibi vero majora pingat. Quorum conscientia, vel fortissima denique pectora, pariter cum natura timidis et meticulosis, violenter angit. Quam horrens animus ea refugiat, et eorum turbida imagine tremens reformidet, optime depinxit poeta, qui hominis ingenium et naturam callide novit, in charactere illo nefariae mulieris his verbis: "Here is the smell of blood still; all the perfumes of Arabia will not sweeten this little hand. Oh! Oh! Oh! wash your hands, put on your night-gown, look not so pale.—I tell you yet again, Banquo is buried; he cannot come out of his grave."

SHAKESPEARE.

Oppida magna maxime idonea esse ad insaniam progignendam, ex hominum in illis degentium sordidis studiis, supra dictum est. Quod verisimilius etiam videbitur, si concedatur, avaritiam et lucri immoderatum desiderium in illis violentissime ardere. Itaque illustris vir et medicus Mead, longe plures fieri maniacos anno 1720 *, cum omnes spe erecti, quisque se fore cito aequalem Attalo divitiis existimaverat, quam ullo alio tempore, animadvertit. Et, quod notatu dignum est, et maniae naturam bene ostendit, eos magis hoc malo corripì, quibus bene, quam quibus male, cesserat, idem observavit. Nonnullos musices vi adeo ex sensibus raptos fuisse legimus, ut prorsus insani hinc quoque fierent; quod certe debetur potentiae ejus hilaritatem concitandi, et fibrarum muscularium tonum augendi. Eandem hanc rem optime illustrat, quod apud Helveticos illos milites, qui mercede se conducunt, et in longinquas regiones proficiuntur, interdictum est omnibus, dum sic longe solo natali absunt, carmen certum nomine *rans des vaches* ludere † eorum patriae proprium. Quippe quod eos adeo violenter commovet, ut omnis disciplinae militaris obliti, imperatorum dicta temnant. Eodem etiam mori quidam memorantur. Videtur cerebri actio inter certos angustos limites circumscripta esse, quos ultra cum procedit, cuiusdam ea in idearum ordine et tenore confusionis, sicut et excessus in motu, causa semper evadit. Caeterum non iudicanda est causarum aptitudo hoc efficere, per earum solam vim. Respicendum etiam est ad modum subitum et insperatum, quo invadunt illae. Paucae enim forsitan adeo validae et noxiae sunt, quas non tuto mens arcere possit, dummodo sat caute admoveantur. Priore jam divisione exacta, ad secundam transeo.

Secundo, De illis quae ex corpore pendent. Plurima sane mala in corpore exoriuntur, quae ad sensorii functiones suam

* This year was famous for the South Sea scheme.

† Vid. Rousseau. dict. musiq. vocab. musiq.

demum vim propagant, et illas penitus subvertunt. Sic vulnera capiti inflicta ab ictibus, fracturis, caeterisque, quae evidenter cerebrum concutiunt et laedunt, maniam necessario inducunt. Tumores quoque et exostoses intra cranium, quatenus liberum sanguinis transitum impediunt, et hinc congestionem gignunt, inter ejus causas adnumerentur. Cerebri vero constitutio optime accommodatur ad omnes propellendas injurias, quae ex sanguinis congestionem oriantur. Plurima enim sunt illi vasa, quae anastomoses frequentes instituunt, et magni sunt. At, inter tot vasa, quantalibet sapientia constituta, nil prohibere potest, quin quaedam magis turgida sanguine fiant, quam alia.

Apte hic commemoratur solis effectus maniam producendo, quae Insolatio dicitur, quoniam evidens est, eam hac via effici. Causam quoque fieri quodammodo maniae, novae et plenae lunae potentiam, hinc colligimus, quod prope universum, nullo apud vulgus hominum fere adhibito discrimine, mania correpti Lunaticorum nomen adepti sunt. Complura exempla refert vir saepius relatus Meadius, quibus adeo manifesta erat lunae potentia in epilepsia, ut ille paroxysmorum tempora certissime plerumque praenunciare posset. Idemque propria experientia adductus, omnes morbos nervosi generis ea causa maxime affici affirmat. Ex profluviiis et excretionibus solitis suppressis, qualia sunt menses, haemorrhoides, et similia, quae plethorae, ex qua pendent vasorum tensio et cerebri excitatio, causae sunt, mania saepe exoritur. Plurima sunt venena, velut opium, hyosciamus, belladonna, aliaeque, quae stimulantem suam vim in systema simili modo edunt. Huic quoque pertinet vini nimis usus. Memorant medici exempla, ubi aliis morbis laborantes, repente maniaci facti sunt. Ejusmodi tradit Meadius, et, in praelectionibus suis, Cullenus de podagra et anasarca laborantibus. At, in pluribus exemplis, fatuitatem illam, quae in corporibus exhaustis et summae debilitatis exoritur, pro mania habuisse videntur medici *.

CAUSA PROXIMA.

Plurimum, ab omni tempore, inter medicos controversum est, de commodis, quae causae proximae notitia conferre, aut non, existimaretur in morbis medendis. E quibus, qui inutilem et parum necessariam eam habuerunt, hanc fere sententiam complecti videntur, potius rei difficultate, et quod ipsi illam plene evolvere nequibant, quam alia causa, inducti. In confesso enim est apud omnes, morbi naturam tum solum be-

* Vide Sydenham.

ne notam haberi posse, quando haec quam clarissime patet. Materiae morbidae fautores hanc positam esse in sanguine crasso, cui nomen atrae bilis imponunt, existimant. Cujus utique doctrinae ineptia et absurditas omnibus jam abunde explorata, jam merito scholis exulat. Ex legibus systematis nervosi omnia certe ad medicinam aptius attinentia, et majore cum ratione, explicantur.

In systematis ergo nervosi, et maxime cerebri, quodam statu positam esse crediderim. Cerebrum ita constitutum esse, ut diversos status, quorum in quibusdam melius, quam in caeteris, mentis fit exercitatio, subeat, ex magna hujus facultatis differentia aliis temporibus in eodem homine patet; quod et in homine lasso et denuo refecto manifestum est. In horum posteriori statu, qui status excitationis appelletur, summa est ad impressiones aptitudo, et in idearum successione et recurrentia summus ordo. At adeo accurate comparantur omnia a natura, ut facile hic excessu peccetur; et delirium tunc adesse * dicitur, cum quis ideas ab internis causis natas ad res externas refert, et praesentia esse existimat quae absunt. Cumque hoc ex variis rebus in systemate pendeat, valde frequens erit. Genus unum saepe occurrit, quod auctis viribus, pulsu valido, ingenti capitis dolore, et ad lucem strepitumque aucta sensibilitate adveniens, praevidetur. Idem ex impetu solo sanguinis pendere, prout nempe hic vel velocior, vel lentior forte sit, credi posset, ni experientia quotidiana maxime adaugeri posse impetum, sine ullis delirii incipientis, vel minime denique in mente perturbationis signis, addoceret. Aliud genus est, in quo exiguus sanguinis impetus est, et vires imminutae videntur. Haec ambo genera in mania occurrence, et eam omnino constituentia, ad cerebri excitationem, quocunque modo obstructam, referri possunt. Obstructam dico, quando in aliqua cerebri parte excitationis vel defectus vel excessus est. Ex mutatione enim sic inducta vel integri, vel ex parte, cerebri, quod antea diximus sensorii communis sedem esse, patet, confusionem quandam, in idearum natura et ordine consueto, nempe vasariam, orituram. Ne autem omnino incredibile videatur, defectum excitationis in aliqua parte, et excessum in altera esse, id breviter ita explicare conabor, ut res perquam obscura recipit. Omnis motus vel actio in cerebro fit per fluidum nervis annexum: Opinio, quae hoc officium assignat fluido, vetusta, et ab omnibus fere recepta est, solumque de ejus natura ambigitur. Ex cerebri cum glandula similitudine, Boerhaavius secerni hoc fluidum et per nervorum tractum diffundi opinatus est. Qua tamen, ut et aliis omni-

* Gaub.

bus rejectis, ut parum argumentorum idoneorum pondere suffultis, et toti seriei sentiendi phaenomenon incongruis, illam potius amplector, quae in humore elastico tenuissimo, haud secreto, sed nervis semper haerente, cujus summa mobilitas optime oscillationi vel vibrationi aptatur, potestatem nervosam ponit. Soni in aëre communicatio, ut et impressionum in organa sensus, quas per tremores agi, nemo inficias ibit, quantum in tali re fieri potest, comprobant omnem motum ex hoc fieri. Si ergo ponendum sit, hoc fluidum electricum referre, quod, ut compertum est, majori vel minori copia accumulari potest, facile dein erit intellectu, quo modo fluidi nervosi abundantia nimia, vel inopia, in aliqua parte cerebri fiat, prior excitationis excessum, et posterior defectum, constituens. Somni praeterea phaenomena demonstrant, quam inaequalis sit hujus fluidi in cerebro conditio. In utroque enim exemplo, ubi hominem vel invadit vel deserit somnus, imperfecta videtur sensorii excitatio; ac mentis facultates nec simul omnes cum vigilia cessant, nec simul cum somno reducuntur, sed gradatim: Et sic variae rerum turbatae imagines se offerunt.

Ex dissectionibus omnibus cerebri in maniacis, quae ad hanc rem enodandam institutae sunt, haud multum lucis affulget. Quod alias siccius et durius solito compertum est, et flavedine fluidi, per totam substantiam corticalem tinctum, alias cum summa meningum crassitudine et ossium cranii, deprehensum est. Haud raro vero nullam omnino laesionem detexit culter anatomicus. De his quid judicandum? Certe fieri potest laesionem adesse, quamvis haud oculis demonstretur, et quamvis cultrum secantem effugiat.

P R O G N O S I S.

Periculi gradus in omnibus morbis judicandum est, ex partibus affectae momento, et causis morbum inducentibus, prout hae symptomata plus minusve molesta excitaverint. Qualescunque eae sint in mania, eo periculosiorem eam reddunt, quo delirium fortius excitant. Si aeger somno saepe reficitur, salus cito sequutura credenda est. At vix haec speranda est, si labi haereditariae debetur. Si diu etiam perstitit, pessimum est omen; quoniam ex consuetudine, ob paroxysmos iteratos, corpus, perpetuo ad incurrendum in illos, proclive fit. Quae a mente venit pejor quoque esse observatur, quam illa quae ex corpore; et pejor etiam est, si laetitia et magna animi hilaritas comitatur, quam tristitia. Haemorrhagiae
maguae,

magnae, dysenteria, et febres, &c. salutem secum fere adferunt.

METHODUS MEDENDI.

Antequam quid tentetur hac via, in primis necessarium est, eos, quorum curae maniacus committatur, cavere, ne medici consilia inania reddat, medicamenta ejus proterve respuendo. In hoc vero efficiendo, haud necesse est, ut omnis humanitatis sensus exuatur, et miseri prope ad necem flagellis crudeliter caedantur, quod nimis in more est. Quantivis enim audaces et feroces sint, metum tamen facile concipiunt, et artificio ingenioso, quod Anglice vocatur *strait waistcoat*, omnino prohiberi possunt ab sibi et aliis nocendo.

Inepta admodum cupiditas homines plerumque tenet, miseros illos adeundi, quo nihil est quod diligentius caveri debet. Sin impossibile sit hoc prohibere, omnibus, qui eos adeunt, aliquid eos interrogare, vel denique nimis attente intueri, interdicitur; quoniam impressiones novas, quae cavendae sunt, id ex improvviso suscitet.

His provisis, hoc unicum medendi consilium ex causa proxima sequitur, cerebri excitationem obstructam tollere. Quum vero duo sint hujus casus omnino contrarii, ut antea probatum est; necesse est, ut his accommodentur remedia. Si excitationi nimiae debetur, diligenter persequendum est regimen antiphlogisticum. Si, e contrario, hujus imminutio sit praeternaturalis, tunc insistendum his modis qui systema aptius stimulent, et deperditam excitationem restituant. Ex hoc mixto consilio organique natura exquisitae, tenera, quod morbi sedes est, patet, rem fore haud parvi judicii remedia etiam necessaria adhiberi. Quocirca, postquam illa omnia percurrit, quae utrumque casum sublevent, monendum judico, exaspere saepe morbum ea, quae maxime idonea videantur, ex peculiari systematis nervoli in hoc morbo affectione.

1. Ad excitationem minuendam tentanda est venaesectio. Cujus usus hinc maxime pendet, quod, systematis tensione et rigore remotis, liberiore cursu fluit sanguis, et ex vasorum ramis venit ad truncos; unde necesse est, ut subito et larga copia educatur. Si furorem non omnino haec depellet, vehementer tamen mitigabit. Hanc instituere quidam e doctrinae revulsionis fautoribus ex pede et saphaena: At potius videtur, prementibus vultus subinflati, oculorum rubentium et similium signis, si sanguinis impetus detractio ejus e brachio non vultum imminuitur, venam vel arteriam propiorem parti affectae, sicut jugularem vel fortasse arterias temporales,

secare. Quod torrentem sanguinis ab encephalo citius avertit, et levamen adfert, Cum eodem consilio temporibus hircudines et cucurbitulae cruentae applicari possunt. Narium enim haemorrhagiae, quae parvula tantum copia insigniter agunt, symptomata urgentia hujus morbi depellendo, ostendunt quanto usui sint haec topicae venae sectiones. Has tamen cujusvis generis instituendo, spectanda hominis temperies est. Plerumque enim non adeo commodae sunt in temperamentis melancholicis, quam sanguineis, ob torporem insignem cui illa obnoxia sunt.

Sanguinis missione praemissa; catharticis postea sollicitanda alvus est, quae vel asperiora esse debent, vel, si leniora adhibebuntur, multo majori, quam solent, copia praeberi, si quidem, observante Meadio, aegre stimulum nervi in hoc morbo sentiunt. Notandum enim est, auctam mobililatē in quavis parte praeter naturam, eam vi proportionali semper minuere in aliis. Ad Antyciram insanos suos mandarunt veteres, fidentes hellebori usu. Qualescunque hujus vires olim erant, non magis probari ab recentibus* videtur, quam alia hujus generis medicamenta, qualia sunt aloes, sal catharticus amarus, tartarus solubilis, &c. potiora quidem videntur haec, quum per totum morbum usui est, alvum solubilem servare. Quod ad emetica spectat, plurimas his confert laudes Monroius†. Refert hic, curasse se penitus quendam laborantem jam tribus annis mania, frequenti eorum adhibitione. Non solum ejiciunt haec ventriculi sordes, sed ad superficiem determinant fluida, et sic transpirationem, quae semper in hoc morbo promovenda est, adaugent. Praeterea, utilia sunt, quum totum systema agitando, animi attentionem avocent et avertant ex ideis istis ingratis, quibus illam tantum inhaerere delectat. At, ab eorum violenti operatione cavere, satque prius deplete corpus venae sectione, et catharticis laxare, quam illa adhibeantur, oportet; quia aliter morbum potius incendere, sanguinem ad caput impellendo, possunt. Secretiones et excretiones omnes pernecessarium est promovere. Gravissimi auctores multum laudant secretionem per urinam in hoc morbo, sicut et in hydrophobia‡, in quod propositum datur sal diureticus. Secretionem per superficiem leniter moventia plurimum possunt, quoniam, foramina cutis aperiendo, stimulum e quavis parte corporis subducunt. Quod ad mercurii usum; is, qui in fluida praecipue agit, parum convenire morbo, ex systemate nervoso pendenti, videtur.

Quum vero praecipue adoritur hic morbus arcem cerebri,

* Vid. Battie.

† Physician to Bedlam.

‡ Mead.

et innumeras in illo concitat oscillationes, aliquis forsitan crederet, has per medicamenta sedativa vel antispasmodica, quorum praecipua et maxime efficacia sunt moschus, camphora, opium, cito compesci posse. At haud dubia gravissimorum in medicinis experientia, vel eorum usum rejicit, vel caute admodum recipit. Vini enim mixtam haec omnia obtinent, et quodam tenus corpus prius stimulant, quam motus ejus errantes sedent. Hinc timor est, ne somnum et quietem, ad quae concilianda omnes tendunt medici conatus, potius fugent quam inducant. Quocirca, ni dura lex necessitas, quae medicum haud raro invitum multa facere subigit, urget, nullatenus adhiberi debent haec, donec cerebri excitatio aliis rationibus aliquantum imminuta sit. Hoffmannus de opio, quod et moschus et camphora operandi modo referunt, “Eae,” inquit, “medicinae quae opium habent in delirio, improvide datae, illud magis intendunt, et contumacius reddunt, tantum abest ut componat, aut levamen adferat.” Multo tutius tentetur acetum destillatum, quod ex auctoritate celeb. Locher, remedium est praestantissimum. Complura recitat hic exempla, quibus illud symptomata gravia excitationis nimiae cito depulit, et ad sensus prorsus restituit. Hoc in eo commodi est, ut per longum tempus et continuo administrare liceat. Nec omitti debet lavationis frigidae usus, qui non solum utilis est, propterea quod corporis sensibilitatem imminuit, sed etiam ut “subita in aquam frigidam immersione, deleantur, mortuo fere sub aquis homine, omnes ideae †. Et, ut frigoris constans sit applicatio, in loco frigidiusculo detineri debet saevissime furens, et, raso capiti, quod Anglice vocatur *a clay cap* admoveri.”

Cum suspicio est, lucem ‡ noxiam fieri mentem stimulando, ita, ne aegri nimium lucis recipiant, cavendum. Parum tamen proficient remedia quaecunque, si diaeta parcissima et quam minime stimulans, haud observetur. Haec ex lacte et oleribus tantum constare debet.

Nec cerebri excitationem parum minuit mentem delectare. Varia ergo corporis exercitia, ut ludi instituti, conveniunt, qui eodem tempore, quo ad corporis salutem conferunt, mentem grate refocillant. Sic refert, in praelectionibus suis, Cullenus, quendam, qui maniacos aratro jungere solebat suae curae commissos, et hoc duro labore multos refecit.

Frequentes etiam habere sermones cum aegris, cum illis ratiocinari, et, quantum fieri potest, illos animi affectibus contrariis, iis quibus agitantur, commovere, procul dubio aliquid levamen adferret menti vexatae, et suam conditionem moleste

† Van. Swiet.

‡ Celsus.

ferenti. Per muscen, quae tum vim eximiam animi molliendi, et lenes affectus excitandi, tum feroces, possidet, hoc fiat. Cicero * “ assentior,” inquit, “ Platoñi, nihil tam facile in animos teneros atque molles influere, quam varios canendi sonos, quorum vix dici potest quanta sit vis in utramque partem: Nam et incitat languentes, et languefacit excitatos. Tum remittit animos, tum contrahit.”

Animum etiam occupare ejusmodi libris, qui de rebus levibus et jocosis tractant, magno usui erit.

II. Quando excitationis defectus est, stimulantia varia adhibenda sunt, quae sanguinis motum accelerent, et aequalem reddant ejus distributionem per cerebrum. Sic balneum, calore totum systema laxans, et omne tollens impedimentum, prodesse potest. Varia administranda sunt aromatica, et quidem sternutatoria aliquando sunt usui. Opium, cujus usus adeo ambiguus in priore casu est, ut si aliquando prosit, saepius noceat, liberius hic praeberi posse videtur. Non hic tamen medico desit summa cautela, quoniam magnopere ejus administratio tum noxae est, cum magna est corporis mobilitas. Ut caetera, quae eidem proposito subserviant, omittam, necessarium erit eadem adhibere exercitia, quae antea praemonuimus de mentis attentionem removendo. Quod ad dietam attinet, lautior sit quam in priore exemplo.

Commutatio in totius genere vitae, in utrisque his exemplis, tentetur; quoniam observatum est, hanc in morbis nervosi generis saepe profuisse, postquam omnia alia remedia frustra tentata sunt. Oportet, per totum morbum causas occasionales, de quarum nocenti vi jam fusius tractavimus, diligenter arcere; quoniam vel graviores reddunt morbum, vel solutum reducunt.

* De leg. lib. 4.

DE RABIE CONTAGIOSA.

AUCTORE CALEB. HILLIER PARRY.

SYMPTOMATUM ENARRATIO.

CUM animal rabidum cuilibet vulnus infligit, effectus nullus subitaneus observatur; vulnusque, quantum videtur, æque facile ac aliis in exemplis, si morsus naturam, curandi rationem, aegrotique temperamentum spectes, sanari solet. Per aliquantum postea temporis sanitate consueta fruitur morsu affectus; tandem vero circa vulneris oras sese ostendunt "rubor, calor, tensio dolens *." Incidunt eodem tempore circa locum laborantem dolores vagi, et spasmodicae vellicationes. Cum his symptomatis, anorexia, nausea, sæpe vomitu, respiratione difficili, anxietatis circum præcordia sensu, suspiratione frequenti, vertigine, vi musculari diminuta, eademque aegre exercita, corripitur aegrotus.

Aliquam quoque patitur animus mutationem, et evadit aeger segnis, languidus, moestus, solitudinis appetens, ad res externas parum attentus. Subsultu repentino, somniis horrificis, inquietudine continua, somnus illi turbatur.

Haec symptomatum series primi stadii inter medicos plerumque nomen sibi adepta est; quod inter tempus pulsus est ut plurimum parvus, debilis, enormis.

Durantibus his signis, et per diem unam alteramve ingravescentibus, oesophagi affectionem insolitam, inter liquores absorbendum, tempore ab initio morbi incerto, sentit aegrotus. Quid faciat infelix? Sitim patitur; omnes autem eam mitigandi conatus, per suffocationis inter bibendum sensum, irriti redduntur. Anxietatem intolerandam, et gulæ et totius corporis convulsiones vehementes, gignunt conamina idem genus sequentia. Eo metu haec horrida implent animum, ut idem in posterum amplius conari abssistat aeger, utque fluidorum conspectui, vel eorum mentioni superveniant sollicitudo, cruciatus, et ipsae aliquando convulsiones. Hoc symptoma, et inde morbus ipse, inter medicos vel antiquissimos †, Hydrophobiae nomen sibi comparaverunt.

Cibum solidum et mollem, dum lyrophobia recentior est, devorare ut plurimum possunt hoc morbo affecti; provectiore autem morbo, vana fiunt omnia cibum ingerendi conamina.

* Vide Culleni Phlegmon. Synops. Nosolog. clas. 1. ord. 2. gen. 7.

† Cornelii Celsi lib. 5. cap. 27.

Nunc quoque saliva, eundem oesophago, quem alii humores, dolorem inferens, minime devoratur; sed viscida et spumosa magna quantitate in os confluit, conatibusque vehementibus ab aegroto inscio saepe exspuitur. Rumorem vagum rabidos aegros quasi canes latrasse, a sono per hos nifus edito fuisse ortum, haud absque jure existimavit medicus eruditus*.

Sub hoc tempus, quaecunque sensus afficiunt, ea omnia dolorem movent. Aegroti quidam conspectum rei cujusquam albae aut lucidae refugiant; neque quibusdam lux toleranda †. Aerem temperiei usitatae inspirare est dolori, et respirationis organorum motus abnormes nonnunquam excitat ‡. Urinae fluxus; aliquando frequens, dolore meatus urinarii acuto comitatur §. Hoc modo absolvitur secundum morbi stadium.

Nunc vero haec mala consequitur pyrexia, in qua pulsus usitato frequentior; in aliis viribus aliis, in his debilior, in illis solito validior. Sititur magnopere. Omnino vigilatur. De cutis, urinae, et stercoris statu, inter auctores non clare constat. Hoc tempore maribus aliquando incidit perpetua tentigo ||, cum seminis excretionem frequente ac involuntaria **. Ingravescunt per totum corpus convulsiones ††. Adest delirium, aliquando mite, aliquando vehementissimum et ferocissimum.

Conantur saepe inter hos paroxysmos aegroti miserandi adstantes omnes admordere. Lucida nihilominus adsunt intervalla, inter quae amicos suos periculi, quod illis a sese imminet, admonent, ut longe discedant suadentes.

Deficientibus tandem per hasce convulsiones iteratas naturae viribus, artus, et praecipue affecta pars, evadunt paralytica ‡‡. Languescit pulsus; deficit respiratio §§: Accedunt sudores frigidi: Et denique mors, de viribus naturae jam triumphum agens, aegroto non iniunica, laboribus ejus finem imponit, intra quartum plerumque a morbi accessione diem.

Rabiei contagiosae symptomata atque ordinem eorundem usitatum enarrare, ut potui, conatus sum. Cum autem inter

* Nicolaus Munkley, Medical Transactions, vol. 2. London Medical Observations and Inquiries, vol. 5. p. 206. Medical Essays abridged from the Philosophical Transactions, vol. 2. p. 4.

† Med. Essays abridged, vol. 2. p. 3. James on Canine Madness, p. 91. et 196. Mead's Mechanical Account of Poisons, p. 135.

‡ Lond. Med. Observ. and Inquiries, vol. 5. p. 358. 361. 365. Mechanical Account of Poisons, p. 135.

§ Ibid. p. 136. || Ibid. p. 133. Med. Essays abridged, tom. 2. p. 5.

** Med. Observ. and Inq. vol. 5. p. 202. †† Mechan. Acc. of Poisons.

‡‡ Ibid. p. 136. §§ Med. Obs. and Inq. vol. 5. p. 366.

historias, ab aliis editas *, legendas, saepissime mihi horruerit animus, omnem consulto praetermissi ornatum, neque vividis ullis coloribus picturam animavi †.

C A U S A E.

Imprimis, ab omnibus sane conceditur, rabiem contagiosam a veneno quodam in viventis animalis systema intromisso pendere. Argumento attentius considerato, magnus investigationis philosophicae campus aperitur, multaque attentione nostra dignissima sese ostendunt. Quibusnam, exempli gratia, applicationis modis effectus suos edit hocce venenum? A quo fonte oritur? Qualis ejus natura propria? Quanam in corpus animale operandi ratio? Harum quaestionum tres priores, ut ad causarum remotarum sectionem spectant, sic novissima causam constituit proximam, symptomatumque in se comprehendit rationem. De his igitur duabus sectionibus separatim agemus.

* Inter alias, historiam Nicolao Munkley memoratam. Medical Transactions, vol. 2.

† De symptomatis in cane rabido occurrentibus haec profert Heysham :

“Primo canis suum vigorem amittit, minus vividus fit, et, inter obsequium domino praestandum, solitudinem petit. Non latrat, sed murmurat, aliis minuitur; auribus et cauda demissis, cibum averfatur, et vultus tristitiae omnia signa exhibet. Postquam haec symptomata unum, duos, vel tres dies permanserunt, dein canis cito difficulterque respirat; linguam ore exferit, atque salivam primo parcius movet. Hero haud obedienter obviam venit; domo fugit; hinc illinc vagatur; interdum quasi ictu sopitus, tarde currit; sed, paulo post, cursum accelerat, at semper inaequali et titubanti gradu; augetur salivae stillicidium, tota lingua ex ore promittitur et livescit. Indiscriminatim omnia rapit, et hirrit. Nec mora; delirat; vires amittit; corpus macrescit; respiratio difficilior fit; os spuma scatet. Tum omnia ita mordet, itave mordere conatur, ut vel umbras ore hianti captet. Proinde alii canes, ejus calamitatis quasi conscii, cum signis magni terroris eum fugiunt. Qui dein dolore et fatigatione exhaustus expirat.

Praeter haec, aliud signum characteristicum scriptores memorant, nempe, si frustum panis, aut carnis elixae, quod in os mortui rabidi canis immixtum, et ejus saliva bene imbutum sit, deinde cani jejuno offeratur, horrore repudietur.

Haec notae sunt, quae attente cauteque perpensae, semper morbum indicabunt. Interest autem hominum quorum canes sunt, eos securo et bene munito loco, cum primum symptomata apparent, concludere; quo facto multum periculi, variae anxietates terroresque vitari possent, et, quod minus quidem interest, multi canes, immaturae mortis securi, vitam degerent.

His similia symptomata in caeteris animalibus saepe occurrunt; ant, si minime negari potest, quin animalium variae naturae, dotisque, seriem jam expositam mutare possint; tamen symptomata pathognomonica raro mutari dicendum est.” Disputatio inaug. anno 1777 edit.

DE CAUSIS REMOTIS.

Quibusnam applicationis modis effectus suos edit hocce venenum?

Cum non sit hoc, tanquam variolae et aliorum quorundam morborum virus volatile, certas corporis partes, antequam agat, contingat necesse est *. In exemplis communibus venenum, cuti fibraeve muscolari vulneratae adnotum, saliva commistum, quasi insitione, recepit aegrotus. Quod autem ad aliquem contagione impertiendum non necessarium est; una etenim voce conclamant scriptores, salivam, etsi exsiccata, ad cutem integram et vel epithelio operatam, in labiis, nempe, oesophago, faucibus, &c. applicatam, ad morbum generandum sufficere. Ita "Sartrix etiam quaedam," inquit Caelius Aurelianus, "cum chlamydem scissam rabidis morsibus farciendam fumeret, atque ore stamina componeret, tertia die in rabiem venisse memoratur †." His autem rationibus solis morbus, uti videtur, ab aliis in alia corpora potest vulgari.

Scriptor autem Gallicus, Razoux ‡, exemplum a spiritu solum canis rabidi in os recepto ortum memoriae prodit. Nonne vero hic videtur verisimile, aliquantum salivae, cum canis spiritum, turbatam propter respirationem, in os hominis immisum effectus hos edidisse infaustos?

Maxima sane hoc virus inter et venereum, quoad haec, intercedit similitudo; quod clarius apparebit animo revolventibus nec syphilitidem nec rabiem veneno epidermidi applicato supervenire. Hoc confirmat Nicolaus Munckley medicus, et Claudius Du Choisel ||.

A quo dein fonte oritur venenum hydrophobicum?

Rabies contagione, ut plurimum, cum animalibus communicatur; et, in animalis morbi saliva generari simile venenum, experientia docet. Insuper hoc venenum, rite applicatum, eadem plerumque praestiturum esse, est cur credamus: Quod in variola, syphilitide, multisque aliis morbis evenire, hodie testantur omnes. Variolam autem, syphilitidem, &c. a contagionis singularis actione semper profluere, iidem demon-

* "Salivae itaque canis rabidi nonnihil inest fermenti, quod, uti diximus, tantum ei crassum, minimeque volatile, ut febrium malignarum pestisque contagium est, utpote e viscosis consistens humoribus, aerem, ut vehiculum minime agnoscentibus." Stalpart. Van der Wiel observ. rarior. cent. I. fol. 437.

† De Hydrophobia, cap. 9. fol. 195.

‡ Tables Nosologiques.

|| Nouvelle methode pour le traitement de la rage, p. 12. In eandem sententiam eunt Palmarius, de morfu canis rabidi, cap. I. fol. 332. Fernelius, de morbis occultis, lib. 2. cap. 11. Iulpius, lib. 9. cap. 12. fol. 124. James, treatise on canine madness, p. 14. 15.

frant. Rabiem inde contagiosam nunquam sponte vel de novo oriri, sed ab aliquanto materiae consimilis corpori animali applicato, ut efficiente causa, nunquam non proficisci, analogia impulsi, contendimus.

Doctrinae vero nostrae enixe adversantur auctores. Hydrophobiae sponte ortae multa apud scriptores offenduntur exempla, a morfu rabidi animalis minime pendentia. Quid dicit Franciscus Sanchius? "Petrus du Saint Pay Patronus, natus viginti quinque annos, biliosus, mense Maio post moerorem et ardorem solis, quem biduo iter faciendo tulerat, incidit in febrem continuam et hydrophobiam, non morsus tamen ab aliquo cane, nec ab alio animali. Delirabat aliquantum, sed tamen respondebat apposite; non poterat ferre asperersionem aquae, neque potum ejusdem, aut vini aut jusculorum - - - Obiit quarto die *."

Brienus, nosocomii cujusdam in Gallia medicus, homini diu epilepsia vexato, devorandi potestate alias obstrincta, supervenisse hydrophobiam lethalem memorat †.

Multas alias hujusmodi historias in Boerhaavii, Suietenii, Brogiani, Marcelli Donati, Schenkii, Caelii Aureliani, Meadii, et aliorum operibus, Ephemeridibus quoque Germanicis, &c. est invenire ‡.

In omnibus hoc genus historiis, notatu dignum est, hydrophobiam aut morbi alius symptoma, aut causae utrique communis fuisse effectum.

His in casibus, eam pharyngis ac oesophagi extitisse irritabilitatem, quae fluidorum absorptionem impediverit, quam facile consequeretur, conspectis fluidis, horror, et inde hydrophobia, lubenter concedimus. Hinc illis quoque deesset potestas salivam devorandi; quae, magna quantitate collecta, et ob calorem aegroti, aut sitim, viscida facta, spumae circum os rabidi speciem prae se ferret. Hoc symptoma, hydrophobiam, non deesse, inquam, conceditur. Quid igitur inde sequitur? An hic generatum esse venenum ipsum rabidorum licet concludere? Salivam prius in his casibus ad contagium movendum valuisse, quam huic consequenti habeatur fides, probetur necesse est. De hoc autem nil constat §. Suietenius equidem hominem ira ardentem indicem suum momordisse, ex quo diei unius noctisque spatio hydrophobicus factus brevi fato concessit.

* Tom. I. p. 375.

† Journal de medicine, tom. 14. p. 315.

‡ Journal de medicine, tom. 7. Ibid. tom. 16.

§ "Fateor quidem humores in corpore nostro interdum ita corrumpi posse, ut venenorum naturam induant; sed tale determinatum et speciale venenum, quod hydrophobiam excitet, nulla accidente causa externa, in corpore humano generari non crediderim." Stalpartii Van der Wiel observ. rarior. cent. 1. p. 415.

fit, memorat *. Non autem hic est cur morsum hydrophobiae fuisse causam suspicemur. Neque enim, ubi, intra spatium viginti quatuor horarum ex vulnere inflicto, hydrophobia fuerit mota, in omnibus medicinae annalibus exemplum inveniendum. Nonne multo probabilius, animi, qua impulsus digitum momordit homo, commotionem causae jampridem existenti ortum debuisse, cui postea successit hydrophobia?

Per alterum argumentum verisimilior redditur sententia in quam concessimus. Ex hydrophobia ab morfu orta, quando revera existere venenum compertum habemus, perexiguus sane convalescentium numerus. Absque contagio autem hoc signo affecti ad sanitatem saepius reducuntur. Ita cani hydrophobico, de quo in Ephemeridibus Germanicis † mentio fit, evacuato verine, omnia decesserunt symptomata; ex quo tempore annos quatuordecim vixit. Nullum hic generatum venenum haud dubie concludere licet.

Auctores deinde inter omnes convenit, oriri saepe in canibus, lupis, et vulpibus venenum hydrophobicum, ex causis quibusdam in systema eorum agentibus. Harum praecipuae sunt, ingesta putrida; defectus aquae; ingens aestus; agitatio vehemens; perspiratio nulla; vermiculus sub lingua delitescens.

Harum duas priores subsequi effectum hujuscemodi, experientia non demonstrat; et de omnibus praeter novissimam hypothesis apud eos, qui veneno naturam alcalinam, ad quam haec conferre suspiceris, tribuerunt, orta esse videtur.

Canes exploratum est venaticos, subsidentes aliosque magno numero collectos, equorum carne putrida, quam avide consumunt, magna ex parte ali; quod nulli tales consequuntur effectus.

Nullus defectum aquae inter et effectum, quem ab eo oriri possunt, interesse videtur nexus: Aliis verbis, animalia saepius aqua carentia, quam eadem liberaliter fruuntia, rabiosa evadere, haudquaquam demonstratur. Adversus hanc causam argumentum ab experientia deductum nuper mihi suppeditavit ornatus juvenis, condiscipulus pariterque amicus, Samuel Athill, Antiguenfis. Nullos esse in insula Antigua fontes, incolaeque ex insulis vicinis aquam apportare, pluviaque potissimum uti consuevisse, neminem latet. Hinc tempestatibus siccissimis aqua quam maxime deficit; unde caninum genus aeque ac humanum afficiatur oportet. In ea autem insula nunquam visus est canis rabidus.

Quoad calorem; per tempestatem calidissimam, eamque

* Commentarium in Boerhaavii aphorismum 1130.

† Anno 1683, Appendix. observ. 30.

aestatis praecipue partem, cui, aestuante Syrio, Dierum Canicularium nomen inditur, in hac regione plerumque incidere rabiem, iterata monstravit observatio. Unde summo jure consequeretur, ibi praecipue grassaturum esse morbum, ubi maxime causa valet. Contra autem, in America Australi nunquam ortam rabiem caninam affirmatur*.

De agitatione vehementi quid proxime dicendum? Quando in vulgus canem aliquem esse rabiosum diffusus est, utut incertus rumor, magno circumdatur hominum numero; falce, fustibus, lapidibus, instrumentisque aliis petitur; huc illuc agitur; a quonam etiam injuriae ei potissimum inferantur, enixe certatur. Quid miri igitur miserum canem cibum potumque averfari, furere, ringi, adstantes dentibus petere? Has ob causas, multi quasi rabidi fuerunt occisi canes, qui morbi expertes, et ex toto innocui fuerunt; nisi quod, furore repentino correpti, adversus injurias sibi allatas semet defendere jure sunt conati. Neque credibile animalium horum salivam fuisse contagiosam. Res autem si ita se haberet, contagiosi sane forent vulpium, post venationem longam venaticis canibus vulnera inferentium, morsus. Canibus vero per hanc causam, venationemve luporum Continenti Terra usitatissimam, fauciatis, nunquam incidere fertur hydrophobia.

Defectus perspirationis, qui inter canini generis animalia fere universus esse conceditur, ad hunc effectum proclivitatem dare saepe putatur. Hoc autem ratiocinium, cui logici petitionis principii indunt nomen, hoc in loco convellam? Nonne hanc doctrinam, venenum rabiosum sua sponte nonnunquam revera oriri, propugnantium prius demonstrare est, quam ullum corporis statum ad id progenerandum aliquid conferre debeat concedi?

Idem dici potest de vermiculo sub lingua delitescente†. An hoc vero hodie quidquam aliud esse credi potest, quam vulgi dogma in caecitatem et errorem proni? Si tamen aliquid tumoris ibi adeste concedas, glandula quaedam salivaria, ductusve ejus excretorius, esse videtur‡. Haec sola vero, si animalia rabiei opportuna reddat, existat necesse in omnibus, quae unquam rabiem, vel a contagione, sunt experta; quia in omnibus saliva reperitur contagiosa. Ex auctoribus vero

* Bibliothéque raisonnée a Suietenio citat. Commentar. in Boerhaavii aphorismum 1129. Vid. treatise on canine madness, p. 10.

† Qui primus hujus vermiculi meminit, is est Plinius, apud quem haec verba reperimus: "Est vermiculus in lingua canum, qui a Graecis *λυσσα* sive *λυττα* appellatur, quo exempto, infantes catuli nec rabidi fiunt, nec fastidium sentiunt." Nonne mirum est hoc somnium ad nos usque pervenisse?

‡ Vide disquisitionem inauguralem Alexandri Brodie ab Heyshamo citatam. Disput. inaug. p. 23.

constat,

constat, feles, simias, equos, asinos, mulos, boves, fues, oves, variorumque generum aves, rabiei esse obnoxios *. Quinetiam multa alia praeter canini generis animalia hydrophobiae spontaneae patere dicuntur De hoc ita Stalpartius Van der Wiel, "Aristoteles, Caelius Aurelianus, Porphyrius, Albertus Magnus, Avicenna, Eustachius Rudius, Valleriola, ac Fernelius, omnes multorum meminisse animalium quibus sponte, nec a cane morsus, supervenerit rabies: Haec autem inter numerant equos, lupos, camelos, porcos, boves, vulpes, urfos, pardos, simias, viverras, mustelas, imo et gallos gallinaeos †."

Hinc plane apparet, hanc substantiam vel rabiei non causam esse, vel in omnibus animalibus, quorum fecimus mentionem, ex aequo existere; atque igitur in genere canino pro causa proclivitatis ad morbum singulari non esse habendam.

Caeterum insuper, hanc opinionem fundamento parum stabili inniti, atque hunc vermiculum fictum inter et rabiem nihil nexus omnino intercedere, testatur experientia ‡.

Quam parum ad morbum movendum hae sufficiant causae monstrare conatus, notare pergo, has, quanquam revera cum rabie canina conjungerentur, venenum hydrophobicum generare posse, nec probabile esse nec necessarium. Nonne aequae credibile, eas systema ad morbum, veneno jam nondumve recepto, proclive reddidisse, aut vim veneno intendisse? Ita, quantum calorem spectat, serpentium et aliorum animalium venenatorum morsus, certius citiusque noxae esse in regionibus calidis quam frigidis, compertum habemus: "Neque enim brumali tempore adeo nocens eorum venenum est, quam quidem aestivo, nec hieme tam cito introserpit penetratque, adeoque tam cito non necat virus ab ipsis morsu transmissum, quam aestate. Caeterum, constat etiam morsus vulnerave plerorumque venenatorum animalium citius multo vehementiusque nocere in regionibus fervidiore sole calentibus, quam gelidam Arcton propius accedentibus terris ||." Ita omnes causae enumeratae corpus ad veneni operationem forsan proclivius reddere possunt, humorum putredinem aut solidorum irritabilitatem augendo.

Ad alii, quod quoque objicitur, respondendum, causas nempe ab initio contagionem generantes posse eam hodie quoque generare, transeundum est. Hoc posse incidere, vel affirmationis hujus partes inter sese non pugnare, conceditur;

* Hillary's diseases of the West Indies, p. 246.

† Observat. rarior. cent. I. p. 402.

‡ Vide Treatise on canine madness, p. 204.

|| Stalpart. Van der Wiel observat. rar. cent. I. p. 430.

revera autem incidere, haud credibile. Mortalium aliquem primum patremque extitisse, quem absque coitu procreatum fuisse oportet, potest demonstrari. Quisnam vero infantem hodie, venire non praeunte, aliquando nasci propterea affirmet? Ita, quanquam tempus olim fuisse quo virus variolosum fuerit generatum omnes concedunt; nemo tamen, qui hunc morbum alii causae quam contagioni tribuit, hodie repertiundus.

Qui fit igitur, rogari potest, cum rabies nunquam sponte oriatur, saepissime sine causa evidenti rabiosos evadere canes, qui, morfu alios hydrophobicos reddentes, rabiei verae optimum praebent documentum?

Ignorantia nostra, respondeo, rationis qua contagionem acceperunt, minime est argumento non esse revera veneno imbuta haec animalia.

Ad variolae imprimis et syphilitidis analogiam decurratur. Modus utcumque lateat quo illa contrahatur, a contagio externo eam oriri, nunquam, quantum sciam, dubitatum. Quo tempore in Europa primum apparuit syphilis, per omnes hominum ordines adeo grassabatur, ut reges, ut sacerdotes, ut ipsae religioni sacrae, furori ejus succubuerint oppressi. Quid mirum igitur, veram si celassent causam auctoritas regia, disciplina monastica, austeritas virginea, et sibi met elegisset causam quisque conditioni propriae accommodatissimam? Hodie hae evanuerunt nugae, atque omnes, exceptis quibusdam Dianae cultriceibus speciosis, a solo contagio nasci syphilitidem consentunt.

Quod ad rabiem caninam spectat; si vulnus levissimum, aut salivam epithelio applicatam ad contagionem impertientiam sufficere; si canes, propter mutuam consuetudinem, variis hujusmodi injuriis esse obnoxios; si venenum diu, a tribus nempe hebdomadis ad annos etiam quadraginta *, in parte primo affecta posse latere, consideremus, facile concedetur, quod in omni hoc genus casu imbutum fuerit animal, quanquam per nullum signum apertum contagionis originem queamus investigare.

Rabiem insuper non sine contagione animalia afficere, ex hoc videtur constare, quod, ut antea memoravimus, in America Australi, Antigua, aliisque quibusdam Indiae Occidentalis Insulis, nunquam notus fuit canis rabidus. Omnes vero fictas causas externas, quarum facta est mentio, in canini ge-

* Morgagni de sedibus et causis morborum epist. 8. art. 21. "Alzaharavius compertum sibi scribit, venenum, antequam liquido appareret, integros quadraginta in corpore latuisse annos." Stalpart. Van der Wiel observ. cent. I. p. 424.

Edinb. Med. Comment. vol. 6.

neris corpora illis in regionibus non raro agere, non est cur negemus. Si autem, e contrario, contagium necessarium esse concedamus, facilis sane hujus rei explicatio. Variola, quamvis ex aliis in alia loca facillime devehitur, huic insulae olim omnino defuit. Rabies autem, quae veneni contactu solummodo ab uno in aliud animal potest vulgari, in illas regiones, nisi animal veneno imbutum eo deferatur, diffundi nequit.

Verisimilior denique videtur haec opinio, cum non negatur in ea potissimum animalia agere dici causas supra comprehensas, quorum vitae ratio falsa vel comperiri vel refelli maxime prohibet.

Si forte doctrinae nostrae objiciatur, venenum hydrophobicum natura singulari non posse esse praeditum, quod effectus suos tempore post morsum tam incerto edit, respondeo, rabiei symptomata certo post morsum tempore, quod postea monstrare conabor, se ostendere solere. Si res vero aliter sese haberet, nihil valeret illud argumentum, quia syphilis tempore post ulceris ortum certiore non incidit, neque tempore semper definito post insitionem oritur ipsa variola.

Haec considerata, ut credam, suadent, venenum sui generis esse hydrophobicum, receptumque in corpus simile generare venenum; ab actione quoque ejusdem generis substantiae nunquam non derivari: Aliis verbis, nunquam absque contagio incidere rabiem. His adductus, nomen Rabiei Contagiosae huic morbo indere volo.

Hanc argumenti nostri partem eo fusius tractavimus, quod auctor nullus inveniri potest, qui opinioni vulgari non assentitur.

Indolem veneni hydrophobici ut explicandam suscipiamus proximum est; haec vero caligine tam spissa involvitur, ut, omnibus eam spectantibus silentio praetermissis, ad modum quo in corpus agat, vel ad causam morbi proximam signorumque rationem, consideranda progrediar.

DE CAUSA PROXIMA, ET RATIONE SYMPTOMATUM.

De his generaliter solum dicere in animo est.

Magnam, quae rabiem inter et variolam interest, similitudinem jam pridem designavi. Morbi hujus iterum considerentur phaenomena.

Plagae leviusculae insita materiae variolosa, facile ut plurimum sanatur vulnus; quartum autem plerumque post diem, evidenter rubescit pars affecta, calescit, leniter dolet. Haec postea, quae omnia veneni actionem quandam demonstrant, sequuntur

sequuntur affectus universi symptomata. Secunda verò hac inflammatione quibuscunque causis impedita, morbus certissime evitatur. Hinc apparet per quatuor dies venenum latere, primum quoque effectum esse inflammationem loco propriam; per quam morbus in systema diffunditur. Quid hinc cum rabie contagiosa commune sit, proxime inquiramus.

Inter enarranda signa jam memoravimus, quod, morbo à morfu proficiscente, vulnus, ut solet, sanatur, et sanitate consueta in tempus fruitur morsus; post aliquantum vero temporis, pars vulnerata inflammatione atque doloribus vagis affici incipit. Hoc plures silent auctores; id autem revera accidere, testantur omnes qui ad partem morsam scrutandam se appulerunt.

Sic illustris Sauvagesius: "Verum ejus venenum diu et circiter quadraginta dies in corpore latitat antequam evolvatur;—tunc verò vulnus antea sanatum dolet, rubet, intumescit." Nosologia, tom. 2. p. 233. Vide quoque Tissot; avis au peuple, tom. 1. p. 152. Journal de Medicine, tom. 5. Medical Transactions, vol. 2. p. 195. Treatise on Canine Madness, p. 69.

In his omnibus opinio videtur confirmari, rabiei contagiosae symptomata nunquam oriri absque aliqua inflammatione praecedente; haec quamquam à parum attentis non semper fuerit notata.

Varium, quò oritur haec inflammatio, videtur esse tempus. Intervallum autem usitatissimum quadraginta dies esse videtur*.

Rabiem igitur puto contagiosam a sui generis veneno, in aliquam systematis partem inserto, originem trahere; id autem per dies plus minus quadraginta ibi latitare, neque manifeste in corpus agere; ex eo vero tempore excitare inflammationem topicam; unde vel in systema totum diffunditur, vel idem quodam alio modo afficit.

Ultra adhuc progredior; absorbeatur verò venenum, an in nervos ipsius partis primarie agat, unde cerebrum aliaeque partes sympathia affectae evadunt†, pro certo affirmare non audens, actionem veneni hydrophobici proprietati cuiusdam sedanti, seu narcoticae, me iudice, inniti, dicere procedo.

Omnia, quae sub morbi initium apparent, signa faciunt ut ita concludamus. Vires cerebri diuturnitas satis clare demon-

* Avicenn. lib. 4. tract. 4. Mead's mechanical account of poisons, p. 139. James's treatise on canine madness, p. 43. Medical transactions, vol. 2 p. 46. Medical essays abridged, vol. 1. p. 74. Medical essays abridged, vol. 1. p. 120. Ibid. tom. 2. p. 337. Journal de medicine, tom. 14. Ridley, de affluente et hydrophobia observatio 25.

† Ut in aura epileptica incidere videtur.

strant imminuta vis muscularis, anxietas circum praecordia, suspiratio frequens, difficilis respiratio, anorexia, nausea, vomitus, pulsus debilis et enormis, aniniue torpor, quibus, per primum morbi stadium, plus minus afficitur aegrotus.

His succedunt diversarum corporis partium pharyngis praecipue et oesophagi, sensilitas et irritabilitas auctae. Quo pacto oriatur haec sentiendi facultas acuta, explicare vix audeo; hoc autem phaenomenon iis non esse dissimile, quae convalescentibus e febribus nervosis, vi nervosa ad statum naturalem primo redeunte, aliquando adsunt, animadverto. Sensus porro acutior ac irritabilitas ea reddunt, quae in temperamentis quibusdam debilibus, ut in mulieribus hysteria, morbo oesophagi affectione insolita plerumque comitato*, laborantibus fiunt; cui quoque, teste Meadio, ipsa nonnunquam supervenit hydrophobia†.

His brevi manentibus renixus systematis manifeste movetur, pyrexia, delirio, et totius corporis convulsionibus, luculenter designatus. Quomodo, rogabitur, excitatur hic renixus? Viribus, respondeo, Naturae Medicatricibus.

Hanc doctrinam, cum venia eorum bona, qui eam ut absurdam et ridiculam repudiare non dubitant, paucis exponere conabor.

E corpore vivo sanoque excisa carnis portione, exoritur caro nova, sanatur vulnus, recuperatque pars pristinas functiones; quod in ossibus aequae ac nervis, cute aequae ac vasis fibrisque muscularibus, evenit. Quinetiam circa partem, cui, compressione vehemente aut contusione, functiones, sensus scilicet et motus, perduntur, excitatur inflammatio, exulceratur caro contusa, vicinque ejus supplet caro recens, functionibus suis vel ex toto, vel quantum ad vitam sufficit, praedita. Functionibus denique partis cujuslibet contusione turbatis, minime vero deletis, inflammatur pars ipsa, et brevi restituntur functiones.

In omnibus his casibus non negatur effectus; eique, quod demonstrant sensus, lubentissime assentimur. Huic insuper effectui causam esse quoque confitemur; et illi, quaecunque sit, causae, vim naturae medicatricem nomen indimus. Hanc igitur, quatenus eam investigavimus, definiamus: "Quae animali sano detrimenta pensat, ea est vis naturae medicatrix."

Quo longius aliquanto progrediamur; omnia quae solidum vivum movens afficiunt externa, vel irritantia sunt vel sedantia. Id est Irritamentum, quod ad fibram muscularem applicatum protinus sequitur actio. Id vero sedans, quod, fibrae

* Culleni synopsis nosologica, edit. 1772. gen. 59.

† Mechanical account of poisons, p. 146.

musculari admotum, actionem ejus protinus imminuit. Causa applicari pergente, effectum quoque mansurum esse putares; vel, ut aliis verbis utamur, quamdiu applicatur vis sedans, ad omnem fibrarum muscularium motum impediendum protinus tendit.

Ad res veras considerandas adjungamus animum. Eo, ut omnes norunt, procedit vehementiae in Siberia frigus, ut sibi objectorum sensu circuituque digitos spoliare soleat. Talis sequitur effectus, qualis a violentia mechanica oritur. Pars afficitur gangraena. Sequitur idem, si aliquid metallicum ejusdem temperiei cujus est aër, ad carnem applicetur. Frigoris minores gradus effectus gradu solum differentes edunt. De aliis sedantibus idem affirmandum*. Concludo igitur, haec omnia ad ejus, cui applicantur, partis functiones extinguendas, vel, quod idem, ad eam in mortuae carnis statum redigendam, quantum agunt, tendere. In primo autem, quod retulimus, exemplo, cum digitus decedit, quod membri superest cute nova operiri videmus. In novissimo, demortuae carnis vicem supplet recens, solitis praedita functionibus. En igitur effectus dignissimus notatu! Ipsos motus excitat sedans. Nos igitur per Vim Naturae Medicatricem cieri affirmamus. Explicandi gratia; posita causa, quae partem, ejusve functiones, aut omnino, aut partim delet; ii, per quos renovatur caro partisve laesae restituuntur functiones, motus, 'potestatis illius, quae animali viventi detrimenta pensat,' sunt effectus.

Super hac potestate affirmatur, existentem non semper agere, et agentem plus aliquando nocere quam prodesse.

Certos intra limites hoc verum esse conceditur. Sedantia si sint vehementiora et subitanea, convulsae sunt eoque naturae vires, ut nunquam contingat renixus salutifer. Hinc proficisci potest mors subitanea, quae ictum ventriculi vehementem nonnunquam consequitur. Contra, ea, qua jactura magnae carnis portionis reficienda est, inflammatio, eo nonnunquam pergit vehementiae, ut lethalis evadat.

Quid autem absurdi huic inest, quaeso? Si corpus animale ea potestate foret praeditum, quae ad injurias propulsandas aut reficiendas accuratissime accommodaretur, nullae ad nos extinguendos sufficerent causae, et immortalis quoque frueremur aevo. Nobis equidem sufficit perspectum habere, animali systemati inesse vim quandam, quae saepe, et cum commodo mortalium evidentissimo, agat; licet ea, quae conetur absolvere, judicio nostro limitibus angustioribus circumscripto, abnormia videantur, atque causis regantur, quae, velamento

* Cullen's physiology, § 121.

densissimae noctis circumtectae, aciem humanam ex toto lateant, semperque latebunt.

Ex prolatis Vim Naturae Medicatricem satis accurate tandem definire possumus; “eam, scilicet, systematis animalis esse potestatem, quae ad detrimenta ejus pensanda tendit.”

Quomodo cum spasini progeneratione conveniat haec doctrina, proximum est ut dicamus. Per causam sedantem seu narcoticam applicatam, musculus potestatis suae motricis, vel, quod idem; nerveae, partem amittit; renitente autem Vi Naturae Medicatrice, novus fit potestatis nerveae ad partem cursus, modo impetu, modo duratione abnormis. Aliis verbis, contractionibus afficitur musculus debilitatus, quae aliquando sunt validae et constantes, atque *spasmi* * dicuntur; aliquando cum relaxationibus alternant, et *convulsiones* † nuncupantur. Haec remanent, donec vim partis nerveam restituerint, aut potestatem motricem penitus deleverint.

Quo ad rabiem contagiosam revertamur; effectus eosdem qui in uno musculo a vi sedante topice applicata fiunt, ab eadem ad ipsum cerebrum admota per totum genus musculare editum iri, facile videmus.

Hinc vasorum extremorum spasmus, et inde, pro gradu renixus, febris synocha aut typhus ‡. Inde quoque delirium ferox aut mite §. Convulsionibus autem violentioribus substantibus, defecturas cito naturae vires et subitum languorem funestum putares. Quod revera evenit. In soporem namque et paralysem saepissime incidit, animamque efflat aegrotus.

Hos effectus potestati sedanti seu narcoticae inniti, a priori concluso; vini conclusioni majorem per argumentum ab experientia deductum comparare conabimur. Hoc autem sufficiunt effectus opii, ea, ut mortem faciat, quantitate adhibiti. Animal, magna hujus quantitate sumpta, primo invadit stupor, cui sopor cito succedit; quem inter sensu motuque voluntario destituitur. Tremoribus vero atque jactationibus hoc sopore gradatim turbato, expergiscitur. Modo plus, modo minus gravitatis et spatii habent haec convulsiones, donec summa tranquillitas morsque tandem accedant. Cani, cui opii crudi drachmas duas aqua fervente solutas dedit Meadius, crura, quibus motus voluntarius omnino defuisset, brevi ante mortem evaserunt, ut ipsis utar Meadii verbis, “stiff and rigid like ticks. On a sudden,” inquit ille, “his limbs became limber, and he died ||.”

* Cullen's physiology, § 111. † Ibid. § 112.

‡ Vid. Cull. prim. lin. interprete Beerenbroek, tom. I. § 46. 54. et seq.

§ Ibid. § 45. || Mechanical account of poisons, p. 267.

DE C U R A T I O N E.

Haec argumenti pars duo complectitur, prophylaxin, scilicet, et sanationem.

Sub prophylaxi duo indicata sunt comprehensa :

Primum, virus expellere aut amovere ;

Secundum, actionem ejus in systema praecavere, vel saltem minuire.

Quantum primum indicatum spectat ; inter omnes auctores, et antiquos et recentiores, convenit, partem morsam protinus extirpare sine dubio esse efficax ad praecavendum morbum ; quod igitur aegroto, statim post morsum medicinae auxilium petenti, quam maxime semper suadendum. Hoc vero rarissime evenit. Cum vero aliquis morsus fato concedit, plurimi postea dente canina laesi, de salute sua anxii, ad medicum confugiunt, nulla quanvis apparuerunt morbi symptomata.

Rebus ita se habentibus, quid igitur agendum ? Extirpationem tam feram nihil valere, uno ore medici conclamant.

Quorum autem opiniones ab hypothese natae videntur. De caulis differens, magnam rabiem inter et variolam atque syphilidem intercedere similitudinem monstrare sum conatus. Probare aggressus sum hujus morbi symptomata, ut in variola, a secunda pendere inflammatione, quae quadragesimum circa diem ab inflictio morsu plerumque oritur ; quod ante tempus, venenum iners, eoque, cui primo applicatum fuit, loco circumscriptum mansit.

Hinc igitur aperte cogi potest, quod, intra dies quadraginta post inflictum vulnus, vel quolibet alio tempore ante secundam inflammationem, parte morsa extirpata, certissime morbo venienti occurritur. A Cl. Monrone * discimus, venenum, si ulceri incidenti in gonorrhoea tota superficies interna cito excidatur, systema non penetrare, vulnusque brevi sanari. Denique, Johannes Hunterus †, cui hanc notionem acceptam refero, affirmat, morbum, si quartum ante diem ab insito veneno varioloso, vel quolibet alio ante secundam inflammationem tempore, excindatur pars laesa, per systema nunquam diffundi.

Auctorem unum solummodo, qui in hanc de rabie sententiam concessit, scilicet, Georgium Bakerum, Equitum Auratum medicumque ‡, novi. Partis extirpationem Londini usitatam esse aiunt. Quantum profit, docebunt tempus et experientia. In morbo interim tam horrendo summam atten-

* In praelectionibus suis.

† In praelectionibus suis.

‡ Medical transactions, vol. 2.

tionem meretur quodque probabile. Si hoc vero efficax esse experientia testetur, vulgus de omnibus ad hoc remedium spectantibus certius fieri debet, ne serius ad id confugientes de salute desperent, remediumve certum vanis et inanibus posthabeant.

Si igitur pars morfa talis sit, qualis hoc modo curari potest, undique circa morsum et profunde scalpello excindatur caro. Si vero sanatum sit vulnus, magnitudini ejus, quae interrogando inspiciendoque accurate discenda, adaequetur extirpatio. Scalpellum liberaliter adhibere, nec misericordia falsa aegro parcere, chirurgum oportet. Cauterio, sive actuali seu potenciali, scalpellum certe anteponendum est; quippe quod illa sit medendi ratio violenta, crudelis, et omnibus ingrata; haec quoque lenta, molesta, et a chirurgo difficulter semper administrata.

Peracta excisione, supra vulnus applicentur cucurbitulae, quibus eo consilio sanguis copiosius detrahatur, ut, si fieri possit, abluatur id veneni quod altius forsitan quam scalpellum descendit, potuit latere. Postea, causticorum mitium ope, apertum servetur vulnus; et detergenti aliquo leni, aqua, scilicet, tepida leviterque salsa, saepius ab omni parte lavetur.

Usum pulveris nitrati, causa vulneris dilatandi deflagrati, laudat Cl. Fothergillius *, quod equidem satis efficax, timidisque, qui scalpellum refugiunt, praecipi potest. Quinetiam, si non sit commune causticum potentiale, ad hanc medendi viam confugiatur. Quod cum factum est, vulnus, ut supra possum, quantum reliqua spectat, curandum est. Parti morfae, quae non tuto excindi potest, undique scarificatae, vel scalpello punctae, admoveantur cucurbitulae. Deinde causticorum ope apertum servetur ulcus, quod humores tempus in diuturnum profluere sinat.

Cum haec autem ad morbum praeveniendum sufficere nondum satis compertum habeamus, remedium internorum usum, praecipue cum pars laesa radicitus evelli nequit, prohibere haud debent. Horum magna adhibita fuit copia, quorum singula ab adhibentibus maximis laudibus elata.

Ut autem non tempus in remediis, quae ut certa laudata sunt, enumerandis consumam, de virtute eorum in Boerhaavii expertissimi ornatis verbis animi sensa enunciare mihi liceat: "Haecenus vero nullius ea comperta fides, cui credi queat salus miserrime periclitantis hominis, quum nullum sit notum, cujus experimenta certa; sed vel speculationi ortum debent, vel descriptis ex alio confisum fuit: Nec AEschrionis apud

* London medical observations and inquiries, vol. 5. p. 296.

Galenum et Oribasium arcano de cancris combustis ; nec Scribonii Largi famigerata opiata ad rabiem Siculorum ; nec Peregrini consilio de pelle hyaenae ; nec Aëtii, Rufi, Possidonii cinere cancrorum cum theriaca ; nec jactata Palmario medela ; vel nimis laudato Mayerno, Grew, et venatoribus, stannio cum mithridatio ; nec in somniis sacris revelata radice cynorrhodonis ; aliisve in coelum elato lichene cinereo terrestri, pimpinella, jecore rabiosi canis exusto, et similibus, exceptis *."

Post mortem Boerhaavii, alia in usu esse coeperunt remedia prophylactica. Illius vulgo Ormskirk dicti, in provinciis Lancastriensi, Cestriensi, et vicinis, per triginta annos usus invaluit. Ejus efficaciam tam strenue defendit Heytham, qui ex terra calcaria praecipue constatum esse † experimentis probavit, ut " pro certo habeo," dicat, " solum certumque remedium prophylacticum adhuc inventum, excepta membri aut partis recisione, esse terram absorbentem vel calcariam ‡."

De hujusce remedii potentia cur ambigam, haec in causa sunt. Canes pro rabiosis saepe falso haberi, conatus sum demonstrare §. In omnibus hisce casibus, ii, qui inter animal exagitantum forte mordentur, hoc remedium laudatum, si modo vicini sint, sumunt, et, quod quidem speres, morbi expertes manent. Eousque etiam aliquando procedit trepidatio, ut, non paucis, qui probe noverunt, testibus, multi vicina incolentes, singulis annis eo medicamento uti consueverint, qui animali, quod rabidum esse suspicati sunt, occurrerunt.

Dum biennium vel paulo diutius apud Lancastrienses agerem, quanquam in hoc nunquam intentus fui, duo hujusmodi exempla mihi videre accidit. Juvenis mulierque generosi hoc supererunt remedium, qui canem forte demulcissent, quem segnem, oculis hebetem, potu ciboque abstinentem, vulgus, quasi rabiosum, interimere voluerunt. Prudentior generosa vinculis eum coerceri jussit, qui post plures dies nulla alia rabiei signa ostendit. Si interemptus mortuusve fuisset, curationem certam mirandamque absolvisset illud medicamentum. Denique, omnes causas remedium hocce adhibendi ridiculas pudet enarrare.

* Boerhaavii aphorism. II47.

† Nempe

℞ Pulveris Cretae ℥ss.

Boli Armenae ℥iij.

Aluminis gr. x.

Pulveris Enulae Campanae ℥i.

Olei Anisi gut. vi. M.

‡ Disputatio inauguralis, p. 29.

§ Vide Treatise on canine madness, p. 229. et sequent.

Ex supra positis, causa fanae, quam hocce remedium apud vulgus sibi comparaverit, aliqua ex parte apparebit. Notum autem super hoc iudicium a vero plebis credulae clamore abduci non oportere, facile concedetur.

Perpauca sane sunt rabiei exempla vera. Si quinquaginta hominum, canum aliorumque animalium per totam hanc insulam, singulis annis, a rabidis morderi concedas, numerum satis amplum, iustoque etiam ampliorem, haud dubie pones. Remedium autem de Ormskirk fere, aut ex toto, Anglia circumscribitur; neque ejus, nisi per paucas Angliae regiones, vulgaris usus. Si igitur morforum quartam partem hoc remedium sumere ponatur, ad duodecim, aut circiter, per totam insulam singulis annis redigetur numerus.

Multos praeterea ab animalibus vere rabidis morsos morbi expertes mansuros, verisimillimum est. Plures cum gonorrhoea laborantibus rem habentes, a contagione fuisse immunes, abunde constat. Ita, haud raro, in infantibus praecipue, incidit, variolam materiae variolosae in vulnus insertae non semper supervenire. Quibusdam incassum saepius insitum fuit virus: Hoc forsitan alicui temperamenti proprietati tribuendum est.

Post vulnus alicui a cane rabido illatum idem potest evenire; et id revera evenisse experientia docet †.

Porro, cum morsus est inflicus, causas quasdam venenum carneique se mutuo contingere posse impedire liquet. Si lanceola materie variolosa imbuta in brachium, sed per vestimenta crassiora statim penetrat, non subsecuturam variolam, admodum est probabile. Ita, et a priori, et ab experimentis videtur constare, homines, in quorum carnem per vestes penetraverunt rabidi dentes, rabiem effugisse; aliis vero, in nuda aliqua parte morfi, supervenisse rabiem lethalem ‡. Hinc forsitan causa peti potest, cur oves tam raro afficiantur rabie contagiosa ||.

Remedium prophylacticum inter vulgus usitatus, et a Boerhaavio § aliisque multum laudatum est frigida et praecipue marina lavatio, aliquando ad suffocationem usque fere perducta. Verum, de hujus remedii, per se adhibiti, quaecunque sit ejus operatio, successu parum prospero tot prostant exempla, ut, huic et priori haud innixus, aliud, cujus efficacia experimentis sit confirmata, adhiberem.

† Treatise on canine madness, p. 40.

‡ Medical observations and inquiries, vol. 5. art. 19. p. 214.

|| Ingeniosus auctor hunc pulverem de Ormskirk variis modis et periculis inefficacem esse denique ostendit.

§ Aphorism. 1143.

Quod remedium significo est mercurius. Diffantius, hypochesi quadam de veneni rabiosi natura inductus, hoc medicamentum primus adhibuisse narratur. An talis sit, in veribus nempe eliminandis, qualem eam esse ponit, mercurii actio, statuere nequaquam audeo; neque an virus ipsum mutando, an e systemate expellendo agat, possum investigare. Medicamentum autem esse prophylacticum omnibus aliis adhuc inventis certius, experientia demonstrare videtur.

Remedium est quod ab Imperio Sinensi per Georgium Cobb, equitem auratum, fuit apportatum, quod etiam remedium de *Tonquin* nominatur. Hoc modo praeparatur:

R. Moschi optimi gr. xv.

Cinnabaris nativae

— factitiae, singularum gr. xxiv.

Separatim in pulverem subtilissimum redigantur, dein accurate misceantur.

Hujusmodi pulvis statim sumendus est ex cyatho liquoris *Arrack* dicti. Post horas tres quatuorve, aegro plerumque superveniunt placidus somnus et lenis perspiratio. His non accedentibus, iteratur dosis. Cum morbi signa ulla apparuerunt, semper hoc modo repetitur medicamentum; et, morbo orto vel non orto, post mensem iterum ad remedium confugitur. Hoc quoque modo datum vim prophylacticam habere, Sinensibus persuasissimum est.

Hillarius * in temperamento pleno aliquantum sanguinis primo detrahi, vomitum deinde, ventriculo sordibus repleto, moveri, et denique, remedii jam positi bolo hora somni devorato, sero lactis leniter vinoso sudorem excitari jubet. Sequente mane, eo iudice, adhibendum est catharticum antiphlogisticum. Vespere in frigidam bis terve ex toto immergendus aegrotus; quo facto, frictione siccatus ad lectum deferendus, bolusque iterum, cum regimine supra comprehenso, adhibendus. Haec omnia per tres, quatuor, vel plures dies repetenda sunt. Viginti circiter exempla hoc modo feliciter curata Hillarius refert†. His autem in exemplis non solum cum balneo frigido conjunctum est hocce remedium, sed affectae partis excisionem et unctionem aegroti subivissent.

Scriptor autem est, paucis notus, Dalby Chirurgus, qui in literis ad Georgium Cobb, equitem auratum, scriptis †, historias centum et plures, quas intra quatuordecim annos collegarat, memorat. Horum animalium multa non infecta, aliaque, quamvis morfa, mortem effugitura fuisse, versuillimum est.

* Diseases of the West Indies, p. 259.

† Ibid. p. 264.

‡ Virtues of cinnabar and musk against the bite of a mad dog, &c. by Joseph Dalby, surgeon.

Quaedam vero, remedio haud adhibito, moritura fuisse minime dubium. Canem unum, quem, quarto die postquam primo adhibitum fuerat medicamentum, ipsa rabiei signa invaserant, duae aliae doses ad sanitatem perduxerunt.

Quae posuimus non obstant quo minus hocce remedium pro ancipite habeamus; namque utri partium, e quibus componatur, efficaciam ejus debeamus tribuere, igitur oramus. Hanc a moscho proficisci Hillario persuasum*; quod quidem a vero non videtur abhorrire. A vi autem sudorifica, potius quam ulla dote singulari, eam pendere non improbabile.

De mercurii autem per se dati efficacia multi multa memoriae produnt. A Dessaultio tres referuntur casus, in quibus litus mercurialis faustissimo comitatus est eventu†.

Darlue hominum a lupo rabido aliisque animalibus rabiosis morforum multa in medium profert exempla; qui omnes unguentum mercuriale vulnere admovent, lituque mercuriali circa partem affectam, adeo ut oriretur salivatio levis, sunt usi. Quatuor, in quibus se ostendisset hydrophobia, iique omnes qui medicinam omnino neglexissent, diem obierunt supremum. Omnes alii, qui hoc modo curati sunt, in quibus ipse fuit, tuti manserunt‡.

Tres quoque a Saulquino hujusmodi casus editi, in quibus haecce curatio votis ad eam decurrentium respondit§.

Tria porro exempla in vulgus edit Roseus, in quorum uno subfuissent inflammatio topica et alia quaedam morbi symptomata. Litus mercurialis ad morbum depellendum suffecit||.

Sex insuper historias hominum ab eodem catello Malitaeo rabido morforum, quorumque curatio a corvino, Argentoratensi, fuerat suscepta refert Antonius Nicolaus Hagg. Horum uni, feminae annorum circiter quinquaginta, post sex hebdomadas hydrophobia correptae, applicatum fuit unguentum mercuriale; quod tamen nihil profuit. In reliquis, qui juniores fuerunt, et hydrophobia non laboraverunt, adhibita sunt mercurialia interna et externa, balneum calidum, et regimen diaphoreticum. Horum alii salivatione, alii sudore, alii diarrhoea solum, sunt affecti; omnes autem salvi incolumesque evaserunt**.

“Unguento digestivo,” ait idem auctor, “cum theriaca et mercurio praecipitato rubro vulnere applicato. et per triduum quotidie granis quatuor turpethi mineralis assumptis servatam

* Diseases of the West Indies, p. 267.

† Dissertation sur la rage.

‡ Journal de médecine, tom. 2.

§ Ibid. tom. 30.

|| Ibid. tom. 5.

** “Dissert. de hydrophob. ejusque per mercurialia potiss. curatione,” quam in “Sylloge selectiorum opusculorum argumenti medico practici,” tom. 1. p. 269. videre est.

fuisse aegram, refert Kuhn in *novis actis* N. C. tom. 1. p. 219. et seq. *"

Denique, "frictionibus mercurialibus," inquit, "hydrophobos in Xenodochio Parisino, *Hotel Dieu* dicto, curatos fuisse, ex thesibus Parisinis 1759 defensis, recenset Journ. Oecon. 1760 p. 115. †"

Haec quoque habet Carolus Fridericus Struve: "Cl. Bertram quatuor homines demorfos per plenam salivationem, et quatuor ubi levis tantum vulneratio per vestes erat inflicta; vide ejus Diff. Praef. Kaltschmied de saliv. mercuriali ceu indubio praeservationis et curationis remedio adversus rab. canin Jenae 1760; b. Roederus unum etiam per mercurium curavit. Vid. ejus Progr. de morfu canis rab. sanato, 1760 ‡."

Sauvagesius "experientia," ait "deciit, ab anno 1747 quadringentos saltem homines ab animalibus rabidis demorfos, quorum fere nullus antea hydrophobiam et mortem effugisset, a litu mercuriali in tuto fuisse collocatos §."

Quaedam sane reperienda exempla, in quibus miserorum spes fefellit hoc medicamentum. Ex his sunt casus juvenis a rabido cane Edinburgi morfi ||, et duae ** historiae a Dicksono relatae

Quod haec exempla spectat, ex syphilitidis analogia sola de quantitate mercurii idonea possumus judicare. A mercurio autem nihil utilitatis speramus, nisi ea quantitate adhibeatur, quae sputum modicum excitet. In prima, autem, historia, mercurii doses ad id movendum, quantum noverimus, minime suffecerunt. In reliquis duabus, aegrorum ora non fuisse affecta plane affirmatur. Unde summo jure potest concludi, successum parum prosperum haudquaquam ipsi medicamento, sed dosi nimis parvae, esse tribuendum.

Tria autem sunt exempla, in quorum duobus mercurius interne et externe, in tertio externe tantum, praecavendi consilio, eo modo fuit adhibitus, ut inde optimos effectus sperares. Aegrorum attamen duo sunt mortui; tertius incolumis evasit ††.

In his exemplis solis, quantum noverim, mercurius morbo venienti non potuit occurrere.

* Ibid. p. 266.

† Ibid. p. 267.

‡ Diff. de rabiei caninae therapia. Ibid. p. 289.

§ Nosologia, tom. 2. Vide Macbride's introduction to the theory and practice of physic, p. 553. Claude du Choisel, Nouvelle methode pour le traitement de la rage, p. 7. ad 9. Nouvelle methode, p. 21. ad 23. Avis au peuple, tom. 1. p. 156.

|| Edinburgh medical essays, vol. 6. p. 97.

** London med. obs. and inquiries, vol. 3. p. 356. Ibid. p. 368.

†† Lond. Med. obs. and inq. vol. 5. Appendix, p. 4. 6. 7.

Tot interim et tantis auctoritatibus, ut credam adducor, certissimum contra rabiem adhuc inventum prophylacticum esse mercurium.

De dandi autem modo disputatur. Petit saepe intestina mercurius; unde oriuntur diarrhoeae vehementes. Nonnulla insuper praeparata in primas vias ante violentius agunt, quam ipsum afficiant systema. Hi autem effectus, mercurium parva satis dosi adhibendo, aegrum a frigore defendendo, et mercurio tepidi cuiusdam liquoris haustus frequentes, qui ad corporis superficiem humorum impetum faciant, adjungendo, saepius praevententur.

A Jacobo maxime laudatur turpethum minerale: Cum vero tam cito agat, periculum est ne sputum nimium excitet. Id quod, de potestatis ejus emeticae commodo protulit Jacobus, hypothese ejus, bilis statum quendam huic morbo esse causae, precipue videtur niti. Cum igitur turpethi mineralis vix compesci possint effectus emetici, si forte emeticis opus fuerit, tartari emetici vel ipecacuanhae, quorum lenior actio, dosin idoneam potius adhibendam putamus, dum mercurialia aequae certa et mitiora curamus danda.

Syphilitidis analogia inducti, ea adhibendum quantitate judicamus mercurium, quae, ut aegrotus ad salivationem solum vergat, faciat. Neque huic adversantur experimenta.

De temporis spatio per quod adhibendum est hoc medicamentum, certatur.

Cum mercurius interne adhibetur, pilula mercurialis Pharmacopoeiae Edinensis una aut altera, vel solutionis mercurii corrosivi sublimati dosi satis ampla, omni nocte maneque sumatur.

Quum vero litum mercurialem ad curationem multum conferre constet, unguentum mercuriale, cum remediis nuper memoratis, experientiae parens, conjungerem. Hoc consilio parti mor sui vicinae unguenti mercurialis semidrachma vel drachma singulis noctibus accurate illinatur; et emplastrum, quod inter causticorum desuetudinem ulceri admovetur, idoneam portionem unguenti mercurialis contineat. Hinc totum defluet commodum, quod ex mercurio ad virus ipsum applicato, potest oriri.

In horum remedium, tempore et quantitate aptisdatum, usum pergat aeger, donec os ei leviter afficiatur. Interim Infusi Sarsae, vel alicujus liquoris aquei et tepidi, ad libras duas, vel ad libitum usque, bibat quotidie. Nonnunquam etiam catharticum aliquod lene, mannam, scilicet, salem Glauberi, oleum ricini, aut similia, sumat. Hoc modo in statu ad salivationem vergente per mensem maneat aegrotus.

Per

Per hujus medendi viae decursum frigus et cibum acidum caute fugiat; atque a Veneris, Bacchi, Cereris usu immodico abstineat.

Cum autem in hoc morbo laborantibus, mutationes quaedam, crescente et decresciente luna*, fieri soleant, medicamenta mercurialia eo tempore in tres menses sequentes per dies aliquot adhibeantur.

Quum pars morsu non tuto possit extirpari, remedia antiphlogistica, scilicet cataplasinata ex mica panis confecta, et per solutionem sacchari saturni madefacta, vel ex farina avenacea cocta, cui aliquantum tincturae Thebaicae fuit adjunctum, composita, satisque inspissata, omissa scarificatione, ad vulnus statim applicare forsan praestabit. Haec, ad dies quadraginta applicata, vasorum eam actionem auctam, quae secundam facit inflammationem, fortasse praecavebunt. Utatur simul aeger, circa vulneris regionem, frictioni mercuriali, cum medicamentis internis et regimine ante praescriptis. His rite satisque diu adhibitis, exitum plerumque felicem fore sperarem.

Medici quidam, et in his Jacobus †, balnei frigidi usum his adjungendum curaverunt. Quod autem repudiarem, nisi ad id decurrere me impellerent aegroti ipsius amicorumve ejus flagitationes ‡.

Remedii a nemine, me iudice, ut efficacis adversus rabiem, laudati mentio haud dubie facienda. Quod medicamentum intelligo est oleum olivarum. Hoc pro certo prophylactico contra viperarum morsus utuntur ii, qui in viperis captandis ponunt operam. De hujus efficacia experimenta multa, coram eruditis quibusdam instituta, in Actis Philosophicis Societatis Regiae Londinensis videnda §. Ejus usum solummodo memorasse sufficiat.

Actionis sane anomalaе sunt remedia jam posita; quae igitur sub sectione singulari collocari nequeunt.

Sub secundo indicato, remedia quaedam veneni actionem in systema forsitan possunt prohibere.

Venenum hydrophobicum natura sedante praeditum esse, supra probare ausus sum. Effectibus ejus igitur quo occurramus, aegroti, temperamenti si sit pleni, quod ad mobilitatem plurimum dat proclivitatē, sanguinis aliquantum primo detrahatur; et postea ad medicamenta quaedam tonica decurratur. Cortex Peruvianus diu adhibitus stomachum fertur

* Mechanical account of poisons, p. 252. et seq. Diseases of the West Indies, p. 269. 271. Treatise on canine madness, p. 51.

† Treatise on canine madness, p. 255. 262.

‡ Nouvelle methode, p. 10.

§ Philosophical transactions, No. 443. et 444.

debilitare. Haud aequè acriter in chalybeata certatur. Rubigine ferri igitur utens aegrotus, atque grana decem pro dosi ter in dies primo capiens, in ejusdem usu per quinque aut sex hebdomadas, dosi gradatim aucta, pergat, donec tandem drachmam unam alteramve, singulis diebus, sumat. Interea nonnunquam datur ei catharticum aliquod inite, quo alvus leviter moveatur. His adjungantur assidua exercitatio, equitatio, nempe, aut quaelibet alia, quae aegrum non fatiget, et frigida lavatio. Solita diaeta interim utatur morsus; ebrietatem vero, nimiam Venerem, et pervigilationem caute vitet.

Multum insuper ad corporis integritatem confert mentis serenitas. Medicus igitur aegroti animum certa salutis fide quam maxime erigere conetur. Porro, aeger omnia vitae negotia, quae mentem turbant aut frangunt, si possit, defugiat.

Tono systematis ultra tempus, quo veneni effectus sedantes se ostendere consueverunt, his modis sustentato, felix forsitan erit eventus.

Consilium vero ad cataplasmata antiphlogistica et oleum olivarum confugiendi, a theoria sola pendet; neutrius enim, quantum sciam, unquam factum est periculum*. In his autem fiducia non collocanda, donec partis excisionem mercuriumque non satis adversus morbum valere a certis experimentis constiterit.

S A N A T I O.

Quid autem de hac dicendum? Nullum sane inter auctores medicamentum, quod morbum pro certo tollit, quo reperire. Ea vero quae, utut raro, ad tollendum morbum suffecerunt, aut quae prae sese aliquam commodi speciem ferunt, nostrum est in medium proferre.

Consilia medendi sunt,

Primo, Venenum expellere.

Secundo, Effectus, quos in systema ediderit, tollere vel minuire.

Quo primo consilio respondeatur, diaphoretica solum, uti videtur, possumus adhibere. Haec autem cum secundo consilio aliqua ex parte accommodentur, eorum, cum ad hoc fuerit ventum, meminerimus.

Mercurium interne adhibitum hunc morbum, substantibus

* Ex quo supra posita scripserim, oleum olivarum in exemplo hydrophobiae, ubi ad sanitatem reductus est aeger, a D. Nugent, Bathoniensi, adhibitum fuisse, compertus sum. Vide Nugent's essay on the hydrophobia. Cum vero in hoc casu cum eo conjuncta fuerint remedium *Torquin* appellatum, et antispasmodica varia, id aliquid ad morbi curationem contulisse non pro certo possum affirmare. Idem medicamentum quoque a D. Bracken laudatur.

symptomatis primariis, sanavisse, jam dictum est. Unum casum narrat Roseus*. Tria porro hujusmodi recenset exempla Jacobus†. Tale quoque refert Claudius du Choisel‡. Alia denique hujusmodi historia in Actis Medicis Collegii Medicorum Londinensis reperienda||.

Si igitur mercurium administrandum putamus, turpethum minerale, cum revera apparuit hydrophobia, propter causam a Jacobo memoratam, nempe ob actionem ejus subitanam, cum litu mercuriali supra praescripto adeo adhibeamus, ut sputum celeriter excitetur, et prout opus sit, continuetur.

Secundum fuit consilium, veneni effectus in systema editos tollere vel minuire.

Experiri forsitan pretium foret, quatenus ratio medendi febribus intermittentibus, quae causa sedante niti videantur, adversus rabiem contagiosam valeret.

Hoc consilio, aegro, si sit pleni temperamentum, detracta sanguinis idonea quantitate, causa vires musculares, praecipue arteriarum stimulandi, emetica, iis dosibus quae nauseam moveant, aut emeticum cum opio conjunctum, aut similia, quae sudorem excitent, et post renixus tempus consuetum finitum continuent, sumat. Sudor aliud forsitan commodum secum adfert; portionem, nempe, aliquam veneni contagiosi e systemate expellit.

Iterumve, post vomitum plenum, et, si necessaria sit, sanguinis detractionem, corticem Peravianum in pulverem redactum, ad drachmae quantitatem singulis horis, si aegri stomachus ferre queat, adhiberi jubeamus. Hujus quoque ultra id tempus, per quod renixus durat, continuetur usus.

Hae, si, ut verissimum est, variae sint contemplationes, saltem, si cura supra posita adhibeatur, nocere nequeunt.

Haud vero est incredibile alkali volatilis effectus salutiferos hac ratione posse explicari. Hoc remedium, uti ferunt, ad tollendam hydrophobiam semel valuit. In eo autem exemplo non per se adhibitum est, sed commistum cum oleo succini, sub forma liquoris *Eau de Luce* dicti; cujus guttae aliquot puero duodecim annos nato, ex cyatho aquae, secundis horis datae sunt, adeo ut sudorem copiosorem excitaverint**.

Hujus igitur remedii pericula fiant; aut alkali volatilis caustici guttas decem ex aquae cyatho omni secunda hora, vel prout opus sit, sumat aegrotus.

* Journal de medicine, tom. 5.

† Treatise on canine madness, p. 117. 123. 193.

‡ Nouvelle methode.

|| Medical transactions, vol. 2. p. 222.

** Journal de medecine, tom. 14. p. 300. et seq.

Exortis pyrexia, delirio, et convulsionibus, sanguinem detrahère usitatum est. De sanguinis quantitate iusta ipsi medico statuendum est. Si sit delirium ferox, pulsus validus et durus, atque calor plurimum auctus, venaesectio liberaliter est adhibenda. Si autem pulsus debilis et parvus, delirium mite, neque alia adsint inflammationis manifesta signa, parvam solummodo quantitatem detrahendam putamus; convulsionum effectus præcavendi, non vero morbum sanandi; consilio, sanguine misso. Rabiem sola sanguinis missione sanatum fuisse quidam memoraverunt. Quod vero mihi aequè absurdum videtur, ac si quis detractionem sanguinis in omni febrium genere nullo discrimine præciperet.

Sanguine, si modo hoc sit necessarium, detracto, forsan haud alienum erit vesicatorium satis amplum capiti raso applicare.

Quin morbum valde augeant, et aegrotum viribus spoliènt convulsiones, eas tollere, vel saltem imminuere, pro virili conandum.

Hoc consilio ad sedantia quaedam et antispasmodica decurrendum est.

Aliquid levaminis nonnunquam aegrotis attulit calida lavatio. Sin autem systematis mobilitatem et sensilitatem a calore quam maxime augeri consideraremus, anceps sane habebitur hoc remedium. Hoc autem lavationi et calidae et frigidae quoque obijciendum, quod aquae tactum et vel conspectum adeo refugit aeger, ut plus noxae quam commodi ab iis oriturum esse verissimum est. Ægroti in aquam frigidam subita immersio a Celso * olim summis laudibus elata est; et in eandem sententiam nuper concessit Boerhaavius †. Id autem neque ad præcavendum neque ad tollendum morbum sufficere, hodie ex experimentis abunde constat.

Aër frigidus, nisi, quod aliquando fit, aegrotum dolore afficiat, semper est adhibendus.

Laudata sunt antispasmodica varia; et in aliis aether vitriolicus, actione subitanea praeditus, et in morbis quibusdam spasmodicis saepe utilissimus. Ægrotum vero plerumque non posse fluida devorare si nobiscum reputemus, difficilis sane apparebit hujus remedii usus. Si vero dari possit, ab uno cochleari parvulo ad quatuor ex aquae quatuor vel sex uncis omni tertia hora ‡, vel prout opus fuerit, sumatur.

* Lib. 5. cap. 27.

† Aphorismus 1144.

‡ Exemplum apud Nosocomium Regium Edinense nuper sese ostendit, ubi hocce medicamentum a cl. Homio ad quantitatem usque quatuor cochlearium parvulorum ex uncis aquae sex, quater de die, datum est, et paroxysmos hystericos, quibus puella quaedam colluctata est, ex toto depulit. Vide Home's clinical experiments.

Porro hand inutile fit rubefacientia quaedam externe adhibere, aetherem, nempe, vel alkali causticum volatile purum aut succinatum, palmaque manus opertum, linamentum volatile, oleum camphoratum, vel denique emplastrum vesicatorium. His ad gulam externam applicatis, si in tempus decedat oesophagi spasmus, remedia interna adhibendi dabitur locus.

Remedium vero quod inter omnia videtur eminere est opium. Unum equidem, in quo ad morbum sanandum suffecit hoc medicamentum, quantitate grani et dimidii tertia quaque hora adhibitum, exstat exemplum*. De quantitate iusta nequaquam possumus a priori statuere; quoniam per effectum solum iudicandum est. Opium, igitur, solidum, quantitate grani unius ad tria, secunda, vel tertia quaque hora, donec aliquem effectum ediderit, dandum existimamus.

His supra positis rite adhibitis, aegrotum nonnunquam saltem ad sanitatem reductum iri, sperare liceat. Cum autem revera apparuit hydrophobia, exiguum rabidorum numerum Orci faucibus eripi consueisse experientia nimis manifeste testatur.

* Medical transactions, vol. 2. p. 192.

DE ARTHRITIDE.

AUCTORE SAM. NICOLL.

DEFINITIO.

* **M**ORBUS haereditarius, sine causa externa evidente, sed praeceunte plerumque ventriculi affectione insolita; pyrexia; dolor ad articulum et plerumque pedis pollici, certe pedum et manuum iuncturis, potissimum infestus; per intervalla revertens, et saepe cum ventriculi et internarum partium affectionibus alternans.

HISTORIA MORBI.

Ab arthritide simpliciori, quae a Sydenhamo dicitur Regularis, initio ducto, decursus ejus ex ipsius mente exponemus.

Arthritis haec simplicior homines imprimis permagnos adorat, quorum habitus plenior aliquanto et crassior reperitur,

* Cull Gen. Morb.

VOL. II.

N n

eosque

eosque quos circa quadragesimum aetatis annum morbus jam primum laceffit. Paucas ante proxysmi accessum hebdomadas, primo, ut sit, vere, arthriticus, eo usque sanus, apepsia, ventriculi cruditate, flatulentia, et aliis ejusmodi affectionibus laborare incipit; quibus indies auctis tandem incedit paroxysmus. Hunc verbis ipsis Sydenhami describere optimum erit.

“Paroxysmum, paucis diebus praeit torpor et quasi flatuum descensus per femorum carnes, cum adfectione σπασμοειδής, tum etiam pridie paroxysmi appetitus voracior, non tamen naturalis. Sanus lecto somnoque committitur; hora vero secunda post mediam noctem excitatur a dolore pollicem pedis ut plurimum occupante, quandoque vero calcaneum, suram; aut talum: Hic dolor eum refert qui ossium dictorum dislocationem comitatur, cum sensu quasi aquae tantum non frigidae partis adfectae membranis adfusae. Mox sequitur rigor cum horrore, et febricitatione aliquali: dolor autem hic primo remissior gradatim intenditur (et pari passu rigor atque horror recedunt), idque in singulas horas, donec tandem sub noctem ad apicem pervenerit, se ad varietatem ossiculorum tarfi et metatarfi, quorum ligamenta obsidet, perbelle accomodans; nunc tensionem violentam, vel ligamentorum istorum dilacerationem, nunc morsum canis rodentis, quandoque pressuram et coarctationem exprimens: ad haec, ita vivum exquisitumque habet sensum pars adfecta, ut nec linteorum superincumbentium pondus, nec cubiculi a fortiori ambulatione concussionem, ferre valeat. Atque hinc fit ut nox non tantum in cruciatu transigatur, sed etiam cum irrequieta partis adfectae hac illac rotatione, et mutatione situs quasi perpetua. Neque minor est totius corporis jactatio incessans, quae semper paroxysmum, maxime vero accedentem, comitatur, quam torti membri agitatio et dolor. Hinc etiam mille conamina situs tum ipsius corporis, tum membri adfecti mutatione assidua, doloris sedationem incassum exambiunt; quae tamen non contingit ante horam secundam tertiamve matutinam, (decursu scilicet nycthemeri spatio a primo adpulsu paroxysmi), quo tempore aeger, post materiae peccantis modicam digestionem et distillationem aliqualem, subito a dolore respirat; licet hanc ille liberationem isti membri adfecti positurae, qua postremo usus erat, immerito acceptam referat. Jam leni madore perfructus somno concedit; a quo evigilans dolore multum imminuto, partem adfectam tumore recenter occupatam cernit; cum solum anteluc (quod in omnibus podagricorum paroxysmis solemne est) insignior intumescencia venarum membro vexato intertextarum se in conspectum dederat. Sequenti die, forte etiam ad biduum triduumve, si materia podagrae

dagrae generandae apta fuerit copiosior, dolet nonnihil pars adfecta, idque vehementius die jam advesperascente, levatur autem sub galli cantu. Intra paucos dies, alter pes eodem dolore torquetur quo is, qui prior doluit; vel, si prior iste jam dolore desierit, debilitas quae eum infirmaverat mox evanescit, tam viribus quam integra sanitate isti pedi statim restitutis, perinde ac nunquam laboraverat, si modo dolor pedem nuper tentatum ferocius lancinet. Nihilominus easdem hic excitat tragoedias quas prius in altero pede, tam quod ad doloris vehementiam, quam durationem. Quandoque etiam primis morbi diebus cum materia peccans adeo exuberat, ut ei capiendae pes unus impar sit, utrosque simul pari vehementia fatigat: sed ut plurimum pedes successive, uti diximus, adgreditur. Postquam utrumque pedem exercuerit, qui sequuntur paroxysmi abnormes sunt, tum quod ad tempus invasionis, tum etiam quod ad durationem; hoc tamen ubique servant, quod dolor noctu recrudescat, mane vero remittatur. Atque ex serie horum paroxysmorum (sit verbo venia) constat paroxysmus qui dicitur podagrae diuturnior breviorve, pro aegri aetate. Neque enim censendum est, quoties quis cum hoc morbo ad menses duos vel tres fuerit conflictatus, unum illum paroxysmum fuisse, sed seriem potius et catenam paroxysmorum, quorum posterior quilibet priore et nitior fuit et contractior, donec tandem materia peccante prorsus absumpta, aeger pristinam obtinuerit sanitatem: quod in vegetioribus, et iis quos podagra rarius invisit, diebus saepe quatuordecim fit; in senioribus, atque iis quos saepius adflixit, duobus mensibus; iis vero qui vel annis, vel diuturniore morbi mora, fractiones jam sunt, non prius valedit quam aestas jam adultior eam fugaverit. Ad quatuordecim primos dies urina coloratiores est, quae post separationem sedimentum rubrum, et quasi arenulis refertum, deponit; nec aeger ut plurimum nisi tertiam potulentorum quae adsumpsit partem per vesicam reddit; alvus item ad dictos primos fere dies constipata est. Appetitus prostratio, rigor totius corporis sub vesperam, partium enim non adfectarum gravitas, et molesta sensatio, integrum paroxysmum comitantur. Recedentem paroxysmum excipit pedis adfecti pruritus vix ferendus, maxime inter digitos, unde decidunt furfures, et pedes ipsi quasi ab epoto veneno desquamantur. Morbo jam discusso, aegri tum *ἐν ἑξέτι*, tum appetitus, redeunt, pro rata doloris quo saeviebat paroxysmus nuper elapsus, et in eadem proportionem servata, vel acceleratur vel differtur sequens paroxysmus. Nam si hic ultimus aegrum pessime mutaverit,

sequens paroxysmus non, nisi anno ad idem punctum revertente, denuo accedet."

In hunc fere modum se habet arthritis, quando homines robustos, plethoricos, aetatis jam fere vergentis (ut supra diximus), primum corripit. Quo citius invadit, quo viribus magis pollet aeger, eo caeteris paribus vehementius furit.

Quod si debiliores, seniores, vel arthritidi olim obnoxios, morbus lacessat, nova admodum series symptomatum ac prorsus diversa in lucem profertur.

Ejusmodi homines, singula, quae statum inflammatorium praecire solent, symptomata acrius et diutius discruciant.

Canalis alimentarius aepsia, aciditate, anorexia, flatulentia, quodam plenitudinis sensu, quam maxime afficitur. Alvus modo astricta est, modo laxa, modo torminosa. In capite adsunt dolores, vertigo, visus hebetior, tinnitus aurium. Animus anxius, moestus, meticulosus. Mens vix sui potens quicquam vel agere vel cogitare mire averfatur. In pulmones etiam aliquando incidit malum, et aeger pectoris gravitate, oppressione, ac difficiliore respiratione, non sine anxietate laborat. Quid multa? Functiones omnes et singulae turbantur, quoties diathesis arthritica in inflammationem et dolorem artuum non transeat.

Sin autem in inflammationem et dolorem transferit diathesis arthritica, saepe variat, quod tandem dolor et inflammatio non pedes ut antea, sed alios et universi corporis articulos magis ininusve invadunt; et singuli profecto articuli iisdem fere doloribus quibus pedes olim lacessiti rigescunt et cretacea quadam materie implentur.

Nec solum articuli sed partes etiam internae inflammatione subinde corripuntur, et haud raro inflammatione articulos non pertingente, vel ab iisdem subito retrocedente, viscera abdominis, thoracis, vel capitis, eadem afficiuntur.

Postremo, nisi aeger nobilioris cujusdam partis inflammatione subito tollatur, paroxysmis crebrioribus et diuturnioribus quidem, sed minus minusque violentis, eoque vexatur, ut recta valetudine vix unquam gaudeat; saltem brevibus modo per aestatis calorem datis induciis. Morbo invalescente, viribusque labantibus, miser tabescit, corrui, et ad plures demum abit.

Omnia ea symptomata, quibus anomala haec arthritis (uti loqui amant scriptores) stipari solet, enumerare pene infiniti esset operis. Multa apud Sydenhamum, plurima vero apud Musgravium, mira diligentia, summa fide enarrata, reperiuntur. Sauvagesius etiam in multis morborum generibus enumerandis complures recenset species, quae ex causis suis arthriticae

ticae nominantur. His ex auctoribus omnia ea quae ad arthritidem anomalam pertinent, facile est eruere.

DIAGNOSIS.

Hic morbus a quolibet alio, rheumatismo excepto, facile discerni potest. Vide igitur tom. 1. p. 245. et dissert. sequentem.

CAUSAE REMOTAE

In *praedispicientes* et *occasionales* apte divisae sunt. Illis annumeranda sunt, labes haereditaria, plenitudo, genus corporis firmum et validum, cum conditione corporea certa et inexplicabili, quae facit ut debilitas vasorum extremorum facile inducatur, conjunctum; magna capitis, Sydenhamio teste, moles.

CAUSAE OCCASIONALES.

Hae autem sunt, aetas provecta, usus cibi animalis et conditorum immodicus, vinum alique liquores spirituosus nimis liberaliter adhibiti, venus immōdica, affectus animi violentiores, studium nimium, vigilia diuturnior; tempestates anni, ver et autumnus; vita sedentaria ignava, praesertim si exercitatione multa antea insueveris. Haec et omnia alia, quae ad systematis debilitatem, labe haereditaria substante, inducendam conferunt, morbum excitare consueverunt.

CAUSA PROXIMA.

Super hac quidem opiniones auctorum multae et variae, et, cum bona tot tantorumque virorum venia dicere liceat, non minus falsae, quam numerosae. Hoc ex iis consideratis plane constabit.

Hippocrates, qui primus hujus morbi meminit, eum humori systematis pituitoso vel bilioso, articulos potissimum afficienti, tribuit. Eandem in sententiam concessit Galenus. Paracelsus non minus in hoc, quam in multis aliis, singularis, “ Quid aliud est,” inquit, “ podagra quam sulphur accensum, in synovia saeviens, ex tribus primis depromptum, aut accendit frigiditatem, id est, mercurium, qui facit grandines et in utrisque concurrens sal.” Sydenhamus, arthritidem a calore putrefaciente, et acrimonia humorum; Boerhaavius a fluidi nervosi lentore et acrimonia; Cheyneaues a salibus tartareis urinosi aliisque; Jacobus a materia terrena; et denique Liger a mucilagine, proficisci crediderunt. Quinetiam opiniones Celsi,

Celsi, Ætii, Helmontii, Willisii, Sylvii, Bellini, Listeri, Bonneti, Ingramii, aliorumque enumerare possemus; sed hoc non necessarium ducimus, cum opiniones omnium materiam morbificam existere ponant, et ea innitantur.

Stahlius, omnium scriptorum solus, materiam morbificam existere, quod omnibus fere persuasum est, negare, morbumque conditioni motuum totius systematis certae tribuere ausus est.

Nonnulli forsitan singulas causarum, unde auctores hunc morbum oriri crediderint, convelli debere putabunt. Hae vero hinc admodum improbabiles redduntur, quod sibi invicem contrariae sunt, et opiniones de iis tam multae tamque diversae hodie etiam invalescunt. Et praeterea basin, nempe materiam morbificam, cui omnes innitantur, subruere eas satis refutabit.

Materiam morbificam in systemate adesse, morbumque facere, nihil manifeste probare videtur. Namque, quantum noverimus, nunquam in sanguine demonstrata fuit. Et insuper, in exemplis, ubi aliquid terrenum in artubus semet ostendit, et a nonnullis pro causa evidente habitum est, nunquam, ante vitam provectiorem, aut donec morbus saepe invaserit, detectum est, et quoque in arthriticis tam raro offensum est, ut *effectus* potius quam *causa* morbi esse videatur.

Sunt qui materiam morbificam existere asseveraverint, quod morbus plane haereditarius est. Si omnia quidem vitia haereditaria a materia hujusmodi evidenter penderent, hoc argumentum nonnihil ponderis haberet; cum vero nihil materiae morbificae in multis morbis a labe haereditaria oriundis adesse suspicemur, immo videamus, et eas igitur conformationi vel constitutioni habituique corporeo aegrotantis certo tribuamus; ita arthritidem a temperamento certo, quo parens prima suae progeniei stamina impertiatur, quodque in toto corpore consistere videamus, pendere opinamur.

Hoc autem temperamentum ab eodem principio, a quo similitudo faciei, forma cervicis, thoracis, &c. quae, uti omnes fatentur, proclivitatem ad certos morbos dare consueverunt, pendere videtur. Formam quandam externam mortales phthisi opportunos efficere, e. g. compertum habemus; et hic nunquam ambigimus, quin morbus in toto habitu consistat, et non a materia morbifica, sed a statu et conformatione systematis singulari, cum humorum impetum, sine quo morbus nequeat moveri, dante, oriatur.

Labem haereditariam arthriticam a materia morbifica non pendere, hoc evincere videtur, quod morbus nunquam nisi multos a partu annos, plerumque non ante annum aetatis trigessimum

gesimum quintum, accedit. Omnia, contra, vitia haereditaria a materia morbifica plane proficiscentia sub partum, brevive post eundem, (lues venerea, e. g. non raro sub ipsum partum), semet ostendunt.

Quinetiam materia morbifica existere credita est, quod nonnulli morbum contagiosum esse existimarunt. Hanc in sententiam quidem iverunt duo medici, in primis graves et venerabiles; cum vero rebus veris et exemplis, quae eam sustentent, destituatur, hic loci excuti non meretur, praesertim cum omnium fere aliorum medicorum experientia ei ex toto adversetur.

In summa, supra posita, morbi ab una systematis parte ad aliam migratio, affectus animi morbum subito excitantes, eundemve momento temporis depellentes, materiam morbificam in causa arthritidis non esse, admodum probabile, immo fere certum efficiunt.

Hoffmaunus pathologiam universam proposuit, plerosque morbos ad motum solidorum et humorum perturbatum referens; quam Hallerus et Gaubius, hic potissimum, auxerunt et emendarunt. Eidem medicinae parti lumen maximum offudit illustrissimus Cullenus. Pathologia autem hujuscemodi nobis ob oculos nunquam non observante, in causam et naturam arthritidis inquiramus, nos aliquid qualibet opinionum supra comprehensarum probabilius, (namque hoc in exemplo omnino certum vix expectandum), prolaturus esse sperantes.

Arthritis, iudicio nostro, a temperamento singulari pendet. Hoc sequentia probare videntur: Foeminas rarissime, easque solas, quae in primis robustae et validae, occupat; non tantum mulieres raro corripit, sed in maribus temperamento singulari continetur; namque eunuchi ea raro conflictantur, et paucos, praeter valentiores, invadit; ante annum aetatis trigessimum quintum rarius accedit; et denique multi causis, quae eam soleant movere, diu obijciuntur, qui tamen ab ea ex toto immunes manent.

Quidnam hoc temperamentum singulare sit, nosmet ignorare fatemur. In corpore quidem valido et robusto fere semper reperiundum; et igitur causae excitantes in omnibus exemplis, ubi constitutio hujusmodi corporea adest, morbum movere posse nunquam non putantur; ob supra tradita, tamen, in sententiam contrariam ire volumus, et aliquid corpori proprium esse oportere, quod id ad arthritidem proclive efficiat, et absque quo nullae causae eam valeant movere, opinamur. Hanc autem proclivitatem diathesin arthriticam appellabimus, quae a constitutione solidorum a staminibus primariis oriunda, et igitur a quadam illorum et humorum
conditione,

conditione, unde impetus horum ad partes certas inaequalis facile fit, pendere videtur.

Hiscē jam positis inducti, arthritidem affectum inflammatorium, cum vitio nervoso arcte conjunctum, esse dicimus. Posterius autem subesse testantur mox commemoranda; quod venus studiumque nimia arthritidem facile inducunt, quod eandem affectus animi subito tollunt vel movent, et denique quod multa signorum, praesertim doloris ab una parte ad aliam migratio subitanea, quam a partibus systematis diversis inter sese per fluidum nervosum communicantibus pendere opinemur, in systemate nervoso potissimum sese ostendunt. Qualis naturae hoc fluidum sit, nondum compertum, nec forsitan unquam comperietur; sed sui generis esse videtur, effectibus suis mirandis electricum aliqua ex parte reddens, et a quolibet alio totius systematis omnino diversum. Fluidum vero hujuscemodi medium unicum est; per quod motum propagari, morbumque, quod saepe in exemplis arthriticis incidit, tam subito e loco in locum transferri ponere possumus.

Translatio materiae morbificae e loco in locum adeo falsa et incredibilis, et a phaenomenis morbum comitantibus adeo aliena esse videtur, ut eam, praesertim cum rebus nullis veris et observationibus, sed conclusionibus ab effectibus, qui materiam certam pro causa sua habere crediti sint, deductis, innitatur, ex toto repudiemus.

Arthritis a jactura toni universi partisve systematis, quam atoniam appellamus, semper oritur. Haec actionem vasorum sanguiferorum, saltem partis laborantis, adauctam facit, quae in affectu articulorum pedis inflammatorio se potissimum ostendit. Hoc in arthritide *regulari*, uti appellatur, saepissime incidit, quod a causis morbi oriatur necesse est. Namque omnes causae excitantes perpenae ad debilitatem faciendam quodammodo conferre videntur. Hoc plane confirmant sequentia; morbus aetate provectiores saepissime invadit, in quibus tonus systematis, quam in junioribus, haud dubie magis debilis est; studiosos, et vitam sedentariam agentes, qui semper infirmis jure accensentur, infestat; et quoque a venere nimia et affectibus animi violentis, quae corpus insigniter debilitant, facile et plerumque proficiscitur. Quo reliquas causas remotas silentio praetermittamus, quod asseruimus ulterius confirmant phaenomena morbi propria rite considerata. Eum semper antecedunt signa debilitatis manifesta, quae potissimum in ventriculo artubusque inferioribus apparent; et ab iisdem incipere solet. Pedes frigescunt, et solita eorum perspiratio cessat; quod nihil aliud quam actio vasorum imminuta potest explicare. Signa tamen debilitatis non locis cer-

tis continentur, sed semet in systemate universo evidenter ostendunt, ut e Sydenhamo, et ex hoc, quod morbus a catarrho saepe incipiat, discere licet.

Nunc ad partem ejus, quod proposuerimus, alteram ventum est, viz. Debilitatem statum inflammatorum facere, quem omnes fere morbum constituere consueverunt. Quomodo vero haec atonia inflammationem moveat, statuere non audemus.

RATIO MEDENDI.

A medicis, utrum arthritis curationem absolutam necne recipiat, certatum fuit, et etiamnum forsitan dubium esse videtur. Paucissimi quidem eam ex toto depelli posse putarunt. Si vero morbum certi temperamenti proprium, partim ingentum, partim consuetudine longa et constanti inductum esse reputaveris, curatio absoluta ulla ratione perfici necne possit, haud dubie ambiges. Si possit, eam medicamenta non absolvent, nisi cum eo, quod regimen appellatur, fuerint juncta; quod rite et stricte adhibitum tales forsitan in habitu corporeo mutationes faciet, quales morbum multis in exemplis ex toto praecavebunt, et in omnibus leniorem multoque magis tolerabilem efficient.

Nostri medendi ratio hujusmodi erit: 1. Quomodo morbo possit occurrere; et, 2. Quomodo per paroxysmum debeat curari, referre.

Quantum ad modum morbo occurrendi attineat, sunt qui nihil omnino, antequam accessit et semet clare ostendit, necessarium esse ducunt; propterea quod, utrum unquam necne accesserit, nondum compertum habemus. In plerisque tamen exemplis, necne invaserit, tam certo scire valemus, quam ei occurrere conari nobis in animum inducere debet, praesertim cum victu idoneo, ubi, oh labem haereditariam et temperamentum singulare, non sine causa gravissima pertimescendus est, ex toto forsitan possit praecaveri.

Ita concludimus, quod plebei, quorum e patribus multi haud dubie arthritide laboraverunt, ea raro aut nunquam conflictantur, nisi statum vitae laboriosum et simplicem commutaverint, et seipsos intemperantiae alicui tradiderint: Quodque multi mortales, qui divites et opulenti ea magnopere vexati sunt, ad paupertatem redacti, et semet mercede manuum tolerare coacti, ea in posterum ex toto vacarunt. Haec morbo obviam ire, proclivitate ad eum magna substante, et in omnibus exemplis ubi se semel ostendit, perquam necessarium esse demonstrant.

Quo arthritidi rite occurratur, atonia, unde morbus existimetur pendere, et corporis plenitudo ab hac oriunda, quae fundamentum arthritidi jacere videatur, tollendae. Hoc optime praestabunt causae excitantes constanter et diligenter vitatae.

Diaeta. Hanc tenuem, saltem parcam, esse debere, inter omnes fere convenit. Quamdiu vero, et ad quem gradum usque adhiberi queat, statuere difficile; vel utrum nonnullis in casibus eam atoniam, quam tollere velimus, inducendo noxae necne sit, nondum compertum.

Quantum abstinentiae et dietae tenuioris adhiberi debeat, non pro certo affirmare audemus; eas tamen, cum morbus nondum accessit, vel aegrotus annui aetatis trigesium non adhuc transgressus est, omnino tutas; et licet aliquis eo fuerit correptus, si non adhuc multum aetate provectus est, et ad victum idoneum confugere, et in eo persistere volet, nihil forsitan periculi habere, contra, utiles esse reperies. Ita iudicamus, quod ad plenitudinem systematis praecavendam vel tollendam optime accommodari videntur. Quantum autem hanc medendi rationem spectat, hoc notandum videtur, quod in iis, quibus multum aetatis accesserit, praesertim si victu lautissimo antea insueverint, magna corporis mutatio inducta periculo rarissime vacat. Hinc, ut omni alii regulae generali, nonnulla objici possunt; quandocunque enim paroxysmos complures primumve etiam permagna debilitatis signa subsecuta sunt, tonum systematis et vigorem diaeta tenuiore imminuere, haud dubie foret periculosum.

Quo accuratius verò de diaeta dicamus, eam in tres species, *vegetabilem*, *animalem*, et *lacteam*, quarum postrema utriusque antecedentis manifeste particeps est, dividemus. Quantum primam spectat, raro aut nunquam necessaria est; quantum alteram, semper forsitan nociva erit.

Lactea igitur sola adhibenda; vel eadem, quae magis grata et plerumque melior, vegetabili admista. Haec fere semper tuta, satisque tenuis. At hujus, ubi atonia magnopere invalescit, praeterquam paucissimis in exemplis, periculum non faciendum; sed, ut Cheynaëus suadet, ad dietam lautioiem, usum scilicet cibi animalis modicum, confugiamus oportet. Hunc vero potius prandendum est, quam coenandum; quod vespere datus magis, quam vegetabilis, systema stimulat, et ad paroxysmum febrilem vespertinum, qui etiam, sanitate substante, hoc tempore accedere notatur, augendum magis confert.

Quoad dotes rerum diversarum pro cibo adhibendarum, regulas certas et definitas tradere difficile est. Igitur quantitatem

fitatem imminuendo noxas dotium cavendum. Cibus vero concoctu facillimus, et talis, qualis citissime foras eliminatur, esse, et quam minime stimulare, debet. Omnia condita, praefertim salina, ex acidis vegetabilibus confecta, utpote quae nihil aliud sint quam acida sub forma singulari, vitanda. Aromatica tamen a nonnullis, ubi debilitas ventriculi evidenter adest, adhibita fuerunt, et aliqua e calidissimis, qualia sunt piper Cayannense, atoniam stomachi tollendi consilio, uti videtur, Warnerus laudavit. Hanc rationem medendi perniciosissimam esse putamus; quamvis enim aromatica tonum ventriculi in tempus breve corroborant, ad extremum tamen eundem debilitant et perdunt. Alia diaetae pars, quae summam attentionem desiderat, est *potio*.

Opiniones auctorum super hac olim admodum differebant, et hodie etiam magnopere diversae sunt. Quantum vinum spectat, eo ex toto abstinere necessarium nonnulli duxerunt. In his Cadoganus est, qui vino abstinentes arthritide nunquam corripere contendit. Hoc non negabimus, quamvis de eo forsitan ambigi potest. Integritatem vero eorum, qui vino prorsus abstineant, temperantiae et abstinentiae in aliis diaetae partibus adhibitae potius tribuendam esse putamus; cum Ligerius Burgundienfes et Cathelaunos, quibus vinum unica fere potio sit, arthritide raro laborare testetur. Nostro autem iudicio dubium esse videtur, utrum vino, nonnullis in casibus, ex toto abstinere, tonum systematis, qui forsitan ab ineunte fere aetate usu ejus immodico adauctus est, debilitando, periculum necne possit inferre. Vino prorsus abstinere rarissime necessarium esse videtur, et modicus ejus usus nihil forsitan nocebit; praefertim si aegrotus id antea liberaliter assumere consueverit. Quae vina optima sunt, ea minime acefcunt, quoniam minus acidi praeternaturalis in ventriculo gignunt. Sunt nonnulli quidem, quibus ventriculi minimam vini fortioris quantitatem ferre nequeunt, quod non citius assumitur, quam accescit. His in exemplis manifeste nocet, et, si aliquis stimulus necessarius esse videbitur, liquores spirituosos, qui non fermentescunt, adhibere praestat. Vinum adustum saepissime sumptum fuit, et, probe dilutum, quam maxime convenit; sed noxas ab usu ejus perpetuo oriundas, id raro parceque adhibendo cavendum est.

Exercitatio. Hand ambigi potest, quin ad hanc, quolibet vitae tempore, et forsitan cum commodo, possit decurri; cum vero genera ejus diversa sint, et idem semper adhibere minime conveniat, singula paucis exponuntur.

Gestatio. Haec magnopere prodesse potest. Optimum hujus genus, si facile fertur, est equitatio, quae cuilibet alii, utpote

quae ad proxime dicendum non parum accedat, semper anteponenda est.

Labor corporis. Hic haud dubie, cum facile adhiberi potest, ad reditum morbi praecavendum optime accommodatur. Citra sudorem tamen et defatigationem sit, quae utraque tantum absunt ut corpus corroborent, ut idem manifeste debilitent.

Ambulatio. Haec, ut modus exercitationis optimus, laudata fuit, et plerumque prodest. Si vero morbus frequenter redeundo articulos multum debilitavit, non semper adhiberi debet; namque aliquando nocet. Cujus exemplum insigne a praeceptore meo illustrissimo Cullenio refertur. Vir quidam generosus, qui, aetate adhuc florens, paroxysmum arthriticum, postquam signa etiam debilitatis, quae eum plerumque antecedunt, semet ostenderant, diu ambulando depellere consuevit; ad idem remedium, aetate magis protracta, decurrendo paroxysmum facilius semper inductum esse compertus est.

Exercitatio semel incepta constanter, totumque per vitae decursum, adhiberi debet; cum labori assuetos, eo neglectui habito, morbo opportuniore fieri videamus. Senio accedente, exercitatio imminui, et labor corporeus gestatione, quae non tantum fatigat, et tunc temporis multo facilius fertur, mutari debent. Haud silentio praetereundum, quod ratio cibi et exercitationis eodem tempore semper habenda, et in omnibus exemplis, ubi conjunguntur, prior posteriore magna ex parte regendus.

Somnus. Aegroti, ante multam noctem, cubitum ire debent, et ob eandem rationem propter quam ut coenae ex cibo animali confectae vitarentur praecepimus; quodque somnus, in quem, nocte nondum multum protracta, incidant, magis reficit, et igitur ad atoniam systematis praeveniendam melius accommodatur. Non diutius continuari debet, quam ad animum et corpus reficienda sufficit; namque longior ei systematis plenitudini favet, quae ad morbum creandum multum conferre videtur.

Frigus. Hoc fugiendum, quoniam vascula totius systematis, praesertim artuum inferiorum, ubi vis circuitus sanguinei semper minor, extrema afficiendo, ad eam atoniam, a qua pendeat morbus, faciendam manifestissime confert. Etenim perspirationem, quae frigore admoto magis minusve imminuitur, a circuitu in vasis extremis pleno et valido pendere, et certum caloris gradum, utpote qui circuitum magnopere promoveat, ad perspirationem expediendam optime accommodari compertum habemus. Praeterea, quod perspirationem imminuit, id ad arthritidem movendam facere novimus. Morbus igitur, apud plagas calidiores, ubi perspiratio semper liber,

libera, rarior; apud frigidiores, ijs temporibus, quibus copiosissima, et temperatura aëris calida optime promovetur, raro infestare consuevit. Hoc quoque noxas non parvas a perspiratione cohibita oriri demonstrat, quod morbus a signis catarrhi, quae a frigore collecto evidentissime pendeant, incipere solet. Ad frigus igitur cavendum, vestimenta calidiora necessaria sunt, et pannus laneus cuti ipsi admotus, utpote qui materiam perspirabilem copiose eliciat, plurimum prodesse repertus est. Artus inferiores, potissimum tibialium laneorum ope, calidi servandi, quae saepe mutanda, quoniam diu gesta materiam perspirabilem difficilius absorbent. Perspiratio denique totius systematis liberalis et constans fricatione crebra, praesertim artuum inferiorum, et vestibus calidis, assidue conservetur, et quam maxime promoveatur.

Potatio nimia. De hac nonnihil jam diximus. Quantifcunque eam laudibus ornant voluptarii, haud dubie, cum debilitatem faciat, nociva est, semperque vitari debet.

Coitu immodico, eandem ob causam, nunquam non abstinetur. Intentio animi nimia, ut causa debilitans, defugienda. Plerique ludorum diligentissime igitur vitandi, quod applicationem animi magnam desiderant, quodque eos concomitantur affectus animi subitanei et violenti, vigiliaeque longiores, quae etiam valetudine commodissima fruentibus perniciofa sunt. Quod medici regimen appellant, id finivimus; et proximum est ut diversa remedia, strictius ita dicta, quae consilio huic morbo occurrendi adhibita fuerint, considerentur.

Missio sanguinis. Hanc paucis in exemplis tantum necessariam esse, et plerumque obesse, putavit Sydenhamus. Alii, contra, eam pro remedio non raro efficacissimo habuerunt. In sententiam priorem potius concedimus, missionem scilicet sanguinis, praeterquam in aetate florentibus et admodum plenius, injuriae potius quam commodo fore. Aliquando forsitan, statum plethoricum, qui mortales morbo adeo opportunos efficit, tollendo, prodest. Saepius vero reiterata, praesertim ex certis intervallis, tantum abest ut plenitudini occurrat, ut eam facile creet.

Alvi purgatio. Hanc non minus, quam sanguinis missionem, averfatur Sydenhamus. Quae supra missioni sanguinis obiecta sunt, eadem alvi purgationi, ut remedio in auxilium plethorae prompto, objici possunt; quoniam haec in canalem alimentarium, cum tono cujus debilitato arthritidis tam arcte conjungi videatur, effectus suos protinus edit. Attamen non ambigi potest, quin purgantia, ut laxantia, alvum solvendi consilio adhibita, prodesse possint, et revera utilissima sint; sed semper cautissime adhibenda.

Vomitio.

Vomitio. Haec, cum cruda ventriculum perturbant, id, quod in eo manere permissum paroxysmum forsitan movisset, foras expellendo prodesse potest. Non tamen omni cruditati, quae possit adesse, ea occurrere debemus; quoniam ita adhibita totum ventriculi multum debilitaret; et eam igitur conditionem, quam praecavere velimus, faceret. Vomitus autem, si ad eum prudenter decurratur, cursum humorum magnum ad superficiem corpoream faciendo, quam plurimum prodesse potest. Exemplum autem hujus insignae a praeceptore meo venerabili Culleno est commemoratum. Vir qui, ob labem haereditariam, constitutionem corpoream singularem et victum, ad arthritidem admodum proclivis fuit, et nonnunquam tot signorum habuit, ut ambigi nequiverit, quin morbus mox accessurus esset; vomitu tamen frequente et tempestivo se a morbo fere prorsus immunem servavit. Cullenus alios insuper, hortante eodem viro generoso, ad idem praesidium, et non absque commodo multo, confugisse refert. An utilis vero, omnibus in exemplis, vomitio foret, experientia posterorum sola dijudicet oportet.

Sudatio. Cum haec ab impetu humorum ad externa corporis facto potissimum pendeat, non parum forsitan proderit, et revera a multis medicis adhibita fuit. Nunquam vero medicamentis calefacientibus, vel stimulantibus, quoniam haec diathesin phlogisticam augendo plurimum possunt nocere, moveatur. Modice excitata, satisque diu continuata, in auxilium forsitan eorum, qui ad morbum in primis sunt proclives, quibusque cursu humorum ad superficiem facto opus est, promptissima esse reperietur. In corporibus hujuscemodi dosim alkali volatilis, una duabusve horis, antequam aegrotus e lecto surrexerit, unoquoque mane sumendam, qua et vestitus calefacientis, praesertim pedum, auxilio, sudorem modicum elicere solitus sit, Boerhaavius laudavit. Ab hac medendi via effectus felicissimos oriri se vidisse, testatur emulus ejus Suietenius. Diversis evacuationibus, quae hoc in morbo cum fructu possint promoveri, percursis, superest ut remedia, quae temporibus diversis fuerint adhibita, dicamus.

Sales alkali. Hi nuper multum adhibiti sunt, et haud dubie arthritidi occurrendo, et vim ejus compefcendo, non parum prodesse possunt. Jam dictum, Boerhaavium et Swietenium utilitatem eorum magnam esse putasse. Hanc autem potestati, quam eos habere crediderint, lentorem, qui, iudicio illorum, exemplis in arthriticis in corpore subsuerit, dissolvendi tribuerunt; sed ab hoc potius, quod acida, quae primas vias arthriticis nimis infestare soleant, domant, pendere opinamur. Primo etenim lentorem existere nondum probatum,

um, et secundo absorbentia nihil aliud quam acida absorbere posse compertum.

Amara. Haec formis sub variis laudata fuerunt; nec dubium est, quin rite adhibita paroxysmum arthritidis inflammationem habentis, et interdum forsitan impune, queant depellere. Quae vero Cadoganus et alii memoriae prodiderunt, ea usum eorum effectus pessimos frequenter subsequi plane testantur. Et insuper Cullenus omnes aegrotos, quos ea liberaliter diuque sumere viderit, minus biennio aliis morbis extinctos esse refert; quod forsitan amaris debebatur. Alia exempla facile possent proferri; sed hoc minus necessarium ducimus, et ea, utpote quae in morbum venientem parum possint, repudianda esse judicamus.

Iis, quae de hoc morbo praecavendo dicere voluerimus, ad finem perductis, proximum est, ut rationem eum per paroxysmos curandi explicemus.

Consilium nostrum hic loci est dolorem, decursu morbi non interpellato, quod ad eam atoniam, cui morbum tribuimus, removendam necessarium esse videtur, imminuere.

Sydenhamus paroxysmum, quo gravior est, eo brevior esse, et intervallum pro ratione longius, notat; et hinc dolorem in arthritide regulari nunquam levandum esse concludit. Quam verum hoc sit, experientia propria docti statuere non possumus; sed dolorem et inflammationem, quanquam ad morbum feliciter finiendum necessaria esse videantur, cum levamine aegrotantis et tuto imminui posse, et revera imminuta esse notissimum est. Hinc dolorem ad certum gradum usque tantum necessarium esse cogimus, et hoc majorem systema debilitando nocere opinamur. Quo nihil amplius addamus, cum gravitatem doloris et aegri impatientiam consideramus, illum multis in exemplis levare haudquaquam neglectui haberi debet. Hoc quam maxime optabile esse experientia omnis arthritici testatur.

Sub initium, si alvus aegro dura sit, quod saepe fit, enematibus et laxantibus lenissimis faeces induratae et retentae foras expellantur necesse est. Et haec, si necesse sit, per paroxysmos adhiberi debent; sed adeo lenia sint, ut effectus suos ultra primas vias nunquam diffundant. Si nausea ventriculi, que debilitas, morbo incipiente, magnae sunt, iis efficacissime occurrit emeticum leue; quod plerumque dandum. Aegro cibo animali et liquoribus omnigenis spirituosus per paroxysmum saepius interdicitur; si vero atoniae signa semet ostenderint, vel multum aetatis aegrotanti accesserit, juscula dilutiora, et etiam paululum vini, dare utile nonnunquam necessarium erit.

Missio sanguinis laudata fuit, et saepe in juvenibus et plenis
utilis

utilis et necessaria est, si non propter paroxysmos leviores quolibet reiteretur; si vero aegrotus admodum aetate pro-
vectus, vel paroxysmorum recurſu debilitatus sit, ea nunquam
fortasse adhibenda. Topica, cum univerſa non tuta, et dolor
graviter urget, prodeſſe poteſt. Quantum ſanguinis hoc modo
poſſit emitti, ignoramus; ſed rarius adhibenda, cum univerſa
periculofa vel anceps ſit.

Magna applicationum topicarum varietas laudibus fuit elata, et in dolorem et inflammationem poſſe putata; hae vero omnes ad ſequentia, viz. emollientia, refrigerantia, narcotica, antipſmodica, veſicantia, et adurentia, poſſunt referri.

Effectus horum nonnunquam adeo pernicioſi fuerunt, et ſemper adeo incerti ſunt, ut, quamvis aliquando profuerint, iis forſitan ex toto abſtinere praecſtet. In locum igitur omnium aliarum applicationum topicarum ſubſtituatur pannus laneus, qui ſemper utilis eſſe exiſtimatur, ſaltem ſemper innoxius eſſe conceditur. Alii opium laudaverunt, alii in id acriter in-
vecti ſunt. Sydenhamus, aliis in exemplis hujus cupidiffimus, pravos ejus effectus hoc in morbo adeo perimuit, ut ad id, niſi de aegroto fere conclamatum eſſet, nunquam confugerit. Cheynaenus quoque noxas ejus non ignoraffe videtur; quoniam ut id tantum adhibeatur praecipit, cum aegrotus multos per dies non dormivit, cum dolor admodum gravis, cumque omnia alia medicamenta incaſſum tentata fuerunt. Gravitas autem doloris, ob quam potiſſimum ad id confugere voluerit Cheynaenus, uſum ejus in primis vetat; namque hodie inter omnes fere medicos convenit, opium in exemplis inflammationis datum, niſi ſudorem moverit, eam igiturque dolorem, cui per id occurrere voluerimus, augere. Cum dolor tamen aliquantum imminutus eſt, et ſudor in parte laborante ſe oſtendere incepit, dolorem tollendi, motuſque ſyſtematis nervoſi turbatos ſedandi conſilio, apte adhiberi poteſt; cum vero cauſa debilitans ſit, ne diutius, quam violentia doloris deſiderat, adhibeatur.

Finitis paroxysmis ſi quis tumor et rigor remaneat, hae ſymptomata aſſidua frictione, praecipue ſtrigilis uſu, diſcutienda ſunt. Alvi ductio, protinus poſt paroxysmum finitum facta, recidivae periculum nunquam non inducit. Cull. Pr. Lin. Int. Beeren.

Warnerus opiata adhiberi jubet, etiam furente paroxysmo, ſi gravis dolor urget; plane repugnante Sydenhamo, ab experientia tamen comprobante Gregorio. Quanam melior ſit ſententia, judicatu difficile eſt. Si quis accurate ſtatuertit quouſque progredi debeat inflammatio, ut atoniam rite tollat, vim ejus juſtos hos ſuperantis terminos temperare nemo dubitaret. Eo autem ſcientiae nondum pervenimus. An opium pro tonico haberi poſſit, analogia ducta ex egreſſis ſub febris nervosae ſinem effectibus judicent alii.

Bollock de Arthritide.

“Praecipuum

“ * * * * Praecipuum morbi, qui *podagra regularis* nominatur, criterium est affectio inflammatoria juncturarum. Quaecunque vero symptomata connexionem aut necessitudinem habent cum diathesi, hanc affectionem inflammatoriam producere solita, et tamen sine hac obtinent, saltem non simul cum ea existunt, nomen *podagrae irregularis* accipiunt.

“ Hujus podagrae irregularis tres notabiles sunt differentiae, quas *atonicam* (*atonic gout*), *retrōgradam* (*retrocedent gout*), et *aberrantem* (*misplaced gout*) nominamus.

“ In primâ specie diathesis arthritica dominatur quidem in corpore, sed à quibusdam causis impeditur, quo minus circa juncturas inflammatorium illum affectum producat. In hoc casu morbofa, quae apparent, symptomata sunt praecipue stomachi affectiones, velut appetitus prostratus, aepsia, hujusque comites, aegritudo, nausea, vomitus, flatulentia, ructus acidi et dolores in regione epigastrica. His symptomatis frequenter se jungunt dolores ac spasmi in pluribus trunci locis, nec non in superioribus corporis partibus, qui ructibus e stomacho expulsis levantur. Hanc ventriculi perturbationem utplurimum comitatur venter adstrictus; nonnunquam tamen alvus liquida et cum doloribus colicis fluens. Atque his fistulae cibalis effectibus saepe junguntur omnia hypochondriasis symptomata, velut pusillanimitas, assidua ac sollicita mentis attentio ad levissimas in corpore perceptiones, harum imaginaria exaggeratio et periculi hinc quasi impendentis metus.

“ Eadem podagra atonica visceribus thoracis non omnino parcit, sed subinde palpitationes, cordis imbecillitatem et asthmata importat.

“ Caput quoque afficit, cephalalgias, vertigines, apoplecticos ac paralyticos affectus quandoque producens.

“ Varia haec symptomata, quae modo recensui, si quando in corporibus, notas diathesis arthriticae gerentibus, semet prodant, ab hac ipsa proficisci et pendere recte creduntur, praesertim si jam antea in iisdem corporibus evidentes podagrae inflammatoriae praenuntii exstiterint, vel si hujus quaedam indicia simul cum memoratis symptomatibus adsint et eorum molestiam levent. His in casibus nequaquam dubitari potest, quin fons aegritudinis podagrica lahes sit.

“ Altera morbi species est, quae *retrograda* vel *retrocedens* appellatur. Haec obtinet, ubi inflammatio ad articulos more solito se prodit, sed ad eum doloris et aestus gradum, quem solet attingere, non ascendit, aut saltem spatium temporis consueti non emetitur, utique non ordinario modo lente et gradatim decedit; sed repente et ex toto cessans statim ex-

capitur partis internae cujusdam molesto affectu. Inter partes internas nulla frequentius afficitur, quam ventriculus, unde anxietas, aegritudo magna, vomitus aut dolor vehemens oriuntur; tamen et cor nonnumquam afficitur, unde syncope; interdum etiam pulmo, unde asthma; quandoque ipsum caput, unde apoplexia vel paralyfis. Quibus omnibus in casibus dubium esse nequit, quin cuncta symptomata ejusdem morbi partes sint, utcunque dissimiles in variis partibus affectiones videantur.

“ Tertia podagrae irregularis species, quam *aberrantem* vel *deviam* (*misplaced gout*) nuncupamus, obtinet, ubi diathesis arthritica affectum inflammatorium non ad articulos, sed in parte quadam interna sic producit, ut eadem symptomata, quae hujus partis inflammationem ab aliis causis natam comitantur, appareant.

“ Utrum diathesis podagrica unquam inflammationem in parte interna ante producat, quam in articulis excitaverit? An vero illa partis internae inflammatio semper metastasis ab articulis prius affectis sit? definire non audemus. Verum etiam si posterior hypothesis universaliter admittatur, vel sic tamen censemus diversitatem affectionis in parte interna nascentis certum criterium exhibere, quo podagra devia ab ea, quam retrocedentem nominavimus, distingui possit.

“ Quenam ex partibus internis podagra aberrante corripiqueant, definire nequeo; quoniam nulla unquam deviae podagrae exempla inter medendum mihi oblata sunt; neque apud scriptores practicos legere contigit casus satis distincte notatos, praeter unum pneumonicae inflammationis.

“ Duo sunt podagrae aliorum translatae casus: unus est affectus in collo vesicae, dolorem, stranguriam, et catarrhum vesicae inducens; alter est affectus intestini recti, qui subinde in hac parte sola dolorem ciēt, subinde etiam symptomata haemorrhoidalia producit. Tales utique affectiones in podagricis cum articulorum inflammatione alternantes vidi. Utrum vero podagrae retrogradae, an potius aberranti tribui debeant, non ausim determinare.

“ In primo casu, cui nomen *podagrae atonicae* datur, curatio perficitur evitando studiose causas omnes, quae corpus debilitant, eodemque tempore administrando ea, quae universum corpus imprimisque ventriculum roborant.

“ Ut corpus universum firmetur, frequens equitatio et ambulatio moderata maxime sunt commendabiles. Balneum quoque frigidum eidem scopo respondet, ac tuto adhibetur, modo appareat corpus sub ejus usu potenter stimulari; neque permittatur, dum extremas corporis partes doloribus tentari incipiunt.

“ Ut

“ Ut tonus corporis in universum fulciatur, quando podagra atonica impendet, e re est, cibi animalis aliquid concedere, ac vegetabilia nimis acescentia vetare. Atque etiam vinum in hoc casu subinde necessarium est; sed modicum dari oportet, et ejus generis, quod minime acescat. Quod si omnia vini genera acorem stomachi augere deprehendantur, expedit, spiritus ardentes aqua temperatos adhibere.

“ Ad confirmandum stomachum licet amara et corticem Peruvianum administrare, ea tamen cautione, ne assidue ad longum tempus adhibeantur.

“ Medicamentum ventriculo firmando aptissimum est ferrum, quod variis sub formis recte dari potest; sed mihi tamen caeteris martialibus praestantior esse videtur rubigo subtiliter pulverata, quam liberalissimis dosibus exhibere licet.

“ Ut tonus ventriculi fulciatur, aromatica dari possunt; sed horum tamen usus circumspeditionem postulat; quoniam si frequens et liberalis conceditur, facile effectum contrarium edere potest. Ideoque in universum permitti non debet, nisi vel antegressae consuetudini vel symptomatibus praesentibus succurrendum sit.

“ Si ventriculus cruditati obnoxius est, convenit leniora emetica frequenter dari; pariterque ad praecavendam vel removendam alvi adstrictionem apta cathartica semper adhiberi debent.

“ Sub podagra atonica vel in hominibus eidem obnoxiiis maxime curandum est, ut frigus evitetur; cui quidem scopo nihil melius respondet, quam ut aeger hiemem in regione calidiori transigat.

“ Si graviores sunt podagrae atonicae casus, vesicatoria artubus inferioribus adhibita prodesse possunt; quod tamen remedium, ubi dolor extremis partibus minatur, vitari debet. Neque alienum est, in hominibus atonicae podagrae obnoxiiis fonticulos ad extremas partes excitare, quippe qui vicem ipsius morbi quodammodo supplent.

“ Altera podagrae irregularis species est, quam *retrocedentem* vel *retrogradam* diximus.

“ Haec si stomachum et intestina afficit, protinus succurrendum est dato liberaliter vino generoso, eoque aromaticis additis calefacto; quae si non satis valida sunt, oportet ad spiritus ardentes venire et hos etiam larga manu dare. Ubi impetus morbi non valde vehemens est, spiritus ardens allio vel asa foetida impraegnatus, quin, misso spiritu, sola asae foetidae solutio, in volatili alcali facta, satisfaciunt. Opiata saepe promptum auxilium ferunt, eaque vel aromaticis, ut in electuario thebaico, vel alcali volatili et camphora jungi uti-

liter possunt. Moschum quoque in hoc morbo profuisse constat.

“ Si affectionem ventriculi comitatur vomitus, hic initio promovendus est haustu vini calidi, primum aqua temperati, dein meri, per vices sumpto; tandemque si res postulat, deveniendum est ad medicamentum aliquod ex iis, quae modo memoravi, imprimis ad opiata.

“ Pariter, si intestina diarrhoeam patiantur, convenit hanc primo incitare liberali usu tenuioris jusculi; deinde, ubi satis elota sunt intestina, turbas datis opiatibus compescere.

“ Si forte podagra retrocedens pulmones occupet, et asthma producat, hujus curatio fit opiatibus et antispasmodicis. Neque aliena forte sunt vesicatoria pectori aut tergo imposita.

“ Quando podagra relictis partibus extremis caput impetit, et dolorem, vertigines, apoplexiam vel paralyin producit, tunc artis auxilia valde incerta sunt. Remedium caeteris probabilius est vesicatio capitis; atque ipsis etiam partibus extremis, si a podagra omnino desertae sint, vesicatoria applicare convenit. Eodemque tempore aromatica et alcali volatile in stomachum dari possunt.

“ Tertia podagrae irregularis species est, quam *aberrantem* vel *deviam* nomino (*mislplaced gout*), cum scilicet inflammatio arthritica non in artus corporis, ut debet, erumpit, sed partem quamdam internam occupat. In tali casu oportet morbum venaesectione et caeteris remediis, quae idiopathicae ejusdem partis inflammationi conveniunt, tractari.

“ Utrum frequens illa translatio, ab extremis partibus ad renes fieri solita, exemplum aberrantis podagrae haberi debeat, valde, ut ante diximus, incertum videtur. Ego tamen malim credere, rem prorsus diversam esse; ideoque existimo, in *Nephralgia calculosa*, quae hoc in casu producitur, remedia contra inflammationem non debere ultra eam adhiberi mensuram, quae in eodem morbo, ex causis a podagra diversis nato, interdum necessaria est.”

III. Cull. Prim. Lin.

DE RHEUMATISMO CHRONICO.

AUCTORE RICARDO COWLING.

DEFINITIO.

MALUM apyrexiale; dolor articulis infixus, fere semper coxarum et lumborum, motu, calore, et frigore auctus; sine ulla rubedine, aut tumore, comitantibus, tantum algore, pallore, et partis ariditate.

HISTORIA.

Rheumatismus chronicus acuti rheumatismi semper est affecta, qui, in gradu violento, et longa duratione, obtinuit, et fere semper lumbaginem et ischiadem sciaticamve acutam consequitur, cum hae diurnae, violentae, et pertinaces, incurabiles, aut neglectae fuerunt: Pars affecta sensui frigida et arida est; pallida videtur, tam ipsi aegro quam circumstantibus; pallidum colorem, frigus, et ariditatem, obtinere, nec perspirare videtur, quantumvis reliquum corpus sudore affluit. Junctura debilis est, nec motui obtemperat; quendam etiam torporem patitur, et constrictione, motu nimis accelerato, dolor ingravescit; magno calore in lecto praesertim admoto, et repentinis coeli et tempestatum mutationibus. Nulla adest febris, nulla phlegmasia, nec functionum laesio; in parte tantummodo affecta, et membris eidem adnexis, morbo praevalente. Hic morbus raro naturali et spontanea crisi terminatur; nec proprie genus est ordinis phlegmasiae.

DIAGNOSIS.

Rheumatismus chronicus ab acuto hinc secernitur, quod ille symptomatibus pyrexiae et phlegmasiae vacent; acutus vero rheumatismus, ab universali inflammatoria diathesi ortum ducit: Pars laborans saepe saepius inflammata et tumefacta videtur. In rheumatismo chronico detumescencia apparet; pallor et frigiditas partis adsunt. In acuto rheumatismo plures simul articuli afficiuntur, et dolor saepissime transit ex uno in alterum articulum. Rheumatismus chronicus ab arthritide hinc secernitur, quod prior, cum ventriculi affectionibus aut ductus alimentarii malis adsociatur, nec pridie ante morbi

morbi aggressum appetitus solito avidior est. Haec autem omnia in arthritide locum habent. Arthritis minores articulos aggreditur, ut manuum et pedis digitos; rheumatismus vero majores, ut lumbos et coxendicem; arthritidem febris comitatur; rheumatismus chronicus febre est immunis; in arthritide, dolor saepissime transfertur ex uno pedis pollice ad alterum, et ex uno manus pollice ad alterum, et a ventriculo ad eosdem articulos saepe revertitur, et vice versa: In arthritide, pars laborans plerumque tumescit et rubescit; in rheumatismo vero, in pallorem collabitur.

P R O G N O S I S.

Hoc malum saepe pertinacis nonnunquam etiam insanabilis naturae; raro periculum adfert; semper autem doloriferis et inolestis affectionibus stipatur. Per aliquot menses, saepe per annos integros, durat; aliquando etiam, per totius vitae spatium, saepius senes et debiles, laceffit, eosque insequitur; raro juvenes robustos et vigentes. Resolutione plerumque terminatur, nunquam suppuratione, rarissime gangraena; interdum vero paralyti articuli et membri cui affigitur, et, in nonnullis casibus, articularum anchylosi*.

C A U S A E R E M O T A E.

Sunt magna excitatio; actio violenta; longa, et continua supra modum, extensio; constrictio permanens vasorum ad partem pertinentium. *Magna excitatio*, seu aucta mobilitas et vis fluidi nervosi, in acuto rheumatismo obtinet. Omnes excitationes consequitur collapsus aut mobilitatis defectus, in vi nervosi fluidi in partem spectantis usui compertum est, in desideriis violentis, cum iis factum sit satis, praesertim post coitum, ut Aristoteles profert, "omne animal post coitum triste," post potum, et caeteras violentas exercitationes. *Nimia distensio diu protracta*: Fibrae musculares, in genere, alternas habent contractiones et relaxationes; ideoque subitis casibus saepe distrahuntur, et nimia distensione solitum tonum vix recuperant, ut videre liceat in membris extortis, et in dyspepsia, a nimia distensione fibrarum ventriculi, a nimio cibo, inducta. *Immodica actio*: In phrenitide actionem auctam saepe consequitur fatuitas, et in peripneumonia actio etiam aucta et distensio consequitur, quo fit, ut pulmones relaxati serum sanguinis effundunt in tanta copia, ut hydrothoracem inducere. *Constrictione vasorum permanente*, et solita

* Vide Tom. I. p. 246.

elasticitate et flexibilitate amissa; hinc porro, rigiditate adveniente non ulterius ut antea cedunt fluidis, impetu sanguinis accelerato, et ipsius mole distensa, et a calore aucta, unde distensa vasa, tam mole quam aucta actione, ultra modum distenduntur, et in atoniae statum declinant.

RATIO SYMPTOMATUM.

Frigus et pallor partis, ab imbecilliori animalis facultatis vi, oriuntur, lentiori sanguinis impetui et vasorum diametro imminuto recte tribuuntur, quo non admittunt solitam et debitam rubrarum sanguinis particularum quantitatem: Aritas partis hinc oritur ab imminuto sanguinis impulsu et exhalantium constrictione.

Debilitas et torpor huic causae tribuuntur; vis animalis et solitus sanguinis impetus aegre incipiat ab aucta actione in rheumatismo acuto, ut sedativo et relaxante operante.

Dolor inde exoritur, quod fibrae musculares, prior earum elasticitate amissa, et morbida quadam rigiditate superveniente, sanguinis motui, diametro imminuto, ut antea, non cedunt, hinc fibris distractis dolor succedit.

Doloris incrementum, a motu et calore applicato, hinc proficiscitur, quod sanguinis impetus in primo acceleretur; in posteriori vero sanguinis volumen per rarefactionem explicetur. Hoc fit in partibus spasmodica constrictione contentis, quae, ut antea distensionem non cedunt; hinc dolor augetur; nam, dum partes aliquo modo flecti possunt, sine dolore flectuntur, ut fit in musculorum contractionibus in sano corpore; contra, in pedum clavis, in cicatricibus, et in callis diu permanentibus, partes solita elasticitate privatae morbidam rigiditatem contraxerunt, et in constricto statu tenentur. Dum applicato calore aut mutato coelo fluida fiunt rariora, incumbentis aeris pondus imminuitur; unde partes distenduntur, et, fibris distractis, dolor augetur.

CAUSA PROXIMA.

Hanc jure credimus, spasmodicam atoniam fibrarum, tendinum, arteriarum et musculorum partis, complecti *. Hoc infertur a causis, symptomatibus, dissectionibus, et medela. A causis, quia, acuto rheumatismo chronicum semper antecedente,

* Phænomena rheumatismi mere chronici mihi persuadent, causam ejus proximam esse atoniam tam in vasis sanguiferis quam in fibris muscularibus partis affectae, nec tamen simplicem, sed comitatam aliqua fibrarum rigiditate et contractione, quae quippe frequenter cum atonia conjunctae sunt.

Cüll. Pr. Lin. Beerbroeck.

et partes superius memoratas inflammatione invadente; ex acuto rheumatismo præter naturam systematis tono, et tensione aucta, et sanguinis congestione in his vasis facta; a lapsu inordinatum excitamentum subsequente; ab acuto rheumatismo insanabili, neglecto, et in gradu violento, aut per longum tempus protracto; quæ omnia nimiam extensionem semper inducunt, quam adaequata relaxatio et atonia partis subsequitur; cum chronicus rheumatismus acutum hujusmodi semper subsequitur, a communi intentione tendinum diu continuata, quæ naturam chronici rheumatismi sibi vindicat, et eandem medelæ rationem; denique, bene noto ex Hoffmanni aphorismo, “ atonia gignit spasmos.” Cum atonia simplici partium elasticitati non obsit, sed vi animali orbata sit, in constrictionis statum delabitur; nam vis insita musculis adest, quæ, submota facultate distendente, nempe sanguine, sese contrahit. *Signis*; cum pars frigida et pallida videtur, quod manifeste ostendit soliti toni et vigoris imminutionem; calor enim et rubedo, ut vigor, se habent, frigus et pallor, ut atonia; pulsu valido et celeri, eo major calor et rubedo erit; pulsu debili et lento, eo minor calor et rubedo; ex eo autem quod pallor syncopi et timori interveniat, quæ atoniæ et debilitati causam validam præbent, et spasmodicæ etiam constrictiones hanc debilitatem subsequentes, a membri vi manifesta amissa. Ariditas autem et constrictio partis haud perspirans, etsi corpus sudore affluat, spasmodicam partis affectionem denotat. *A cadaverum sectione*, in innumeris violentorum et insanabilium rheumatismorum obeuntibus, in conspectum advenit viscidum glutinosum fluidum, et partis flacciditas; illud atoniam absorbentium, hæc solidorum partis in genere, ostendit. Denique, *medendi ratione*, quæ iis constat remediis tono restituendo idoneis, pariter constrictionibus obviam eundo; prioris generis sunt frictio, electricitas, et cauterizatio; posterioris, ea quæ constrictioni occurrunt, ut balneum calidum, Doveri pulvis, et vesicatoria.

Cotunnii sententiam stabilivit, quam etiam Van Swietenius adoptavit a nostra longe diversam; cum vero parum hujus factis fidei adhibeamus, nihil mirum si etiam ejus conclusiones rejiciamus.

METHODUS MEDENDI.

Ab omnibus phaenomenis præmissis, nobis concludere licebit, pathologiam hujusce morbi in spasmodica constrictione, cum atonia partis conjuncta, constare; ideoque hæc duæ indicationes sese offerunt.

I. Atoniam

I. Atoniam tollere, tonumque et vigorem parti reddere,

1. Medicamentis internis.

A. In corpus totum in genere.

a. Stimulantibus.

1. Oleo terebinthinae.

2. Gummi guaiaco.

3. Cortice Peruviano.

2. Remediis externis.

A. In systema totum in universum,

a. Electricitate.

b. Exercitio.

c. Balneo frigido.

B. In partem singularem.

a. Frictione.

b. Lavatione frigida.

c. Cauterizatione.

II. Spasmodicam constrictionem partis removere.

1. Medicinis internis.

A. Antispasmodicis.

a. Doveri pulvere.

b. Hydrargyro.

2. Auxiliis externis.

A. In corpus integrum in genere.

a. Balneo calido.

b. Epispasticis.

B. In partem.

a. Fomentationibus.

b. Vaporibus.

c. Linimentis.

I. *Atoniam tollere, &c.* * *Oleum terebinthinae* validus est stimulus, oleo subtilissimo potitur, totum corpus pervadit, et cito diffunditur, calorem sudoremque facit. Pitcairnius et Cheyneus drachmas pro dosi duas, hoc in malo, adhibuerunt, summisque effectibus, si fides verbis Cheynei habeatur †.

Gummi guaiacum. Celeberrimus noster Cullenus in medium protulit, terebinthinam hujus, aequae ac omnium terebinthinarum rerum, constituere basin. Tinctura ‡ attamen guaiacina volatilis, majore vi stimulantem pollens, maximeque ad cutem fluida propellere apta, omnes hujus remedii praeparationes

* Cel. Home hoc cum melle sub forma linctus in sciatica multum commendat. Vide Clin. Exp.

† Sinapi album, ut in paralyti, p. 211. adhibitum, a quibusdam multum commendatur.

‡ Hujus seu elixir pharm. Edin. semuncia cum mucilagine gummi Arabici bis de die nunc dari, et optimos effectus edere solet. Vide Duncan's Cases.

antecedit, et haud raro hoc in casu optimos edidit effectus; si opium huic copularetur, majori certitudine ad corporis superficiem dirigeretur, vique antispasmodica, propriae suae stimulantis potestati, adsociata, felicissimi eventus expectandi sunt *.

Cortex Peruvianus, ex adstringenti, amara, et aromatica vi conflatur, cunctisque aliis tonicis internis merito praestat; hoc medicamen solidum simplex condensat, vigoremque ejus auget, finem morbis in debilitatem pendentibus ponit, sicut intermittentibus, gangraenae, similibusque morbis, multosque rheumatismos chronicos sanavit. Electricitas omnibus stimulantibus palmam longe praeripit; totum corpus excitat, pervaditque; actionem cordis arteriarumque celeriore facit; incrementum perspirationi dat; urinam movit; alvum solvit; auri adposita secretionem cerae exsudare, oculis lachrymas fluere, et linguae fluxionem salivae compellit. Cullenus inquit, se, concussione electricitatis, membris paralyticis cohibita, contractiones involuntarias edere, et membrum flexilius et mobilius reddere. Electricitas valde frequens, pristinum tonum et plenitudinem membri atrophicis restituit; tetanos quatuor mensibus existentes, paralytes et rheumatismos chronicos multis annis perstantes, curavit, usumque modico gradu, longo pro tempore, et haud raris in vicibus, adhiberi omnino necessarium est. De Haen etenim multos paralytes sanavit casus, in applicatione ejus quatuor aut quinque mensibus persistendo, quum usus ejus spatio unius vel duorum mensium non minimum etiam boni edidit.

Exercitium, prout ambulatio, navigatio, et equitatio. Equitatio, ut dictum est, summa in hoc morbo beneficia secum protrahit; exercitii omne genus corporis fluida ad superficiem promovit, sustentatque, corpus stimulat, impetum sanguinis auget, plurimasque excretiones accelerat.

Balneum frigidum, solidum simplex condensat roboratque, tonum fibrae motrici promittit: Si longo pro tempore magnoque in gradu adhibeatur, hoc medicamen sedativum evadat; si vero brevi tantum spatio, minimoque in gradu, stimulus fit. Homines hoc remedium tria stadia utentes percurrunt; frigidum, nempe, calidum, et sudatorium; primum horrore, rigore, et pallore, alterum rubore, calore, stipatur; tertium perspirationem madoremque socios sibi adjungit. Horum

* Rhododendro chrysanthemo Lin. in hoc morbo aliqui nuper uti coeperunt. Insuli aut pulveris forma dari solet. Hujus, licet in valetudinario publico parcius adhibitum aliquando prodesse videatur, grana tamen xv quotidie per septimanam frustra data sunt. Illius, etiam cum drachmis tribus facti, usus in Nosocomio regio nihil valuisse videtur. Vide Home's Clin. Exp.

postremum summa constantia intentius reddi debet; hoc autem fit post balnei usum, inter pannos laneos aegrotum ponendo, et dein aliquid fluidum sicut Anglice *negus* bibendo. Joannes Floyer Eques homines multos usu balnei frigidi sanavit.

Fricctio, aut scopula cutis adhibita, aut panno laneo, plerumque perficitur. Fricctio etiamque elasticitatem solidi simplicis, tonumque fibrae motricis auget; motum sanguinis in vasis partis accelerat, tensionem tonumque iis dat, humores ubique disponit, spasmo obviam it; fricctio ideoque ad hunc morbum depellendum, ad tonum recuperandum, et ad spasmus solvendum, maxime accommodatur.

Lavatio frigida tanto melior erit, quanto applicatio ejus membro major fuerit. Nam quo major vis adhibetur, eo validior evadit stimulus, sicut in antilatione; etenim et pondus et vis aquae hac in forma adhibitae maxime conferunt ad stimulum, ab frigore ejus profluentem, intendere. Agricolae nonnulli, quum hoc morbo cruciantur, haud raro membrum aegrotans magnae aquae moli e cataractis, cum naturalibus tum factis, exponunt, prout cataractis e rupibus pistrinisque ruentibus, faultisque nonnunquam cum eventibus; hujus aequae ac balnei frigidi usus longo pro tempore prosequi debet. Si autem stimulantibus ejus applicationem statim effectus sequuntur, et si sudor superaddi poterit, efficacius sese haberet; hocque fiat laneis calidis tegendo, haustusque tepidos frequenter dando.

Cauterizatio.—Cauterium, tam actuale quam potentiale, hoc in morbo, ab antiquis haud raro faustis cum eventibus adhiberi solitum est; ut stimulans, ni fallimur, omnino agit.

II. *Spasmodicam constrictionem loci remove*.—Hoc in morbo summis cum effectibus usus est pulvis Doveri.

Hydrargyrus, et vi stimulante et potestate antispasmodica potiri videtur; interne enim assumpto hoc medicamine, modo ventriculum vomitioni stimulat, modo intestina purgationi excitat; aliisque in casibus, in diaphoretica et sudorifica vi gaudere sese ostendit, omnesque excretiones agit. Sese habere antispasmodicam vim, haec effatim probant; plurimosque tetanos, hepatitides, chronicosque rheumatismos profligavit. Mercurius corrosivus sublimatus, ut corpori toti magis stimulans, magis ejus in operatione diffusus, magisque per cutem pertransire solitus, anteponendus est.

Balneum calidum bonum offert sese remedium; solidum enim simplex laxius reddit, fibram motricem excitat, calorque ejus molem sanguinis auget; ad spasmus superandum valde

adaptatur; humiditas ejus non minus efficacem eundem edere effectum sese habet.

Epispastica. Quæ maxima cum vi stimulant, tum præcipue vero vi antispasmodica, sicut ranunculus pratensis, semeni sinapi, vicorum antispasmodica, et potestate stimulant; hæc spasmus partis solvit, illa tonum parti reddit; præterea maximo cum fructu, Boerhaavius, Van Swietenius, et Storkius iis usi sunt. Fetus ut balneum calidum agunt, quum sunt adpositi, spatio unius vel duarum horarum in usu ejus perstare omnino necessarium est.

Balneum vaporiferum eisdem effectus, ut supra, habet; Van Swietenius gravi quidem vultu se vaporibus ab infusione herbae thymi exsurgentibus, dum ischiade laborabat, se ipsum sanasse, affirmat. Observandum autem est, imprægnationes revera ullas nullo prætio aestimari debere. Etenim bonae earum vires ex potestatibus stimulantibus caloris, et antispasmodicis, humiditatis earum, conflantur.

Linimenta. Linimentum volatile, quum in loco aliquo teritur, tum ruborem caloremque excitat, actioni arteriis incrementum dat, spasmusque eodem tepore solvit. Oleum camphoræ, oleum camphoratum, balsamum anodynum, ipsamque muriam salis, etiamque hoc in malo non sine fructu adhiberi dictum est, ut stimulantia et antispasmodica sese habent*.

* Acidum vitriolicum sub forma linimenti cum axungia porcina oleove olivarum conjunctum summo cum commodo in valetudinario publico sæpe adhibetur.

